IOANNIS GRAMMATICI PHILOPONI ALEXANDREI

COMMENTARIA IN LIBROS DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE ARISTOTELIS: EX COLLOQVIIS HAMMONII HERMEÆ, PROPRIISQVE EIVS CONSIDERATIONIBVS.

Hieronymo Bagolino Veronensi interprete.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

1543.

IOANNES BAPTISTA BAGOLINVS, VERONENSIS, HIERONYMI FILIVS, BERNARDINO PATERNO SALONIANO, AMITINO SVO S. P. D.

VM duobus/parenti, ac magistro plurimum debeamus, per quos & nati sumus, & bene viuimus: Hieronymo Bagolino eidem patri, eidemq; praeceptori, illi praeterea viro, quantum ipse debeam, cui tam multi debent alieni, apertius est, quàm vt mihi pluribus dicēdum videatur. Ille enim me genuit: ille educauit: ille in viam optimarum literarum, artiumq; suarum/manu duxit: ille nomen, & commendationem reliquit. Quae cum mihi omnia, haec ipsa, & his similia multa/ in mentem venirent, vt saepe veniunt: illiusq; viri scripta, & monumenta haberem ante oculos: venit in mentem, & filij, & discipuli officia praestare: vt, quae ille multa, (vt doctus erat) ita scripserat, & de graeco in latinum conuerterat (cum eo tempore graecae literae non essent ita diuulgatae: & in ijs esset ipse singularis) illa ederem: vt eadem scilicet opera/patri, & doctori immortalitatem, philosophiae studiosis, & amicis vtilitatem, quam possem, afferrem. Itaq; Ioannis Grammatici Philoponi, docti, & diligentis Aristotelis interpretis/in libros de generatione, & corruptione commentarios, ab illo conuersos, emittendos in primis censui: idq; maximè, quòd audiebam (vt erat pater in homines liberalis, & gratificandi cupidus) habere quosdam exemplum ab hoc meo mendosè descriptum: ne istorum vitio contaminata illius editione, paterna laus esset offensa: cum etiam Hieronymus Scotus/vir diligens in perquirendis, edendisq; optimis de philosophia libris omnibus, id à me flagitaret. Cum autem ederem/& patris opus, & magistri: teq; mi Bernardine pro nostra cum sanguinis, & vetustae beneuolentiae, tum studiorum, & literarum coniunctione, amarem vt fratrem, obseruarem vt virum doctum, & probum, eiusdem magistri, eiusdemq; auunculi tui scriptorum editionem hanc/sub tuo fieri nomine volui. Itaq; exit tibi dicatus/Ioannes Grammaticus in latinum conuersus: vt, qui in manus ista sument, cum vtilitate sua sumant, paterna laude, nonnulla nostri commemoratione. Confido autem fore breui, vt Alexandri etiam Aphrodisiēsis quaestiones latinas ab illo factas, absoluta prius in moralem philosophiam libri conuersione: tum Syrianum in metaphysicam, Dioscoridem, & appendicem Corollarij haec emittam à patre omnia, quae à me tribus viris egregijs attribuentur, Odo Odo, Vincentio Madio, Bartholomaeo Lombardo, praeceptoribus nostris, omni nobis officio coniunctis: vt haec animi grati laus apud quosdam extincta, inter nos certe cum fide floreat, & beneuolentia non vulgari. Tu interea fruere meo munere: & inter medicinae tua studia/agnosce Aristotelem, et Ioannem Grammaticum, amoris nostri pignus. Vale. Patauij. Tertio Idus Februarij. M. D. XL.

Suidas de Ioanne Grammatico.

IOANNES Grammaticus Alexandreus, cognomento Philoponus: huius scripta quamplurima, in Grammatica, philosophia, Arithmetica, Rhetorica, sacraq; scriptura, & contra decem & octo Procli argumentationes, & contra Seuerum: quamquam ab Ecclesiæ magistris,tanquam tres deos faciens irridetur, & ex numero rectè sentientium expellitur.

Idem Suidas de eodem Ioanne Grammatico, in dictione Proclus.

HIC est Proclus,qui post Porphyrium contra Christianos,scelestam, & contumeliosam suam linguam secundus mouit: aduersus quem Ioannes cognomento Philoponus scripsit: admirabiliterq; admodum decem & octo illius argumentis occurrit: & in græcis, in quibus maximè sibi attribuebat, imperitum,ac fatuum fuisse ostendit.

IOANNIS GRAMMATICI PHILOPONI ALEXANDREI BREVES

Annotationes ex colloquijs Ammonij Hermeæ, cum quibusdam proprijs considerationibus in Primum de Generatione & corruptione Aristotelis.

VM pertractauisset Aristoteles in physico auditu de principijs naturalium rerũ, materia.s.& forma, nec non de his, quæ ad omnia naturalia communiter consequuntur, sunt uerò hæc/locus/tempus/& motus: reliquum intentionem suam statuit in consequentibus tractatibus de ipsis naturalibus rebus pertractare. Rerum uerò naturalium quædam sunt ingenerabiles & incorruptibiles, quædam generabiles & corruptibiles. Incorruptibilium uerò & sempiternorũ quædam & quo ad totum, & quo ad partes sunt ęternę, ut cœlestes: q̃dã uerò quo ad totum sunt æternæ/sed quo ad partes generabiles & corruptibiles: qualia sunt quatuor elementa. De naturalibus igitur æternis/& quo ad totum/& quo ad partes, necnon de æternis quidem quo ad totum/sed corruptibilibus quo ad partes in libro de cœlo pertractauit. non enim est dissona (ut quis putare posset) proposito de cœlo/doctrina de quatuor elementis. cum cœli appellatio totum mundum significet apud antiquos. in Timæo quippè dicit Plato. Totum itaq; cœlum/aut mundus/aut alio » quouis modo maximè gaudeat, id à nobis appelletur. & in de Republica. Quod certè cœlũ / aut » mundum appellauimus. quare & Aristo. cum inscripsit de cœlo/non superiora corpora solum/sed uniuersum mũdum significauit. in hoc ergo, ut dictum est, tractatu/de illis, quæ quouis modo dicuntur æterna, pertractat. in sequentibus uerò de reliquis, omnibus scilicet generabilibus & corruptibilibus, & omnibus, quæ ad ipsa consequuntur. ¶Rursus quoq; eorum, quæ consequuntur ad res generabiles & corruptibiles, quædam ad ipsas omnes communiter consequuntur, quædam uerò seorsum ad quasdam. & eorum, quæ seorsum ad quasdam consequunt͡, quædam ad terrestria seorsum consequuntur, quædam ad ea quæ super terram sunt, hoc est media inter terram, & cœlum, quæ & in sublimi existentia appellãtur. & eorum, quæ ad terrestria, quędam ut ad animata consequuntur, quædam ut ad inanimata. & eorum, quæ ad animata, quædã ut ad sensitiua, quædam ut ad insensitiua. Cõsentaneam igitur diuisioni huic suorum tractatuũ naturalium Aristoteles diuisionem fecit. Nam quemadmodum in Physico auditu de his/quæ ad omnia naturalia communiter consequuntur pertractauit, ita in proposito negocio de illis, quæ communiter ad omnia generabilia & corruptibilia consequuntur/ disputabit. in Meteoris uerò de his, quæ super terram consistunt, & de consequentibus ad ipsa pertractabit. in tractatibus uerò de Animalibus, de his, quæ ut ad animata, & sensitiua consequuntur. plurimi uerò hi sunt/ob multiformitatem naturæ animalium. in libris uerò de Plantis, de animatis/sed non sensitiuis. de inanimatis autem in libris de Metallis, & in quarto meteorologicorum. Diuisio igitur naturalium rerum, & tractatuum Aristotelis ad has, ut breuiter dicamus, est hæc. ¶Sed quia magna est præsentis huius negocii connexio ad librum de cœlo, ut declarat coniunctio/autem/quæ est in proemio, dicit enim (De Generatione autem & coruptione) tanquam cõiunctioni (quidem) reddita, quæ est in fine libri de cœlo posita. est enim continuatio una sermonis cõnectentibus nobis calci illius, huius proemium hoc pacto. De graui quidem & leui & accidẽtibus circa ipsa determinatum fit à nobis hoc modo. De Generatione autem & coruptione eorum, quæ natura fiunt, & corrumpuntur, similiter de omnibus, hoc est de omnibus uniuersaliter etc. quoniã igitur est hic illi cõtinuus tractatus, ut est ostensum, æquum est nõ ignaros nos esse eorum, quæ in libris de cœlo edocti fuimus. sed per capita percurrere quæ ibi pertractãtur. ¶Sciendum igitur est quòd in primis quidem duobus libris disputat de æternis, in reliquis uerò duobus de his, quæ fiunt, & corrunpuntur: sed in primo quidem libro quærit de substantia

cœleſtis corporis,& dicit quòd eſt alterius naturæ ab aliis elementis,cum ſit ingenita & incor/
ruptibilis/non ſolum quo ad totum/ſed etiam quo ad partes/nullam recipiens mutationem prę
ter eam,quæ eſt ſecundum locum. Quærit quoq; infinitum ne ſit cœlum/an finitum,& oſten/
dit eſſe finitum,multis quidem & admirabilibus rationibus,& una huiuſcemodi dicens.ſimile
eſſe ſi quis dicat infinitum cubitum,& circulum infinitum.quemadmodum enim qui cubitum
dicit emenſum aliquid dicit,& finitum.ita etiam qui circulum dicit figuram aliquam nominat,
& in huius intellectu compręhendit terminos.cum ergo demōſtrauit finitum eſſe cœli corpus,
ad hæc oſtendit quòd nihil eſt extra ipſum,non ſolum corpus/ſed nec locus/neq; uacuum.neq;
enim inquit in loco eſſe nata ſunt quæ ibi ſunt.nec tempus ipſa ſeneſcere facit. hæc igitur docet
in primo libro.¶ In ſecundo uerò de figura totius cœli/& aſtrorum quę ſunt in eo quòd ſcilicet
ſphærica eſt,& de motu horum,quòd circularis eſt.Poſt hęc deinceps de totalitate quatuor ele
mentorum docet,quærens & horum figuram,& oſtendens ipſam eſſe ſphæricam.De terra uerò/
magnum ſermonem proponit,quærés quatuor/magnitudinem ipſius/figuram/ſitum/ motum;
magnitudinem quidem,eo quòd non ut multi putant infinitam habet magnitudinem,ſed eſt fi
nita,& plurimis,imo ferè omnibus aſtris præter lunam minor.figuram uerò oſtendit/& ipſam
eſſe ſphæricam.ſitum uerò quòd in medio eſt conſtituta,nulla ui indigens ut ſuſtineatur, ut qs
putare poſſet:ſed econtra potius uiolentia indigens/ſi ex media regione deberet mutari, cum ſit
immobilis in proprio loco.¶ Cum igitur tot quæſiuit/& de cœlo/& de totalitate elementorum
quatuor,per quam ingenita ſunt/& incorrupta in primo/& ſecundo libro,conſequenter à tertio
libro docturus de quatuor elementis,quatenus ſunt generabilia,& corruptibilia,ſunt autē hu/
iuſcemodi proculdubio quo ad partes:nam ex partibus elementorum fiunt quæ generātur/&
in has corrumpuntur quæ corrumpuntur.pertractaturus igitur de his quę generantur & cor/
rumpuntur ex quibus,& quot ſunt elementis,primum q̄rit ſi omnino eſt generatio. forte naq;
non eſt omnino generatio,ut ſupponentes nullum eſſe motum,neq; mutationem,ut Parmeni/
dæi,& oſtendit eſſe generationem:tum quidem deſtruens & ſoluens latas contra generationem
dubitationes.tum uerò teſte euidentia utens eorum,quæ fiunt & corrumpuntur. omninoque
exquiſiuit,unde nam in cōceptum hunc deuenerint ut putarent non eſſe generationē qui hoc
enuntiauerunt.& dicit/quòd cum crederent in rebus eſſe ſcientiam,& hanc de permanentibus,
& ſemper eodem modo ſe habentibus eſſe dicerent:ſuppoſuerunt permanētia eſſe entia omnia.
ipſe uerò aduerſus hæc & quòd ſit ſcientia demonſtrauit,& quòd de permanētibus/& ſemper
eodem modo ſe habentibus ſit.& ob hoc nihilominus nō cogimur motum auferre entia omnia
permanentia ſupponentes.contingit naq; omnium hæc quidem permanentia ſupponere,& ęter
na,de quibus eſt ſcientia.illa uerò generabilia & corruptibilia in quibus eſt motus.& in ipſis
quoq; generabilibus & corruptibilibus eſt aliquid ſtans,& manens ſecundum quod & de ipſis
eſt ſcientia.dico ſcilicet forma ipſa.nam & ſi particularia corrumpantur,& mutentur/forma ſem/
per per ſucceſſionem ſeruatur.cum igitur per hæc & huiuſcemodi demonſtrauit quòd eſt ge/
neratio,& quæ generantur & corrumpuntur,quærit ex quo fiunt quæ fiunt,ex incorporeo ne,
aut corporeo aliquo elemento,& oſtendit quòd ex incorporeis.duobus enim exiſtētibus abſur/
dis alterum ſequetur ex neceſſitate,aut enim uacuum erit,quod occupabit quod ex incorporeo
fit,aut ſi quidem non datur locus uacuus/corpus per corpus permeabit,relinquitur igitur ex in
corporeo elemento fieri quæ fiunt.Vbi etiam elementum definit/dicens/elementum eſſe corpus
in quod ultimum compoſita corpora diſſoluuntur,quod in re ipſa eſt potētia/ aut actu. nā hoc
quo pacto ſe habeat interim eſt ambiguum.ipſum uerò indiuiſibile in altera ſpecie.Dubium au
tem poſuit actu ne/an potentia inſit elementum.eo quòd nondum docuerit quo pacto ſit gene/
ratio.nam ſi per congregationem/& diſgregationem eſt generatio & corruptio, actu inſunt ele
mēta cōpoſitis,ſed ſi per mutationem ſubſtantię,potentia,& non actu.Cum igitur demonſtrauit
quòd non ſunt ex incorporeo quæ fiunt,ſed ex aliquo corporéo,quod elementū uocamus, con
ſequenter quærit hoc elemētum utrum unum ſit aut plura,& utrum finita/aut infinita. unum
quidem eſſe inquit impoſſibile.nam quo pacto eſſet tanta in his quæ fiunt diuerſitas ſi ex uno
fierent:& unde diuerſi,& contrarii motus,cum alia ſurſum ferantur, alia deorſum inclinentur.
impoſſibile enim eſt in uno,& eodem eſſe contraria.nam & iuxta Hippocratem , ſi homo unus
eſſet,utiq; non doleret,& ſi doleret,unum quoq; eſſet,quod ei mederetur.nō igitur ex uno ſed
ex pluribus,non tamen infinitis,demonſtratum enim eſt impoſſibile eſſe/actu ſubſiſtere infini/

tum. dico autem non solum impossibile esse numero esse infinita elementa, sed nec etiam magnitudie. si enim coelum, quod omnia continet ostensum est esse finitum, frustra utiq; aliquod elementorum infinitum esset. finita igitur sunt elementa & non unum. Cum autem nõ addidisset quot & quæ, sed ut concessum sumpsisset quòt sunt quatuor, cum ad ostendendum quòd tot sint, conferret consideratio illa, generabilia ne sint, an ingenerabilia, in hanc sermonem suum trãstulit. Et cum ostendisset quòd non ingenerabilia, sed generabilia sunt, & maximè ex ipsa euidentia. uidemus enim uniuersam aquam corruptam, & aerem fieri; & in reliquis eodem modo. deinceps quærit, unde fiant, & generentur, utrum ex se mutuò, aut ex alio quodam subiecto. ut supponunt qui medium aeris, & aquæ corpus supponunt. Ostẽdit autem quòd nõ ex alio quodam, nam aliud illud inquit elementum cum sit corpus, in loco est necessario, aut igitur sursum erit aut deorsum, & si sursum, aut naturaliter, aut præter naturam: & deorsum eodẽ modo, aut naturaliter, aut præter naturam. si igitur sit sursum secundum naturam, ignis erit, aut aer: si autem præter naturam sit sursum, erit aut terra, aut aqua. Eadem quoq; sequentur, si ipsum deorsum esse suppositum fuerit. nam si sit secundum naturam deorsum erit & terra, aut aqua, præter naturam uerò ignis, aut aer. Præterea hoc corpus certe nõ erit inaffectum, neq; informe. hoc namq; impossibile est. hoc enim est ipsi materiæ conueniens, quæ est incorporea. nobis autem propositum est corporea quęrere elementa. si igitur sit affectum, aut calidum erit aut frigidum, & aut siccum aut humidum. si igitur calidũ sit & siccum, ignis erit, si calidũ & humidum, aer: preterea humidum quidem & frigidum suppositum aqua erit, frigidum uerò & siccum, terra. non igitur ex alio quodam generantur, ex se igitur mutuo. si autem ex se mutuo, aut cum potentia sibi mutuo insint, aut cum actu. sed si quidem actu sibi mutuo inexistentia ex se mutuo generantur per disgregationem erit generatio, sicut Anaxagorici supponebãt, sed hoc, inquit, est, impossibile. si enim, inquit, eo quòd segregantur ex se mutuo generantur: ut si eò quòd insint aquæ, actu, aeris similitudines partium generatur ex aqua aer, & aliorum quodcũq;: necesse est aut stare quandoq; generationem ipsam, cum aliæ similitudines partium consumptæ sint aeris, scilicet & ignis & terræ, derelictis his solis quę sunt ipsius aquæ. ita ut ex ipsis nõ possit amplius aliquod aliud elementorum segregari. uel igitur hoc quod dictum est accidet, stare scilicet generationem. aut si quidem in æternũ concesseris ex se mutuò generari elementa, necesse est infinita suppossita iri corpora in eodẽ actu existẽtia, quod impossibile est. Relinquit igitur ex se mutuo generari elementa, eò quòd potentia sibi mutuo insint. potentia autem sibi mutuo insunt, aut quia resoluuntur in prima, & communia omniũ elementa, quę alii indiuidua corpora dicebant, ut Democritici, & Leucippici. alii superficies, ut Plato. aut quia possunt in se mutuo mutari, sed quòd non eò quòd in prima resoluantur elementa demõstrauit, neq; enim indiuisibilia corpora possibile est esse: & in superficies corpora ipsa diuidere stultũ esse dicit, eiusdem enim utiq; fuerit corpora in sup͞ficies dissoluere, & has in lineas, & has in pũcta: ita ut cõstent ex punctis corpora quod est ultimũ absurdum. Superest igitur alio modo supponi ex se mutuo elemẽta generari. Modum uerò mutuæ seu reciprocæ generationis quærens, deuenit ad sermonem de potentiis, & passionibus & motibus ipsorum. Et cum dixisset in fine tertii libri quòd opus est omnes ipsorum inter se percurrere differentias, & quæ secundum potentias, hoc est inclinationes ipsorum perpenduntur, & quæ secundum qualitatem, & actiuas & passiuas in quarto libro disputat de grauitate, & leuitate, quibus naturalis ipsorum fit motus, & p͞prium unumquodq; locum sortitum est. ¶ Dicturus autem de aliis diuersis ipsorum potentiis, secundum quas fit in eis mutua mutatio, per quas & modus mutuæ generationis declaratur, & numerus ipsorum elucet, quot sunt, & quæ: merito ante mutuam elementorum ex seinuicem generationem, de simplici generatione & corruptione doctrinam facit, in primo libro propositi negocii: nõ quęrens an sit generatio: hoc enim in libro de coelo tradidit. sed docẽs & quid est & quo ab aliis differt mutationibus alteratione, atq; augumentatione. Et cum omnia pertractasset, quæcunq; opus erat quærere loquentem de uniuersali generatione & corruptione: deinceps proponit de mutua generatione simplicium corporum pertractare, quæ elementa sunt omnium compositorum generabiliũ & corruptibilium corporum. Sed quia necessarius est ad horum doctrinã sermo de tactu, de actione, & passione, & mistione, pręassumit inquisitionem de his. Et cum in hoc perfecisset primum librum, in secundo sermone, transit ad doctrinã de elementis, quęrẽs actiuas ipsorum & passiuas differentias. & per has mutuæ generationis ex seipsis ut prius dictum est modum adinueniẽs;

et demonstratione, quòd tot sola numero sunt elementa, cum enim à principio in libro de cœlo quatuor esse, ut concessum, assumpsisset, in posterum horum demonstrationem dereliquit.

ARISTOTELIS STAGIRITAE DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE LIBER PRIMVS.

Tex. c. 1. *De generatione autem, & corruptione eorum, quæ natura generantur, & corrumpuntur, similiter de omnibus.*

Com. 1. RECTE cum dixisset de generatione eorũ, quę generantur, addidit illud NATVRA, fiunt enim quędam & arte, & electione. electione quidem, ut amicitiæ, & inimicitiæ: arte uerò, ut domus, nauis. sed nõ est de his sermo: sed de illis quę natura fiunt, & corrumpuntur: & de his non quibusdã, sed similiter de omnibus, inquit, hoc est uniuersaliter de omnibus, quæ natura fiunt, & corrumpuntur, quærendum. dictum enim est à principio quòd non de quibusdam præsens negocium pertractat, sed cõiter de omnibus generabilibus & corruptibilibus: nam particulariter de his consequentes tractatus docent, illi quidem de his quæ in sublimi accidunt, alii uerò de animalibus & plantis,

a. c. addunt di stinguendæ *Causæq; diuidendæ, & rationes ipsorum.* †

Com. 2. Dixit, eorum quę fiunt, & corrumpũtur causas plurali numero & non singulari, nam & subiectum ipsum est causa, & ipsa forma, & unde principium motus, hoc est effectiua. causa quoq; est & ipsum cuius gra, quæ est finis. de his eni omnibus disputabit. illud uerò CAVSAS ET RATIONES IPSORVM ex superabũdãti qdẽ non utiq; idẽ significat, ut significat cõiũctio et. ¶ Quidam autem causas ules omnium, quæ fiunt, & cões causas intellexerunt, ut quæ ulis effectiua causa generationis, & corruptionis, quę sit cõmunis ipsorum materia, & reliquę similiter. rationes uerò particulares, & proximas cuiusq; causas: quę sit animaliũ materia, quòd uerbi gratia humores quatuor: quæ sit materia eorum quę in sublimi fiunt, pluuiæ, grandinis, niuis, tonitruorum, fulgurum, uentorum. quòd horum quidẽ humida exhalatio, pluuiæ, niuis, roris, grãdinis, reliquorum uerò, sicca: & in metallis, & reliquis quæ sit cuiusq; materia: similiter quę sit proxima cuiusq; effectiua causa, & forma. ¶ Mihi uerò uidet causas quidem quatuor dixisse siue cõmunes, siue proximas cuiusq; eorũ quę fiũt, rationes uerò effectiuas quibus unũquodq; fit, uel corrumpitur: ut quòd sole recedente, & uapore infrigidato condensatio fit, & sic mutatio in ipsam aquam: adaucta uerò frigiditate compactio. sed si quidem fit aquæ compactio, facit grãdinem, aut glaciem: si autem uaporis, fit nix. similiter de fulgure, & tonitruo, quòd spiritus in nubibus cõphensus, aut delatus ex superiori nubium parte, ex naturali ad superiorem locum latione condẽsat eas secundum illam partem, tanquàm calore priuatas. deinde ex huius partis constrictione spiritus in inferioribus partibus cõphensus accenditur. deinde eiaculatus & confractus ad inferiores nubes, percussione quidem sonum, uehemente uerò motu, & attritione accẽsus fulgur efficit. uidetur ergo Aristo. huiuscemodi assignationes eorum que generantur & corrumpuntur, rationes uocare: nõ enim sufficit dicere quòd materia fulguris, aut tonitrui est spiritus, neq; q effectiua causa est motus ipse cœlestiũ: sed oportet addere & rationem per quam, hoc quidem agente, illo uerò patiente, aut generantur quę generantur, aut corrumpunt quæ corrumpuntur.

Amplius quoq; de augmentatione, & alteratione, quid utrunq;.

Com. 3. Sermo de his etiam secũdũ se est utilis naturali: nã & augmentatio & alteratio naturales sunt mutationes, & generationes quędam ẽt hæ, ut in sequentibus demonstrabit, est quoq; utilis ad sermonẽ de propriè dicta generatione, ut & ipse declarat per ea, quę subiungit, siue enim idem sit generatio, & alteratio, siue alterum, ut etiam nominibus sunt separata, facilè cognoscetur cognita alteratione, quidnam sit.

Et utrum eandem putandum sit esse naturam generationis, & alterationis, aut separatam, ut distinctum est etiam nominibus.

Generatio quidem eſt mutatio ſecundum ſubſtantiam ex non ente in ens: alteratio uerò eſt mutatio circa aliquod formatum ſecundum aliquod accidentium ei, ſic quidem & Homerus mutationem Vlyſſis in accidentibus, alterationem nominauit dicens. Alter mihi hoſpes nunc uideris, quàm prius. Thelemachus ad patrem à Pallade mutatum. & aduerte quo pacto non dixerit alius, ſed alter: nam generatio aliud facit, ut ex aqua aerem, alteratio uerò alterū: ex albo uerbi gratia nigrum. utrum igitur, inquit, idem ſint generatio, & alteratio nominibus tantum differentes, aut una cum nominibus res ipſæ diuiſæ ſunt. Com. 4.

Antiquorum igitur hi quidem generationem, quæ ſimplex vocatur, alterationem eē aiunt, illi verò diuerſum alterationem, & generationem.

Quoniam generatio quædam eſt & alteratio ipſa, non ſimplex, neq; propriè generatio, ſed cū additione aliq̄ generatio, pp hoc addidit SIMPLICEM GENERATIONEM. narrat aūt primū antiquorum opiniones, ut eſt ei mos, quas habebāt de generatione. ut ſuper his examinatis, que ſibi uidētur construat. dicit autem quoſdam ipſorum idem opinari generationem propriam cū alteratione, quoſdam uerò alterum: & qui ſint utriq; opinioni aſſidentes apponit. Com. 5.

Quicūq; enim vnum quid vniuerſum eſſe dicunt, & omnia ex vno generant, his quidem neceſſe eſt alterationem generationem dicere.

Intentio eſt ei antiquorū de generatione, & alteratione opiniones exponere, quod autem dicit eſt huiuſcemodi. Antiquorū, inquit, quidam unum ſuppoſuerunt omnium elementum, quidā plura. Qui igitur unum ſupponebant, in idem ducebant generationem cum alteratione. Sed eſt dicendum quo pacto. quoniam enim maximè primum elementum unum ſupponebant, ex quo alia omnia fiunt, neceſſe omnino eſt idem manens ſecundum ſubſtantiam alia facere, ſi enim ſecundum ſubſtantiam fuerit mutatum, non erit primum elementum, ſed habebit prius eo circa quod eſt facta mutatio, idem manens & immutabile † ſecundum ſubſtantiam, qualem nos ſupponimus informem materiam. ſi igitur formatum exiſtens † ſubiectum (nam tale ipſum ſupponebant) immutabile eſt ſecundum ſubſtantiam, non enim eſſet amplius primum elementum, relinquitur mutationem non eſſe amplius ſecundum ſubſtantiam, per quam cum mutatur facit alia: ſi autem hoc, clariſſimum eſt, quòd non erit generatio. ſed alteratio. eſt enim, ut dixi, generatio quidem mutatio ſecundum ſubſtantiam ex non ente in ens, alteratio uerò mutatio circa aliquod formatum in aliquo accidentiū circa ipſum. ☞ Sed aduerte ne non neceſſario aduerſus eos hoc inducamus. generatio enim non eſt ſubiecti, & materię, ſiue immutabilis maneat, ſiue non, ſed eius, quod ex ipſa, & forma conſtat. & nos quoq; generationem circa primam materiam dicimus conſiſtere, quæ imutabilis eſt, oportet enim ſemper manere primū ſubiectū: ſed tamē ex ea & ſuperuenientibus qualitatibus elementa facimus. quid igitur prohibet etiam ipſos immutabile facere primum elementum, & non ob hoc generationem auferre? ſit igitur concurſum talium & tot qualitatum circa primum elementum facere res ipſas: circa has autem deinceps alterationem fieri. Niſi illud dixerimus quòd nos informe primum facimus ſubiectum, & concurſu qualitatum formantes ipſum facimus res. ipſi uerò formatum ipſum ſupponentes, & immutabile, non amplius nobiſcum conueniunt, quoniam & primum aliquam aliam ex ſe formam generare non poteſt, cum immutabile maneat, niſi circa accidentia ei mutationem dederint, hoc pacto igit̄ unū ſupponentes elementum, coguntur generationem in idem ducere, cum alteratione. Quicunq; autem plura elementa ſupponunt, poſſunt ſeparare generationem ab alteratione: congregatione quidem & diſgregatione generationem & corruptionē ſupponentes, tranſpoſitione uerò, & ordinis mutatione alterationem, ut Democritici, & Leucippei ſuppoſuerunt. nihilominus inquit. cū & omnes plura elementa ſupponentes poſſent generationem & alterationem ſeruare, nō omnes ſeruarunt. nimirum Empedo. quatuor elementa ſupponens alterationem ſuſtulit, impaſſibilia dicens elementa, & qualitates in eis immutabiles, ita ut generatio ſola inducenda ſit per huius ſuppoſitionem: & ſi alio modo quàm nos ſupponimus, ut in ſequentibus demonſtrabitur. QVICVNQVE ENIM VNVM QVID VNIVERSVM ESSE DICVNT, ET OMNIA EX VNO GENERANT. Exponens quid ſit uniuerſum ipſum, unum dicere, ſubiunxit illud OMNIA EX VNO GENERANT. hoc eſt quia unum omnium ſupponunt elementum. Com. 6.

Quidam text. nō hēt ſecūdum ſubſtantiam, a.l.elementum.

Et quod proprie ſit alterari.

Com̃. 7. Quod superius dixit simplicem generationem, hoc nunc manifestius quod ꝓpriè fit, dixit.

Quicũq; verò plura materiam vno ponunt, vt Empedocles, & Anaxagoras, his alterum.

Com̃. 8. Quicũq. inquit. uno plura materiam ponunt, materiam uocans prima apud eos elementa, nã secundum illos materia hæc sunt, cum immutabilia inalterabiliaq; illa supponant: secundũ hos alterum dicit fore generationem ab alteratione. cum autem non dixerit, qui sint, qui unum elementum supponebant, eos qui plura dicebant, addidit, dicens Empedoclem: hic enim quatuor elementa supposuit. ignem, & aerem, & aquam, & terram: & Anaxagoram infinitas similitudines partium supponentem, & Leucippum: nam hic, & Democritus infinita supponebãt corpora, infinita autem & multitudine, & figurarum differẽtia. sunt autem & qui unum subiectum faciũt, ut Thales quidem aquam, Anaximenes uerò, & Diogenes aerem, Anaximander uerò naturam intermediam aeris & aquæ, quæ infinita est. Heraclitus uerò ignem.

Atqui Anaxagoras propriam vocem ignorauit, dicit quippè quod fieri & interire idem constitit, cum ipso alterari.

Com̃. 9. Cum dixit sequi ad eos qui plura entium, elementa dicunt, aliud dicere generationem ab alteratione, accusat Anaxagoram non propriè de generatione alterationis utentem nomine. hic enim elementa faciens, similares partes infinitas existentes, & immutabiles secundum ipsum, & harum congregatione, & disgregatione, & excretione, faciens generationẽ, fieri: & corrũpi, alterari uocauit.

Multa autem dicit elementa sicut & alij. Empedocles enim corporea quidem quatuor, omnia verò cum mouentibus sex numero.

Com̃. 10. Deinceps dicit qui plura elementa supponunt, ex quibus est Empedo. materialia quidem, & ut passiua corpora quatuor supponens, effectiua autem, & motiua litem, & amicitiam.

Anaxagoras autem infinita, & Leucippus, & Democritus. hic etenim ea quæ sunt similiũ partium elementa ponit, vt os, & carnem, & medullam, † & aliorũ, quorũ cuiusq; pars vniuoca est.

† adduntur & neruum

Com̃. 11. Sed Anaxagoras quidem ait, corpora similium partium. quid autem sit corpus similium partiũ, ipse addidit dicẽs. QVORVM CVIVSQVE VNIVOCA PARS EST. carnis nãq; ps caro est, & ossis. & nerui rursus similr: manus uerò & aliorum dissimilium partiũ, partes non sunt uniuocæ toti, non enim dicuntur partes manus, manus.

Democritus autem & Leucippus ex corporibus indiuisibilibus alia componi dicunt, hec autẽ infinita & multitudine esse, & formis.

Com̃. 12. Democritus autem inquit, supposuit corpora, non solum multitudine infinita, sed etiam figurarum differentia, ita ut accidat ex huius sermonibus infinito esse aliquid infinitius: unáquanq; enim figurarum non in una atomo, sed in pluribus ponunt. Epicurei uerò (ut inquit Alxãder) minimè in hoc consenserunt Democrito: illi enim multitudine quidem infinitas atomos supponunt, figuris uero icõpræhẽsibiles quidẽ, sed non infinitas: & hos quoq; multiplicare infinitũ necesse est. esto enim quòd finitæ sint atomorũ figurę necesse est omnino unáquanq; figurarũ aut in finitis esse atomis, aut in infinitis. si igiť unaquæq; figura finitas atomos format, etiam ex omnibus collecta multitudo finita erit. aut igitur non omnes figurari atomos est necesse, aut si omnes figuratæ sunt, finitæ erunt: sed suppositum est ipsas esse infinitas: quare impossibile est figurarum unáquanq; infinitis atomis esse. igitur aut unaquęq; in ĩfinitis, aut hæ quidem figurarum in infinitis, illæ uerò in finitis. si igitur omnes in infinitis, multiplicabitur infinitum. si autẽ quædam in infinitis, quędam uerò non, aut rursus multiplicabitur in finitũ, & si tres solæ essent figurę in ĩfinitis atomis, aut duę, aut oĩno maius aliqđ in finito erit, & si una sola sit in ĩfinitis: nã ex omnibus collecta multitudo omnium atomorum quæ sub una figura sunt maior erit. si ergo horum unũquodq; est imposibile: necesse est autem omnino horum unum sequi, suppositq quòd sint atomi infinitæ. falsa est ergo suppositio, quæ supponit atoma esse infinita.

Ipsa verò ad seipsa differre his, ex quibus sunt, & positione, & ordine horum.

Com. 13. Ipsa autem ad seipsa non elementa dicit, ut posset alicui uideri ex ipsa litera, sed quę sunt ex elementis. est enim redditio non ad proximum, sed ad superius dictum, dico scilicet ad illud ALIA quod significabat composita. Hęc igitur composita tribus modis à seinuicē differunt iuxta Democrit. uno quidem modo, quia ex diuersis atomis in figura componuntur: quod apud eum significat uerbum illud, his ex quibus sunt, non enim sunt ex eisdē atomis ignis, & terra, sed ignis quidem ex sphæricis constat atomis, terra autem non ex huiuscemodi sed forte ex cubicis. sed ordine inquit, & situ atomorum differunt à seinuicem composita. sæpe enim duorum quorūdam ex eisdem atomis compositorum differētia erit penes ordinem atomorum. eo quòd in hoc quidem. uerbi gratia primæ quidem atomi sphæricæ, ultimæ autem, quæ pyramidis formam habent ordinatæ sint: in altero uerò econuerso, primæ quidem quæ pyramidis formam habēt, posteriores uerò sphæricæ, ut se habet in syllaba os, & so nam eorūdem elementorum ordo differentiam operatur. similiter & penes positionem atomorum compositorum differentia fit, quandoq; quidem obliquarum, quandoq; uerò rectarum, in aliis uerò supinarum existentium. ipsius quippe Z elementi ad N solum secundum positionem est differentia. & ipsius γ ad λ. Scire autem oportet quòd dictarum trium differentiarum, prior quidem secundum quam ex talibus, aut ex talibus constant atomis facit composita etiam omnino alia, & diuersa: quæ autem est penes positionem, & ordinem alterata solum, non autem alia.

Contrario autem modo videntur dicentes, Anaxagorici Empedocleis: hic enim inquit ignem, & aquam, & aerem, & terram, elementa quatuor, & simplicia esse magis quàm carnem, & os, & talia quæ sunt similium partium: illi verò hæc quidem simplicia & elemēta, terrā vero, & ignē, & aerem composita: omniseminarium enim esse horum.

Com. 14. Contrario, inquit, modo Anaxagoras est opinatus Empedocleis de elementis. nam Empedocles prima dicit esse, & simplicissima quatuor elementa: ex his autem congregatis generari quæ similes habent partes os, & carnem. Anaxagoras autem econtra, composita dicens eē quatuor elementa ex his, quæ similes habent partes. etenim ossis, & nerui, & cuiuslibet aliorum similitudies partium dicebat inesse igni, aquæ, & aliis. quoniam ex his omnia uidebat fieri. sed quemadmodum ossis, & carnis similitudines partium dicebat & reliquorum quæ nos composita dicimus, sic & ignis, & aeris, & aquæ, & terræ: & omnia quidem esse in omnibus, apparere aūt unumqdq;, & nominari per prædominans. Quare non contrario modo dicebat Empedocleis. neq; enim cōpositiora dicebat elementa carne, & osse, & reliquis. Sed differunt. quià Empedo. quidem dicebat principia reliquorum ipsa elementa: Anaxagoras autem similitudines partium, omniū principia: apparere uerò, & nominari unumquodq; à prædomināte: siquidem opus est ex principiis esse ea, quæ dissimilium sunt partium.

His igitur qui ex uno omnia construunt necesse est dicere generationem, & corruptionem alterationem, semper enim manere subiectum idem, & unum, tale vero alterari dicimus.

Com. 15. Quo pacto quidem iuxta eos qui unum elementum supponunt idem sit alteratio, & generatio, iuxta eos uerò qui plura, alterum, clare percurrit, superius uerò cum hoc ipsum solū dixerit, quid sequitur ad utrāq; suppositionum enunciauit. nunc autem hoc ipsum demonstrat. quoniā enim, ut diximus, oportet primam materiam immutabilem esse: mutari autem uno & eodem manente subiecto, alterari dicimus, nihil utiq; differet à generatione alteratio.

His autem, qui plura genera faciunt, differre alterationem a generatione, coeuntibus enim, & dissolutis generatio accidit & corruptio, quapropter dicit hoc modo & Epedocles, quòd natura nullius est, sed solum mistio, & fœdus mistorū. Quod igitur proprius sermo ipsorum suppositioni sic dicere manifestum est, & quòd dicunt hoc modo.

Com. 16. Genera uocat ipsa elementa secundum autem hos qui plura elementa supponunt, differt generatio ab alteratione: siquidem congregatione dicūt generation em perfici, non enim eadem sunt,

quæ sunt ex differẽtibus cõposita. non ergo alteratio congregatio esse potest. Testatur autem & Empedocles per congregationem generationem fieri, dicens naturam quidem nullius compositorum esse propriam, sed hæc omnia cõgregatione cõmistorum substãtiam habere. mistio enim, & fœdus apud ipsum cõgregationem significat, manifestũ igitur est q suppositioni dicenti plura elementa proprium sit & conueniens dicere generationẽ aliud esse ab alteratione. Sed & quod hoc pacto dicunt planũ, scilicet quod elementa plura sunt. ¶ Alexander tamẽ magis ingenue hoc exposuit. suppositioni enim, inquit, plura elementa supponenti proprius est sermo dicens hoc modo fieri generationem & corruptionem, hoc est per cõgregationem, & disgregationem: quia necessarium est eis separare generationem ab alteratione. Manifestè autem & Empedo. dixit per congregationem fieri generationem. cum dixerit, natura nullius est, sed solũ mistio, & fœdus mistorum. Democritici quoq; congregatione atomorum generationem fieri dicebant, disgregatione uerò corruptionem. Anaxagoras quoq; secretas similitudines partium, & concretas una procul dubio, aut carnem facere, aut os, non facta carnis natura, sed apparente, eò quòd plures carnis similitudines partium in idem conuenerint, & quòd dicunt hoc modo dicit eẽ manifestum, & quòd sic dicunt, hoc est secundum dictum modum generationem fieri, & ex litera Empedo. sic dicente. SED SOLVM MISTIO ET FOEDVS MISTORVM, & ex his quæ dixit Democritus composita differre his, ex quibus sunt.

Necessarium autem & his alterationem, esse quidem aliquid dicere præter generationẽ, impossibile tamen secundum illorum dicta.

Com. 17. Cum ostendit ipsos aliud generationem dicentes ab alteratione, quia per congregationem dicunt ipsam fieri: consequenter ostendit quòd necesse est & his dicere alterationem esse, & nõ eandem generationi. IMPOSSIBILE EST TAMEN SECVNDVM ILLORVM SERMONES ALTERATIONEM ESSE, hoc autem non est commune aduersus omnes, qui per congregationem generationem faciunt. sed proprium contra Empedoclem. Primo tamen ostendit quòd necesse est dicere esse aliquid alterationem, cũ sit aliud à generatione. deinde quòd auferunt suis sermonibus alterationem.

Hoc autẽ quod dicimus rectè facile est cognoscere, sicut enim uidemus q̃escente substãtia in ipsa mutationẽ secundũ magnitudinẽ, uocatam augmentationem, & diminutionem, ita & alterationẽ.

Com. 18. Quòd necesse est ipsis dicere alterationem, & hanc alteram à generatione, & propter quid necessarium, ostendit, & quòd est impossibile his, quæ ab illis dicuntur, alterationẽ consistere: ostẽdit autem sic. nam ut uidemus. inquit, & manifestum est, seruata substantia mutationẽ in quanto fieri, sic manifestum est, seruata substantia fieri mutationem in quali, quod est alteratio. quare ex manifesto necesse est ipsis dicere esse alterationem. quòd autem impossibile sit secundũ sermones qui ab Empedocle dicuntur, consequentèr ostendit. sic quidem Alexan. exposuit. ¶ Est uerò & alio modo dicti expositionem assignare. NECESSE EST AVTEM ET HIS ALTERATIONEM QVIDEM ESSE ALIQVID DICERE. etc. Qui plura, inquit, elementa supponunt, per suppositionem quidem necessario inducunt alterationem alterã à generatione & corruptione esse: eò quòd hæc quidem per congregationem, & disgregationem consideretur, ut prędictum est: alteratio uerò secundum aliud quid eorum, quæ circa congregationem considerãtur, puta situm, aut ordinem. nihilominus & si concesserit suppositio utraq; & generationem, & alterationem, huiusmodi tradiderunt sermones esse, ex quibus est Empedocles, ex quibus impossibile est alterationem seruari. nam qualitates secundum quas mutatio secundum alterationẽ consideratur specificas differentias elementorum dixit, incorruptibilia & immutabilia elementa supponens. hoc autem quòd dicimus rectè, facile est cognoscere. quòd & si suppositio ipsorũ generationis & alterationis intellectum fateatur, & innuat, ipse sermonibus suis sustulit alterationem, deinceps ostensurus quòd aufert alterationem per ea, quæ dixit Empedocles, primum cõmemorat quid est alteratio, quòd est mutatio circa substantiam immobilem manẽtem. exemplo autem usus est augmentatiõe ipsa per ea, quæ dixit. SICVT ENIM VIDEMVS QVIESCENTE SVBSTANTIA & reliqua. augmentationem autem ut manifestam, & ab omnibus confessam assumpsit. nam & ad alterationem forte quis male aduersari posset, ut Protagoras, dicẽs nõ esse alicuius naturam terminatam. sed ad habitudinem sensitiui differentiam qualitatum sensi-

bilium

bilium fieri.ad augmentationem tamen nullus contradixerit,quòd eſt mutatio in quanto ſubiectа ſubſtantia immutabili manente:ex qua utiq; & quę ſunt ipſius alterationis rõcinari poſſet.

Nihilminus ex his,quæ dicunt qui plura principia uno faciunt impoſſibile eſt alterari. paſſiones enim,per quas dicimus hoc contingere,differentię elemẽtorum ſunt:dico autem veluti calidũ/frigidum/album/nigrũ,ſiccum/humidum/molle/durum/& aliorumvnũquodq;.ſicut etiam inquit Empedocles,Solẽ quidem album videri,& calidum omniquaq;,imbrem uerò in omnibus caliginoſum,rigidumq;.eodem autem modo determinat & in reliquis,quare ſi nõ eſt poſſibile ex igne aquã generari,neq; ex aqua terram,neq; ex albo nigrum erit aliquod,neq; ex molli durum, eadem autẽ ratio & in alijs,hoc autem erat alteratio.

Com. 19.

Incipit docere quo pacto plura principia ſupponentes,ſuis ſermonibus deſtruunt alterationẽ fieri:paſſiones enim formas elementorum eſſe aiunt,cum autem ſint formę ſemper eiſdem eędẽ manent,immutabiles enim,& impaſſibiles ſecundum ipſos ſunt formæ.Non omnes autem plura principia ſupponentes auferunt alterationem,ſed Empedocles.& apponens ea,per quæ dicit Empedocles,aſſignans igneo corpori,& ſoli (nam ignea cœleſtia putabat) albedinem, & caliditatem:aquę uerò nigredinem,& frigiditatem.ſimiliter inquit.& de reliquis paſſionibus dicere ipſum,ut humiditate,& ſiccitate,& denſitate,& ut breuiter dicam de alijs paſſionibus.Similiter autem,quia differentiæ,ipſę elementorum ſint,& ſpecificent ipſa eadem manentia.Secundum igitẽ Empedo.non eſt alteratio,ut demonſtratum eſt:ſecundum Anaxago.autem ſimilitudines partium his ſpecificantur paſſionibus:ſecundum uerò Democriticos elementorum formę per figuras:alias uerò paſſiones non recipiũt,ut caliditatem,& frigiditatem,albedinem & nigredinem,et alias huiuſmodi:ſed uideri ſolum his participare compoſita ex habitudine ad nos. Harum autẽ paſſionum,quæ nobis quidem apparent,ſed natura non inſunt corporibus, quædam ad talem atomorum congregationem ſequuntur,ut caliditas in igne ex ſphęricis atomis compoſita apparet propter † æternam mobilitatem ſphærę:nam eò quod facile permeet,quia in puncto eſt motus ſphærę,calidum eſſe apparere facit,ut econtrario cubus conſtrictione,& difficultate motus,frigidum.Quædam uerò ſeruatis congregationibus,poſitione,& mutatione ordinis atomorũ apparentiam mutationis tenent.quod dicebamus proportione reſpõdere alterationi. nam idem corpus quandoq; album,quandoq; nigrum,quandoq; frigidum, & calidum uidetur,eò q; ipſę atomi trãſpoſitę,& ordine mutatæ ſint in cõpoſito.At ignis ſemper eodem mõ ſe habere uidetẽ: eò q; & ſi trãſpoſita ſint atoma illa,ex quibus cõſtat,qa ſphęrica ſunt undecũq;,eandem ſemp ad nos habitudinem habent.quæ uerò ex triangulis,uerbi gratia non ſimiliter ſe habebunt,extra quidem baſibus exiſtentibus,intus uerò ipſis conis,aut econtra.ſed omnes in uniuerſum paſſiões, & quæ ſemper ſeruantur,ut caliditas in igne,& quæ interdum mutantur apparere ſolum nobis dicebant,ſed natura minimè ineſſe.

a.l,facilẽ

An & manifeſtum eſt, quod una ſemper ſupponenda eſt contrarijs materia, ſiue mutetur ſecundum locum,ſiue ſecundũ augmentum & decrementum, ſiue ſecundum alterationẽ.Amplius quoq; ſimiliter neceſſarium eſt eſſe hoc, & alterationem: ſi enim alteratio eſt, & ſubiectum unum elementum,& una omnium materia habentium interſe mutationem:& ſi ſubiectum unum, eſt alteratio.

Com. 20.

Materiam quidem uocat ſubiectum ſecundum unamquãq; mutationem,cum autẽ demonſtrauiſſet quo pacto plura elementa dicentes auferunt alterationem,hoc deinceps ut corollariũ inducit.ſi enim propter hoc non poteſt dicere Empedo.alterationem,quia immutabiles ſupponat primas ſubſtantias:eſt autem manifeſta alteratio:oportet igitur unum aliquod eſſe quod ſuſtinet:& mutatur in contraria, ſiue igitur ſit alteratio, & omnino mutatio, eſt unum ſubiectum:ſiue ſit unum ſubiectum,neceſſe eſt omnino mutationem eſſe:nõ enim ſunt omnes eiuſdem ſpeciei res,ut euidẽtia ipſa teſtatur,cum igitur ſit unum ſubiectum, illud proculdubio eſt, q; ſecundum contrarias mutatur qualitates.communem autem in omni mutatione ſermonem facit.Similiter igitur inquit eſt neceſſarium ſubiectum communę eſſe, & alterationem.hoc eſt

ut est necessarium commune supponi subiectum, sic & alterationē necesse est supponi, q̄a utrūq; ad alterum sequitur, & alteratio communi subiecto, & communis subiecti positio alterationi. Illud uerò HABENTIVM INTER SE MVTATIONEM dixit propter cœlestia. nam secundū locum solum hæc mutari intelliguntur.

Tex.cō.2. *Empedocles igitur uidetur contraria dicere & ad apparentia, & ad seipsum ipse. Simul enim non, inquit, alterum ex altero fieri elementorum aliquod, sed alia omnia ex his: simul autem, cum coniunxerit in vnum naturam omnem præter litem, ex vno fieri rursus vnūquodq;: ita vt ex vno aliquo, per differentias scilicet quasdam separatis, & passiones factū fuerit hoc quidem aqua, illud uerò ignis: quemadmodum dicit ignem quidem album & calidum, terram uerò grauem & duram. ablatis igitur his differentijs (sunt enim factæ tales, vt auferi possint) manifestum quòd necesse est fieri & terram ex aqua, & aquam ex terra, similiter autem & aliorum vnūquodq;, nō tunc solum, sed etiam nūc, cum in passionibus mutātur: possunt autem ex quibus dixit, aduenire & seperari rursus, præsertimq; pugnātibus adhuc inuicem secundū ipm lite, & amicitia. quapropter & tunc ex uno genita fuerunt: non enim ignis, aqua, aut terra cum adhuc essent, vnū erat omne.*

Com̄. 21. Cum dixisset quid sequatur ad eos, qui unum elementum supponunt, non discernere, scilicet generationem ab alteratione: & quid ad eos, qui multa, quòd sequitur quidem ad suppositionē ipsorum nosse differentiam generationis & alterationis: & si ipsi hoc non annotarūt, neq; distinxerunt generationem ab alteratione: seorsum quidem Anaxagoram increpauit, quod & ꝓpriā uocem ignorauit, cum generationem & corruptionem alterationem nominarit. seorsum quoq; rursus nunc Empedoclem carpit, tāquàm & apparentibus & sibiipsi contraria dicentem. ad apparentia quidem contraria dicit, auferens alterationem manifestam existentem. ad seipsum autē, quia dicit immutabilia elementa, & ipsa quidem non fieri ex seinuicē. sed alia ex his, rursus quoque dicit, amicitia superante unum omnia fieri, atq; spherum, & orbem conflare qualitatibus carentem: ita ut in illo non amplius, neq; ipsius ignis, neq; aliorum elementorum seruetur ꝓprietas, cum abiiciat unumquodq; elementorum propriam formam, ut scilicet tales supponat elemētorum specificas differentias, quæ auferri possint. Amplius & ex quibus dicit ipsas generari, inducit q̄ & separentur. dicit autem ipsas generari cum facto sphæro, & omnibus in ipso cōgregatis lis iterum superauerit. tunc inquit ex sphæro uno existente, & indistincto corpore fiunt quatuor elementa, cum scilicet differentiæ quædam, & passiones aduenerint aliæ alii eius parti quibus abinuicem distinguuntur, quæ ex illo fiunt elementa. quare si generatæ sunt, & auferri utique potuerunt: & præsertim lite, & amicitia adhuc pugnantibus. quare & genita utique ex seinuicem fuerint. Si enim non distinctum, neq; separatum in sphæro ignis corpus, postea differentias assumens factum est ignis: differentiæ quoq; quæ ignis sunt, ut in hac pte sphæri factę ignē fecerunt. sic ergo & in alia parte eius poterant factæ esse, in qua, uerbi gratia differētiæ aquę nūc & terræ & aeris factæ sunt: manifestissimum est quòd & ad seinuicem natæ sunt mutari. hoc enī est posse elementa ad se mutuo mutari, in uno, & eodē subiecto successiue, quādoq; huius, quādoq; alicuius alterius specificas differētias fieri posse, neq; enim est dicere q̄ ipsum ignis corpus, quod spirat in generatione sphæri, ipsum posterius differentias ignis suscepit, & factū est ignis, nam hoc fortuitum est, erat enim sphęrus indistictum corpus & eiusdem speciei ipsum sibiipsi, & commune omnium subiectum. Si enim quis dixerit non posse in quacūq; sphęri parte cuiusque elementi specificas differentias aduenire, proculdubio nō indistinctum facit sphęri corpus, neq; unum, sed alias in alia eius parte deponit proprietates, per quas in hac quidem ignis & nullum reliquorum, in alia uerò aliud quid consistit. Si ergo indistinctum omnino sphæri corpus supponit, & successiue, quandoq; quidem superare litem, & facere elementa, quandoq; uerò amicitiam, & facere sphærum, necesse est omnino secundum has suppositiones omnia elementa inter se mutuò mutari. Cum igitur, inquit, unum erat uniuersum, hoc est sphærus, neq; ignis erat in eo, neq; aliorum nullum secundum habitum. quia non amplius ēēt unū, sed scilicet unūquodq; elementorum destitit esse id quod erat, & unam sphæri substantiam omnia conflarunt,

Incertum quoq; est, vtrum principium ipsorum ponendum vnum aut plura, dico autem ignem,

terram, & his cognata, quatenus enim vt materia supponuntur, ex quo mutata per motũ fiunt terra, aut ignis, vnum est elementum. quatenus verò hoc quidem ex compositione fit coeuntibus illis, illa verò ex dissolutione, magis elementa illa, & priora natura.

Rursus aduersus Empedoclem inuehitur ut ea supponẽtẽ, quæ minimè consonãt. Incertum enim inquit est quale oportet ponere principium, quantũ est ex his, quæ ab eo dicta sunt. utrũ sphærum ipsorum elementorum, an hæc ipsius sphæri, quatenus enim ex sphæro, ut ex materia quadam ineffecta. & cõi subiecto per motũ ab ipsa lite factũ mutata, & formata fiunt quatuor elementa hoc pacto uisus fuerit in principii, & materiæ ratione sphærum ponere. oportet enim primum principium expers esse qualitatum, sed quatenus rursus ex compositione quatuor corporum, amicitia congregante, ipsum sphærũ dicebat fieri, hæc uerò ex illius dissolutione in principii utiq; ratione posuerit aliquis ipsa quatuor elementa, est enim principii proprium esse simplicius, simpliciora uerò sunt ipsa elementa ex ipsis composita sphæro, est enim ex his cõpositus sphærus. Com. 22.

Omnino itaq; de generatione & corruptione simplici dicendum, vtrum est, aut non est, & quomodo est, & de alijs simplicibus motibus vt de augmentatione, & alteratione. Tex.c. 4.

Cum dixisset antiquiorum de generatione opiniones, & eorum, qui in idem ducunt ipsam alterationi, & eorum, qui ipsam distinguũt, reddit ad propositum, hoc est ad sermonem de generatione, & quærit, an sit generatio, & modum per quem est, necnon & de aliis naturalibus mutationibus, est enim maximè de his sermo necessarius. cum nullum antiquorũ habeamus qui de his aliquid dictu dignum dixerit. de omnibus quippè naturalibus mutationibus nullus priorum dixit scilicet generatione, augmentatione, & alteratione. Com. 23.

Plato igitur solum de generatione considerauit, & corruptione, quo pacto insit rebus. & de generatione non omni, sed de ea, quæ est elementorum: quo autem modo carnes, aut ossa, aut aliorũ aliquod talium nullũ. Amplius neq; de alteratione, neq; de augmentatione. quonã mõ insunt rebus. Omnino autem nisi superficietenus de aliquo nullus præter Democritum sciuit, hic uerò uidetur quidẽ de oĩbus curã habuisse † & principia supposuisse, qua ad oĩa accõmodari possunt & ad alios motus. Iam verò in eo quod est quomodo, differt, neq; enimde augmentatione nullus aliquid determinauit, quemadmodum dicimus, nisi quod etiam quicũq; diere posset, quòd cum accedit augmentantur simili, hoc autem quomodo non amplius neq; de mistione, neq; de aliorum, vt ita dicam aliquo, vt de facere uel pati, quonam modo hoc quidem facit illud uerò patitur naturales actiones: Democritus autem, & Leucippus facientes figuras, alterationem, & generationem ex his faciunt, disgregatione quidem & congregatione, generationem, & corruptionem, ordine uerò, & positione, alterationem. Tex.cõ.5.

Verba hæc a principio usq; ibi motus. in supplet. codi desunt.

Nam ex superficiebus ipsa generat: sed quo pacto cõposita ex horum fiunt compositione nõ dixit. huius uerò demonstratio, quòd cum de generatione elementorum dicit non dixerit Plato uniuersaliter de generatione est, non posse sermoni de generatione elementorũ subordinari carnium & ossium generationem, nam elementa dicit genita esse ex superficiebus triangularibus, cum autem ꝓposuisset dicere de ossium generatione, non amplius, neq; eam quæ ipsarum superficierum, neq; eam, quæ est eorum, quæ fiunt ex superficiebus, dico scilicet elementorum, cõpositionẽ cãm eẽ dicit. dicit eni ꝙ terrã formãs purã opifex & leuem permiscuit, & ligauit medulle, & post hæc in ignẽ ipm ponit, post illũ uerò in aquã ipsam intingit, rursus autẽ in ignem, & rursus in aquã transferensq; sic sæpe in utrũq; ab ambobus illiquefactile operatus est. medulla autẽ ex qua, & terra facit ossa, neq; elementum est, neq; superficies tam qualitatis, & passionis mutatio generat ossa, qualitatem uerò, & passionẽ impossibile est ex superficiebus generatã iri: ipse enim progrediens dicet: passionẽ enim ex superficiebus nullam conatur generare, quia elementa apud ipsum figuris, sed non passionibus, aut qualitatibus formantur. Prætermittens autem aduersus Com. 24.

hęc quę absurda sunt cõtradicere Aristo. dicit, nihil omnino ipsum de ossium generatione dixisse, oĩno enim incredibilia sunt ut ad apparens, si sic dixit Plato. si enim medulla erat osse prior, & os erat ex necessitate, ossigenã quippè etiam ipse Plato medullam uocat, ut in illo esse habẽtem; quare anteq̃ os fieret, os erat. Amplius & si quàmaximè illud primum os fecit hoc modo opifex; sed non hoc modo fiunt quæ in animalibus natura generantur. Plato itaq; tantum solum de generatione dixit. Democritus autem inquit præter alios uidetur omniũ curam habuisse, & principia supponens quæ sibi ad omnia accommodari possunt, & ad alios motus. motus dixit hoc est mutationes, nam generatio ut ipse dixit in physica, est mutatio, sed non motus. Casu autem pro casu usus est. accusatiuũ dicens pro ablatiuo: oportebat enim dicere de aliis motibus. Est autem huiuscemodi figura & apud atiquos & apud Poetã. Lamentationes canere incipiunt & luctuosam uocem, pro eò quod est lmentationũ. ut & Aristophanes in cõcionantibus. O aurifex, mo-
" nile, quod construxisti saltante uesperi muliere mea, ex foramine glans cecidit. nam monile ac-
" cusatiuũ dixit pro eo quod est monilis, ac si esset, ex foramine monilis glãs cecidit, saltante uespere muliere mea. Id uerò IN EC QVOD EST QVOMODO DIFFERT pro eo quòd est secundum modum. nam & si generationẽ, & alterationem supponat, nõ tamen eo modo quo nos, cum p cõgregationẽ & disgregationẽ putet esse generationẽ, transpositione uerò & ordinis mutatiõe alterationẽ. De augmentatiõe quoq; alii quidẽ dixerunt tantũ quantũ ẽt quicũq; dicere posset: quòd adueniente aliquo fit augmentatio, sed quo pacto adueniat, nũquid per poros & meatus aut corpus per corpus permeans, non addunt. nam hæc omnia dubitationem habent. de agere quoq; & pati eędem sunt dubitationes, quomodo hoc quidem agit, illud uerò patitur. quod aũt Democritus neq; de augmentatione enũtiauerit, neq; de mistione descendens apponit. ¶ Sciendũ autem q̃ mistio aut idem ẽ temperamento, est autem temperamentum ut humidorum, cũ appositis agentes in se mutuo qualitates se mutuo permeauerint. Aut est latior temperamento mistio. nam mistionum quædm est temperamentum, ut in mulso: quædam uerò iuxta positio, ut in omni seminario: quædam uerò complexio, ut in materia, & forma. Indiget autem huiuscemodi sermone qui de generatione disputat, ad sciendum quo pacto quod fit fit, & an indigeat. horũ aliquo ad generationem, an non indigeat.

Quoniam verò opinabantur verum in apparentia. contraria autem & infinita sunt, quæ apparent: figuras infinitas fecerunt, vt mutationibus compositi ipsum contrarium videretur alteri, & alteri.

Cõm. 15. Quoniam inquit omnem apparentiam ueram dicunt, & unumquodq; ut apparet, sic etiam esse, apparere autem sæpe de eodem contraria quibusdam, q̃ quæ sic de eodẽ apparent uera sint, possunt ex propriis principiis seruare Democritici, supponentes infinitas esse elementorum figuras: nam hæ & ordine mutatę, & positionem mutantes ex diuersa ad uidentes habitudine, & spatio, alias aliam & in eodẽ, alio aliã apparentiam præbent. sic quippè colũbæ collum occurrente ei radio solari diuersorum colorum apparentiam prębet: ad aliam enim & aliam oculi positionem, his quidem uiride apparet, aliis uerò aureum, aliis uerò nigrũ, & aliis alterius coloris, figuræ quoq; quadrangulares orbiculares procul uidentur. circulum quoq; procul positum, si per uerticem aspexerimus, rectum uidebimus. & mel ictericiam patienti amarum apparet. sano uerò dulce. ipsum etiam Z ad aliam & aliam uidentis habitudinem, aut N aut Z apparet, VT MVTATIONIBVS COMPOSITI, illud compositi non pro composito dicit, sed pro cõponente compositum, & mutatio compositi accidit.

Et mutari paruo admixto, & omnino alterum apparere, vno mutato.

Cõm. 16. Non solum trãspositio, & mutatus ordo atomorũ mutat apparentiam eorum quæ uidentur sed etiam ob defluentes à compositis atomos, & occurrentes uidentibus alia quædam fit habitudo & diuersa apparentia, sic quidem Alexander exposuit. ¶ Forte autem quis dicere posset, q̃ hoc mutationi, quæ est secundum augmentationem accõmodatur. nam per defluxum & aggregationem atomorum augmentationem & diminutionem dicebant fieri Democritici. hãc autem non apparentem dicebant mutationem, ut alterationem, & in defluxu, paruo defluente totum alterum fieri ex impossibili quippè si nimauferas fieri possibile, quare paruus defluxus om

rarium quod accessit priori fecit.

Ex iisdem enim tragedia fit, & comedia literis.

Com.17. Exemplum propositorum est hoc. nam eadem elementa mutata taliter, aut taliter, multũ inter se differrentes tragediam inquam, & comediam efficiunt.

Tex.cõ.6. *Quoniam autem videtur ferre omnibus alterum esse generationem, & alterationem: & fieri qdẽ, & corrumpi congregata, & disgregata, alterari uero mutatis passionibus, de his insistẽtibus considerandũ est: dubitationes enim habent hæc & multas & rationabiles. Si enim est congregatio generatio, multa impossibilia accidunt. Sunt autem rursus aliæ rationes cogentes, & non habentes facilem solutionem, quòd non contingit aliter se habere. & si non est congregatio generatio, aut omnino non est generatio, aut alteratio, quamuis sit hoc dissoluere difficile, tentandum est.*

Com.18. Quoniam inquit plures Democritus etiam, & Leucippus, Anaxagoras, & Empedocles opinabantur generationem, & corruptionem, secundum disgregationem esse, & congregationem: & hanc separabant ab alteratione, sicut Democritici, de his pertractare oportet, habet enim multas dubitationes sermo. Nam congregatione supponentibus generationem multa sequentur inconuenientia. nam & passiones auferemus, & corporum continuitatem, & ostendentes rõnes, q͂ non contingit aliter se habere, nisi per congregationem generationem esse, non sunt ad soluendum faciles. Amplius præter hoc q͂ ualidæ sunt, & ad soluendum difficiles rationes, quibus congregatio generatio esse uidetur, etiam si suppositum fuerit non esse congregationem generationem, incertum est, an omnino sit generatio, aut sit quidem, sed idem alterationi. igitur & hoc, cũ ad soluendum difficile sit, examinandum est.

Tex.c.7. *Principium autem horum omnium, vtrum sic, & fiunt, & alterantur, & augentur, quæ sunt, & contraria his patiuntur, primis existentibus magnitudinibus indiuisibilibus, aut nulla est magnitudo indiuisibilis, differt enim hoc plurimum.*

Com.19. Principium inquit propositæ quæstionis, an sit congregatio generatio, an non, est perscrutari, an possibile sit esse corpora indiuidua. nam si sint huiuscemodi corpora indiuidua, & impassibilia, necesse est per congregationem esse generationem: si autem non possint indiuidua supponi corpora, auferetur quidem ex necessitate per congregationem generationem esse generationem, non tamen inducitur impossibile esse sic se habere, cum enim sunt indiuidua corpora, necesse est per congregationem esse generationem. si uerò non sint indiuidua, non omnino sublata est congregatio: possibile est enim etiam si non sint indiuidua elementa per congregationem esse generationem, ut declarat Empedoclis opinio. igitur non existẽtibus indiuiduis corporibus solum aufertur hoc, necessario per congregationem eẽ generationem, sublato autem necessario, locum habebit id quod dicimus rationabilius. quoniam igitur ad positionem quidem atomorũ sequitur per congregationem esse generationem: ad ablationem uerò ipsorum non sequit̃ destructio generationis per congregationem: merito plurimum & non omnino dicit differre ad propositum de atomis perscrutationem.

Et rursus si magnitudines indiuisibiles, vtrum vt Democritus, & Leucippus, corpora hæc sunt, aut vt in Timæo superficies.

Com.30. Ad considerationem de generatione necesse est quærere an sint indiuiduæ magnitudines, & si hoc, deinceps querendũ est utrũ ut Democritus, corpora sint, aut ut Plato, superficies. deinde cum paulum meminerit de absurditate huius opinionis: nam latius in sermone de coelo de hac dixit, transit ad quærendũ an possibile sit corpora indiuidua esse, ut Democritus dixit: dicit quoque hanc opinionem magnam absurditatem habere; tamen à Platonis opinioni collata multo & probabilior, & naturalior est, si quidem opinio Democriti potest & generationem seruare, & alterationem: quæ autem superficies principia corporũ facit, generationem quidem quodãmodo uidetur seruare, qualitatem uerò & passioné neq; primũ aggreditur generare. & addit causas, ob quos probabiliora his, quę in Timæo, Democritus principia supponebat. nam hi quidem ex exer

citio circa mathematica, naturalium expertes erant, inexperiĕtie uerò id, quod est uersatos esse in natura, opposuit, hoc ē ĩ experiĕtia eius factos esse. nam Democritici in rebus naturalibus exercitati principia supposuerũt, quæ maximè possunt concordiam ad ea, quæ natura fiunt seruare. ad finem autem dictorum astruit utrorũq; rationes, quibus utentes tentant ostendere quòd sunt magnitudines indiuidue, & ośdit magnũ esse excessum sermonũ Democriti ad sermones Platonis iuxta id, quod probabile est. & horum quidem apertam esse absurditatem, sermones uerò, & rationes Democriti difficilem habere solutionem.

Hoc igitur ipsum, vt & in alijs diximus, irrationabile est vsq; ad superficies dissoluere. quapropter magis rationabile est corpora esse indiuisibilia, sed & hæc multam habent irrationabilitatē: nihilominus his alterationem & generationem cõtingit facere, sicut dictum est, versione & tactu, mutãtia idem, & colorũ differentijs, quod facit Democritus, quapropter & colorem nõ dicit esse, versione enim colorari. diuidentibus aũt in plana non amplius: nihil enim fit præter solida ex compositis secundum latitudinem passionem enim neq; possunt generare aliquam ex ipsis. Causa autē, tur minus possunt confessa videre, est inexperientia. Quapropter quicũq; versati sunt magis in naturalibus, magis possunt supponere talia principia. quibus maximè possunt coniungere, qui autem ex multis rationibus minimè contĕplatiui existentium sunt, ad pauca respiciĕtes facilius enuntiãt.

Tex. c. 8. *Videre autem vtiq; poterit aliquis, & ex his quantum differunt naturaliter & logice considerantes.*

Com. 31. Aut hoc dicit q absurdum est usq; ad tantum diuidere corpora, ut usq; ad superficies occurramus. impossibile est enim in tantum procedere diuisionem corporum, aut q absurdum est resoluentes in superficies usq; ad hoc stare, & non resoluere has in lineas, & illas in puncta, quã enĩ rationem habet ad corpus ipsum superficies, hanc & ad superficiĕ linea, & ad hãc punctũ ipsum. erũt ergo hoc pacto omnia ex pũctis, Verum huic opinioni etiam in tertio cœli est aduersatus, Illud aũt uersio, tactus, & rhysmus, dictiones sunt abdericæ. quibus utebatur Democritus, rhysmum quidem uocans figuram, uersionem autem, positionem: ut si basis quidem pyramidis sit deorsum, conus uerò sursum, aut econtra, tactum uerò ordinem: quia forte hæ quidem priores sunt, aliæ uerò posteriores. Quod autem iuxta ipsum figuræ concretæ generationem, transpositæ uerò & mutatæ, passiones apparentes operant dictum est prius. nullum enim dicebant naturam esse colorum, aut aliarum passionum, nam uersione dicit colorari. Illud uerò QVIBVS MAXIME POSSVNT CONIVNGERE, pro eò q est, quibus principiis utentes multa possunt cõiungere, & assignare eorum, quæ natura fiunt. si autem, pro quibus, fit scriptũ, quæ ad ipsa principia oportet adiungere uerbum illud possunt. hoc est q̄ principia maximè possunt coniungere. Rationes autē uocat disciplinas, quia in intellectu solo esse habent. Hi igitur mathematicis inque ociati inexperientia entium, hoc est eorum, quæ subsistĕtiam, & existentiam habent, qualia sunt ipsa naturalia, facile de principiis ipsorum enũtiarunt, & ideo facile redarguuntur.

De hoc enim quòd indiuisibiles sint magnitudĩes, hi quidē aiunt, quòd per se triangulum multa erit. Democritus autem visus vtiq; fuerit proprijs, & naturalibus rationibus persuasus fuisse, manifestum autem erit, quod dicimus, procedentibus.

Com. 32. His rationibus utens Plato ostendebat eē indiuiduas magnitudines. si omnis, inquit, magnitudo diuisibilis est, erit & per se triangulum diuisibile, quod est idea trianguli. & hoc modo erit aliqua priora per se triangulo, in quæ diuiditur, qđ est impossibile esse aliquid idea prius. si ergo per se triangulum diuisibile non est, non ergo erit omnis magnitudo diuisibilis. si igitur nõ omnis magnitudo diuisibilis, sunt ergo quædam indiuiduæ magnitudines. hæc autem nullibi uidetur Plato dicere, q sunt indiuiduæ magnitudines: nisi ex non scriptis eius colloquiis narret hoc Aristo. aut, quod potius, q quidam eorum, qui se Platonicos putant hasce rationes proferebant. neq; enim decens est Platonem, qui adeo in mathematicis fuit exercitatus, & qui nouerit ut possibile est omnem datam rectam bifariam diuidere, indiuisibiles dicere magnitudines: nisi sic dixisset indiuisibilia esse triangula, ex quibus corpora componebat, ut in alias figuras mutari, aut resolui non possint. omnes enim figuræ rectilineæ in triangula resoluuntur: nam quadrangula

per diametrum in duo fecatur triãgula, quinquãgulum autem in tria & reliquæ eodem modo: ipsum uerò triangulum in alias figuras non diuiditur, sed in rectas. forte igitur hoc modo dicebat esse magnitudines indiuisibiles. Dicendum est autem ad hæc, dicentes q idea trianguli omnino, nec magnitudo est, sed ratio magnitudinis. quare hoc modo rationabiliter est indiuisibilis. nos autem dicimus magnitudines esse diuisibiles. nõ necesse est autem si ratio magnitudinis est indiuisibilis, & magnitudinem esse aliquam indiuidualem, non enim, ut se habẽt rationes, necesse & res ipsas sic se habere impermutabiliter: quoniam & intentio domus, & ratio secũdum quã facit ipsam domificator, incorporea est, domus uerò non est incorporea.

Habet enĩ dubitationẽ, si qs posuerit corpus aliqđ esse, & magnitudinẽ omniquaq; diuisibilẽ, & hoc possibile, qd enim erit quod diuisionẽ subterfugit. Si enim omniquaq; diuisibile, & hoc possibile: & si simul fuerit hoc oĩquaq; diuisum, & si nõ simul hoc diuisum fuerit, & si hoc fiat, nullum vtiq; erit impossibile: igitur & secundum medium similiter, omninoq; si omniquaq; aptum est diuidi, & si diuisum fuerit, nullum erit impossibile factum: quoniã neq; si in ĩfinities infinita diuisa fuerint, nullum erit ĩpossibile, & si forte nullus vnquã diuiserit. Quoniam igitur omniquaq; tale est corpus, diuidatur, quid igitur erit reliquum? magnitudo? non enim esse potest, erit enim aliquid nõ diuisum, sed erat omniquaq; diuisibile, At verò si nullum erit, corpus, neq; magnitudo: diuisio autẽ erit, aut ex punctis erit, & non magnitudines, ex quibus componitur, aut nihilo omnino, quare, & si fiat ex nihilo, & si fuerit compositum, & vniuersum itaq; nihil erit, nisi apparens.

Adiungit rationes, à quibus motus Democritus indiuidua posuit corpora, & opitulaĩ opi- Com. 33.
nionis probabilitati, & rationabilitati, & ponit pro principio idem esse dicere in infinitum diuisionem ipsius continui fieri, & simul omniquaq; posse diuidi continuum, ex quo absurdum cõcluditur hoc modo. si enim unaquæq; earum, quæ ex sectione semper fiunt, unitatum possibile est rursus superdiuidere, manifestum q omniquaq; diuisibile est corpus. si igiĩ omniquaq;, inquit, diuisibile est corpus, hoc est, si possibile est omniquaq; diuisum iri, etiã simul omniquaq; possibile est diuisum iri. omne autem, quod potentia est, hoc supponere in actum exiuisse nõ est absurdum. uniuersaliter enim, si id, quod potentia est in actu exiuisse supponatur, falsum quidẽ sequetur, non tamen impossibile. si ergo non est impossibile, supponatur q omniquaq; diuisa sit magnitudo, sed si omniquaq; diuisa est, non in magnitudines diuisa erit magnitudo, sed aut in puncta, aut in nihil: si enim in magnitudines, non fuerit omniquaq; diuisa. si autem omniquaq;, aut in puncta, aut in nihil erit diuisa, & ex his constans. omne enim in quæ diuiditur, ex his etiã constat: constabit igitur ex nullo, aut ex punctis ipsa magnitudo, quod est absurdum. non igitur omniquaq; potest diuisa iri magnitudo. si autem hoc, sunt igitur quædam indiuiduæ magnitudines deductio quidem rationis huiuscemodi est. Cum autem sequaĩ ad hoc dictum, quod est in nihil, aut in indiuidua diuidi magnitudinem, id quod est ex nullo, aut ex punctis cõstare magnitudinem, ostendit hoc omnifariam impossibile esse, scilicet ex punctis quantum generari. nã puncta quanto addita, nec minus, nec maius quantum operantur. uidemus enim q quanto aliquo in plura diuiso, ita ut actu plura fiant puncta, sunt enim puncta fines diuisi, & rursus cõpositi, nihil maius in compositione factum uniuersum, neq; minus in diuisiõe, eò quod prius erat, antequàm esset diuisum. si autem tot non coaugent magnitudinem, addita, eò q impartibile, & carens magnitudine non habeat natura constituere magnitudinem, proculdubio, neq; si omnia, quæ in magnitudine sunt, in quæ supponitur esse diuisa, composita adinuicem fuerint, facient magnitudinem aliquam, & omnino impossibile est punctum puncto compositum facere aliqđ quantum. aut enim necesse est secundum totum tangere se mutuo composita puncta, aut secũdum quid tangi, secũdum quid uerò non tangi. si igitur secũdum totum sibi mutuo accommodantur, simul rursus omnia unum punctum erunt, si autẽ in aliqua parte se tangentia unita fuerint, in aliqua uerò non tangentia, parte habebit ipsum punctum, & nõ erit impossibile, quod est impossibile: nam auferemus notionem pũcti. His ita dictis literã aggrediamur. ¶ Si enim, inquit, potest omniquaq; diuisa iri, diuisa utiq; quãdoq; fuerit omniquaq; simul, supponere igitur qđ potest factum iri, in actum exiuisse non est absurdum: non habet enim sequẽs impossibile, ut dicit inferius descendens, q si supposuerimus in infinities infinita diuisam magnitudinẽ, & si non

dum diuisa sit, nec forte possit diuisa iri ob diuidentis impotentiam, non est impossibilis, neq; absurda suppositio. supponere igitur hoc non est absurdum, sed ad id, quod est omniquaq; diuisibile, ut sequens sumpsit simul omniquaq; diuisibile eē. ⁋ Et oportet nosce q̧ secundū hoc fit deductio rationis, ut consequenter ostenditur. nam ad sermonem dicentem continuum in infinitū diuisibile esse, non sequitur simul omniquaq; diuisum esse. omnino enim in sermone dicente sectionem magnitudinis non deficere, sed in infinitum augeri, non uidetur habere locum hoc, simul omniquaq; diuisum esse. nam diuisa magnitudine, necesse est deficere diuisionem in infinitum, sed hoc quidem in sequentibus accuratius discutietur. ubi ipse solutionis facultatem exponit. Illud uerò & secūdum medium similiter: scilicet diuisibile declaratiuū est huius, omniquaq; fieri diuisiosiem. semper enim quæcūq; ex diuisione pars fiat, possibile est rursus secundum medium iteratam diuisionem fieri. per hoc declarans & latius exponens, subiūxit, & omnino, si omniquaq; diuisibile, si diuisum fuerit nullum erit impossibile factum. nam ad possibile quidē suppositum falsum fortasse sequitur, impossibile uerò nullum. ut possibile est in ęstate pluere. si igitur supposuerimus in æstate pluere, falsum quidem fortasse supponimus, sed non impossibile: si autem non impossibile, posset utiq; & fieri: si autem potest fieri, & quandoq; utiq; factum fuerit in longo tempore.

Similiter autem, & si ex punctis non erit quantum, quando enim in vna tangebantur magnitudine, & vna erat magnitudo, & omnia simul erant, nihil maius faciebāt vniuersum. diuiso enim in duo/aut plura, nihil minus/neq; maius vniuersum, eò quod prius. quare, & si omnia composita fuerint, nullam facient magnitudinem.

Com̄. 34. Quemadmodum quod ex non entibus constat, non utiq; est ens, sic neq; si aliquid ex pūctis, idem autem dictu est ex impartilibus, constat, non erit quantum, puncta enim non sunt quātū, cum enim simul erant in magnitudine indiuisibili existente, & unita fuerunt, quod ipse uocauit tangere se, nihil ob hæc ipsa magnitudo maior fiebat. & ad huius demōstrationem addit quod sequitur, dicens cōtinuo in duo, & plura diuiso & rursus composito, nec maius erit uniuersum in compositione coeuntibus punctis, nec minus in diuisione. uerum est autem & ambo in utroque dicere. neq; enim cum componitur maius/aut minus fieri. neq; cū diuiditur, cui scilicet neq; appositio punctorum confert ad augmentum magnitudinis, nec ablatio ad diminutionem. igitur neq; composita quantum/aut magnitudinem fecerint.

a.l. separabilis *At verò & si quid diuiso, velut segmentum, fit corpore, & sic ex magnitudīe corpus aliquod abit, eadem ratio, illud quomodo diuisibile est, si verò non corpus, sed forma aliqua † non separabilis/aut passio, quæ accessit & est magnitudo, puncta, aut tactus hoc patientes, absurdum est ex non magnitudinibus magnitudinem esse.*

Com̄. 35. Sicut dissectis lignis fiunt segmenta, corpuscula quidem existentia, sed quæ non possunt iterum secari, & fit uniuersum minus ex horum in minutas partes sectione. si quis sic supponat ēē in his quæ diuiduntur, ut dicat diuisum in segmenta absumi, eadem accommodabitur ratio. nā segmentum etiam ipsum, si non sit pūctum, sed magnitudo, diuidetur & ipsum, siquidem omniquaq; diuisibilis est magnitudo, si autem non diuidetur, Democriti sermo uerus, esse corpora indiuidua, quorum cōcretione alia fieri dicebat. & non omniquaq; diuisibilis magnitudo. Illud uerò NON SEPARABILIS scribitur ET SEPARABILIS & significat non separabilis, eam, quæ non potest per se subsistere absq; subiecto, sed semper in composito existētem, ut sunt omnes materiales formæ. si autem sit scriptum, separabilis, significat eam, quæ apta est, & separari potest, subiecto corrupto: & est idem potentia utrūq;, & de eodem dictum. Sed differt hæc argumētatio à priore. q̧ superius quidem magnitudinem sumpsit: & diuidens inueniebat puncta derelicta, ex quibus non erat possibile compositis magnitudinem aliquam factam iri. hic autem dicit. si supposuerit aliquis magnitudinem non ex magnitudinibus constare, sed ex punctis, speciē aliquam, & passionem assumentibus in compositione, & facientibus sic magnitudinem, quæ forma, aut passio in diuisione separatur, ita ut derelinquantur puncta, eadem absurda sequētur, nō ex magnitudinibus facere aliquam magnitudinem. ⁋ Si autem aliquis quærit quomō hoc ut absurdum, concludit, facere ex non magnitudine magnitudinem: nam & qui dicunt primam materiam formā aliquā assumentē conflare corpus, ex nō corporibus corpus generant. ⁋ Noscat hic,

q̧ & si

ꝙ & si dicimus ex materia & forma constare corpora, non ex præexistente materia seorsum dicimus fieri corpus, ratione enim sola materiam à forma separantes, ipsam seorsum consideramus: cum nũquã ipsa seorsum possit subsistere. semper enim huiusmodi corpore in huiusmodi mutato fit generatio, & corruptio corporum. & omnino sunt de numero dictorum ad aliquid materia & forma. & neutrum potest esse absq; altero. dicentes autem ex diuisiõe superesse pũcta ipsa: forma separata, & ex non magnitudinibus, quæ actu præexistunt nõ magnitudines, generãt magnitudinem, & in non magnitudines actu per se subsistentes resoluunt magnitudinem, quod est absurdum. ¶ Præterea etiam & si incorporea propria ratione sit materia, tamen cum omnino sit informis, potentia est corpus: puncta uerò non sunt informia, neq; potentia magnitudines, neq; subiectum alteri esse possunt ipsa indigentia alio ad existentiam, in linea enĩ esse habent, cum ipsa seorsum existentiam non habeant. quomodo igitur in his magnitudo subsistere poterit?

Amplius autem vbi erunt. & immobilia, vel mota puncta.

Ratio hæc potest & interrogatiue, & enũtiatiue proferri, interrogatiue quidẽ sic, quẽ enĩ determinabis locum aut quem motum punctis ipsis? neq; enim superiorem, non enim sunt ignis aut aer, neq; inferiorem, quia non sunt aqua aut terra. & eodẽ modo, nec motum, nec immobilitatem ipsis assignabis, nam si essent immobilia non coirent diuisa ad faciendam generationem, si autem mota supposuerimus, primum quidem absurdum est motum aliquid non esse corpus: deinde quem motum determinatum habebunt. est enim eadem ratio cum ea quæ de loco. Si autem enuntiatiue intelligis rationem, dices, quòd necesse est ipsa alicubi esse, si enim non occupabunt locum genita ex corpore resoluto, erit uacuum quod occupabat corpus in ipsa resolutum. sed & hoc rursus impossibile est. nam quo pacto incorporea, & indimensa omnino locale. occupabunt spatium. Cõm. 36.

Tactusq; semper vnus duorũ quorundam, tanquam existente aliquo præter tactum, & diuisionem, & punctum, si itaq; quis ponit quodcunq;, aut quantumcunq; corpus esse omniquaq; diuisibile, omnia hæc accidunt.

Omnis quidem tactus extremum est, non omne autem extremũ tactus, extremum enim est non existẽte re tangẽte terminata, tactus aũt tangentiũ solũ erunt tactus. Quod autem alia sint, quæ se tangunt, præter ipsum tactum aut punctũ aut diuisionem, idem enim omnia significat, declarat unum quidẽ esse tactum, duo autem, quę se tangunt. possibile est igitur sic intelligere rationem demonstrantem quòd impossibile est in puncta dissolui corpus, possibile quoq; est, & ad id quod est, non posse puncta composita facere magnitudinem, intelligere rationem, quomodo enim possunt componi cum non possint se mutuo tangere, quæ enim se tangunt in aliqua ipsorum parte se tangunt, ut sint aliqua in ipsis præter tactum: puncta uerò impossibile est in aliquo se mutuo tangere. Cõm. 37.

Amplius si diuidens composuero lignum aut aliquid aliud, rursusq; æquale & vnum igitur quòd sic se habet manifestum est, & si diuisero lignum secundum quodcunq; signum, omniquaq; igitur diuisum est potentia, quid igitur est præter diuisionem? si enim & est aliqua passio, sed quomodo in hæc dissoluitur, & fit ex his, aut quomodo separãtur hæc? quare si quidem impossibile est ex tactibus, vel punctis esse magnitudines, necesse est esse corpora indiuisibilia, & magnitudines, at verò & hæc ponẽtibus non minus accidit impossibile, consideratum autem est de his in aliis.

¶ Sed hæc tẽtandum est soluere, quapropter rursus à principio dicenda est dubitatio. Tex. c. 9.

Adhuc astruit hæc quibus usus est superius. scilicet ex his fieri compositis, in quæ diuiditur magnitudo. sumpsit enim superius ꝙ si in puncta fiat diuisio corporum, hæc rursus composita facere magnitudinem. Quod igitur hoc sic se habere necesse est, ostendit & per exemplum. nam quemadmodũ si cum accepero lignum, aut aliquam magnitudinẽ aliam diuisero in aliqua parte, deinde composuero, fit, æquale priori, quod ex diuisorum compositione fit. ita si omniquaq; diuisero lignum, ut nullum aliud quàm puncta superfit: sic enim se habet, ut possit omniquaq; diuidi: diuisionem enim uocat pũcta, in quibus facta est diuisio, & sectio: opus erit, ut in priori sectione, partes in quas diuisum fuerit, compositas, æqualem priori fecisse, ita etiã si omniquaq; Cõm. 38.

diuisero,ut nihil aliud superſit præter puncta,neceſſe eſt puncta compſita facere æqualem priori diuiſibili magnitudini, quæ ex ipſis eſt compoſita,hoc autem impoſſibile eſſe oſtenſum eſt.neq; enim infinita impartibilia compoſita qualemuis magnitudinem facere poſſunt, non igitur contingit in puncta magnitudines diuiſas iri.ſi autem hoc non omniquaq; ſunt diuiſibiles magnitudines.hoc enim dixit in puncta ipſas diuiſas iri.ſi aũt nõ omniquaq; ſunt diuiſibiles magnitudines,ſunt ergo corpora indiuiſibilia,Illud uerò, OMNIQVAQVE IGITVR DIVISVM EST POTENTIA propter excellentiam mentis breuiter dictum eſt.dicit autem hoc,quòd ſi potentia eſt omniquaq; diuiſibilis magnitudo , & diuiſa eſt potentia,quòd ſi hoc,& actu.non enim eſt ĩpoſſibilis ſuppoſitio,ut prius dictum eſt,quòd id quod poſſibile eſt & ad actum quandoq; peruenerit.hoc autem dato,ſequitur dictum abſurdum,ex punctis conſtare magnitudines ipſas.id uerò SI ENIM ET EST ALIQVA PASSIO, rurſus prius dictũ reſumit,ſi eni eſt inquit aliqua paſſio in continuo,quo pacto diſſoluitur in hęc magnitudo in paſſionem inquam, & pũcta, & quo pacto ex his cõponitur? quo pacto etiam poſſibile eſt ſeparari hęc à ſeiuicem,ut extra paſſionem ſubſiſtant puncta.nam & ſi rationem materię ad paſſionem obtineant,& hoc ſit ipſis eẽ, ut ſuppoſitio uult,quæ ex punctis,& paſſionibus magnitudines ſupponit,quoniam materia,inquantũ materia eſt ad alquid exiſtẽs,ſeorſum ipſa , abſq; forma eſſe p ſe non poteſt. SED ET HAEC PONENTIBVS NONMINVS ACCIDIT IMPOSSIBILE,CONSIDERATVM AVTEM EST DE HIS ET IN ALIIS. de hoc,quòd ſequuntur multa abſurda ſuppoſitioni ſupponenti indiuiduas magnitudĩes dixit;quippè in tertio libro de cœlo,dixit quoque in ſexto phyſici auditus,nec non in libro inſcripto de lineis indiuiduis , quem quidam Theophraſto attribuũt.nunc uerò inquit dubitationes Democriti ſoluendæ ſunt. quibus diuiſionem magnitudinũ in infinitum deſtruit.Notandum igitur eſt,quòd nunc non eſt propoſitum ei principaliter oſtendere non eſſe indiuiduas magnitudines: (nam in dictis libris placitum hoc ipſum ſeorſum ut impoſſibile ĩcrepauit,redarguitq;,) ſed ſoluere inducẽtes indiuiduas magnitudines rationes. reſumit igiť rationẽ Democriti breuiter,& diſtinguit magis,& ſic redargutionẽ ſubiungit.

Omne igitur corpus ſenſibile diuiſibile eſſe ſecundum quodcunq; ſignum,& indiuiſibile nullum eſt abſurdum: hoc enim potentia diuiſibile,hoc vero' actu eſt, eſſe autem ſimul omniquaq; diuiſibile potentia impoſſibile videbitur vtiq; eſſe.

Com.39. Proponit quidem breuibus dictam per plura dubitationem reſumere,ut ſic ſolutiones inducat.Diſtinguit autem primũ quo pacto ad poſitum ſermonẽ dicentẽ, corpus omniquaq; diuiſibile eſſe ſequuntur abſurda prædicta,quo pacto ẽt ad ĩtellectũ nullũ ſmonẽ abſurdũ ſequitur. & merito hoc pacto diſtinguit,ut cum oſtenderit in quo ſignificato omniquaq; diuiſibilis abſurdum ſequitur.& ſecundum hoc ſolutionem inducat. Sunt autem , ut per capita comprachendens dicam quæ per uniuerſam literam demonſtrantur, huiuſcemodi. Duo ſunt ſignificata ſermonis dicentis omniquaq; diuiſibile eſſe continuũ.unũ qdẽ in quauis parte ipſum eſſe diuiſibile declarans:hoc eſt,non in aliqua quidem parte ſectionem recipere poſſe,in alia uerò nõ poſſe: ſed indifferenter ubiq;,nihil enim eſt in continuo,quod diuiſionem prohibeat.nam & ſi actu in hac particula prima ſectionem ſuſcepit,quæ in altera parte potentia inerat diuiſio,& ſi nondum facta,nihil minus ante iam factam poterat fieri.& ut breuiter dicam in hoc ſignificato,omniquaq; diuiſibile corpus dicitur,quod omnes ſectiones recipere poteſt.ſed ita oẽs,ut ex omnibus quãuis,non ut omnes ſimul,ac ſi diceret quis omnium diſciplinarum hominem participem eẽ poſſe:non quia omnes ſimul perfectè aſſequi poteſt,ſed quia ex omnibus quãuis recipere poteſt,& non determinate hanc,aut hanc.in hoc quidem ſignificato nihil dicit abſurdum ſequi , ſi quod actu indiuiſibile eſt,omniquaq; diuiſibile ſuppoſuerimus,ut in quauis parte diuiſionem recipere poſſit.neq; enim ad hoc ſignificatum ſequitur,omniquaq; diuiſibilem eſſe magnitudinẽ ,ſed ſic omniquaq; dicenti diuiſibilem,ut ſimul omniquaq;,hoc autem eſt ſecũdum ſignificatũ omniquaq; diuiſibilis,ſcilicet ſimul omniquaq; diuiſibile eſſe corpus potẽtia,quod eſt impoſſibile; neq; enim poteſt omniquaq; actu ſimul diuiſum iri.cui autẽ actu ſuppoſito impoſſibile ſequiť; id neq; potentia omnino erat prius,Quod autem impoſſibile ſit aliquid ſimul eſſe actu omniquaq; diuiſum :illinc eſt manifeſtum.ſi enim diuiſio in nota,& puncto fit,non eſt autem punctũ hærens puncto,ſed ſemper inter duo puncta ſumpta eſt media magnitudo,proculdubio impoſſibile eſt ſimul omniquaq; diuiſibile eſſe.in hoc ergo ſignificato accipiens omniquaq; diuiſibile

Democritus,ad absurdum deducit ipsum sermonem,& rationem,dubitans aduersus propriam opinionem non ipsum positum redarguens.¶ His ita dictis,forte quis dubitauerit,quonam pacto dicimus magnitudinem potẽtia in infinitum esse diuisibilem.inde enim sumptum est & id quod dicimus omniquaq; diuisibile,ut & in præcedentibus diximus.si enĩ potẽtia in infinitum diuiditur,possibile est ipsam diuisam iri in infinitum.quod autem possibile est factum iri,si supponatur in actum exiisse,non est impossibile.inducemus ergo infinitum in actu,quod est absurdum.non ergo in infinitum procedit continuorum sectio,sed alicubi firmabitur.erũt ergo indiuiduæ magnitudines.¶ Sed est huius solutio dubitationis facilis,si prædiuiserimus id,quòd & in physico auditu dictum est.quòd quemadmodum diem instare dicimus,nõ quia simul totus adest,sed quia semper pars eius præsens est,& certamen actu adesse dicimus,non quia simul,& palestram,& cæstum,& stadium,& saltum,& cætera perfici,sed quia pars aliqua ipsius adest,ut uerbi causa.saltus,aut palestra,aut aliquid aliorum.sic & magnitudinem in infinitũ dicimus secari,non quia possint infinita eius secta subsistentia simul facta iri,sed quia accipiuntur infinitorum sectorum quædam,& partes infiniti,quæ igitur sumuntur semper secta ex diuisiõe continui terminata sunt,sed quia quæ sumuntur iterum diuidi possunt,in infinitum dicitur diuisio fieri,quia non deficit unquã diuisio,nec potest aliqua pars sumi,quæ diuisionem recipere non possit.Sic & numerum dicimus in infinitum augeri,nõ quia possit quod augetur infinitũ actu factum iri,semper enim assumptus numerus finitus erit,sed eò quòd non deficiat eius augmentum,sed esse eò qui sumitur alium ampliorem accipere:& ut manifeste determinantes dicamus, in infinitum quidem diuisibilis magnitudo non est,neq; potentia,quia nõ potest in infinita diuisa iri.quia neq; punctum puncto hærens esse contingit.semper enim duorum punctorũ media est magnitudo.est tamen in infinitum diuisibilis,quia nũquã potẽtia deficit sectio.Sic ergo & omniquaq; diuisibilem dicebamus magnitudinem,eò quòd posset in quauis parte diuisa iri,& non esset aliqua assumpta pars,quæ potentia esset indiuisibilis.ob hoc enim promiscue ubi uis diuisionem posse factam iri,q̃a nulla sit pars potentia indiuisibilis,sed simul omniquaq; esse diuisibile,& in infinita diuisibile, ambo falsa.nam ad illud quidem sequitur in puncta magnitudinem diuidi,& ex punctis constare,ad diuisibile uerò in infinita,& actu infinitum subsistere, q̃d est absurdum.nam & infinitum ut id quod fit,est,sed ut subsistens,minimè.¶ Præterea quoque in physica auscultatione dixit ipse non esse linum lino coniũgere,totum,& uniuersum infinito, nam totum,& uniuersum perfectum est,perfectum autem finem habet,infinitum uerò finẽ non habet,& totum quidem & uniuersum est,cuius nulla partium est extra,infinitum aũt est extra quod est aliquid semper.non igitur est idem uniuersum & infinitum.Quare cum dicamus omniquaq; diuisibile,ipsa uoce ostendimus quòd nõ in infinitas dicemus magnitudines diuidi,sed infinitas:cum rursus quælibet partium omniquaq; diuisibilis sit.sed uidemur,inquit,cum dicamus omniquaq; diuisibile ita dicere omniquaq;,ut nihil supersit ex diuisione † indiuisibile: q̃d est falsum,& contrarium illi quod dicimus nos.in infinitum diuisibilem dicimus esse magnitudinem,& hoc pacto omniquaq; diuisibilem,ut omnis sumpta pars diuidi possit, & nũquã hoc deficiat,quare si hoc pacto diuisa esset,ut cessaret sectio,eò quòd nihil superesset quod posset diuisum iri,non amplius esset in infinitum diuisibilis.nam id quod dicimus in infinitum nunquã deficit,quare si deficeret non in infinitum,neq; hoc pacto omniquaq;,ut semp diuisa pars diuidi posset. OMNE IGITVR CORPVS SENSIBILE. Sensibile quidem dixit,aut naturale,non, ac si alia corpora non diuisibilia sint,nam & mathematicum huiuscemodi est,sed ut de hoc sermonem habens,aut sensibile dicit quod actu est.quod enim non est actu,diuisibile non est. huiuscemodi uerò est materia secũdum propriam rationem,nam & ipsa corpus est,sed non sensibile,sed potentia corpus.Proponens autem per capita Democriti dubitationem resumere, primũ distinguit ad quod significatum omniquaq; diuisibilis non sequitur absurdum aliquod, & ad quod sequuntur quæcũq; à Democrito absurda conclusa sunt.& dicit quod dicere quidem omniquaq; diuisibile,quod in quouis puncto potest diuisum iri,& si nondum diuisum sit,uerum est,& nullum habet absurdum sequens.nam & quod actu indiuisibile est,possibile est ita dicere omniquaq; diuisibile.nam eò quòd possit in continuo ubi uis punctum sumi,manifestum q; & diuisio erit in quauis parte continui.dicere uerò omniquaq; diuisibile ut simul omniquaq; possit diuisum iri,absurdum est.quo pacto autem,& propter quid absurdum rursus apponit,resumens Democriti dubitationem,& tunc posterius solutionem infert,dicens,obratiocinari Demo

Forte legedũ ẽ diuisibile.

critum,non redarguentem sermonem dicentem omniquaque diuisibilem magnitudinem, sed significatum quoddam omniquaque diuisibilis,quod sumitur iuxta illius opinionem.

Si enim possibile,& si fiat,non vt sint simul ambo actu indiuisibile,& diuisum, sed diuisum secundum quodcunq; punctum,nihil igitur erit reliquũ, & in ĩcorporeum corruptũ corpus,& si fiat rursus,vel ex punctis,vel omnino ex nihilo,& hoc quomodo possibile?

Com.40. Illud inquit absurdũ est dicere omniquaque diuisibile simul esse potentia, est enim est potẽtia & actu utique factum fuerit.hoc enim apertissime absurdum est,& ratione nõ indigens, idem supponere simul & indiuisibile, & diuisum.sed hoc inquit,est,quod dico, quòd si potentia simul omniquaque diuisibile est,& ad actum utique etiam exiuerit quandoque, ut ipsum sit in puncta diuisum.hoc enim significat in quouis puncto diuisum.Quod uerò sequuntur absurda ad suppositionem hanc,in puncta diuisam magnitudinem consequẽter subiungit,resumens Democriti dubitationem, sunt autem absurda quæcunque & à pricipio dicta sunt, si enim inquit suppositũ fuerit omniquaque simul diuisum,nihil supererit,sed aut in ĩcorporeum,corpus corrumpetur,& in puncta,aut in nihil,& quoniam in quę diuiditur aliquid,ex his etiam componitur,infert, quòd si quidem fit in incorporea,hoc est in pũcta diuisum, erit etiam ex punctis constans,si autem in nihil,erit ex nihilo.

At verò quod diuidatur in separabiles,& semper in minores magnitudines, & in distantes, & separatas manifestum est.

Com.41. Cum deduxisset ad impossibile sermonem dicentem, omniquaque simul diuisum iri corpus, ostendẽdo sequi ad hoc,ex punctis,aut ex nihilo constare magnitudines,nunc ex euidẽtia sumit, ut de Democrito sermonem faciens,quòd diuisio semper in separabilia, hoc est in subsistentes fit magnitudines.nam & si semper in minora magnitudine segmẽta fit diuisio tamen in subsistẽtia, & quæ per se subsistere possunt.si aũt hoc est manifestũ,apertissimũ est, quòd non simul infinita quandoque sint diuisa,neque in infinitũ diuisio,quia non sint infinitæ separabiles partes in finitis magnitudinibus.semper uerò non significat in his id quod dicimus in infinitũ,est enim ut à Democrito sermo concludente ea,quæ dicta sunt. sed semper in minora diuiditur inquit, usque ad hoc, ut in sequentibus dicit, quousque diuisio ad indiuisibilia perueniat.

Neq; itaq; successiue diuidenti erit infinita in minutas partes sectio, neq; simul possibile est diuisum esse secundũ omne punctum, non enim possibile, sed quoddãtenus.necesse igitur indiuisibiles inesse magnitudines inuisibiles: præsertim siquidem & generatio erit,& corruptio,hæc quidẽ disgregatione,illa verò congregatione. Ratio igitur,quæ cogere videtur esse ĩdiuisibiles magnitudines,hæc est.

Com.42. Quare hoc sit impossibile prius dictum est.si enim sic diuisum fuerit,siue simul, siue & successiue in puncta diuidetur,& erit ex punctis.hoc autem est impossibile.cum autem impossibile sit secundum quodlibet punctum diuisum iri corpus,non erit in infinitum sectio.si enim in puncta diuideretur,hoc merito accideret,eò quòd infinita sint potẽtia in magnitudine puncta.cum igitur non procedat in infinitum diuisio,neque in ipsa puncta fit,relinquitur stare alicubi diuisionem,& superesse indiuidua corpora,quę amplius secari nõ possint, quare necesse est indiuiduas magnitudines inesse inuisibiles;si quidem est generatio, & corruptio,hæc quidẽ disgregatione, illa uerò cõgregatiõe.Obscurius aũt uerba sunt prolata.uidebitur enĩ dicere quod siquidẽ est generatio, & corruptio,hæc quidẽ disgregatiõe,illa uerò congregatiõe,necesse est & ĩdiuiduas eẽ magnitudines. sed ecõuerso oportet ex ĩdiuiduis probare quod per cõgregationẽ ẽ generatio.nã ĩdiuiduis suppositis magnitudinibus est per congregationẽ generatio. per cõgregationẽ aũt existente generatione,nõ necesse est indiuiduas supponere magnitudines,At uerò quòd & indiuiduę magnitudines sint,uidetur Democritica ratio demonstrasse,non tamen quòd per congregationẽ sit generatio, quare ex hoc quòd sint atoma syllogizare oportet quòd est generatio per congregationem,non econuerso,ut uidentur uerba demonstrare.Oportet ergo simplicius accipere uerba,sic dicentem. necesse est ergo indiuiduas magnitudines esse,& suppũctuantem hic, ut ex alio sit dicere principia.si ergo est

generatio,& corruptio,hæc quidem per congregationem erit, illa uerò per segregationem. Aut hoc modo.necesse est ergo indiuiduas magnitudines esse, ex quibus si quidem est generatio,& corruptio,quod est manifestum,hæc quidem per disgregationē erit,illa uerò per congregationē. Inuisibiles autem dixit indiuiduas magnitudines,ut effugiat redargutionem,quę est ex sensu: nulla enim apparentium magnitudinum indiuisibilis est,inuisibilia igitur nobis ob paruitatem dixit esse atoma.& nihil quidem mirandum est esse quidem, sed ob paruitatem non uideri,quēadmodum & in aere puluerulenta ramenta, prius quidē nobis inuisibilia existentia, postquàm uerò radius per fenestram ingressus fuerit uisibilia in eo ob splendorē luminis fiunt.

Quod autem latet obratiocinans, & quemadmodum latet dicamus, quoniam enim non est punctum puncto hærens, eo quod omniquaq; sit diuisibile, est quidē vt insit magnitudinibus, est autem vt nō, videtur autem cum hoc positum fuerit, & vbiq;, & omniquaq; punctū esse, vt necessarium sit diuisam esse magnitudinem ad nihil, omniquaq; enim esse punctum, quare vel ex tactibus vel ex punctis esse.

Cum posuisset cōstructionē rationis inducentis indiuiduas magnitudines,& demōstrauisset in quo significato omniquaq; diuisibilis sequuntur deducta absurda,deinceps affert solutionem dubitationi, refellens obratiocinationem,tanquàm secundum quādam propriam expositionem eius,quod dicimus in infinitum diuisibile procedentem.& rursus uerbi huius, omniquaq; diuisibile differentiam significatorum exponit.& dicit quòd hoc quidem significatorū impossibile est constare,alterum uerò possibile.nam omniquaq; inquit diuisibile uno quidem modo licet magnitudinibus inesse,altero uerò non licet.non inest quidem ut Democritus intelligens ad absurdum rationē deduxit,& simul omniquaq; diuisibile esse hoc impossibile est,quia,inquit, non est punctum puncto hærens, sumit enim hoc Aristo. ut manifestum.nam & à Democriticis cōcedebatur.ad hoc igitur ut absurdum, rationem deducebāt. Si autem quis etiam hujus causam quærit,huius scilicet quòd est non esse punctū puncto hærens in continuo, neq; omnino ex pūctis constare magnitudinem.Dicendum & ad ipsum, quòd necesse est puncta ex quibus cōstare magnitudinem suppositio habet,aut quę in magnitudine se consequi mutuo supposuimus, aut à se distare,aut secundum quid distare, secundum quid uerò se tangere,aut seipsa secundum se tota mutuo tangere.si quidem igitur distabunt à se mutuo,non amplius simul hærentia erunt, neq; facient magnitudinem.si autem in aliquo distabunt,& in aliquo se tangent, partes habebūt, sed supponitur impartibilia esse pūcta, si autem secundū se tota seipsa mutuo tangent,duo puncta sibi ipsis mutuo coaptabuntur.si autē duo & omnia.omnibus autē mutuo coaptatis, ex quibus constare uidetur magnitudo, erit uniuersa magnitudo pūctum unum.impossibile est ergo punctum puncto hærere.hoc autem inducit ille, qui ita simul omniquaq; diuisibilē magnitudinem supponit,ut nulla relinquatur particula ex diuisione, quæ & ipsa diuidi non possit.non enim hęret punctū puncto,ut ostensum est: sed omnino inter duo puncta est magnitudo. quapropter hoc pacto nō erit omniquaq; diuisibilis magnitudo,sequentur enim prædicta absurda. quo igitur pacto & propter quid inerit omniquaq; diuisibile continuo, quia ubiq; in continuo est potentia punctum.si aūt ubiq; in continuo possibile est punctū sumere, possibile est & ubiq; in continuo diuisionem fieri. & hoc pacto omniquaq; diuisibilis rectè dicta fuerit magnitudo, eò quòd ubiq; possit diuisa iri.

Id autem est, vt existit omniquaq;, quoniam vnum vbiq; est, & omnia vt vnumquodq;, plura autem vno non sunt, consequenter enim non sunt, quare non omniquaq;. si enim secundum mediū diuisibile est, & secundum hærens punctum diuisibile erit.

Hoc est quam secuerit quis unam sectionem,potest hāc ubi uis fecisse. unam autem dixit,qa Com. 44 non aliam possibile est consequenter accipere:& omnes possibile est sectiones fecisse, non ut oēs simul,sed ut omnium quāuis.& hoc est illud,omnes,ut unaquæq;,hoc est non hanc magis quā illam,sed ut hanc aliquam sic & omnes.unamquāq; autem omnium eodem modo possibile est factam iri,nam & homo eodem modo cuiusq; omnium disciplinarum est susceptiuus,plura uerò uno,scilicet consequenter.hoc enim ostendit,quod inducitur NON SVNT, illi uerò NON OMNIQVAQVE addendum est simul.non enim simul omniquaq; diuisibilis est, si enim in medio diuisibilis,& secundum hærens punctum erit diuisibilis,& est probatio eius, quod non

ſit ſic omniquaq; diuiſibilis, ut nihil ſuperſit diuiſibile. defectuoſe autem uerba dicta ſunt. ſed ſic utiq; ſimul manifeſtus, & perfectus ſermo ita dicentibus. ſi ſimul omniquaq; diuiſibile eſſet cõtinuum, ita ut nihil ſupereẽt ipſius diuiſibile in medio, aut quouis alio modo diuiſa, diuideret utiq; & inhærenti puncto, & quod reſiduum eſt conſequens erat inducere. hoc autem eſt impoſſibile. ipſe uerò cum non ſubiunxit quòd eſſet impoſſibile, propter quid impoſſibile eſt inhærẽti puncto diuiſum iri, conſequenter apponit, dicens.

Non enim eſt hærens ſignũ ſigno, vel punctũ puncto, hoc autẽ eſt diuiſio, vel cõpoſitio.

Com.45. Hoc eſt ſupponere puncto punctum hærens eſſe, nihil aliud eſt dicere, quàm quòd magnitudo diuiſio ſolum eſt & compoſitio, non autẽ quòd in magnitudines diuidatur, aut quòd ex magnitudinibus conſtet. poſſes autem & ſic intelligere uerba ut ad proxime dicta. non enim poſſibile eſt inquit omniquaq; diuiſibile eſſe ſimul. propter quid? quia non eſt cõſequens punctum puncto. hoc autem punctum, & ſecundum hoc punctum eſt diuiſio; & compoſitio magnitudinum. & clarum quòd ſi non ſint hæc conſequenter, ſcilicet puncta, non utiq; ſimul omniquaq; diuiſa fuerit.

Quare eſt & cõgregatio, & diſgregatio, ſed neq; ĩ atoma, & ex atomis (multa enĩ abſurda) neq; ſic, nec omniquaq; diuiſionem factam eſſe, ſi enim erat hærens punctum puncto, hoc utiq; erat, ſed in parua, & minora eſt, & congregatio ex minoribus eſt.

Com.46. Ex dictis, inquit, manifeſtum eſt quòd erit & congregatio, cum non ſint indiuiduæ magnitudines. oſtendit enim quòd & congregantur magnitudines, & diſgregantur. non eſt autem neceſſe cum ſit congregatio, & diſgregatio ob hoc iam indiuiduas eſſe magnitudines. neq; ſi eſt congregatio, & diſgregatio, erit & omniquaq; diuiſibilis magnitudo, ut in puncta deſinat, aut nihil, ſed eſt congregatio ex minoribus in maiores ſemper, & diſgregatio, ex maioribus magnitudinibus in minores, ſed neq; in indiuiduas, neq; ex indiuiduis: multa enim abſurda ſunt indiuiduis ſuppoſitis: alteratio enim propriè ſimul, & continuitas, & compaſſibilitas auferetur.

Tex.c.10. *Sed non ſimplex, & perfecta generatio congregatione, & diſgregatione determinatæ ſunt, vt quidam dicunt, in continuo verò mutationem alterationem ſed hoc eſt, in quo errant omnia, eſt enim generatio ſimplex, & corruptio non congregatione, & diſgregatione, ſed cum mutatũ fuerit ex hoc in hoc: ij vero opinantur alterationem eſſe omnẽ talem mutationẽ. hoc autem differt.*

Com.47. Eſſe quidem congregationem, & diſgregationem, cum ſit manifeſtum, permittit. non tamen generationem, quæ propriè dicitur, ſola congregatione fieri concedit, ut dicunt quidam ponentes generationem quidem, & corruptionem congregationem eſſe, & diſgregationem, alterationem uero continui mutationem. nam ſecundum omnem modum errant qui ſic determinant, neq; enim omnis continui mutatio eſt alteratio, ſed cõtingit ipſam eſſe generationem. etenim aq̃ in aerem, & plumbum in ceruſam mutatur. cum ſint continua abſq; congregatione, aut diſgregatione. ſed neq; ad diſgregationẽ, & congregationem omnino ſequitur generatio, & corruptio. ſi enim diſgregaueris plumbum, ad tenues & minutas partes incidens, & ruſus conflans congregaueris, neq; generationem, neq; corruptionem feciſti. quæ ſit igitur generatio, & quæ alteratio conſequenter docet.

In ſubiecto enim, hoc quidem eſt ſecundum rationem, illud verò ſecundum materiam. cum igitur in his fuerit mutatio, generatio erit, vel corruptio cum autem in paſſionibus, & ſecundum accidens, alteratio.

Com.48. Amplius inquit in unoquoq; hoc quidem eſt ſecundum formam, illud uerò ſecundum materiam. cum igitur ſecundũ hæc eſt facta mutatio, generatio eſt id. non alteratio. circa hæc autem ſit mutatio, quando materia patiens aliquid, & abiiciens priorem formã in aliam mutata fuerit, mutatio ſecundum hęc generatio eſt, & corruptio. ſi autem his manentibus ſecundũ aliquod accidentium facta fuerit mutatio, alteratio eſt huiuſcemodi.

Diſgregata autẽ, & congregata facilius corruptibilia ſunt, ſi enim aqua in minores aquulas

diuisa fuerit, citius aer fit, si autem congregata fuerit tardius. magis autem erit manifestum in his, quæ posterius. nunc autem tantum determinatum sit. quod impossibile est generationem esse congregationem, qualem quidam dicunt.

Non est quidem inquit, generatio idem congregationi, nec disgregatio corruptioni, conferũt Com. 49.
tamẽ generationi & corruptioni. nam effusa aqua, & disgregata citius fit aer. ut si quis super men
sam effundat paucam aquam. sic enim facilius patiens fit. aer quoq; congregatus, atq; cõpactus
facilius aqua fit. Id autem QVALEM DICVNT QVIDAM hoc est ex atomis. in sequẽtibus
quoq; dicet nullo modo congregationem esse generationem.

His autem determinatis primo considerandum. Tex. c. 11.

Redargutis Democriti rationibus, quibus esse indiuidua corpora syllogizabat: ostensoq; Com. 50.
quòd non est necesse per congregationem, & disgregationem fieri generationem, & corruptio-
nem, & quòd hoc sublato non erit idem generatio, & alteratio, de his enim omnibus proposue-
rat quærere, ad hæc consequenter dicit opus esse quærere, si omnino est simplex generatio, hoc
est utrum possibile sit generationem esse substantiæ, an non. nam generationem, quę propriè di
citur, & absq; additiõe aliqua, hanc simpliciter esse generationem dicit. utrum igitur est, inquit,
substantiæ generatio? aut nihil fit secundum substantiam, neq; est substãtiæ generatio, neq; cor-
ruptio, sed solum substantiis accidentia generantur, quæ neq; dicuntur simpliciter fieri, sed cum
additione: sic enim & ex laborante sanum fit, & ex paruo magnum. nam in his omnibus subiectę
alicui substantię, accidentia aliqua adueniunt, & recedũt. Quærit igitur, ut dixi à principio, nũ-
quid accidentium solum sit generatio, & corruptio, substantiæ uerò nullo modo. uolentem enĩ
docere quo pacto fit generatio, & corruptio, oportet prius ostendere, an sit oĩno generatio. stul-
tum est enim priore ignorato, ad doctrinam secundi accedere. ut si quis immortale nostrum esse
corpus probare pollicitus esset, nisi prius ostendisset, an sit omnino immortalitatis susceptiuũ.
sic igitur & hic anq̃ doceat, quo pacto substãtiarũ generatio, & corruptio fit. dubitat prius, an sit
oĩno substãtię generatio. Volẽs aũt nos firmiores facere, & nõ utcũq; inexaminate admittere ea q̃
dicunt, tẽtat prius auferre generationẽ q̃busdã ꝓbabilibus rõnibus, q̃ nõ est, ostẽdere tẽtans. de-
inde dubitationem soluens ex ipsa solutione, in alteram de generatione incidit dubitationem, de
inde tertiam apponens dubitationem, & querens, unde non deficit generatio, ex solutione tertiæ
dubitationis, etiam secundam soluit. Quærit ergo à principio, si est omnino substantiæ genera-
tio. habet enim dubitationem. si enim est simpliciter entis generatio, quoniam omne, quod fit, ex
non tali fit, substantiæ igitur generatio (nam hoc est simpliciter generatio) ex non ente simplici-
ter erit. cum autem ipsum simpliciter duo significet, aut primum in unoquoq; ꝑdicamento, hoc
est uniuersale, & commune genus ex prædicamento, aut commune, & uniuersale omnibus præ-
dicamentis, cum dicamus quod simpliciter fit, hoc est substantiam, ex simpliciter non ente fieri,
aut ex non substantia significamus, hoc est ex aliquo non reducto ad genus substãtiæ, aut ex om
nino non ente. si igitur ex non substãtia dicat quis quæ simpliciter fiunt fieri: manifestum quòd
si non est substantia, neq; quale erit, neq; quantum, neq; prædicamentorum aliorũ aliquod, neq;
enim potest aliquod aliorum extra substantiam subsistere. nihil igitur erit, ex quo est substãtiæ
generatio, si autem simpliciter non ens dicas, quod pariter de omnibus prædicamentis negaẽ, ex
quo est substantiæ generatio, erit rursus ex omnino non ente substantiæ generatio. quare secun-
dum utrũq; significatorum simpliciter non entis idem sequetur absurdum. sed omnino nõ ens,
nec dicibile est, nec opinabile, ut Plato dicit in Sophista. siue enim dicibile esset, siue opinabile, si-
ue in imaginatione subsisteret sola, ut Scylla. uerbi gratia, aut hircoceruus, non esset omnino nõ
ens: esset enim dicibile, aut opinabile, aut imaginabile. ex tali ergo non ente quo pacto utiq; factũ
aliquid fuerit. unde & communis naturalium facta est opinio, nihil ex omnino non ente fieri. Cũ
sic dubitauisset, soluit dicens, quòd id, ex quo fit simpliciter quod fit, est quidem quodãmõ sim
pliciter non ens. & est quodãmodo simpliciter ens, innuens materiam, hæc enim est quidem quo
dãmodo simpliciter ens, quodãmodo uero simpliciter non ens. nãm quatenus actu nihil est, sim
pliciter non ens est. quatenus autẽ potentia omnia est, ipsa materia est simpliciter ens. & hoc mo-
do generatio ex ente, cum autem dico actu ens, quod est in existentia intelligendum est. quoniã
& materia, potentia alia existens, actu est materia. si enim etiam materia esset, potentia non esset

utiq; materia. Sic cum soluisset hanc dubitationem, ex solutione generat aliam dubitationẽ, quoniam enim inquit substantiæ generationem dicebamus, ex potentia quidem substantia, actu uerò non substantia esse, quærendum est, quod est potentia substantia, nunquid participet actu aliquo eorum prædicamentorum, aut nullo. si igitur participat, erunt seorsum passiones, hoc est per se potentes actu subsistere extra substantiam actualem. si autem nullo participant, erit aliqd subsistens, quod nihil est secundum actum, hoc est, erit materia, quæ informis est, ipsa secundum se actu subsistens, quod est absurdum. Sic cũ quæsiuisset & ad dubitationem sermonem deduxisset, antequã solutionem dicat, adnectit aliam dubitationem, quod sæpe cõsueuit facere, & per solutionem secundę dubitationis soluit etiam priorem. ¶ Est autem secunda dubitatio talis. unde nũquàm deficit generatio. si enim inquit, quod corrumpitur in non ens cedit, quo nam pacto, iã pridem consumptis, & exhaustis entibus, non cessauit generatio? est enim ostẽsum in physica q; corpora omnia & magnitudine, & numero finita sunt. si igitur quod corrumpitur accedit ad omnino non ens, opus est in infinito tempore deficere uniuersum, quæ est igitur cõtinue seriei causa. Causam autem quærit eam, quæ est ut materia. quæ sit materia eorum, quæ generantur, per quam nũquã deficit generatio. An quia inquit, quod corrumpitur non accedit in nõ ens omnino, sed huius corruptio est alterius generatio. Inde autem & prioris dubitationis habes solutionem. si enim & alterius generatio est alterius corruptio, & alterius corruptio est alterius generatio, proculdubio non cogimur actu, hoc est subsistentem materiam supponere absq; omni forma, semper enim compræhensa ab aliqua forma abiicit quidem priorem formam, & mutatur in alteram. & fit quidem corruptio prioris, generatio autem superuenientis. quare quod subsistit, & in existentia est, formatum est, & compositum ex materia, & forma: quòd quidem non subiicitur generationi, & corruptioni, mutatio enim non est circa compositum ex utroq;, sed materia sola est informis. ideo merito substantiæ generationem ex materia quæ potentia est substãtia, dicimus esse, & quod simpliciter fit, ex simpliciter non ente, nam ut ex subiecto ipsa materia est ipsius substantiæ generatio, his ita præconsideratis literam percurramus.

Vtrum est aliquid, quod generatur simpliciter, & corrumpitur, aut propriè quidem nihil; semper autem ex quodam, & quiddam. dico autem vt ex laborante sanum, & laborans ex sano, vel paruum ex magno, & magnum ex paruo, & alia omnia hoc modo.

Com. 51. Dictum est & prius, quòd id, quod simpliciter generatur dicit id quod secũdum substantiã. quod enim secũdum substantiam generatur absq; additione simpliciter dicimus eẽ generatum, nam genitus fuit homo, & genitus fuit equus. quid est autem quod generatur secundũ accidẽs, non enim absq; additione proferimus accidẽtium generationem, cum enim, si ita accidat, mutet homo in colore, non dicimus hominem esse generatum, quia generatum eẽ simpliciter & absq; additione mutationem secũdum substantiam significat, sed dicimus ipsum factum esse quid, aut album, exempli causa, aut nigrum, nam additio differentiam ostendit. ut homo factus est albus. Socrates factus est musicus. ostendens autem quid apud ipsum significet ex aliquo, & aliquid, subiungit illud, ex laborante sanum, & laborans ex sano. quare si ex aliquo, & aliquid, accidentalem significat generationem, manifestum est, id quod simpliciter generatur, id, quod est secundũ substantiam, significare. nam generatio, quæ est secundum accidens, ei, quæ est secũdum substãtiam, opponitur.

Si nãq; simpliciter erit generatio, simpliciter vtiq; aliquid ex non ente generabitur, quare verum fuerit dicere, quod inest quibusdam non ens, quædam enim generatio ex non ente quodã, vt ex non albo, vel ex non pulchro, simplex verò ex simpliciter non ente.

Com. 52. Dubitationem exponit, ob quam merito aliquis fuerit suspicatus non esse generationem simpliciter. constructio autem dubitationis huiuscemodi est. si quod generatur ex aliquo generat; ex aliquo autem non tali: omne enim quod generatur, ex non tali generatur, album ex nõ albo, & calidum ex non calido, & ut simpliciter dicam, si unumquodq; ex propria negatione fit manifestũ est, & qđ simplr fit ex ꝓpria negatiõe fieri, hoc est ex simpliciter non ente. si aũt hoc, est igit simpliciter non ens & subsistit. hoc eni significat illud INEST ALIQVIBVS NON ENS. hoc est inest aliquibus simpliciter non ens, ac si quis dicat, inest homini non animal esse.

Ipsum autem simpliciter, aut primum significat in vnoquoq; entis prędicamento, aut vniuersale, &

le, & omnia continens. si igitur primum, substantiæ erit generatio ex non substantia, cui verò nõ inest substantia, neq; hoc, manifestum quod neq; aliorum prædicamentorum nullum, vt neq; quale, neq; quantum, neq; vbi, separabiles enim essent passiones à substantijs, si verò nõ ens omnino, negatio erit vniuersaliter omnium, quare ex nihilo necesse est fieri quod fit.

Ipsum simpliciter, inquit, non ens in unoquoq; prædicamento & quod ex simpliciter nõ ente fit, aut simpliciter dicitur non esse, eò quòd non fit ex illo prędicaméto, sub quo locatur id quod generatur. ut in qualitate simpliciter non ens est, quod non sub qualitate reducitur. primũ enim in singulis prędicamentis est ostensiuum generis supremi. primum enim est in unoquoq; prędicaméto ipsum generalissimum. albi quidem color, coloris autem passio, passionis autem ipsum quale, quod est primum in hoc prędicamento. simpliciter ergo non ens in qualitate est non quale, & quod ex simplititer non ente fit, illud est, quod ex quali non fit. non enim quod ex nõ albo fit album, ex simpliciter non ente fit. non enim est primũ ipsum album in qualitate, sed ex aliquo non ente. omnia enim sunt sub primo aliquo. Hoc est igitur unum significatũ, ipsius uerbi simpliciter, quod significauit per primum in singulis prædicamentis. Alterum autem significatum quod omnino non est, & est negatio uniuersalis entium, quod significauit dicens uniuersaliter. Hæc igitur duo significata etiam in substantia considerabuntur. nam simpliciter non ens in substantia, aut est id quod non reducitur ad substantiam, aut quod omnino non est. & quod fit ex simpliciter non ente, aut est id quod est ex nõ substantia. neq; enim, si homo ex nõ homine, iam ex simpliciter non ente. non enim est primum in substantia homo, hoc est quod ex omnino non ente. Ostendit autem quòd in utroq; significato sequetur absurdum ad illud dictum, quo dicitur, id quod simpliciter & secundũ substantiam fit, ex simpliciter nõ ente dicere fieri. si enim simpliciter primum genus significat, erit utiq; substantiæ generatio ex non substantia. si autẽ non est substantia, neq; aliorum aliquod erit prędicamentorum, quia in substantia alia habent existentiam. si autem neq; substantia est, neq; aliorum aliquid, nihil erit omnino. substantiæ igitur generatio ex omnino non ente erit, quod est absurdum. Idem autem sequetur absurdum etiam si simpliciter negationem entium significet, erit enim rursus substantiæ generatio ex omnino nõ ente. Illud tamen annotare oportet, quòd cum à principio sumpsisset significatum ipsius simpliciter, quòd significat propriè. cum enim dixit quod secundũ substátiam fit, simpliciter fieri, hoc usus est significato, & ipse declarauit hoc per oppositionem, nam uerbo simpliciter, ipsum non propriè opposuit. deinde cum dixit ex simpliciter non ente fieri simpliciter ens, non amplius simpliciter non ens considerat secundum primum significatum, quod significat propriè non ens, quando dicit, simpliciter autem, aut primũ significat in unoquoq; prędicamento; & reliqua. uidetur enim hic ipsum simpliciter in ipsum uniuersaliter mutare. oĩno enim ꝓpriè ens nõ in unoquoq; prædicamento consideratur, sed solum in substantia. & quod non propriè est nõ cuiuslibet prædicamenti notat negationem, sed solius substantiæ, sed si propriè non ens mutauit in simpliciter non ens, nihil ex hoc dubitatio delabitur. nam etiam si propriè nõ ens sumpserimus, ex quo substantiæ generationem esse dicimus, necesse est rursus hoc propriè non ens, aut ut negationem substantiæ solius sumere, aut ut omnium cõiter negationem entium. & ita rursus per utrunq; idem concluditur omnino non ens esse, ex quo substantiæ subsistit generatio. Com. 53.

De his igitur, in alijs dubitatum determinatumq; est rationibus magis, breuiter autem & nunc dicendum, quod modo quidem aliquo ex non ente simpliciter fit, modo verò alio ex ente semper. nã quod potentia est, actu verò non est, necesse est præexistere dictum, vtroq; modo.

De eo, quòd est, unde nam substantiæ fit generatio, & quomodo ex nõ ente simpliciter, simpliciter fit generatio, recusat nunc dicere, solutionem enim huius dubitationis in aliis ab ipso dictam esse ait, dicta est autem in primo naturalis auditus, ibi enim quærens, unde est generatio, inquit, quòd qua quidem priuatio circa materiam consideratur, hac ex non ente est, qua uerò materia, est aliquid, (est autem potentia) quod fit ex ente, est ut quidem ex subsistente materia, ut uerò ex non subsistente priuatione. Consona autẽ his, quę dicta sunt ibi, etiam nunc enuntiat. modo etenim quodã inquit ex non ente simpliciter, materia enim, ex qua simplex generatio est, nihil actu existens, & priuationem habens in seipsa consideratam, simpliciter nõ est ens opinari, Com. 54.

modo autem alio ex ente, eo quòd, potentia ente, materia enim talis est. Sciẽdum autem, quod & prius dictum est, quòd actu entia nunc dicimus, quæ in existentia sunt. quoniam & materia potentia alia existens quęcũq; existentiam habent, & per se subsistentia sunt, actu est materia. si enim potentia dixeris ipsam materiam esse, nõ amplius utique materia esset. Illud autem considerãdũ, quomodo per solutionem & generationem simplicem saluauit, & effugit omnino non ens esse dicere; ex oĩno enĩ nõ ente actu talem generationem esse dixit, non simpliciter ex nõ ente oĩno.

Tex.c.12. *Quod autem & his determinatis admirabilem habet dubitationem, rursus diligenter est inquirendum, quonam modo est simplex generatio, siue fit ex potentia ente, siue & quodãmodo aliter, dubitare enim quis posset, nunquid est substantiæ generatio, & huiusce, sed non talis, & tanti, & ipsius vbi, eodem autem modo, & de corruptione. si enim aliquid fit, planum quod erit potentia quædam substantia, actu verò minimè, ex qua generatio erit, & in quam necesse est mutari quod corrumpitur. Vtrum igitur inerit aliquid huic aliorum actu, dico autem vt vtrum erit quantum, aut quale, aut vbi, potentia solum hoc, & ens, simpliciter autem neque hoc, neque ens, si enim nihil, sed omnia potentia separabileq; accidit quod sic non est. & amplius quod maximè timuerũt primi philosophãtes, ex nullo fieri præexistẽte. si verò esse quidẽ hoc aliquid, aut substantiam nõ inerit, sed aliorũ aliquod eorũ, quę dicta sunt, erunt sicuti dicimus separabiles passiones à substãtijs.*

Com. 55. Posteaquã priorem soluit dubitationem, & dixit quomodo quæ simpliciter fiunt, producũtur, q; scilicet ex potentia ente, actu uerò non ente, ex solutione alteram ualidiorem dubitationẽ occurrere ait, huic enim q; potentia est, ex quo fit quod fit, utrum inexistet aliquod aliorum prædicamentorum actu, ut quantum, aut quale, aut aliorum aliquod, aut neq; actu inexistet. huic q; potentia substantia est, siquidem enim nihil ipsi inexistet, nullum ens actu erit, quod non sic ens uocauit, hoc est actu separabile, & subsistẽs, quod quidem absurdum est. tãquã enim absurdum inducit, dicere quod non sic est ens, hoc est & actu nihil existens, separabile, & subsistens, si quis autem hoc fugiens dicat non existere hoc, neq; substare, in maius incidet inconueniens, ex nullo præexistente dicens fieri id, quod fit, hoc enim, inquit, communiter omnes philosophantes maximè euitarunt, ex nullo scilicet præexistente ea, quæ fiunt fieri dicere, hæc igitur sequentur, si potentia existenti, & potentia substantiæ aliorum actu nullum inexistat, si autem potentia substantiæ aliquod aliorum actu inexistet, accidet passiones inseparabiles à substantia esse, siquidem non existente subiecto actu substantia, hæc erunt actu, quod est impossibile: passiones enim hæ actu substantiæ sunt: passionem autem separabilem esse ab eo cuius est passio, impossibile est, potẽtia uerò ens hoccine apud Aristo. substantiam significat.

Tex.c.13. *De his igitur, quantum vsu venit, pertractandum, & quæ est causa essendi semper generationem, & simplicem, & per partes.*

Com. 56. De motis dubitationibus quærendum est inquit, quo pacto solui possunt, deinde & alteram dubitationem annectit dicens, cõsiderari oportere, quonam modo nũquam deficit generatio, sed est & simpliciter, & per partes. Simpliciter autem, & per partes, aut substantiarum, & accidẽtiũ, inquit. simpliciter quidem substantiarum, per partes uerò accidentium. Aut quod & uerius est, & simpliciter, & per partes ad substantiam ordinat, & differentias ipsarũ paulopost exponet, simplicem quidem generationem appellans eam, quæ propriissimæ substantiæ est, per partes uerò eam, quæ ipsi opponitur, quæ autem sit harum utraq;, progrediens demonstrabit.

Tex.c.14. Existente *autem causa, vna quidem, vnde principium esse dicimus motus, vna verò materia, talem causam dicendum. de illa enim dictum est prius in sermonibus de motu, qđ est illud quidem immobile omni tempore, hoc vero motum semper; horum verò de immobili quidem principio prioris est decernere philosophiæ: de illo verò, eo quia continue mouetur, alia mouet, posterius exponendum. quæ nam talis eorum, quæ singularia dicuntur causa est.* ¶ Nunc *autem eam, quæ vt in materiæ specie, posita est causa, dicamus, per quam semper corruptio, & generatio, non derelinquũt naturam, simul enim fortasse hoc fieret manifestũ, & de nunc quæsito, quomõ oportet dicere, & de simplici corruptione, & generatione.*

Inquirit causam, cur ea quæ fiunt, non deficiunt, differentibus autem existentibus causis eorum, quæ fiunt, non omnes nunc dicendum, quales autem sint causæ eorum, quę fiunt, & quam nam nunc dicendum. Causæ igitur sunt materialis, & effectiua, hæc enim est unde motus principium, has autem solas exposuit causas, tãquã utiles magis ad generationem, eò ꝙ ipsi ꝑexistãt, forma enim, & id cuius gratia post accedunt. Harum igitur, inquit, causarum materialis dico, & efficientis, effectiuam nunc non dicendum, sed materialem: effectiuæ autem causæ mentionẽ faciens parum admodum de ipsa sermonem tangit, dicens, effectiuarum, ut etiam in octauo physici auditus dicit, hanc quidem semper immobilem esse, hanc autem motam semper, immobilem quidem primum mouens, ꝙ & principium appellauit, principium enim propriissimũ illud est. De illo igitur dicere primæ est philosophiæ. Theologiæ enim, & ei, ꝙ est post naturalia negotio proprium est. magis autem ei, ꝙ est ante naturalia, nobis enim posteriora sunt naturę priora. Dixit autem de immobili causa, & in octauo physici auditus, & de circulariter lato corpore, quod, quia continue mouetur, alia mouere in posteriori sermone dicet. Singularia autem generabiliũ, & corruptibilium dicit, in his enim generatio & corruptio est, in materię autem speciei, hoc est genere, dicit, est enim materia genus, sub qua est & substãtiæ subiecta materia, & simpliciter omne quod est in potentia, est materia eius, quod fieri potest. De hac igitur, inquit, materia dicamus, ꝑ quam generatio, & corruptio semper in natura existunt, & nũquã deficiunt, materia enim potẽtia existens contrariorum susceptiua, sempiternaq; cum sit, successiue recipiens cõtraria, causa est ꝙ non deficiat in natura corruptio, & generatio. si igitur inquit manifestum fiat hoc, cur generatio, & corruptio non deficiunt, cum hoc manifestabitur, & quod superius dubitatum est, si potẽtia substantiæ aliquod aliorum actu inerit, necne. Com. 57.

Habet autem dubitationem accommodatam, & quæ est causa continuã esse generationem, siquidem quod corrumpitur in non ens abit, non ens autem nihil est: neque enim quid, neque quale, neq; quãtum, neq; ubi, ipsum non ens, si igitur semper aliquod entium recedit, cur non cõsumptum est iam pridem, & cassum ipsum uniuersum: siquidem finitum erat, ex quo fit unũqdq; eorum, quæ fiunt, nõ enim quia infinitum sit, ex quo fit, non deficit, hoc enim impossibile, actu enim nullum est infinitum, potentia uerò ad diuisionem, quare oportebat hanc esse solam non deficientem, eò quod fiat aliquid semper minus, nunc autem hoc non uidemus. Tex.c. 16.

Cum ostendisset ꝙ prior dubitatio de deficientia generationis, rationabilis sit, ipsius ponit ꝓbationem hoc modo se habentem, si enim corruptum inquit, abit in non ens, non ens autem nihil est entium, ut demonstrauit in comparatione entium secundum genus, neq; enim hoc aliqd quod significat substantiam, neq; quantum, neq; quale, neq; aliorum aliquod, quo pacto non deficiet generatio? si enim continue entis aliquod recedit, & abit, finitum autem est ipsum ens, iam pridem entia dicuntur esse consumpta in non ens, ꝙ enim ens finitum sit ostensum est in physica, nam nihil actu infinitum, potentia enim ostẽsum est esse infinitum, nam sectio continui est in infinitum potentia, hanc ergo solam continuorum, scilicet diuisionẽ non deficere oportebat, quoniam infinitum in hac sola, si igitur hoc continue fiebat, minorem fieri accidebat præexistentem magnitudinem entis ablatione continue, & corruptione particularium. Id autem POTENTIA AD DIVISIONEM pro eò quod est potentia in infinitum habet diuisionem, dixit. Com. 58.

Igitur, quia huius corruptio alterius sit generatio, & huius generatio alterius sit corruptio, incessabilem necesse est esse mutationem, de hoc igitur quod generatio sit, & corruptio similiter circa unumquodq; entium, hanc putandum est esse omnibus sufficiẽtem causam. Tex.c. 17.

Breuissime dubitationem soluit, non enim est inquit in non ens corruptio, ut dubitatio supponebat, sed in aliud ens, & alterius generatio est alterius corruptio, hæc enim est permutatio, & retributio ipsius subiecti, hoc est materiæ permutatæ secundum formas, & hæc permutatio est causa ꝙ generatio sit continua. Ex hoc autem soluitur & superior dubitatio de simplici generatione, nam si nihil in omnino non ens actu corrumpitur, neq; ex omnino non ente actu generabitur: sed omne, quod generatur, generatur ex eò, quod est actu aliquod ens, & formatum: fit autem ex eò, non quatenus est actu ens, sed quatenus est potentia id, quod fit. nam quia impossibile est id, quod potentia est, subsistere per se hoc, quod est potentia hoc aliquid, est actu qd aliud, Com. 59.

quod ei solum ad esse confert, non tamen ad generandum ex ipso id, quod potest, nam à forma habet quod sit actu, à materia uerò, quòd sit potentia, id quod generatur. deinde concludés sermonem inquit, dictam esse causam ipsius esse generationem, & corruptionem similiter, similiter dicens, pro eò quod est semper. Id autem circa unumquodque entium, hoc est circa unamquamque substantiam, & simpliciter, & secũdum parté, deinceps auté horum dicetur differentia.

Propter quid autem, hæc quidem simpliciter fieri dicuntur, & corrumpi, illa vero non simpliciter, rursus considerãdum. siquidem idem, generatio quidem huius, corruptio vero illius, & corruptio quidem huius, generatio autem illius, quærit enim hoc rationẽ quandã, dicimus enim quod corrumpitur nunc simpliciter, & non solum hoc: & hæc quidem generatio simpliciter, hæc autem corruptio, hoc autem fit quidem aliquid, fit autem non simpliciter, dicimus enim addiscentẽ fieri quidem scientem, fieri vero simpliciter, minime. sicut igitur determinamus multoties, dicentes, quod hæc quidem hoc aliquid significant, illa vero non, propter hoc accidit quod quæritur.

Com. 60. Dubitationem aliam rursus exponit Aristo. propter quid generationum hæ quidem simplices, illæ autem quædam dicuntur, & eorum quæ fiunt, hæc quidem simpliciter, illa uerò nõ simpliciter dicimus fieri. rationabilis autem est dubitatio, ut & ipse inquit; cum ponatur huius generationem alterius esse corruptionem, & huius corruptionem alterius esse generationem, hoc enim pacto est similitudo in omnibus ex seinuicem genitis, & in seinuicem corruptis, ut non magis hoc quàm hoc fieri sit dicere, quare manifestum ex comprobatione ipsum de substantiis solum sermonem habere, cur quarũdam substantiarum simplices dicuntur generationes, quarũdam autem non simplices, sed quædam generationes, & non ut quidam opinati sunt de accidentibus, ut simpliciter de his, quæ fiunt, substantiis, non simpliciter auté de accidentibus. de his enim iam prædixit, & in sequentibus quæret, sermo autem nunc ipsi est de substantiis, de his dico, quæ ex seinuicem fiunt, accidentia autem nequaquã ex substantiis, neque substantia ex his, neque poenitus ex seinuicem, figura enim non omnino ex altera figura, sed ex infigurato fit: & coloratum similiter ex priuatione, tãquã ex materia aere fiet utique, abscolor enim aer est, & sciens sæpius ex non sciente. quare non de accidentium, sed de substantiarum generatione sermo est: ipsæ enim omnino ex seinuicem fiunt: & harum hæ quidem simplices, illæ uerò quædã sunt, & dicuntur generationes. Huius igitur consuetudinis causam quærit, & inquit tribus differentiis generationem quandam à simplici distingui oportere: prima quidem, ea quæ est materialioris, formaliorisque substantiæ, quarum Parmenidei non ens materialiorem uocabant, formaliorem autem ens, propter quid enim homo iste terram non ens nominauit, tãquã materiæ ratione subeuntem, ignem autem ens, tãquàm agentem, & magis formalem, quare erit secundum Parmenidem ignis quidem generatio, simpliciter generatio, terræ uerò generatio quædã, similiter & corruptio, ignis quidem simpliciter, terræ uerò quædam corruptio. secũdum Parmenidem igitur hæc sint simplicis & cuiusdam generationis exempla, terram quidem ponentem materiale, ignẽ uerò formale. Dixeris autem sic se habere & simplicium elementorum generationem, ad eã quæ est compositorum, simplicium enim elementorum generatio tãquàm magis materialium, & ad composita materiæ ordinem habentium, quædam est generatio, compositorum autem ut hominis, & equi, simplex est generatio. Sed & inter ipsa materialiora, simplicia scilicet corpora (materia enim, ut dictum est, sunt hæc compositorum) est alia quædam differentia, propter quam hæc quidem magis, aut potior substantia, illa autem minus, aut deterior, actiuas enim habentia differentias, magis & potiores sunt substantiæ, passiuas autẽ, & priuatiuas, minores, & deteriores. est autem caliditas actiua magis, & forma, frigiditas autem passiua magis & priuatio, erit igiẽ ignis substantia magis, & huius generatio simplex generatio, terra autem minus, & huius generatio quædam, non autem simplex. mutato igitur igne in terram, corruptio quidem simplex erit, generatio autem quædam, terra autem in ignem mutata econtra, corruptio quædam est, generatio autẽ simplex. Tertia autem est differentia ex multorum intelligentia. non ex ueritate accepta, uidetur enim multis, magis sensibile magis ens esse, minus uerò sensibile minus eẽ. quare secũdum illos sensibilium magis, ueluti terræ simplex est generatio, aeris autem quædam generatio, minus enĩ sensibilis aer est: secũdum ueritatem autem ecõtrario, magis enim ens, aer, terra: siquidem caliditas actiua, & formalis magis, ut dictum est, frigiditas autem tãquàm priuatio quædam. Tres igiẽ hæ

differentiæ in substantiis considerantur:hæc quidem secundum simplicius,& magis compositũ minus materialis & formalior:illa eò q magis uel minus est substantia, uidelicet secundũ melius & peius:tertia autem secundum magis uel minus sensibile,secundum quas in his,quæ ex se inuicem fiunt,hæc quidem simplex,illa uerò quædam generatio dicitur. Posterius autem quærit non amplius de his,quæ ex se inuicẽ fiunt,sed simpliciter uniuersaliter/cur entium hæc quidem simpliciter,& sine additione dicimus fieri,illa uerò cum additione semper/simpliciter autem nũquã,siquidem omnia entia sunt,& ait q hic simpliciter, & non simpliciter prædicamentis determinata sunt:quoniam enim hæc quidem substantiam significant,illa uerò quale,illa autem quãtum,secundum substantiam quidem mutata simpliciter dicimus fieri,quę uerò secundum aliud quoddam prædicamentum cum additione semper:meritoq; quoniã propriè ens substantia est, sed inquit in aliis oĩbus accidentium prædicamentis uniuersaliter ad honorabiliora mutatio generatio simplex est,ut quæ in album alteratio.quæ autem ad peius,ut quæ ad nigrum,non amplius.Hæc cũ dixit testẽ adducit usum simplicẽ generationẽ à quadã distinguẽtem, & non solũ cum additiõe dicentem/hæc quædam fieri,sed interdum & sine additione.quarę rationabile est quęstionem aggredi. Cum autem dicat q discentem dicimus discẽtem quidem fieri.simpliciter autem fieri minimè,putarunt quidam sermonem ipsi esse de substantiis,accidentibusq;,simplicẽ quidem generationem,eam,quę est substantiarum dicenti,quandam autem generationem,eam, quæ est accidentium,hoc autem non sic se habet,sed eius sermo,ut dictum est/est de substantiis, quomodo hæ quidem simpliciter,illę uerò cum additione fieri dicuntur,de addiscente uerò exẽplum in testimonium adduxit, ut usum destingueret. & ut diceret quæ quidem simpliciter dicuntur fieri,quæ uerò non simpliciter, sed cum additione.

Differunt enĩ ea,in quę mutatur qđ mutatur,vt fortasse in ignem via generatio quidem simplex,corruptio verò alicuius,vt terræ:terræ autem generatio, quædam generatio,generatio verò non simpliciter:corruptio autem simpliciter,ut ignis,sicut Parmenides inquit,duo ens,& non ens esse dicens, ignem,& terram.

Declarat hic differentiam,qua simplex à quadam generatione distingueretur. Quærendum autem quæ sit differẽtia.uidetur enim Aristo.à seipso dissentire,nam forte aliquis dicet hanc differentiam esse secũdum simplicius,& compositius:namq;,eò quia simplicia materialiora,& materiæ rationem habeant ad composita, dicetur horum generatio quędam , compositorum uerò ut manifestiorem formam habẽtium,generatio simplex,& secundum hunc intellectum Parmenides,quoniam ignem,& terram,supponebat elementa,terram quidẽ ut materiam supponi,ignẽ uerò ut informantem considerabat,& terram quidẽ non ens,ignem autem ens nũcupauit.igitur sm illos ,inquit,ignis quidem generatio simplex,generatio utiq; fuerit, terrę uerò quędam generatio,& non simplex. Videtur autem aduersari huic expõni hoc q Aristo.nũquã de simpliciori, aut cõpositiori mentionem fecit.Illud quoq; aduersatur,si enim simplex à composito differt per materialius,& formalius, erit hæc differentia eadem cũ cõsequente,& quæ secunda dicitur, per quam hanc quidem magis substantiam esse,& minus, quia materialior & formalior,considerat: & ut ipse plane dicit,in sermone de secunda differentia dicens, ut calidum prędicamentũ quoddam, & forma,frigiditas uerò priuatio,cum hoc q ẽt non meminit ipse de materialiori & formaliori in sermone de prima differẽtia,sed solũ de ente & nõ ente.Ob hoc uidet mihi uerior expositio Alexan.& magis consona lrę,dicit autem illę primam differentiam esse secundum ens,& non ens, non ut apparentem Aristo, sed q quando supposuerit aliquis esse ens & non ens,sicut Parmenides dicebat,ignem quidem ens,terram uerò non ens,sequetur secundum hanc suppõnem ex ente in non ens uiam corruptionem quidem simplicem esse,generationem uerò quandam,ex non ente autem in ens corruptionem quandam,generationem uerò simplicem,omnino enim secundum Aristo.nulla substantia mutatur in non ens:alterius enim,inquit generatio,alterius est corruptio,quare nihil mutatur in substantiis in priuationem simpliciter,sed quod in huius priuationẽ mutatur in aliud ens mutatur. Addidi uerò ID IN SVBSTANTIIS, eò quia in accidentibus possibile est.nam musicum potest in imusicum mutari,& in priuationem, nulla ei,in musices depositione succedente altera accidentali forma,aut passionẽ,nisi sola priuatione:eò quia ad hoc q materia subsistẽtiam habeat, nihil confert musicum aut immusicum, sed in substantiis formarum absentię,& priuationes,subsistentia carentem materiam faciunt,nisi in aliud quid ens Com. 61.

actu,& formam facta fuerit mutatio.

Hæc igitur,aut talia alia ſupponere nihil differt,modum enim quærimus ,ſed nõ ſubiectum, in non ens igitur ſimpliciter uia,corruptio ſimplex,in ſimpliciter autẽ ens,generatio ſimplex.quibus igitur determinatum eſt , ſiue igne & terra, ſiue alijs quibuſdam,horum erit hoc quidem ens, illud verò non ens. Vno igitur modo hoc differet , ſimpliciter ſcilicet aliquid fieri, & corrumpi ab eo,quod non ſimpliciter ,alio uerò materia qualiſcũq; fuerit.cuius enim differentiæ hoc aliquid ſignificant magis ſubſtantia,cuius autem priuationem non ens:ut calidum quidem prædicamentum quoddam eſt,& forma,frigiditas uerò priuatio:differũt autem terra,& ignis & his differentijs.

Tex.c.19. ¶ *Videtur autem multis magis, ſenſibili,& non ſenſibili differre,cum enim in ſenſibilem mutata fuerint,materiam, fieri dicunt, cum autem in inapparentem corrumpi.*

Com. 62. Siue ignem & terram,ſiue alia quædam ſupponat Parmenides,nihil differt:non enim quærimus ſubiectum circa quod conſiderantur differentiæ,ſed differentias ipſas,& diſtinctionis modum,quo generatio quædam à ſimplici diſtinguitur,differentiam enim præpoſuit eorũ,in quę mutantur,quæ mutantur,quibus differentiis ſimplicem à quadam generatione diſtinguimus. Qualibus igitur,inquit,determinatum eſt ens,& non ens differentiis,ſiue igne dicas,& terra,determinatum eſt,ſiue aliis quibuſdam ipſorum alterum ens dicetur:alterum uerò non ens. Materiam autem nuncupat ſimplicia corpora,tãquàm materia ſubiecta generationi,& corruptiõi cõpoſitorum.& uidebitur ob hoc compoſita àforma deſignari magis,& prædicta expoſitio cõſonare propoſito,in qua dicebamus Ariſto.primam differentiam exponere ſecundum ſimplicius, & compoſitius,eò quia hoc quidem materiæ proportionatur,compoſitum uerò formæ, nunc autẽ,ut & in materia ipſa,corporibus ſcilicet ſimplicibus,differentia conſiderata exponit ſecundam,differentia autem eſt ſicut prædiximus,eò ꝙ ſimplicium hæc ſunt magis ſubſtantię,illa uerò minus:magis quidem actiua magis habentes differentias,& formæ proportionales, qualis eſt caliditas:calidum enim prædicamentum quoddam eſt,hoc eſt exiſtẽtia,& habitus,frigiditas uerò ueluti priuatio,& ob hoc informata minus ſunt & peius ſubſtantia.q̃re,inquit,quoniã ignis, & terra hiſce differunt differentiis,ſcilicet habitu,& priuatione,erit ignis quidem magis ſubſtantia,terra uerò minus:& mutatio terræ in ignem corruptio erit quædam,ſimplex autem generatio:in contraria uerò mutatione econtra.

Ens enim,& non ens,eo quod ſentiatur,& non,determinant,ſicut ſcibile quidem ens, non cognoſcibile uerò non ens: ſenſus enim ſcientiæ facultatem habet.

Com. 63. Cum dixiſſet tertiam differentiam.ſecundum ꝙ multis apparet,eò ꝙ hæc quidem magis,illa uerò minus ſunt ſenſibilia,nunc addit cauſam,quare uidentur multis magis ſenſibile,magis eſſe, minus uerò,minus,quoniam enim ſenſum idem cum ſcientia eſſe putabant,per ſcientiam autẽ, & ignorantiam ens,& non ens ſecundum ueritatem diſtinguitur.ens enim ſciri,& cognoſci poteſt,nõ ens uerò,neq; ſciri,neq; cognoſci,putãt ſenſu,& ĩſenſibilitate diſtingui entia & nõ entia.

Quemadmodum igitur illa in ipſo ſentire,uel in ipſo poſſe,& uiuere,& eſſe opinantur,ita & res: modo quodam proſequentes uerum,idem autem dicentes non uerum.

Com. 64. Altera probatio opinari faciens ſenſibilia entia eſſe,non ſenſibilia uerò non entia,eo quia putant ſeipſos eſſe,& uiuere,dum ſentiunt,uel ſentire poſſunt,ſicut enim ſentientibus uiuere eſſe in ipſo ſentire determinant,ſic & ipſis ſenſibilibus eſſe aiũt,in eò quòd ſenſum mouere poſſunt. nam illa uerba SIC ET RES non in ſentire ſignificant,ſed in ſenſum mouere poſſe.quare omnia quidem determinata ſunt ſenſu,& inſenſibilitate,ſed uiuentia quidem,eò ꝙ ſentiant, alia uerò,eò quòd ſenſibilia ſunt.Corrigens autem illos,putare inquit magis ſcibile,magis ens eſſe,minus uerò ſcibile,minus ens,& ſimpliciter per ſcientiam,& ignorãtiam diſtinguere ens,& nõ ens, uerum eſt:nam quod ſecundum ſui naturam ſciri nõ poteſt,neq; ens eſt:ſed in idem ducere ſenſum cum ſcientia falſum eſt.

Accidit itaq; ſecundum opinionem,& ſecundum ueritatem aliter & generari ſimpliciter,& corrumpi: ſpiritus enim,& aer ſecundum ſenſum minus ſunt.quapropter & corrupta ſimpli-

citer in hæc mutatione corrumpi dicunt, generari autem, cum in tangibile, & in terram mutata fuerint/secundũ veritatem autem magis hoc aliquid, & forma sunt hęc ipsa terra. ¶ *Huius igitur* Tex.c.10. *quod quidem simplex sit generatio corruptio existens alicuius, corruptio verò simplex generatiò existens alicuius, dicta est causa. namq; propter materiam differre, aut eò qđ sit substantia vel nõ, aut eò quod hæc quidem magis, illa verò minimè, siue eò quod hæc quidem magis sensibilis sit materia, ex qua/& in quam, illa verò minus sit.*

Veritas quidem dicebat magis entis esse generationem simplicem, multorum autem opinio, Com. 65. non magis entis, sed magis sensibilis. sed hæc sibi contraria sunt, aer enim & spiritus congregatus in terra multis uidebiť ens deterius, quia minus sensibilis sit: ideo & q̃ in aerem corrumpũtur/in nihil dicunt resolui, ut si aqua corrumpatur in aerem/non consueuerunt dicere aeris generationem, sed aquæ corruptionem: si tamẽ ex aere corrupto fiat pluuia, dicunt generationem pluuię, non aeris corruptionem, propter hoc igitur terra tanquàm tangibile quid existens, & resistens, hoc est solidum, magis esse uidebitur, quia magis sensibile. secundum ueritatem autem magis est ens/aer/ terra, quia continens ipsam, & formaliorem habet differentiam scilicet caliditatem. Hæc cum dixisset differentias reassumit, quibus simpliciter generatio à quadam distinguitur, id autẽ PROPTER MATERIAM DIFFERRE ut omnium differentiarum commune dictum est, ac si diceret quòd simplex generatio à quadam distinguitur, eò q̧ materia eorum quæ mutãtur, differt per aliquã harum differentiarum. Infert postea differentias tres, aut enim eò q̧ substantia est, aut non, ut dicat primam differentiam, eam scilicet quę per ens & non ens, uel eò q̧ magis uel minus est, magis materialẽ dicens, & magis formalẽ, aut simpliciter secũdũ qđ hęc quidẽ potior, illa uerò deterior substantia est: quoniam & forma materia potior, tanquàm id cuius gratia eò, quod sit illius gratia, uel eò q̧ magis, & minus sensibilis sit.

Cur autem hæc quidem simpliciter fieri dicuntur, illa verò aliquid solũ nõ ex mutua generatione, quo nunc dicimus modo. nunc enim tantum determinatum sit/curnã omni generatione corruptione existente alterius, & omni corruptione existente alterius quadam generatione, non similiter assignamus fieri, & corrumpi in his, quæ ad seinuicem mutantur, quod autem posterius dictum est, nõ hoc quærit, sed curnã addiscens quidem, non dicitur simpliciter fieri, sed fieri sciens, quod verò genitum est fieri. hæc autem prędicamentis distincta sunt: hæc enim hoc aliquid significãt, illa uerò tale, illa autem quantum. quæcunq; igitur non substantiam significant, non dicuntur simpliciter, sed aliquid generari. nihilominus similiter in omnibus generatio secundum ea, quæ in diuersa sunt coniugatione dicitur: vt in subã quidẽ, si ignis, sed nõ si terra: in quali uerò si sciens, sed non quando non sciens. De hoc igitur cur hæc simpliciter fieri, illa vero, minimè, & omnino, & in substantijs ipsis dictum est. & propter quid huius generationem scilicet esse continue causa, vt materia, subiectum, quoniam mutabile est in contraria. & est alterius generatio semper in substantijs alterius corruptio, & alterius corruptio alterius generatio.

Actenus cum de generatione in substantiis, quare hæc quidem simpliciter fieri, illa uerò cum Com. 66. additione dicuntur quęsiuisset, nunc eàdem quęstionem mouet non in substantiis: inquit enim se non loqui de his, quæ ex se mutuo generantur, sed uniuersaliter de omnibus, cur hęc quidem simpliciter dicimus fieri, illa uerò non simpliciter. dicit ergo quòd ista prædicamentis sunt distincta, & quæ fiunt in substantia simpliciter generari, aliquid uerò, & non simpliciter quæ secũdum aliquod aliorum accidentium prædicamentorum generantur, nihilominus dicit etiam in omnibus prædicamentis hoc commune similiter esse, siue simplex generatio consideretur/quemadmodum in substantiis, siue quædam generatio, quemadmodum in reliquis prædicamentis, eò quòd mutatio ad nobiliora dicatur generatio, ad ignobiliora uerò, & deteriora corruptio: generatio enim albi, huius uerò in nigrum mutatio, non nigri generatio, sed albi corruptio. Ita Alex. exposuit concorditer his, quæ dicta sunt in physicis, & omnino in substantiis, quæsiuit enim & in substantiis distinctionem simplicis generationis à quadam, quęsiuit & uniuersaliter in omnibus, quod quidem declarat illud omnino. Merito autem addidit in substantiis, quoniam/nõ in

omnibus entibus quæ sunt actu alterius generatio alterius cuiusdam entis corruptio est, ut in eo qui addiscens, & sciens fit: priuatio enim est non sciens, quare in illis solum hoc considerandum in quibus contrariis existentibus, melius & peius cernitur.

Tex.c.21. *Sed neq; dubitare oportet propter quid generantur semper deperditis. quemadmodum enim & corrumpi simpliciter aiunt, cum in insensibile deuenerit, & in non ens, similiter & generari ex non ente aiunt, cum ex insensibili.*

Com. 67. Cum dubitasset in præcedentibus quare non deficit generatio, sed perpetua serie cōtinuat, dubitationis probabilitatem ostēdidit, ex eo quòd abit semper aliquod entium corruptorum, & in nō ens progrediētiū. cum igitur ostendisset in præcedentibus breuiter cur non deficit generatio, & dixisset eo quia alterius corruptio alterius est generatio, & ob hoc soluisset omnes propositas dubitationes: mentionem nunc facit rationis dubitationem probantis, inquiens, post solutionem dictam non amplius relinqui locum rationi comprobanti dubitationem, dicens non oportere generationem semper esse deperditis quibusdam, & in non ens abeuntibus: non autem per eūdem sermonem rationem reassumit, sed quoniam proximè dixit, quòd multi simpliciter fieri, & corrumpi mutationē ex insensibili in sensibile, uel ex sensibili in insensibile fieri putant, quia secūdū sensum uiuentes hoc modo ens, & non ens quærunt, & quod sub sensum non cadit uel nō magis, neq; esse putant. hoc igitur in exemplum proprii sermonis assumpsit, huius scilicet alterius generationem, alterius esse corruptionem & econtra. & modo quodam ex ente fieri ea, quæ fiūt, & in ens corrumpi, modo autem quodam ex non ente fieri, & in non ens dissolui. Multi igit̃ inquit generationē simpliciter ex insensibili in sensibile mutationem indicant, & corruptionem insensibilis non omnino non entis, cōmuni igitur ratione, & simpliciter omnis generatio est ex nō ente, quia ex materia, quæ omnium habet priuationem: priuatio autem non ens est, ex ente uerò rursus, quoniam potentia est omnia, & id, ex quo continuè ens est, & non ens, ut si ex aere fiat ignis, sed si & est aliquod ens aer, non tamen adhuc ignis, neq; manente aere, ignis est generatio. quare & hoc modo ex non ente. ex ente uerò rursus, per se quidē ex ente, quoniam ex subiecto, quod quidem ens est, per accidens autem, quoniam ex aere: accidit enim ex quo ignis fit, uel aerem esse, uel lignum, uel oleum, uel quodcūq; aliud, eadē & in corruptione sunt opposito modo, propter quod inquit non oportet dubitare, propter quid deperdito aliquo in corruptis nō deficit generatio: non enim in omnino non ens corruptio est, neq; ex omnino non ente generatio, consolaturq; rationem hanc ex multorum usu, qui ens & nō ens sensibili, & insensibili determinant, non enim nullo modo ens non ens uocitant, sed ipsis insensibile. nil igitur admirādum, si & nos dicimus secundum quid ex simpliciter ente, secundum quid uerò ex simpliciter nō ente generationem, & corruptionem, in ens, & non ens, dicto modo.

Siue igitur existente quodam subiecto, siue nō, generatur ex non ente, quare similiter & generatur ex non ente, & corrumpitur in non ens. meritò igitur non deficit: generatio enim corruptio est non entis, corruptio verò generatio non entis.

Com. 68. Hoc est siue hebeat existentiam quandam hoc quod dicitur insensibile, & non ens, siue non est subiectū, nihil differt ad rationem: nā uniuersalr ex tali fit qđ fit, in quale abit quod corrumpitur. si igitur corrupto ente generatur non ens, manifestum q; ex non ente corrupto, generatur ens, & ecce quo pacto in non ente exacte generationem dixit, declarans manifestè, q; cum in non ens abire dicimus quod corrumpitur, non in omnino non ens dicimus: siue igitur existente aliquo subiecto, siue non, quod corrumpitur, dicunt quidam in non ens abire, eo quod in insensibile sensibile mutetur, non curantes, siue existente subiecto aliquo in sensibile facta sit mutatio, siue non: hoc est siue habeat existentiam ipsum insensibile, qđ & dicitur non ens, siue nō, sed neq; quia esse aut non esse dicant hoc insensibile, propter hoc aut est, aut nō est generatio. sed quia est, & subiicitur, ꝓpter hoc ex ipso sensibile generat̃. Illud igitur SIVE EXISTENTE ALIQVO SVBIECTO significat, siue esse dicatur ab eis, siue non esse, neq; enim ipsi determinant hoc insensibile, ex quo esse generationem dicebant, sit ne de numero entium, an non: quoduis enim horum sit, non deficiet generatio, si enim sit de numero entium hoc insensibile, in quod est corruptio, & ex quo est generatio, propter hoc ipsum, non deficiet, quia nō est in omnino nō ens corruptio. si autem non entium, quoniam corruptio non entis est generatio, generatio uerò corruptio

ptio

ptio non entis, rursus non deficiet sibiinuicem succedentibus ente,& non ente.

Sed hoc non ens simpliciter, dubitaret aliquis vtrum alterum contrariorum est, vt terra et Tex.c.22.
graue, non ens: ignis autem et leue ens. ¶ *An non, sed est et terra ens, ille verò non ens: mate-*
ria terræ, et ignis similiter.

In præcedentibus querebat si est aliquid, quod simpliciter, idest propriè generatur:& dicebat Com. 69.
ex simpliciter non ente fieri. cum igitur satis docuisset de generatione simplici,& simpliciter en-
te,& secundum quot significata dicitur, nunc quærit de simpliciter non ente quid significat, nū-
quid alterum contrariorum priuatiua scilicet differentia figuratum, ut terrę & ignis, nūquid nō
ens terram esse dicimus, ens autem ignem. ¶ An non de his quæ abusiue dicuntur sermo est. sed
quęstio est uniuersaliter de entibus propriè,& secundum substantiam, quando dicimus ipsa ex
non ente fieri, quale, illud non putamus esse. quod igitur superius dicebat, dicens non ens hoc
esse, quod potentia qdē ens est, actu uerò non ens, hoc manifestius hic dicit: materia enim inquit
est non ens, ex qua & ignis,& terra generantur. Si autem dixeris quòd materia ipsa secundum se
ipsam non subsistit, sed est semper cum aliqua forma, ut nequaquam ex non ente, sed ex ente fie-
ri quod fit. Ad hoc dicimus quod & superius diximus, quòd forma ad materiæ existentiam cō-
fert, ad generationem autem eius, quod non est, nihil confert, neq enim ut actu, si contigerit ter-
ra existēs mutatur in ignē, sed ut est potētia ignis: hoc autem ut materia ipsi inest, ex materia igi-
tur est quod fit, sicut æs materia statuæ: ut expositoris Alexan. utamur exēplo, siquidem impos-
sibile erat sine forma statuæ substare, mutatis autem in seinuicem statuis, non propter hoc à pro-
pria priuatur existentia, sed erat altera à statua,& ea, quæ fit statua:& si non ex albo ære fiat, sed
ex statua, non dicitur tamen ex statua factū esse, sed ex ære statuæ. ita se habet & in materia, quo-
niam semper cum aliqua est forma. nihil enim actu existens subsistentia carēs est,& qd ex ipsa fit,
semper quidem cum aliquo fit, quod ad existentiam ipsi cōfert, non tamen ex illo quod est actu
materia, fit, quod fit, sed ex materia quæ potentia est corpus.

Et nunquid diuersa vtriusq; materia, an non vtiq; fierent ex seinuicem, neq; ex contrarijs:
his enim insunt contraria igni, terræ, aquæ, aeri.

Cum dixisset non ens simpliciter alterum eē ab his quæ fiunt, non quòd uideatur minus eē, Com.70
propterea quòd priuatiuas habeat differentias, sed subiectum utriusq,& magis,& minus enti, q̄-
rit deinceps si utriusq illorum terræ, scilicet & ignis de quibus meminit diuersum est subiectū.
hoc autem breuibus negat dicens, quòd si diuersum erat utriusq,& non idem subiectum, non
amplius ex seinuicem ut ex contrariis fierent: contraria enim ex seinuicem fiunt eodem existen-
te subiecto, positum est autem à principio alterius generationem alterius esse corruptionem, nō
diuersum igitur est contrariorum subiectum, terræ inquam,& ignis. Quòd autem contrarietas
in est terræ & igni, ostendet in subsequenti sermone. ex seinuicem igitur hæc sunt ut ex cōtrariis,
si autem hoc, communis,& una utrorūq materia.

An est quidem vt eadem, est verò vt diuersa. nam quod aliquando est ens, subijcitur idem, esse
verò non idem. de his igitur intantum dictum sit.

Expedito priori sermone, inquit secundum quid eandem esse eorum, quæ fiunt, materiā, se- Com. 71.
cūdum quid uerò diuersam: quomodo uerò eadem,& quomodo diuersa apponit. inquit enim
quòd materia, secūdum quòd est materia,& secūdum propriam naturam eadem est omnibus,
quibus subiicitur, nam quod aliquādo est ens apud Aristo. subiectum significat.& ut ita dicam
suiipsius natura una omnium est materia, aptitudinem enim similem, secundum quòd est ma-
teria, ad omnia habet. quoniam autem esse,& subsistentia ipsi semper cum aliqua forma est, non
eadem erit materia secūdum formam,& existentiam omnibus, quæ autem secundum formā cō-
sideratur est materia proxima, ut igni quidem subiecta aer est, aeri autem, si sic contingat, aqua
actu, aquæ uerò terra: igni igitur & aquæ supponitur terra & aer: hæc uerò secundum materiæ
rationem eadem, secundum formam diuersa. non amplius ut prima, sed ut proxima materia con
siderata. Est autem & sic dicere, quoniam ut & infra dici debet, materia quidem subiecto est ea-
dem, ratione autem differens, tāquàm & differentium rationem continēs in seipsa, in igne, terra,
& aliis, subiecto quidem eadem est, ratione uerò differens: non enim eadem ratione ignis, & ter-

ræ, & aliorum formas suscipit: alia enim ratione terræ, alia uerò ignis formam suscipit, & secundũ alias rationes aliorum formas.

Tex.c.23. *De generatione verò, & alteratione dicamus quid differunt, dicimus enim diuersas esse has mutationes à seinuicem. Quoniam igitur est aliquod subiectum, & diuersa passio, quæ de subiecto nata est dici, & est mutatio vtriusq; horum, alteratio igitur est, cum manẽte subiecto, sensibili existente, mutatum fuerit in suipsius passionibus, aut contrariis existentibus, aut intermediis. vt corpus sanum est, & rursus laborat, idem permanẽs: & æs rotundum, aliquando verò angulare, idem existens. cum verò totum mutatum fuerit, non manente sensibili aliquo, vt subiecto eodem, sed ut ex õi genitura sanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere omni aqua, generatio iam tale est, illius verò corruptio. ¶ Maximè verò si mutatio fiat ex insensibili insensibile, aut tactu, aut omnibus sensibus. vt cum aqua genita, vel corrupta fuerit in aerem, aer enim propèmodum insensibilis est.*

Com.24. Quonam differat generatio ab alteratione dictum quidem est ab ipso breuibus & antea: attamen & nunc reassumens rursus ordinatè, de ipsis dicit. nam cum dixerit quæcunq; de generatione quærere oportebat, & quid est, & si est omnino, & ex quonam, & unde fiunt ea, quæ fiunt, & propter quid non deficit generatio: opportunè nunc quærit quonam differat ab aliis mutationibus, primũq; ab alteratione, ipsas à seinuicem hoc modo distinguens. Quoniam enim inquit, est hoc quidem aliquod subiectum, quod substantiam significat, illud autem passio, quod & accidens nuncupatur: est autem secundum utraq; mutatio, & secundum substantiam, quod uocat subiectum, & secũdũ passionẽ. s. accidens: secundum subiectum quidem mutatio, generatio est, secundum passiones uerò manente subiecto immutabili, alteratio. Hęc cum dixisset, dubitationẽ quandam, quam quis inconsiderate contra prædicta adducere posset, eam & examinans ponit, atq; dissoluit. si enim circa subiectum, cum sit sensibile, & idem manens facta mutatio, hoc est si circa informatũ subiectum facta mutatio, alteratio est. quoniam in mutatione ex aqua in aerem perspicuum, & humidum manet, mutatio autem secundum calidum, & frigidum fit, erit aeris in aquam mutatio, alteratio: circa subiectum enim iformatum, perspicuũ inquam, & humidum fit mutatio. Eãdem quoq; ratione, licet & in aliis elementis dubitare. nam in omnibus, quę ex seinuicẽ fiunt, dubitatio est. Ad hanc aũt dubitationẽ occurrens Aristo. inquit, q; si quidem passio erat ipsius subiecti humidi, & perspicui, calidũ scilicet & frigidum, per quę adinuicem ipsorum mutatio fit, alteratio utiq; erat, ut se habet in aqua calefacta, frigefactáq;: ibi enim, quũ adueniens aquæ qualitas passio est, & accidens, nihil ad esse ipsi aquæ conferens alteratio est: id quod fit: in mutatione uero aeris in aquam, calidum, & frigidum non amplius passiones sunt humidi & perspicui, nisi forte secundum accidens, eò q; sint utraq; ipsius passiones, ut cum in Socrate caluum inesse dixerimus albo per accidens, eò q; utraq;, & album, & caluum eidem insint, utraq; enim passiones sunt Socratis. sic igitur & hic calidum, & frigidum humidi quidẽ nõ fuerint passiones nisi per accidens. materiæ uerò hæc ipsa calidum, inquam & frigidum, & humiditas, passiones sunt informis materiæ: passiones autem informantes, perfectiuæq;. nãq; si passio, & accidens humidi frigidum, aqua non habebit esse per frigiditatem, & humiditatem, sed per frigiditatem tantũmodo. similiter autem & aeris non humiditas & caliditas, sed humiditas sola erit perfectiua: si uerò humiditas utrorũq; perfectiua substantiæ est, aquæ, & aeris: non habebunt differentias, quibus secundũ substantiam separabuntur. passiones enim non faciunt substãtiales differentias. non igitur passiones calidum, & frigidum, aeris & aquæ, per quas & mutãtur in generatione ex seinuicem, sed neq; humidi passio & accidens calidum frigidumq;: quoniam coniuncta non unã perficere potuerũt substantiam, q; si non passio, neq; alteratio, quẽadmodum dicebat dubitatio, alteratio enim dicta est esse, cum passio, & accidens inerit; per quod mutetur, quod mutatur. Addiderit autem aliquis, his quæ dicta sunt, & hoc: q; neq; propriè ipsa humiditas in aere & in aqua, neq; perspicuitas absq; uarietate est eadem: aer enim & magis perspicuus, & humidior est aqua: quare non permanebit impassibilis in mutatione ex aqua in aerem, neq; humiditas aquæ, neq; perspicuitas, quoniam neq; in aere, & igne caliditas secundum speciem eadem est. in compositis quoq; multa sunt secundũ genus calida, specie differentia, alia enim est, quę in uino caliditas, & alia quæ in pipere, uel castoreo, uel balsamo, & similibus. Scire igitur oportet, q; quẽadmodũ

si ex uino sanguis fiat, tota uini idea corrũpitur, & alia quædam secundum speciem in sanguine fit caliditas, sic & in elementorum ex mutua generatione contingit, & si quis non secundum speciem differentẽ esse uelit aeris, & ignis caliditatẽ, uel aquę, & aeris humiditatẽ, sed secundum intensionem, & remissionem solum differre. Ille igitur necessario fatebitur has esse numero differẽtes, quemadmodum enim sinapi, uel piper satum, & si eandem secundum speciem generant caliditatem, in iis quæ ex ipsis germinãt, cum sint eiusdem speciei, sed numero differens esse fatetur, quę in semine, & quę ex ipso generato fructu est qualitas. sic necesse est & in elementis intelligere, quod tota aeris idea corrupta sit. si igitur & quis concederet, & in aqua secundum formam eandem humiditatem & perspicuitatem genitam esse, numero tamen diuersam esse dicere cogetur. quare nihil permanet ipsius aeris materia excepta. non igitur ex formato in informe mutatio est, sed ex informi in formatum, siquidem quod solum informe est permansit: quare neq; alteratio est, quæ ex aqua in aerem mutatio. Recte uerò apposuit SENSIBILI EXISTENTE SVBIECTO scilicet sensibili existente subiecto & permanente, per quod sensibile est actu hoc aliquid, & formatum, hoc autem ad distinctionem dictum, est ipsius materiæ: etenim & materia subiectũ existens, eadem manet in generationibus, & tamen non est alteratio tunc, sed generatio: nõ enim sensibile est materia, neq; actu hoc aliquid. simile igitur est, ac si diceret, cũ subiectũ simul utrũq; existens materia, & forma, idem manens mutatum fuerit secundum aliquam passionem compositi, & sensibilis, tunc alteratio est, in generatione enim subiectum, quod substat, materia est mutata secundum formam. Illud autem IN SVIIPSIVS PASSIONIBVS additum est declarãs id quod secundum passiones in seipso mouetur, & has immutans passiones, non secundum habitudinem, quæ ad aliud est. nam quæ secundum aliquam passionẽ extra mutata, mutãtur quidem, non autem alterantur: ut dextrum factum pro sinistro, passionem quidem sortitum est, nõ tamen alteratum est: neq; enim mutatio facta est in passionibus, quas in seipso suscepit, aut & cũ seruus fiat dominus, uel dominus fuus. Potest quoq; illud IN SVIIPSIVS PASSIONIBVS significare quod deinceps dicetur, quod & iam prius consideratum est. in mutatione enĩ elemẽtorum mutua, commune aliquid permanere inquit sensibile, sed in quod est & secundum quod non est passio permanentis, ut in mutatione aeris in aquam commune quidem permanẽs perspicuum cum sit sensibile, non tamen perspicui, neq; humidi passio, per quam mutatio ipsi aeri in aquam fit: per calidum autem & frigidum mutatio est. quod uerò deinceps dictũ est, est manifestum: quæ enim in passionibus mutata sunt, uel in cõtrariis, & extremis passionibus, quas habent, uel in intermediis. & ipsę intermediæ contrariæ participantes per contraria mutationem faciunt: fuscum enim albo participans, & nigro, si in nigrum mutatum fuerit, nõ quatenus nigro, sed quatenus albo participat, in nigrum mutationem facit. Illud uerò CVM TOTVM MVTATVM FVERIT dixit pro eo quod est, per substantiam secundum quod est. hoc autem fit cum nihil permanserit sensibile ut subiectum. Illud uerò EX TOTO, ET EX TOTA eiusdem est significatiuum, eam quæ est in toto, & in substantia mutationem significãs. Maximè uerò dixit, non quia maximè generatio est tũc, sed quia uidetur multis, qui sensibili, & insensibili ens, & nõ ens determinant, ut pauloante dixit. Tactu uerò insensibile non solidum, neq; resistentiã hñs dixit: quẽadmodum & hæc habens sensibile tactu, sicut se habet terra, & aqua ad aerem.

In his autem, si aliqua permanserit passio, eadẽ contrarietatis in generato, & corrupto, vt cum ex aere aqua, si ambo perspicua, aut frigida fuerint, non oportet huius alteram passionem esse, in quam mutatur, si verò non erit, alteratio, vt musicus homo corruptus est, homo autem immusicus genitus est, homo verò permanet idem.

Prædictam dubitationem nunc examinat, quod uerò inquit tale est. eorum quæ in contraria mutantur, si aliqua communis passio manserit, ut in aqua & aere, non oportet suspicari hanc alterius solum passionem esse: materia enim in contraria mutatur, aer & aqua facta, in calidum enim, & frigidum, quæ sunt contraria, Contrarietatem, autem, uel corpora à contrariis differentiis formata dixit, uel contrarietatem quidem intelligens easdem contrarias differentias, passionẽ uerò, quæ est altera pars contrarietatis quæ eadem manet in genito, atq; corrupto, Cõmuniter autem dicens in aere & aqua hoc SI VTRAQVE PERSPICVA SINT intulit illud QVATENVS FRIGIDA non ut aere frigido naturaliter existente, sed uice exempli sermonem præstans. melius autem erat dicere quatenus humida, ambo enim humida sunt. Potest autem illud QVA Com. 73

TENVS FRIGIDA exemplariter ad alteras coniugationes sermone transgrediente intelligere, ut in terra, & aqua. utraq; enim frigida sunt: in horum igitur adinuicem mutatione permanet frigidum.

Si igitur huius non passio erat per se musica, & imusica, huius quidem generatio utiq; foret, huius vero corruptio. quapropter hominis hę quidē passiones, hominis autē musici, & hominis immusici generatio, & corruptio, nūc vero passio hęc permanentis est, quare alteratio talia.

Com.74. Quod per hæc dicit est huiusmodi, mutatio inquit aeris in aquam nō est alteratio, quia illud secundum quod est mutatio scilicet calidum, & frigidum proculdubio non sunt passiones per se eius, quod mutatur. est autem quod mutatur perspicuum, calidum enim & frigidum non dici potuerunt passiones perspicui, nisi per accidens, quatenus ambo calidum inquam & frigidum eidem accidunt materiæ, cum enim id, secundum quod est mutatio, passio fuerit per se eius quod mutatur, tunc est alteratio, ut in musico homine, & in immusico se habet: nam & hic si imusicū & musicum non essent passiones hominis, sed essent per accidens, eò quòd essent illius passiones, cuius & homo passio erat, sicut calidum, & frigidum perspicuo dicebantur inesse, non utiq; alteratio foret quæ ex musico in immusicum mutatio, sed generatio: quemadmodum quæ ex aere in aquam mutatio. nunc autem quia musicum, & immusicum sunt per se passiones hominis, hominis quidem alteratio est secundum musicum & immusicum mutatio, huius uerò totius musici hominis, & immusici hominis generatio, & corruptio: quædam enim generatio alteratio dicta est esse. Verba autem transitiue ordinata, & ob hoc obscura existentia legenda sunt hoc pacto. SI ERGO HVIVS NON EST PASSIO PER SE MVSICA ET IMMVSICA, HVIVS QVIDEM ESSET GENERATIO, ILLIVS VERO CORRVPTIO, deinde illud, NVNC AVTEM PASSIO HÆC PERMANENTIS & tunc illud, ideo hæ sunt hoīs passiones, hoīs aūt musici, & hominis immusici generatio, & corruptio, deinde illud, ideo alteratio hæc: nā generatio musici, quatenus musicus est, alteratio est. Forte autem etiam error scripturę interponēs uerba illa QVARE ALTERATIO HÆC causa fuit obscuritatis, cum etiam absque illis literæ sensus seruetur.

Cum igitur secundum quantum fuerit mutatio contrarietatis, augmentatio, & diminutio, cum autem secundum locum latio, cum verò secundum passionem, & quale alteratio, cum autem nihil permanserit cuius altera passio, aut accidens omnino generatio, illud verò corruptio.

Com.75. Vult per hæc docere Aristo. quod non omnis mutatio secundum accidens subiecti, & sensibilis est alteratio, ut posset aliquis ex dictis merito suspicari, nam & ipsū tantum esse est accidens, & secundum hoc contrarietas magnitudo est, & paruitas, hæc autem sunt quanti, non qualitatis. si ergo secundum contrarietatem in quāto mutatur subiectum sensibile existens, talis mutatio est augmentatio & diminutio, si autem secundum passionem, aut passibilem qualitatem fit, secundū quam est mutatio subiecti sensibilis manentis, talis mutatio est alteratio. si autem secūdum locū, & secundum hunc contrarietatem talis mutatio erit latio. Hæc igitur sunt omnia, secundū quæ fit mutatio substantia sensibili manente, cuius accidentia sunt, cum uerò dicit NIHIL PERMANET SENSIBILE cuius passio, aut accidens aliquod est, per quod mutatio facta est: illud enim alterum, illud secūdum quod mutatio fit significatur, quod generatio est, & corruptio.

Est autem materia maximè quidē, & propriè subiectū generationis, & corruptionis susceptiuum, modo verò quodam & alijs mutationibus, quia omnia susceptiua subiecta aliquarū contrarietatum sunt. De generatione igitur, & corruptione, & si est, & si non est, & quomodo est, & de alteratione hoc modo determinatum sit.

Com.76. Hic habes manifestam intentionem Aristo. de significato materiæ, materia enim propriissimè dicitur, quod subiicitur substantiæ, & propriè generationi & corruptioni, quandoq; uerò, & oē quod est materia illius, cui subiicitur ad mutationem, ut enim q̄cūq; mutantur generatione participant, sic etiam materia, & quo modo de uno, ita & de alio: susceptiuum enim cōtrariorū quouis modo est illorum materia, & hoc igitur pacto substantia sensibilis, & actu existens est mate-

tia oĩum accidẽtium,& hoc mõ alterationis/augmentationis/& lationis,ficut dictum eſt.

Tex.c.25.

De augmentatione verò reliquum eſt dicere, & quonam differt à generatione & alteratione, & quo pacto augetur eorum, quæ augetur vnumquodq;, & diminuitur vnũquodq; eorum, quę diminuuntur. Conſiderandum itaq; primo vtrum ſolũmodo in eo, circa quod eorum eſt inter ſe differentia: vt quod quidem ex hoc in hoc mutatio, velut ex potentia ſubſtantia in actu ſubſtãtiam generatio eſt, quæ verò circa magnitudinẽ augmentatio, & diminutio, quæ autem circa paſſionem alteratio: vtraq; verò ex potentia entibus in actum mutatio dictorũ eſt. An & modus differt mutationis, apparet enim id quidem, quod alteratur non ex neceſſitate mutatum ſecũdum locum, neq; quod generatur, quod verò augetur & corrumpitur, ſed alio modo ab eò quod fertur, quod enim fertur totum mutat locum, quod verò augetur, ſicut quod extenditur, hoc enim manente particulę ſecundum locum mutant, non quemadmodum quæ ſphęræ. hæ enim in æquali loco mutantur toto manente, quę verò eius quod augetur ſemper in ampliorem locum, in minorem verò e illius, quod corrumpitur.

Tex.c.26.

℄ Quod igitur mutatio differt non ſolũ circa quod, ſed etiam ſic, ab eò quod fit, & alteratur, & augetur, manifeſtum eſt.

Com.77.

Cum dixiſſet de generatione, & alteratione, & quid utraq;, & quonam à ſeinuicem differant, tranſit ad ſermonem de augmentatione, qui eſt tertius modus mutationis, duo autem ſunt, quæ proponit quærere, quonam differant ab aliis mutationibus augmentatio, & diminutio, & quo pacto augentur, quæ augmentantur, in quo quæret quæ ſit materia ſubiecta augmentationi, & quomodo fit additio ei quod augetur, & quid eſt quod augetur, & quid augẽs, ſed primo nũc proponit dicere, quo differt à generatione, & alteratione, procedens autem & à mutatione ſecundum locum ipſam diſtinguit, & ſi nõ principaliter, ſed quaſi extra propoſitum, nam ſermo de mutatione in loco non eſt proprius negocio de generatione, & corruptione, ideo opportunius in negocio de coelo perfectum de ipſa ſermonem traddidit. quærit autem an uno tantum differant augmentatio à generatione, & alteratione, aut pluribus. Sed ut hoc melius intelligamus ſcire oportet, q; factiuarum artium, hæ quidem materia ſolum à ſeinuicem differunt, minimè q; ſecundum formam, ut fabrica æraria, & aurifuſoria; materia enim cum differant (huic enim æs ſubiicitur, illi uerò argentum) eandem fere formam operantur, utraq; enim, aut ſextarium, aut tabellam, aut aliquid huiuſmodi operatur, quædam uerò ſunt quæ in materia conueniunt, ſed in forma differunt ut carpentaria, & nauifactiua, eſt enim harum materia cõmunis ligna ipſa, ſed hæc formam, uerbi gratia nauis facit, illa uerò portę, aut abaci, quędam uerò materia, & forma differunt, quæ & omnino ſeparatæ ſunt, ut carpentaria, & medica, illa enim ligna materiam habet, & ex his portam, aut ſolium facit, medica uerò humana corpora, & in his ſanitatem. De generatione igitur & augmentatione quærentem conſiderare oportet quonam differant. an ſecundum alterũ ſolũ an ſecundum utraq; ſcilicet materia, & forma. dico ergo q; omnes mutationes & in ambobus à ſeinuicem differunt: in materia quidem, quia alia in alio prędicamento ſubſiſtit, augmẽtatio enim, & minutio ſub quantitate, generatio uerò circa ſubſtantiam, alteratio autem circa quale, quod ſignificauit dicens, circa quod, nam circa hoc unumquodq; eorum, quæ mutantur, mutantur, ad quod modus mutationis reducitur: ut quod generatur, & corrumpitur circa ſubſtantiam proculdubio mutatur, ſub quam & generatio, & corruptio reducitur, & ita de aliis. Hæc igitur eſt apertiſſima ipſarum differentia. Sed quòd differant etiam in forma, cuicũq; eſt manifeſtum, nam generationis eſt quod generatur ad ſubſtantiam deducere, alterationis uerò mutationem per aliquam paſſiuarum qualitatum operatum fuiſſe, ut calefeciſſe, aut infrigidaſſe, rubrum, aut album feciſſe, ſiue aliquod ſimilium: eius uerò, quæ eſt in quantitate, addidiſſe, aut ſubtraxiſſe magnitudini: localis uerò ſurſum, aut deorſum feciſſe, aut ſecundum aliquam aliarum dimenſionũ. Hæc igitur ut manifeſta prætermittit, ſed quærit nũquid & modus differat mutationis, ſcilicet q; augmentationis ab eò, qui generationis & alterationis. inquit autem & ſecundum hoc differre abinuicem mutationes, & differentiam ponit, nam quod alteratur non neceſſario in loco mutatur, nam dum alteratur, non mutat locum. nam quod oſtẽſum eſt in phyſica, quòd omnino neceſſe eſt in loco mutationem alterationem præcedere, & aliãs mutationes, eſt diuerſum ab eò, quod nũc do

cetur.ibi enim dicebatur quòd in omni mutatione localem quendam motũ necesse est fieri,non omnino eius quod alteratur,& generatur,sed alterius cuiusdam,ut alterantis:oportet enim solẽ secundum locum motum esse,ut alteret aerem,qui circa nos est.nunc autem sermo dicit ꝙ non est necessarium quod alteratur in ipso alterari locum ex loco mutare:similiter neq; quod generatur,& corrumpitur ex necessitate mutatur in loco:cerusa enim ex plumbo facta non mutat locum,neq; lac ex sanguine genitum,neq; alia multa huiuscemodi,quod autem auget,& minuitur necessario mutat locum,non quia totum locum deserat,ut id quod fertur,sed quia alterum occupat in quo detinebatur prius in augmentatione maiorem,in diminutione minorem,assimilatum secundum hoc ei,quod extenditur.Etiam habes augmentationem distinctam à mutatione secundum locum,sicut enim quod extenditur locum,quem à principio habebat continens alterum assumit,ita uidetur & quod augetur secundum locum mutari:attamẽ & ab hoc differt,nam quod extenditur in una dimensione locum augmẽtans,in altera ex necessitate diminuit,& econtra,si in una,aut duabus dimensionibus maiorem locũ occupat,in reliqua aut reliquis duabus dimensionibus necesse est priorem locum dimittere.sed quod augetur, aut minuitur secũdum tres dimensiones,eodem modo se habet,aut occupans alterum , aut priorem minuẽs . Sed nunquid inquit assimilatur quod augetur sphæræ circulo motæ in locali mutatione:nam ut id quod augetur in priori loco manens mutatur secundum partes, sic uidetur & sphęra se habere. An & ab hac differt,nam sphæra in æquali loco tota manens partes habet,quę secundum locum mouẽtur,sed partes eius quod augetur,in ampliorẽ locum extenduntur,in minorem uerò corripiuntur eius, quod minuitur.planum autem ꝙ ex his quoq; potest à generatione & alteratione distingui.nam quod generatur non necessario mutat locum.quod autem augetur dicto modo diuersum locum assumit,id etiam quod generatur fit aliud,alteratũ uerò alterum:quod autem augetur uel corrumpitur neq; aliud neq; alterum,sed addit soli quanto ut Aristo.in prędicamẽtis ostendidit.nam quadratum circumposito gnomone totum quidem est augmentatum,sed alteratũ non est:cum maneat quadratum rursus.Cum uerò dixisset de tribus mutationibus,generatione scilicet alteratione augmentatione,intulit VTRAQVE aut idem significãs omnia, aut utraq; dixit & secundum substantiam mutatum per quod id,quod fit,significatur,& secundum accidens, quod commune est eius , quod augetur, & alteratur.commune igitur inquit in unaquaq; mutatione ex potentia tali in id,qđ est actu mutari , ex potentiã enim substantia in actu substantiam generatio est,& in reliquis codẽ modo, Illud autem SED ET SIC hoc est in modo mutationis.

Tex.c.27. *Circa quod autem est mutatio augmenti, & diminutionis (circa magnitudinẽ autẽ uidetur esse) augeri, & diminui.* ¶ *Vtro modo ratiocinandum.*

Com.78. Cum locutus fuisset de differentia, qua differt augmentatio à generatione, &,alteratione, transit ad alia quæ proposita sunt.erant autem tria numero, quæ sit augmentationis materia,& quæ effectiua causa,& quid quod fit,hoc est quid augens,& quid quod augetur,& quis est modus,& ipse actus,quo fit augmentatio.& primo quærit quid nam sit hoc quantum,quod materia augmẽtationis sit, utrũ potẽtia corpus,& magnitudo,actu uerò incorporeũ,& carens magnitudine, aut actu corpus,quod prætermisit ut necessario subintellectum & ostẽdit omni modo impossibile esse ipsam esse potentia corpus,actu uerò incorpoream,ut necessario relinquatur alterum actu scilicet esse corpus materiam augmentationis.si enim inquit potentia corpus,actu uerò incorporeum diceremus esse,id ex quo fit mutatio in quãtitate,necesse est hoc aut ipsum per se subsistere,separabilem habens naturam , aut in alio quodã esse corpore.si ergo actu separabile sit,nõ existens corpus,aut punctum,aut uacuum, erit nullum occupans locum,aut corpus non sensibile,hoc est nullam habens differentiã sensibilẽ.punctũ igitur,aut uacuũ supponere est apertissimum impossibile.neq; enim ipsum per se subsisterit punctum aut uacuũ.ostensum est enim omnino non esse uacuum & punctum in corpore & magnitudine semper habet eẽ. Præterea absurdum est ex puncto dicę magnitudinem augeri:nam etiam hoc pacto rursus uacuum inducemus.si enim quod augetur maiorem occupat locum,proculdubio locus , quem occupabat autem dictum erat uacuus ante hoc,& sic rursus actu uacuum erit,aut erit corpus non existens in locot quorum utrũq; est impossibile.sed quomodo omnino punctum additum ei,quod augetur maius totum fecit:dictum est enim sæpe quòd infinita impartibilia sibi inuicẽm apposita non fa-

tient magnitudinem. omnino autem punctum potentia corpus nō est, sed est aliquid corporis. igitur nec uacuum, nec punctum contingit illud, ex quo fit augmentatio, quod potentia corpus esse supponitur, si autem non sensibile, sed inaffectum sit corpus, quale est trifariam dimensum, necesse est hoc esse in loco, omne enim corpus in loco est. Præterea, quia illud, cui apponitur, locum aliquem occupat, igitur & quod appositum fuit locum aliquem occupabat, & erat inaffectum, & propter hoc insensibile: neq; enim q̃tenus affecta sunt corpora, & sensibilia in loco sunt: sunt enim incorporeę qualitates ipsæ, & magnitudine carentes, sed quatenus trifariá sunt dimēsa. quare & si non sit sensibile corpus, nec participet qualitate, necesse est ipsum esse in loco: nam esse in loco ab ipsis dimensionibus corpori attribuitur: nam ab ipsis qualitatibus locorum differentia corporibus inest: nam ob hás alia quidem sursum sunt, alia uerò deorsum, sed omnino eē in loco est ab ipsa dimensione: oportet enim æquale esse corpus locatum ambienti ipsum loco: æquale autem est quanti proprium. necesse est igitur, & si inaffectum, & insensibile sit aliqđ corpus, ipsum in loco esse. rursus uerò si in loco sit, necesse omnino ipsum, aut sursum eē, aut deorsum, & aut secundum naturam in utroq;, aut præter naturam: & hoc pacto esse unum aliquod affectorum corporum. dixi enim quòd à qualitate habent corpora sursum esse, aut deorsum, & in utroq; naturaliter, aut præter naturam. si quidem igitur secundum naturam sursum eēt, eēt ignis, aut aer: pręter naturam uerò, aut aqua, aut terra: similiter & si deorsum, si secundum naturam terra, aut aqua erit: si præter naturam ignis, aut aer: si autem hoc, non erit amplius inaffectū corpus, sed sensibile, & unum aliquod ex quatuor, sed hæc ut manifesta existentia prætermisit Aristo. impossibile est ergo esse inaffectum corpus, ut separabile existens, quod ut materia augmentationi subiicitur. Eundum ergo est ad alteram partem diuisionis, quærentes nunquid potentia existens corpus in aliquo est, & non per se subsistens. hoc autem in aliquo non necesse est diuidere, & in id, quod est in cò, quod augetur, & in id, quod in alio: est enim communis confessio, id quod augetur adueniente aliquo ab extra augeri: quare in alio, & non in eo quod augetur. si igitur in alio sit materia augmentationis, quæ & potentia corpus supponitur, necesse est rursus esse in eo, in quo est, aut ut nihil eius, in quo est existentem, neq; partem, neq; passioné, neq; aliquid sibi ad esse conferentem, aut existentem illius partem, aut simpliciter aliquid. si igitur in aliquo actu existente dicat quis ipsam esse, nihil existentem substantiæ illius, in quo est, ut in uase contentam accidet, cum egressa fuerit hæc ab eo, in quo est fieri quod fit ex ipsa nullo mō mutato eo, in quo est. ut si quis dixerit ex aqua aerem fieri non mutata ipsa aqua, sed materia q̃dam ex ipsa aqua egressa, & segregata, quam in seipsa aqua continebat ut in uase. Secundum autē húc sermonem ita dicentem, in aliquo materiam esse non existentem actu corpus, neq; complētem illud, in quo est, neq; partem aliquam illius existentem, neq; aliquo mō à toto decisam, nihil prohibet etiam secundam in eodem materiam sic supponi, & rursus aliam & aliam, & sic in infinitū. Si autem nihil prohibet in eodem infinitas supponi materias, erunt in eodem infinita secūdum actum, quod est omnino impossibile. Vacuum quoq; pariter ex hac suppositione inducetur, qđ enim ex materia est appositum ei, quod augetur corpus, locum proculdubio occupauit: omne enim corpus est in loco: hic ergo proculdubio uacuus erat prius: nisi quis supposuerit ut ex potentia corpore in actu corpus mutari materiam, sic & ex actu corpore corrupto in corpus potentia mutationem fieri, sed nulla uidetur mutatio, neq; ex non corpore facta, neq; in nō corpus, sed neq; uidentur quę fiunt, sic ex se inuicem fieri: ut remaneat illud impassibile, ex quo illius, qđ fit materia secernitur, sed toto illo mutato & in generatione: & in augmentatione. neq; enī aqua remanente aer ex ipsa fit, sed tota corrupta: neq; panis manet, dum ex ipso corpora nostra augētur: neq; ex aqua nutriente plantas, & quod auget remanente, illę crescunt. impossibile est igitur sic esse in aliquo, id quod auget, ut nihil sit eius, in quo est, actu. relinquitur igitur id, quod auget, partem esse eius, in quo est, à quo decisa, & apposita aucto sic ipsum auget. si autem hoc erit actu corpus, & magnitudo subiecta mutationi secundum augmentationem, quod erat ostēdendum à principio uerum existens. ☞ Si uerò quis dixerit in aliquo ipsam esse, non ut separatam, & nihil eius existentem, neq; ut partem corpoream existentem, sed ut est informis materia corporis actualis, & formati: nam & hæc potentia est corpus & magnitudo, actu uerò incorporea, in corpore actuali esse habens, ut subiectum, & materia eius. ☞ Si quis hoc dicat, sciat se non augmentationis, sed generationis, & corruptionis materiam inuenisse. differt autem generatio ab augmētatione, ut dictum est. nā materia generationis est uere materia informis, & magnitudine carens,

ſed augmentationis quantificatum corpus. unde in generatione quidem contingit eandem materiam,& maiori,& minori moli ſubiici:nam aqua unius cyathi corrupta maiorem mole aerem facit:in augmentatione autem quanta fuerit moles eius,quod apponitur ex nutrimento poſt repletionem reſoluti ad tantam magnitudinem neceſſe eſt,& quod augetur augeri:fit enim & in augmentatione generatio prius,ut cum nutrimentum in uentriculo in chylum redactum epar recipiens ſanguinem fecerit,ſed iam generatus ſanguis appoſitus ipſis partibus cum tanta mole,& unitus ei,& aſſimilatus eius additione facit augmentationẽ:quare omnino quantificatã oportet eſſe augmentationis materiam,& ſi eius præceſſerit generatio.

Vtrum ex potentia quidem magnitudine & corpore,actu verò incorporeo,& magnitudine carente fieri corpus & magnitudinem.& cum hoc dupliciter contingat dicere,vtro modo augmẽtatio fit:vtrum ex ſeparata ipſa per ſeipſam materia aut in alio corpore inexiſtente. ¶ *An impoſſibile vtroq; modo.ſeparabilis enim cum ſit vel nullum occupabit locum,vel vt punctũ quoddam,vel vacuũ erit,aut corpus non ſenſibile.horum autem hoc quidem non contingit,illud verò neceſſarium in aliquo eſſe: ſemper enim alicubi erit quod fit ex ipſo,quare & illud aut per ſe,aut*
Tex.c.28. *per accidens.* ¶ *At verò ſi in aliquo inerit,ſiquidem ſeparatum ſit, vt illius non ſit aliquid per ſe,aut per accidens,accident multa,& impoſſibilia.dico autem vt ſi fiat aer ex aqua,non ex aqua erit mutata,ſed propter eſſe ipſius materiam,tanquã in vaſe aqua:infinitas enim nihil probibet materias eſſe,quare & fieri actu.*

Com.79. Cum dixiſſet ex potentia magnitudine,non reddidit ex actu magnitudine,quod conſequens erat,ſed eandem partem ſubdiuidit,& illud relinquit,tãquàm neceſſario ſubintellectum. Illud uerò VEL VT PVNCTVM obſcurum reddidit apponens illud VEL,uidetur enim diſtinctionem ſignificare,ſed oportet pro ſed,ipſum accipere,ut totum hoc modo ſe habeat.aut nullũ occupabit locum,ſed uel punctum aliquod,uel uacuum erit.quædam uerò exemplariorũ ſic ſe habent.aut nullum occupabit locum,ut enim punctum aliquod,aut uacuum erit,& corpus nõ ſenſibile,illo ſcilicet ET pro uel,diſiunctiuo poſito.¶ Sciendum autem eſt,ut dixi, ex potentia quidem magnitudine,& corpore,actu uerò incorporeo,& magnitudine carẽte,hoc membrum ſubdiuidens,utrum,inquit,ex ſeparata materia hac,uel in alio corpore exiſtente:ſeparabilis enĩ, inquit,cum ſit,aut punctum erit,aut uacuum,aut corpus non ſenſibile:quoniam enim & incorporei & magnitudine carentis hæc erat ſubdiuiſio,ob id,huius particulam,nõ ſenſibile corpus, prætermiſit:quòd & magnitudo eſt.Hæc autem cum dixiſſet,infert quod eorum quæ proximè dicta ſunt,in quæ ſeparabile,& per ſe ſubſiſtens diuidebamus,ſunt tria.aut enim punctum,inqt, aut uacuum erit,aut corpus non ſenſibile.horum igitur inquit uacuum quidem,aut punctum ſupponere augmentationis materiam eſſe non contingit:duo enim in unum comprehẽdit. quo modo uerò non contingit,quia neq; ex puncto fieret unquam aliquid, & non eſſe uacuum in phyſicis demonſtratum eſt,non ſenſibile uerò corpus in loco eſſe dicens.id enim IN ALIQVO ESSE in loco intelligendum eſt,& quomodo neceſſarium ſit apponit.impoſſibile enim eorum, quæ fiunt,aliquod eſſe in loco,& iis ex quibus fiunt in loco non exiſtenti. Videtur autem ratio hæc non determinate demonſtrare non ſenſibile corpus in loco exiſtere,ſed uniuerſaliter tori accommodari,quodcũq; quis ſuppoſuerit ſubiectum eſſe motus augmẽtationis.nam ſi quod augetur locum appræhendit,& in loco eſt:omne autem quod genitum eſt in loco,ex aliquo ſubiecto in loco huius exiſtente per ſe uel per accidẽs genitum eſt ſubiectum ex quo auctum eſt, qđ augetur in loco uel per ſe uel per accidens eſſe neceſſe eſt:ſed ſi per ſe in loco eſſet corpus actu,& ſenſibile eſſet:ſi uerò per accidens potentia corpus,& materia informis:nãq; propter materiam addidit id SECVNDVM ACCIDENS quoniam ex hac fit corpus quod eſt in loco, ipſa quidem exiſtente in loco,non tamen per ſe,ſed per accidens,eò quòd corpus,in quo eſt,in loco eſt. At materiam quidem informem augmentationis ſubiectum non oportet dicere:ipſa enim generationi,& corruptioni,non autem augmentationi ſubſternitur,ut oſtendidimus: reliquum eſt actu corpus augmentationi ſubiectum dicere.quare dicta comprobatio communiter totam alteram diuiſionis partem deſtruit,dicentem potentia corpus,& magnitudinem eſſe augmentationis materiam:& ad corpus non ſenſibile impropriè relata eſt.Quapropter melior fortaſſe eſt al

tera

tera expositio ab Aphrodisiensi Alexandro tradita. potest enim quod dicitur tale esse. horum autem duorum modorum (duo enim inquit dicti sunt modi, & qui separatam ipsam per se supponit materiam, & qui in aliquo existentem) horum igitur duorum modorum, secũdum unũ separatam materiam supponentem non contingit ipsam in loco esse, neq; enim pũctum, neq; uacuum in loco erit, sed neq; non sensibile corpus, siquidem non sensibile corpus mathematicũ dicimus. hoc enim in intellectu tantummodo est. secundum igitur dictum modum non contingit in loco esse, Id autem NECESSARIVM IN LOCO ESSE hoc est materiam eius, quod augetur necesse est omnino in loco esse: aut per se: aut per accidens, per dictam probationem dicẽtem, semper enim alicubi erit quod fit ex ipso. manifestum igitur ꝙ non erit materia eius, quod augetur quæ uno modo supposita est potẽtia ipsa esse magnitudinem. & per seipsam separartam dicenti, eò quia non possit iuxta hanc suppositionem in loco eẽ: necessarium autem omnino eius quod augetur materiam in loco esse: postea ad alteram diuisionis partem transiuit, considerans si in aliquo subsistit eius quod augetur materia. necesse est autem inquit in aliquo cum sit: uel nihil esse eius in quo est, neq; pars, neq; simpliciter ad illius, in quo est, constitutionem aliquid conferens, aut illius partem aliquam esse corpoream: quod interea omisit contra distinguere: & rationi dicenti in aliquo quidem esse sed nihil esse illius in quo est, ostendit sequentia absurda. ILLVD VERO accidẽt multa, & impossibilia dictũ esse potest, nõ ut ĩpossibilibus quã pluribus suppositioni ↄsequentibus. nõ enim dixit multa quędã, uno enim solo usus est argumẽto, sed tãquàm quod multę tales supponi materię, & infinitę possint, quod est impossibile.

Amplius autem neq; sic apparet factus aer ex aqua, vt exiens à manente.

Cum comprobasset non posse materiam eius, quod augetur in aliquo esse, eò modo ut nihil Com. 80.
sit illius, in quo est, per hoc argumentum ꝙ infinita ex ipso fierent tanquàm in exemplo generationis, & mutationis ex aqua in aerem sermonem faciens, nunc rursus secundum exponit argumentum eiusdem cõstructiuum, euidentiã ipsam in testimonium adducens, non enim, inquit, uidetur in mutatione aquę in aerem aer, tanquàm ex aqua secretus, aqua immutabili manente, sed totam aquam corrumpi, ex qua aer generatur. Ecce autem ꝙ iterum de materia eius, quod augetur quęrens, ut in generatione & corruptione loquitur, ostendens geniti materiam non existẽte in aliquo, eo modo, ut nihil sit eius, in quo est.

Melius igitur facere omnibus inseparabilem materiam esse. Tex.c.29.

Cum destruxisset materiam in aliquo esse, ut nihil sit illius, in quo est, & ipsam posse ab eo, in Com. 81.
quo est, separari: deinde qd ↄsequẽs est annectit, dicẽs, melius esse oĩbus supponere materiam nõ potentẽ separari, ꝑ consequentia absurda separari ipsam dicentibus, nihil eo mutato, à quo fuerit separata, ꝑpter hoc igitur inquit MELIVS OMNIBVS hoc est, omnibus sic dicere melius, uel ꝙ omnino melius. quare si de eius, quod augetur, materia nunc loquitur, inseparabilẽ dixit, pro eo quod est nõ separatã ab eo, in quo est, sed illius aliquid existentem, & illud genitam, quod est in quo esse dicitur, quare non licet dicere ipsam aquam aeris materiam continere, sed aquam ipsam aeris materiam esse. dictum est enim ꝙ eius, quod augetur, materia nõ est potentia corpus, sed actu, & in aliquo existens, eo modo est, ut eius pars existens in quo est. si uerò non de materia eius, quod augetur, loquitur, sed eius quod generatur, de prima scilicet atq; informi, etiã sic utiq; uerus fuerit sermo. inseparabilis enim est & ipsa, non potens ab eo, in quo est separari. Consona autem sunt, & quę deinde inferuntur secundum hunc intellectum. inquit enim, tanquã existentem eandẽ, & unã numero: ratione uerò non unã, una enim, & eadem numero aquæ est materia incorporea, rõne uerò nõ eadẽ. aliud enĩ est ipsi materię, & aliud aquę eẽ. & ad eius, quod augetur, materiã eadem ratio: aliud enim est aquę esse, & aliud plantarum materię.

Tanquã existentem eandem & vnam numero, ratione verò non vnam.

Cum proposuisset à principio destruere esse potentia corpus, & nõ actu eius, quod augetur, Com. 82.
materiam, & per diuisionem sermonem produxisset, ostendidit primum impossibile esse hanc, potentia corpus existentem, ipsam per se subsistere. deinceps uerò proponebat quaerere, utrum esset in aliquo, aut ut nihil existẽs eius, in quo est, aut ut aliquid existens eius, in quo est. & cum

demonstrauit quòd non posset esse in aliquo, ut nihil eius in quo existens: accidet enim separari ipsam posse, non mutato eo, in quo est, ad quod multa sequentur impossibilia: prętermisit alterã partẽ incõfutatã tanquã uerã, & quæ subintelligi potest. dico inquam in aliquo quidem existere, esse autem aliquid eius in quo est. si autem est in aliquo eius, quod augetur materia cõferens ad eius in quo est, consistentiã: aut erit ut pars in toto, aut ut materia informis in cõposito: sed informis quidem non augmentationis, ut prius diximus, sed est generationis, & corruptionis materia. nunc aũt est ei propositũ augmẽtationis materiam quærere: relinquitur ergo ut partem esse in toto. si autem hoc, actu corpus, & magnitudo erit augmentationis materia, quod erat à principio demonstrandum. ℣ Si autem quis dicat, cur partem dicimus esse in toto eius quod augetur, materiam: cur enim potius debet dici pars, quã totum? ℣ Sciat q; propositum erat ostẽdere esse actu corpus, & magnitudinem eius, quod augetur materiam, & non potentia: perfectam uerò, & non defectuosam cum fecerimus eius quod est in aliquo diuisionem, unũ tantum inueniemus membrum, quod ut inconfutabile dimisimus. illud scilicet q; ut pars sit in aliquo, non quia materia eius quod augetur dicatur esse pars totius (non enim hoc est propositum distinguere, pars ne sit, an totum) sed ut actu corpus institutum, & non potentia eius, quod augetur materia; hoc enim erat ipsum propositum, cum nihil intersit, siue totum sit, siue pars. omnis igitur demonstratorum ordo talis est. ℣ Sed quærendum est, quid est quod nunc subiungit. cum enim demõstrauisset q; impossibile est supponere materiam eius, quod augetur esse in aliquo: ut quę possit ab illo separari, in quo est, nihil illo, in quo est, mutato: ut in exemplo generationis ex mutatione aquæ in aerem, infert dicens, melius est omnibus facere inseparabilem materiam. quod quidem, si ut ad à principio propositum dictum summas, de materia eius, quod augetur, est ei sermo, dicenti oportere eius quod augetur materiam, supponere nõ posse ab eo, in quo est, separari: quia est illud idẽ, qđ dicitur eẽ id, in quo est, ut uerbi gratia non in aqua contentam, sed ipsam aquam existentem aeris materiam, hoc est actu corpus existẽtem, quod est uerum: numero enim inquit nihil differt eius quod augetur, materia, hoc est actu existens corpus, ut aqua à materia prima aquæ, quæ ad esse aquæ mutatur. est enim eadẽ numero, & subiecto, ut in sequentibus latius demonstrabitur. sed ratione inquit nõ est una: alia enim est ratio materiæ quatenus materia, & alia quatenus aqua facta est. Consonant autem ea, quæ dicuntur nunc illis, quæ paulopost dicentur ab eo: dicente, eius quod augetur materiam nõ esse diuersam numero cum materia generati, nisi ratione. Potest quoq; illud MELIVS OMNIBVS FACERE INSEPARABILEM non ut ad prius, sed ut ad proximè dictum referri. cum enim exposuisset à principio supponẽ dicentem eius quod augetur materiam in aliquo esse, ut nihil sit illius, in quo est: in exemplo generationis manifestum fecit dicens. dico autem, ut si fit aer ex aqua, non erit propter aquam mutatam, sed quia materia ipsius sit, tanquam in uase aqua: deinde destructionem huius suppositionis describens non posse, scilicet supponi materiam in aliquo existẽtem ab eo, in quo est, separari, nihil eo, in quo est, mutato: rursus, ut in mutatione ex aqua in aerem sermonem facit, quæ est generatio, & ut ad pximè dictum, quod gratia exempli positum est (ut diximus) subiũxit illud: MELIVS IGITVR OMNIBVS INSEPARABILEM FACERE MATERIAM de prima, & informi generatorum materia loquẽs: materiam enim inquit aeris, eam scilicet quæ est aquæ, ex qua fit aer, melius omnibus inseparabilem esse ab aquã, in quã est; non enim altera est ab aqua numero, sed eadem & unã, differentia uerò sola est secundum rationem: aliud enim est aquæ, & aliud materiæ esse.

At verò neq; puncta ponendũ, neq; lineas corporis materiam, propter easdem causas.

Com. 83. Dixit quidem de punctis ea non esse materiam eius quod augetur, summens hoc, ut sequẽs ad suppositiones potentia corpus, & separabilem esse per se eius quod augetur, materiam supponentes. nunc autem uidetur inuehi contra illos, qui ex superficiebus corpora generabant, quę ut corpora non ex magnitudine carentibus componerent probabili suppositione utebantur, in hoc nam & superficies sunt magnitudines, sed ob hoc non fugiebãt impossibile. nam & si sint magnitudines ipsę superficies, non tamen in loco sunt, ostensum enim est à principio, cum id quod fit, sit alicubi, id quoq;, ex quo fit, necessario eẽ in loco oportere, aut per se aut per accidens. nõ erũt autem in loco superficies, neq; per se, neq; per accidens, eò quòd supponãtur corporibus præexistere; siue eò quòd per compositionem ex superficiebus corpora componantur secundum Pla

tionem, siue eò quod fluentibus ipsis secundum defluxum corpora generentur. Est autem ei propositum inuehi contrafacientes ex superficiebus corpora: & apposuit puncta, tanquàm sit eis consequens, & ex punctis magnitudinem facere. nam ut in libro coeli dictum est, eiusdẽ est intellectus ex superficiebus facere corpora, & ex punctis: nisi quòd hoc absurdius esse uidetur ex omnino uacantibus magnitudine facere magnitudinem. Alexãder uerò dictũ illud. AT VERO NEQVE PVNCTA PONENDVM pro hoc, neque enĩ pũcta ponẽdũ, assumpsit, ut totus sit cõtinuus literæ intellectus. melius igitur omnibus est inseparabilem facere materiam: neque enim puncta, aut lineæ ponendæ sunt corporis materia: neque enim per se aliquod horum subsistere potest, neque ex indimensis punctis dimensio fieri. ¶ Alexander igitur sic exposuit illud NEQVE LINEAS PONENDVM EAM, QVÆ CORPORIS ac si contrafacientes corpora ex superficiebus esset ratio, propterea quia, ut ipse ait, eiusdem est intellectus ex superficiebus facere corpora, & ex lineis superficies, & ex punctis lineas. Attamen uiolentum est ita literam exponere: de lineis enim, sed non de superficiebus meminit. Quapropter dicendum est, quòd cum superius ostendisset impossibile esse puncta supponere eius quod augetur materiam, nunc docet quòd neque lineas, coassumens de lineis sermonem. Cur autem impossibile est neque lineas supponere, ipse subiunxit. per easdem enim causas, eò quia nullum horum per se subsistere poterit, neque ipsas per se locum aliquem occupare. Vt autem & antea animaduertimus, uidetur Aristo. in sermone de prima materia transgressum fuisse, & si à principio de materia eius, quod augetur, esset ei propositum docere, in medio enim gratia exempli de generatione sermonem suscitans, uidetur & continuati sermonis consequi etiam de prima materia disputare, quæ generationi substernitur: & à principali proposito recedere, & nunc expositor Alexander corporis materiam primam informem interpretatus est, & sic deinceps totam literam exponens accommodauit.

Illud autem, cuius hæc extrema materia est, quã sine passione nunquã possibile est esse, neque sine forma, fit igitur simpliciter alterum ex altero, quẽadmodum & in aliis determinatum est. Tex.c.30.

Cum dixisset impossibile esse lineas, aut puncta materiam supponere, nunc dicit quodnã est corporis materia, dicens illud esse materiam, cuius extrema, & ultima sunt lineæ, & puncta. dicit autem proculdubio corpus actu, huius enim extrema sunt lineæ & puncta. Quoniam autẽ ipsa per se existens materia, neque actu est corpus, neque à lineis terminatur, subiungit, quonammodo ipsius se habentis fines sunt, & ultima lineæ: ut cognoscat quare extrema materiæ lineas dicit, propter hoc enim extrema ipsius sunt lineæ, quia neque sine passiõe aliqua, & forma est, esse enim ipsi est cum his esse. propter hoc igitur quòd inseparabilis sit à passione, & forma, eo actu corpus est materia, & non informis, & prima. Idem autem est quod hic dicitur ei, quod à principio in superficiebus dictum est, quòd id quod fit, ex aliquo actu ente, & formato fit. Talis igitur est Alexandri expositio, per quæ declarat præsentem sermonem esse de materia eorum, quæ generant, quę ad existentiam quidem forma indiget, & huius actus subsistens est: sed ut materia considerata, & hoc aliquid, & quæ hoc fieri possit, informis est, & incorporea. si igitur non de materia eorũ quę generantur sermo est Aristo. sed de illa eius, quod augetur, quæ uere & ut materia eius, quod augetur, considerata actu est corpus. Quare quando ipse dicit. AT VERO NEQVE LINEAS PONENDVM, NEQVE PVNCTA CORPORIS MATERIAM subītelligere oportet, eius quod augetur, ut de corporis, quod quidem augetur, materia loquatur, quando dicat, QVONIAM AVTEM EST ET SVBSTANTIÆ MATERIA CORPOREÆ quod uerò hoc consequitur ILLVD AVTEM CVIVS HÆC EXTREMA MATERIA congrue magis in hãc expositionem trahitur, ipso uolente actu corpus, & non potentia esse eius, quod augetur materiam, quam sine passione, & forma nũquàm possibile est esse. Ad proximè uerò dictam expositionem si accõmodaueris hæc uerba, dicens ab Aristo. dictum esse actu corpus, quod tripliciter dimensionatũ consideratur nũquàm sine passione & forma consistere: diceret utique formam quidem naturalẽ formam, passio uerò hic significaret accidentia. Id uerò SIMPLICITER aut propriè, aut uniuersaliter intelligendum. Illud uerò EX ALTERO pro eo quod est ex quodam actu ente, quoniã positum est alterius generationem alterius esse corruptionem, quemadmodum in aliis determinatum est: dixit enim de his, & in primo physici auditus. cum enim quæsiuisset quomodo contraria ex seinuicem fiunt, causam dixit commune aliquid esse ipsis subiectum, utrorũque susceptiuum existens. Com.84.

Et ab aliquo quoq; actu ente, aut eiusdem generis, aut eiusdem speciei, vt ignis ab igne, vel homo ab homine, aut ab actu. durum enim non à duro fit.

Com. 85. Quoniam omne, quod fit, ex aliquo fit, & ab aliquo: cum dixisset ex quonam augmentatio ꝙ ex actu magnitudine, nunc dicit & à quo, hoc est ab effectiua causa, omnino enim impossibile est (ut inquit Plato) sine causa se habere generationem. propter hoc & Aristo. cum dixerit de materiali causa ipsius augmentationis, nunc dicit, & de effectiua quantum ipsi ad præsens confert. neque enim separatim ipsius augmenti nunc effectiuam causam tradit, sed omnis simpliciter generationis, & secundum substantiam, & secundum alterationem. inquit igitur quòd omne quod fit, ab effectiua causa fit, actu existente, eiusdem generis, uel speciei cum eo quod fit: & eiusdẽ quidem speciei ipse exempla apposuit, ut cum ignis ab igne, uel homo ab homine fit. Illud uerò AB EO QVOD EIVSDEM GENERIS ipse declarauit ab aliquo inqt, dicens AVT AB ACTV, si enim & eiusdem speciei non esset faciens cum eu quod fit, eiusdem igitur generis omnino est secundum hoc ipsum, per quod actu est, similiter ei, quod fit. durum enim inquit nõ à duro fit. uidelicet non ab eo quod eiusdem speciei, sed à frigido, si sic contigerit, eò quòd ab ipso condensetur, quod eiusdem generis est cum eo quod fit, eò quòd actu sit frigidum, quemadmodum illud, quod fit actu durum, ob hoc igitur ab eo quod eiusdẽ generis fit, quia ex actu ente: effectiua enim causa, quæcũq; fuerit, omnino actu est: & inter herbas quoq;, quæ sponte nascunť non ex eiusdem speciei causa effectiua generationem habent, sed ex actu ente, & ob hoc eiusdem generis: opificię enim rationes, cum actu sint, eorum quæ sponte fiunt, causę sunt: & album quoq; nõ ab albo fit, & in aliis infinitis, sed ex actu ente. Conferent autem hæc quæ nunc dicta sunt sermoni de augmentatione, ad ostendendum quòd est aliqua effectiua augmentationis causa, quę & ꝓpriam, & similem efficit eius quod augetur materiam: ipsi materiæ augmentanti.

Tex.c. 31. *Quoniam autem est & substantiæ materia corporeæ, corporis autem iam talis, corpus enim commune nullum, eadem & magnitudinis, & passionis erit, ratione quidem separabilis, quanto vero non separabilis, nisi & passiones sint separabiles.* Manifestum itaq; *est ex dubitatis quod non est augmentatio mutatio ex potentia magnitudine, actu vero nullam habente magnitudinem: separabile enim vtiq; esset quod commune est: hoc autem quod impossibile est, dictũ est prius.* Amplius *talis mutatio non augmentationis propria, sed generationis omnino: augmẽtum enim est existentis magnitudinis incrementum. decretio vero diminutio: quapropter necesse est habere aliquam magnitudinem, id quod augetur. quare non ex materia magnitudine carente oportet esse augmẽtationem ad actum magnitudinis, generatio enim est corporis magis, non augmentatio.*

Cum quęsiuisset de materia eius quod augetur, & ostẽdisset esse actu corpus, ne quis putaret hanc esse primam materiam, nunc docet ꝙ etiam ipsius corporis est materia, quæ prima, & informis est, & icorporea ex necessitate: est enim aliud materia ab eo cuius est materia. erit igitur corporis materia, non corpus, sed incorporea: & si subiecta est omnibus formis, erit igitur informis. & alia est materia corporeæ substantiæ, & alia augmentationis: uidetur etenim, siquidem hęc est informis, & incorporea, quæ prima est, ea uerò, quæ augmentationis, actu corpus. inquit igitur ꝙ eadem est materia substantię, & augmentationis, & alterationis: nam per magnitudinem augmentationem, & per passionem alterationem intellexit: si enim alia fuerit materia corporis, alia uerò quãti & qualis, & reliquorum, erũt accidentia inseparabilia à corpore, quod est impossibile. eadem igitur est & generationis, & augmẽtationis, & alterationis materia, eadem tamẽ non omnino, sed secundũ qd eadẽ & quõ eadẽ apponit dicẽs, rõne quidẽ possibile esse separari alterã ab altera, loco uerò minimè. corpus enim actu, quod augmentationi, & alterationi suppositum est, ratione quidem diuersum est à prima, & informi materia: alia enim est ratio primæ materiæ, & alia corporis, numero uerò & subiecto unum & idem ambo sunt, & locum eundem occupãt. si enim dixeris in alio quidem loco substantiæ materiam esse: in alio uerò eam, quę est augmentationis & passionum, erunt in alio loco substantia corporea, & in alio passiones, quod ipossibile est. passiões extra corpora ipsas ꝑ se subsistẽtes supponeť. CORPORIS AVTEM IAM TALIS, CORPVS ENIM COMMVNE NVLLVM. Quoniã inqt generatio est particulariũ corporũ, & huiusce cuiusdam, nam commune cum de aliis prædicetur, neq; generatio simpliciter est, neq;

subsistentia uniuersale etenim in solis opificibus cõsistit, quare & materia alicuius erit corporis, & non ipsius communis: si enim communis corporis esset, non amplius actu esset materia, actu non existente communi. quemadmodum igitur est uniuersale in opificiis rationibus, ita & uniuersalẽ materiã opinãdũ est esse, nullũ eni est uniuersale in subsistẽtia, neq; corpus, neq; corporis materia, Cum autẽ quæsiuisset de materia augmentationis, & ostendisset quod multa sequũtur absurda, illis qui dicũt ex potentia magnitudine, actu uerò magnitudine carenti augmentationẽ fieri, concludit nunc ea, quæ ostensa sunt: q non ex potẽtia magnitudine augetur quod augetur, sed ex actu naturali magnitudine: si eni ex carenti magnitudie magnitudo crescit, & augeẽ, erit separabile uacuum, aut commune, utrunq; enim & scribitur, & utrunq; rationem habet. si enim scribatur separabile commune, significat quidem per commune, materiam, cõmune enim est omnium subiectum. dicetur aũt q si fiat augmentum, & magnitudo ex non magnitudine, & potentia corpore, erit potentia magnitudo, quæ est materia ipsa per se subsistẽs, ã magnitudine, & actu corpore separata. q si ita se haberet (separabile enim uacuum foret) diceret utiq; q si fit augmẽtũ ex potentia quidem magnitudine, actu uerò non habente magnitudinem, erit separatũ & ipsum per se subsistens uacuum. si enim quod auctum est ampliorem aliquem locum suscipit, non contentum ab eo, quod accedit, & augmentum fecit, illud enim expers erat magnitudinis, fuisset locus hic, quem id quod auctum est occupauit, uacuus prius, quod esse impossibile, ostẽsum est in quarto naturalis auditus. q uerò, neq; cõtingat materiã ab omni forma separabilem esse, diximus multoties. ¶ Scire autem oportet q hoc concesso nullum eorum, quæ corrumpũtur, in omnino non ens abire, uera est cõprobatio ad inconueniens deducens, & inducens uacuum. ¶ Si quis aũt dicat & corrumpi in non ens, & ex non ente generari, suppositioni huic uacuum scilicet esse actu inconueniens sequetur. quem enim id quod corrumpitur, deserit locũ, hunc replet, id quod generatur. ita quoq; & in augmento, si quis dixerit non solum ex potẽtia magnitudine fieri augmẽtum, sed & quod corrumpitur in potentia magnitudine mutari, non amplius locus erit uacuo. tanquã igitur concesso, q id quod corrumpitur, non mutatur in potentia magnitudinẽ, sic probatio procedit. ¶ Si quis autem quærat, quid sibi uult, additio separabilis: sufficit enim dicere q erit uacuum, sciat ad distictionem pleni dictum esse, docuit enim in physicis q plenum à uacuo sola habitudine differt, & plenum nil aliud est nisi uacuum corpore repletum, & uacuũ rursus plenum corpore priuatum. igitur uacuum separatum nihil aliud quã uacuum per se subsistens significat. SI AVTEM TALIS MVTATIO NON AVGMENTATIONIS EST PROPRIA SED GENERATIONIS: ex hoc loco uidetur magis conuenientem esse literam quæ dicebat, separatum enim esset quod cõmune, hoc est materia. ad absurdum enim hoc, inquit, talis materia generationis magis non augmentationis. inquit igitur q ex carẽti magnitudine magnitudinem fieri, non mutationis in augmentatione proprium est. sed in substãtia, hoc est generationis. nam augmentatio non est generatio magnitudinis, sed incrementũ, decretio uerò diminutio. quapropter, inquit, habere aliquam magnitudinẽ oportet id quod augetur, Scribitur autẽ & QVOD FIT. & Alexan. etiam de hac lra mẽtionẽ fecit. dicẽs, oportere extra subaudiri maius, & minus. ut sit uerborum series: quapropter necesse est aliquam habere magnitudinẽ, id quod fit nõ simpliciter, sed maius aut minus factum. quare non ex carenti magnitudine. q quidem ex non præexistenti magnitudine minimè fit in augmento magnitudo, sed præexistentis est aut incrementum, aut diminutio, communis testatur de augmentatione intelligentia. attamen non eò, quia augmentatio mutatio est præxistentis magnitudinis in maiorem, iam ex necessitate augmentationis materia non potentia magnitudo est, sed actu, hoc enim nondum probauit. quid enim phibet, quantum ad præsentem attinet probationem, esse quidem augmentationem præexistentis magnitudinis incrementum, incrementum tamẽ fieri ex potentia magnitudine, quæ materia sit augmentationis. dixi quantum ad præsentem attinet probationem, quoniam per alias probauit augmentationem non ex potentia magnitudine fieri, quarum principalior fuit non posse ex non magnitudine magnitudinem fieri, uidelicet ad maius crescere: ad hoc enim uidetur uacuũ induci ¶ Scire tamen oportet, q quemadmodum in his, quæ fiunt, nihil fit ex non entibus, uel ex incorporeis, sed omnia quę fiunt ex corporibus actu entibus fiunt, potentia uerò illud habentibus, quod est id, quod fit, præterquàm q primam materiã corpus actu subsistens nõ dicimus, sed commune subiectũ circa quod mutatio consideratur. quod quidem potentia est omnia, actu uerò semper cum unica forma consideratur. sic & in augmentatione, & si quis supponat quod

augetur ex corpore augeri,attamen augmẽtationis materia nihil prohibet corpus eſſe potentia, quemadmodum & in generatione:& ſi in ſuperiori diuiſione inter alia hæc confutatum ſit mẽbra,quæ potentia corpus & non actu materiam eſſe eius,quod augetur,introducebant, illud tamen,quod dicebatur,potentia magnitudinem eſſe materiam,eius quod augetur in aliquo exiſtentem,non ut pars corporea eius,in quo eſt,non tamen ut nihil omnino exiſtẽtem eius,in quo eſt,ſed ut materiam in compoſito,ex his,quæ ab Ariſtotele dicta ſunt nullo modo cõfutari põt: niſi quis extraneæ dicat talem materiam eſſe generationis,non augmentationis propriam.

Tex.c. 32. *Sumendum itaq; magis,uelut tangentes quæſtionẽ à principio,quali nam exiſtente ipſo augeri, vel diminui cauſas quærimus. Apparet itaq; eius quod augetur quãlibet partẽ auctã eſſe:ſimiliter quoq; & in diminui minorẽ factam eſſe,amplius autẽ accedente aliquo augeri,& recedẽte diminui, neceſſe itaq; vel incorporeo augeri,vel corpore. ſi igit incorporeo erit ſeparabile vacuũ.impoſſibile autem à magnitudine materiam eſſe ſeparabilem, quẽadmodum dictum eſt prius.*

Com. 87. Cum propoſuiſſet quærere quænam eſt augmentationis materia,induxit rationem per diuiſionem,q augmentationis materia,uel potentia corpus eſt,actu uerò incorporea, uel actu corpus eſt.Quòd igitur nõ eſt actu corpus,neq; ut ſeparabile,& per ſe ſubſiſtẽs,neq; ut in alio quodam exiſtens per præaſſumpta oſtendidit:nũc igitur uult & reliquam diuiſionis partem examinare,dico ſi actu corpus ſenſibile eſt augmentationis materia.reaſſumit autem totam rationem uniuerſaliorem faciens diuiſionem,& magis ad utrãq; partem dubitabilem ſermonem deducẽs, ſed antequàm hoc faciat,prius exponit,& quæ ex communi hominum conceptu augmentationi uidentur ineſſe,oportet enim(inquit)ueluti proximiores nos factos quæſtioni de augmentatione,& ueluti ipſam tangentes:præaſſumere quonam exiſtente ipſo augeri eius cauſas inquirimus,aſſumemus autem hoc cum quæſiuerimus ea,quæ ex communi hominum cõceptu ei inſunt,ad hæc enim de ipſo ſermonem dirigere opus eſt,quæcũq; enim non conſonant his,quæ ex communi hominum conceptu de ipſo dicuntur,propriè de ipſo minimè dicta fuerint.Principium autem omnis demonſtrationis ſunt communes conceptus.Hoc quoq; fecit etiam in phyſico auditu,in doctrina de loco.Pertractaturus enim de ipſo,ea quæ ſecundum communem hominum conceptum ei inſunt,quæſiuit,ut quæ de ipſo tradita,ſiquidem his conſona eſſent ea acciperemus,ſin autem reiiceremus,& ſolutiones dubitationum de loco apparentium rectè ſe habentes oſtenderet,eò q his,quæ ex communi hominum conceptu inſunt,conſonarent.Tria itaque ſunt,quæ ſm communem conceptum inſunt ei quod augetur,& quãlibet partem eius,qd augetur,augeri,& aliquo extra adueniente fieri augmentationem,& ad hæc tertium,quod nũc quidem non infert,ſed addet in ſequentibus,manere,& ſeruari quod augetur ſecundum priorẽ formam.Hæc cum dixiſſet,dubitat de materia eorum,quæ augentur,per diuiſionem rationem deducens:neceſſe enim,uel corpore augeri quod augetur,uel incorporeo,incorporeo nunc uniuerſaliori exiſtente,continet enim & potentia corpus,ſed ſi incorporeo,inconueniens,uacuũ enim ſeparabile per ſe ſubſiſtens inducemus,quod & ſuperius dictum eſt.ſi uerò corpore fiat augmẽtatio,corpus per corpus permeabit,cum augens toti ei,quod augetur,adiiciatur:cui enim particulæ nõ adiicitur,hæc proculdubio neq; augetur.quare ſequetur ex neceſſitate corpus per corpus permeare:hoc autem eſſe impoſſibile,oſtenſum eſt in phyſicis.His igitur ſic dictis, opus eſt tales de augmentatione reddere rationes,quæ conſentiant iis,quæ ex communi conceptu ei qđ augetur inſunt,& dubitationes,& ipſis ſequentia abſurda effugiant.Poſito igitur hoc,quòd accedente aliquo augetur quod augetur,quid nam eſt hoc accedens quærit,utrum corpus,aut incorporeum:& ad utraſq; partes dubitat.ſi enim,inquit, ĩcorporeum erit ſeparabile uacuum,qđ & antea dictum eſt:quod enim augetur locum alterum apprehendit:id uerò,quo augetur,minimè in loco eſt,cum ſit incorporeum:quem igitur apprehẽdit locum,id quod augetur hic,antequàm ab eo quod augetur,detineretur,proculdubio erat ſeparatus corpore uacuus. Et ſecundum etiam inconueniens dicentibus incorporeo augmentationem fieri infert.non enim opinari oportet uerba à præcedentibus dependere,ſimile autem eſt,ac ſi diceret.Amplius impoſſibile eſt materiam à magnitudine eſſe ſeparabilem.Poſſunt autem dupliciter uerba intelligi,aut q impoſſibile ſit à magnitudine materiam ſeparabilem eſſe:oſtendidit enim ſuperius quod impoſſibile eſt magnitudinis materiam,hoc eſt primam,incorpoream,ſeparabilem eſſe,& non actu cor-

pus:non enim poſſibile eſt hanc per ſe ſubſiſtere,id eſt quòd materiam impoſſibile eſt ſeparabilem eſſe à magnitudine,non ꝙ materia in propria ſui ratione magnitudinem habeat, ſed ꝙ exiſtens,& ſubſiſtens inſeparabilis eſt à magnitudine,indiget enim ipſa ad exiſtentiam magnitudie, propria ratione expers magnitudinis exiſtens.ſi igitur,inquit,aduenicns,& faciens augmentationem (hoc enim conceſſum eſt) incorporeum dices,quoniam hoc materia eſt augmẽtationis,incorporeá materiam,per ſe ſubſiſtentem,& ſeparabilem ſuppoſueris.Si igitur ſic legantur uerba ERIT SEPARABILE VACVVM alteram dubitationem excipiemus,impoſſibile ſcilicet à magnitudine ſeparabilem eſſe materiam,ſi uerò legantur COMMVNE hoc eſt materiam,erit continuus ſermo,ꝙ enim commune,quod eſt materia,ſeparabile eſſe non contingit,addidit dicẽdo, impoſſibile autem à magnitudine ſeparabilem eſſe materiam.

Si verò corpore duo in eodem loco corpora erunt, & id quod augetur; & id quod auget,eſt autem & hoc impoſſibile.

Ad alterum tranſit mẽbrum,& dubitat contra dicentes corpore augmentationem fieri,erunt enim,inquit,duo còrpora in eodem loco,& corpus per corpus pertranſibit.emergit autem incõueniens fatendo quálibet partem eius,quod augetur augeri: ſi enim quod augetur ſecundum omnem partem augetur,ubiq; præexiſtenti,& ei quod augetur quod aduenit apponetur,quod ſi hoc eſt per totum ipſum permeabit,ut ubiq; ipſum adaugeat ꝙ ſi per totũ quod augetur aduenicns dixeris pertranſire, neceſſe eſt uel totum porum & meatum ipſum, quod augetur ſupponere, uel corpus per corpus permeare,quod idẽ dictu eſt duo corpora in eodẽ loco eſſe. hoc autem impoſſibile eſſe oſtenſum eſt: erit enim maximum in minimo, & mare in cyatho,& terra in grano milii. quare eodem crimine delinquent.& qui corpore augeri dicunt,& corpus per corpus permeare,& qui incorporeo:utriq; enim uacuum introducũt, ſiue enim corpus per corpus permeet,locus quem aduenientis corpus dereliquit,uacuus erit,ſiue rurſus incorporeo corpus augetur,erit ſeparabile uacuum, ut prædictum eſt. Com.88.

At verò neq; ſic contingit dicere fieri augmentationem & diminutionem, quemadmodum cũ ex aqua aer,tunc enim maior moles facta eſt, hoc enim non augmentatio; ſed generatio quidem eius,in quod mutatum erit,corruptio verò contrarij, augmentatio autem neutrius. Tex.C.33.

Cum dubitaſſet ad utrãq; partem,& oſtẽdiſſet ꝙ & ſi corpore dixerimus fieri augmentationem,accident duo in eodem corpora eſſe,& ſi incorporeo,erit uacuum ſeparatum,tãquàm inſtãtiam quandam contra utranq; affert dubitationẽ dicens.nunquid non ex neceſſitate hęc ſequẽtur eodem modo augmentationem, quo & generatio, fieri dicentibus, nãq; ex mutatione aquæ in aerem maior aer ex minori aqua genitus eſt,non tamen licet dicere,neq; ꝙ duo in eodem loco corpora erunt,neq; ſeparabile uacuum eſſe,magis autẽ accommodatur inſtantia,hæc ad deſtruẽdum alteram diuiſionis partem,incorporeo ſcilicet augmentationem fieri ſupponentem,quemadmodum in mutatione ex aqua in aerem maior ex minori genita eſt ſubſtantia,nullo accedẽte corpore:& tamen abſurdum aliquod minimè inducitur & in augmentatione eodem modo ſupponere.contra hoc igitur inſtans Ariſto.oſtendit impoſſibile eſſe hoc modo augmentationẽ ſupponere.omnino etenim,ait,mutatio aquæ in aerem augmentatio non eſt,& hoc per ea quę ex cõmuni conceptu de augmentatione dicẽtur,patebit, quale enim & auctum eſſe dixerimus, neq; enim adauctus eſt aer,quia neq; prius aer erat, & aſſumens aliquid factus eſt maior. quapropter neq; in hoc licet dicere,ꝙ corpore accedente adauctum eſt, ſed neq; aqua adaucta eſt.ſiquidem corrupta & non amplius ſubſiſtens eſt.ſi itaq; neq; aquam neq; aerẽ poſſibile eſt dicere adauctos eſſe,omnino igitur ex aqua in aerẽ mutatio ab augmentatione differt. ❡ Sed dicet aliquis contra hæc rationabiliter, uerum quidem eſſe differre mutationem ex aqua in aerem ab ipſa augmentatione,ſed eãdem in augmentatione,atq; generatione dubitationem oriri: quemadmodum enim in augmentatione, ſi quis dixerit quod augetur ampliorem locum occupare,nullo adueniente actu corpore,uacuum inducit,ſic & in generatiõe maiori aere ex minori aqua facto nullo adueniente,neceſſe eſt eadem ratione aut uacuũ ſupponere locum, quem aer ex aqua genitus aſſumpſit,aut corpus per corpus permeare. ❡ Si quis autem dicat ꝙ quemadmodum hic aer ex aqua fit,maiori loco indigens,ita alibi rurſus ex aere generata eſt aqua minorem locum occupans,ita Com. 89.

ut nunquàm contingat uacuum fieri, quem enim hic deserit locum contractum corpus, hunc occupat alibi extensum, succedentibus sibi inuicem cõtinue aeris partibus, & euacuatum locum à contracto corpore replentibus, & genito corpori proprium locum concedentibus: hæc eadem & de augmentatione intelliget. dixerit enim aliquis, quem hic occupauerat locum ipsum adauctum, hunc alibi diminutum aliquo deseruerat, & non quod aduenit ad augmentationem. nam ex potẽtia corpore, quod augetur, augetur, & in hoc diminuibile mutatur. ¶ Sed dicet ad hęc aliquis fictitium esse supponere, q si aliquid hic augmentatur, alibi aliquid omnino diminuatur, sed hoc etiam in generatione cõsideratur. necesse est enim & in hac, ne uacuũ generetur, ex aqua hic in aerem mutata, aerem alibi in aquam Z mutatum supponere: quare cõmunis erit hæc dubitatio: aut enim uacuum erit, aut necesse est absque demõstratione supponere, q quanta hic aqua, tantus alibi aer mutetur, & non solum hoc, si fiat à natura elementorũ mutatio, sed & si ab arte. ut q si ego hic aquam euaporare faciam, æqualis alibi aer in aquam, aut à natura, aut ab arte mutetur: & quantum scilicet ego hic aerem euaporare feci, tantum necesse est alibi genitũ esse supposuisse. ¶ Sed hoc certe ualde ridiculum uisum fuerit, primò quidem ita temere supponere si alicui uisum fuerit uel ex aqua uaporem facere, uel ligna aut aliud quid cõburere, & ignem facere, tantum alibi ex tenuiori substantia in densius corpus mutari, ne aut uacuum fiat, aut corpus permeet per corpus. deinde & quid absurdius accidit. necesse enim omnino est parua facta mutatione, uerbi gratia, parua hic aqua euaporata: multum, & quáplurimum alibi in orbe aerem in non tempore moueri, ut repletio locorum fiat, cedentibus sibi inuicem continue aeris partibus. Fiat autem in exemplo sermo manifestus magis hoc modo, si in hyeme. uerbi gratia in parte hac orbis, uel in hac forte ciuitate condensatus aer in aquam mutetur: quem locum aer aqua factus hic dereliquit, hunc replebit in opposita orbis parte aer ex aqua genitus: oppositam autem dico orbis partem, in qua cũ sit apud nos hyems, in illa est æstas. necesse igitur est omnino simulatque genita est hic aqua, in non tempore, ibi aquam contramutatam esse in aerem hic corruptũ æqualem, & omnem intermedium aerem moueri, impulsum ab aere generato in parte opposita orbis, ut partibus intermediis aeris sibiinuicem succedentibus factum hoc in loco uacuum repleutur. idem quoque accidet ex necessitate, & si aquæ peluis euaporata fuerit. Sed hoc cum hoc quòd est absurdum, & fictitium, etiã & impossibile est: tãtum enim aerem in non tempore moueri impossibile est, & moueri omnino aliquid in non tempore est impossibile. uidemus enim quádoque & uehementissimo flante uento in aliqua regione, non multum distantes regiones quietas esse, & non sentire motum ita uehementem aeris in propinquis regionibus, & in breui multotiẽ horæ parte poenitus condensatus apparet, & illico rarefactus aer, & idem sæpius permanens. non igitur easdem passiones conuersim, & in opposita regione fieri fingemus, aut simpliciter in altero loco. conuersim autem dixi, ut quando hic aer condensatur, alibi rarefiat, & quando hic rarefit, alibi condensetur, & hoc in eadem hora multoties fieri. quoniam igitur minimè hæc uera ẽe demonstrauimus, uerum autem & neque corpus per corpus permeare, neque uacuum esse, quo pacto nos dubitationem soluemus? ¶ Dicimus igitur quòd natus est aer ipse in seipsum cõsidẽs, & cedens densari, & ex maiori mole minor fieri, & ecõtra rarefactus maior ex minori fieri. est autem natus condensari, & in seipsum considere aer, non solum ex frigiditate, sed etiam ex impulsione, & compręssione. Sic quippè demonstrauit Aristo. in æthiopia in æstate pluuias fieri, impulso enim uapore ex partibus septentrionalibus ab etesiis uentis, & occurrẽte ad montes Arabiæ maximos, & colliso semper ab alio superueniente uapore, accidit ex compręssione & condensari, & in aquam mutari. uidemus quippè tempore uentorum etesiarum in Æthiopia maximas torrentis instar deferri pluuias, absque omni frigiditate. Idem quoque in balneis fit. ascendens enim uapor, perueniensque ad tectum, cum non habeat exitum, compingitur in seipsum, & densatus fit aqua, & sui innata grauitate defertur. Vt autem compręssione uidetur, ita & tractu rarefactus: cõtingit enim ex aliquo uasculo angustum habente os multum adnatum ad os aerem emungi, nullo alio aere loco illius ingrediente, & manifestum q nec totus aer euacuatus est, nec pars uacua facta est, hoc enim est impossibile. derelictus ergo aer rarefactus totum occupauit locum. si igitur contingit aerem & compactum in seipsum considere, & rursus rarefieri, sciendum est, cum hic ex aqua, aut elixa, aut quouis modo aliter factus fuerit uapor, aer hic genitus propinquum sibi aerẽ impellit, & ille alium sibi propinquum, quousque condensatus ex compręssione aliquis aer tantũ deserat locum, quantum occupabat aer genitus; & hoc pacto necesse non est alium aerem æqua-

lem

lem huic in aquam alibi mutatum esse, neq; fieri motum uniuersi aeris: figmentum enim est hoc & res aliena: sed solum tantum aerem geniti pulsione constringi, ut æqualem genito locum deferat. idem quoq; dicendum est, & si condensatus aer in aquam mutetur, necesse est enim proximum condensato uacui necessitate ad contractum consequi, & ad illum qui est consequenter, cõdensatum alium rursus, quousq; aliquis aer tantum rarefiat, ut repleat locum ab aere condensato in aquam derelicto: non omnino tamen quantus hic aer in aquam mutatus est, tantum necesse est ex aqua aerem generari.

Sed uel nullius, vel si quid commune ambobus existit, genito, & corrupto, vt si corpus. aqua autem non est aucta, neq; aer sed hæc quidem deperdita est, ille verò genitus. corpus autem, siquidem auctum est. sed & hoc impossibile, oportet enim saluare ratione inexistẽtia ei, quod augetur, & ei quod diminuitur. hæc autem tria sunt, quorum vnum quidem est, quãlibet partem maiorem fieri eius, quæ augetur magnitudinis: vt carnem carnis, & adueniente aliquo, & tertium saluato eo, quod augetur, & permanente. nam in fieri aliquid simpliciter, aut corrumpi, non permanet: in alterari verò, vel augeri, vel diminui, permanet idem quod auctum, vel alteratũ est. sed hic quidem passio, ibi uerò magnitudo eadẽ nõ manet. si autẽ erit augmentatio, quæ dicta est, continget nullo accedẽte, neq; permanẽte augeri, & nullo recedẽte diminui, & nõ permanere quod augetur: sed hoc oportet seruare, nam supposita est augmentatio tale.

Cum dixisset quod neutrũ auctum est, neq; id in quod mutatio facta est, neq; id ex quo, nũc dicit quod relinquitur aut nihil esse auctum in tali mutatione ex aqua scilicet in aerem, aut esse aliquod auctum, quod commune subiectum est, & geniti, & corrupti, hoc autem est corpus, deinde consequenter probat quod neq; hoc possibile est dicere auctum esse, quia ea quæ cõmuniter ei quod augetur insunt in ipso non seruantur. quãlibet scilicet partem maiorem fieri eius quod augetur, & adueniente aliquo, & ad hæc permanere id quod augetur. horum enim ipsum permanere non est in corpore, non enim permanet, sed aliud ex alio fit rarius, dẽsiusq;, & maius ex minori. dicere uerò uniuersale esse quod permanet, irrationabile uniuersale enim neq; generatur, neq; corrumpitur, neq; omnino subsistit propriam habens existentiam, sed est semper particulare, & hoc aliquid corpus, quod generatur, & corrũpitur, quod est & actu subsistens. si igitur hoc quidem aliquod corpus corrumpitur, alterum uerò ex altero generatur, manifestum quod nullum est ipsis subiectum corpus permanens, præterquã prima materia. circa quam unam, & eãdem mutatio consideratur: hoc enĩ & differt generatio ab augmentatione, alterationeq; quod scilicet in generatione non permanet quod mutatur, in augmentatione uerò, & alteratione permanet idem secundum substantiam, in accidentibus uerò mutatur, in augmentatione quidem per magnitudinem, in alteratione uerò per passionem. Si quis autem diceret quod in mutatione aquę in aerẽ tripliciter dimẽsum, qua tale est, permanet, & solum ex minori maius fit. sciat quod etiam si hoc ita se haberet, non tamẽ est auctum aliquo extrinsecus adueniente, quod ad augmentationẽ requiritur. Præterea si ipsum tripliciter dimensum per se existens absq; aliq̃ forma ex minori maius fieret, forte, & si nõ rationabiliter, posset tale augmentatio dici. nunc autẽ cum oporteat id quod augetur, seruare priorem formam, ut in carne, & osse, & similibus, ipsum trifariam dimensum informatum forma aquæ, in mutatione ad maiorem molem, ipsius scilicet aeris, si non seruauerit priorem formam ipsius scilicet aquę, proculdubio non erit talis mutatio augmẽtatio: neq; enim ipsum trifariam dimensum permanere est proprium mutationi aquæ in aerem, sed simpliciter cuilibet generationi, & cuilibet mutationi. sæpius enim ostensum est, quod oportet in omnibus iis quæ mutantur, primum subiectum immutabile esse, in augmentatione uerò eãdem formã permanere oportet: quam auctum, & antequàm auctum esset habebat: hoc autẽ nõ fit in mutatione aquæ in aerem, quare non est augmentatio mutatio talis. propter quod, inquit, si dicimus augmentationem esse eam, quæ dicta est, hoc est aquæ in aerem mutationem, quia maior moles facta sit, cogemur dicere non permanere quod augetur, neq; aliquo adueniente fieri augmentationẽ, & dicta ex communi conceptu de augmentatione destruemus. quod si hæc seruare oportet, quemadmodum oportet: mutatio aquæ in aerem, minimè erit augmentatio.

Quæret autem aliquis, & quid est quod augetur, vtrum cui apponitur aliquid, vt si crus auge- Tex.c.34.

tur ipsum fit maius, quo autem augetur nutrimentũ minimè. propter quid igitur non aucta sunt ambo, maius enim & quod, & quo. quemadmodum cum vinum aquæ miscueris. similiter illius plus vtrunq;. An quia huius quidem substantia manet, huius verò minimè, vt quæ est nutrimenti: quoniam & hic dominans dicitur in mixtione, vt quod vinum. facit enim vini opus, sed non aquæ vniuersa mixtura.

Com. 91. Quotcunq; aliquis de augmentatione dubitationes, quæstionesq; inquirere posset, antequàm conuenientem de ipsa doctrinam tradat, has exponit, & decernit: propositis enim dubitationibus, conuenientemq; solutionem consequutis, facilius de ipsa dirigitur sermo. Nunc igitur dubitationem sermoni de augmentatione propriam mouet, quærens nũquid utraq; sunt, quæ augentur: scilicet & quod apponitur, & cui apponitur, an solum id cui apponitur: uidẽtur enim utraq; maiora facta esse, & quod appositum est, & cui appositum est: ut in uino se habet & aqua: cũ enim miscueris uino aquam utrũq;, & aqua, & uinum uidentur plus facta eẽ. inquit igitur dubitationem decernens, quòd solum id cui apponitur, auctum eẽ dicere opus est. ut si crus sit, cui apponitur, & nutrimentum, quod apponitur, non recte diceretur nutrimentum, sed crus augeri, & causam infert. quoniam enim præassumptum est oportere id quod augetur permanere, permanet autem crus, non quod aduenit: hoc enim secundum substãtiam mutatur: merito crus solũmodo, non adueniens, augeri dicetur: sed oportet & in mistione aquæ uiniq;, cum paucã aquam pluri uino quis miscuerit, uinum solum auctum esse dicere: quia uini uires ostendẽs permanet. sic & in pluri aqua si paucum miscueris uinum, ita ut ab aqua denominatum sit, non uinum dicimus adauctum esse, quia propriam potentiam non seruat, sed aquæ proprietatem: uniuersaliter enim non quod corrumpitur, neq; quod dominatur auctum esse dicimus, sed dominans, pmanensq;. quòd si æquiualens mistio non quantitate, sed uiribus: quia similiter utrũq; ab utroque patiatur. sic dixeris utrũq; auctum esse, uel & uerius corrupta esse, nullius enim uis & operatio sincera seruatur. Patet autem quòd & augmentationem in his quæ miscentur, abusiue dixit: neq; enim sincere eadem forma permanet, neq; quælibet ipsius pars incrementũ suscipit, sed appositione solum totum factum est maius.

Similiter autem & in alteratione, si manet caro existens, & quod quid est, passio autem aliqua inest earum, quæ per se, quæ prius non inerat, hoc alteratum est.

Com. 92. Cum proposuisset ostendere augmentationem esse illius cui fit additio, non autẽ additi, primo quidem demonstrauit ex eò quia permanet id cui additur, quod uerò additur mutatur: nunc autem & ipsam alterationem apposuit, ea quę de augmentatione declarans. quemadmodũ enim in augmentatione est quod augetur, & quo augetur, & augmentatiua potentia in eo, quod augetur, existens: ita & in alteratione, est subiectũ hoc est id quod alteratur, est & quo alteratur, est autem & potentia, à qua perficitur alteratio. quemadmodum igitur in augmentatione solum subiectum augeri dicimus, est enim in ipso augmẽtatiua, & nutritiua potentia: ita & in alteratione subiectum dicimus alterari, ut carnem, cum formam seruans secundum aliquam passionem fuerit mutata: quo uerò alterat̃ interdum quidem nihil patitur, neq; mutatur: ut cum ab appropinquato igne calefiunt corpora nostra, nihil ipso à nobis repatiente, sed manet quod alterat inalteratum proportionabiliter ei quod apposito iam fuit in augmentatione, quoniam neq; hoc augetur: interdum autem patitur aliquid & ipsum, & alteratur, ut in balneis aer nos calefaciens, à nobisq; repatiens, & in hoc differt alterans ab eo, quod auget: apponiturq;, eò quia augens nũquàm augetur, alterãte quidem interdum & ipso alterato, interdum uerò minimè: & si id quod apponitur, quandoq; fortasse augeri uideatur, cum adueniẽs nutrimentum in spiritum mutatum maius factum fuerit. sed ueritas non ita se habet, non est enim hæc augmentatio, sed corruptio. nec dixerimus in spiritum conuersum nutrimentum esse auctum, quia non est in eo augmentatiua potentia, sed in eo quod augetur. sed neq; id quo alteratum est, & si multoties & ipm patiatur, altereturq;, potentiam tamen à qua perficitur alteratio, in seipso inqt nõ habet, in subiecto enim & alteratio ait hanc esse, seruatoq;, & pmanenti, ut & in eo qđ auget, augmentatiua potentia. ¶ Inquisitione uerò dignum est, quo pacto in alterato principium motus alterationis dicit esse, non in alterante: nam in eo quod augetur, manifestum quòd in ipso principium motus est: in eo enim quod augetur, est augmentatiua nutritiuaq; potentia, nutrimentum mutans, &

assimilans, manifestū aūt hoc, & q̃a corrūpit nutrimētum, qđ uerò nutrit, & augef, semp manet: augmētatiuā, nutritiuāq; potētiā hīs. si igit corrūpi oportet nutrimētū, ut sic nutriat & augeat, subiectis aūt corruptis, corrūpit & ipsorū potētia, planū in nutrimento nō eē nutritiuā, augmētatiuāq; potētiā, nisi ut materia cōsideratā. effectiua tñ augmētatiōis, & nutritionis causa est in eo quod augetur, nutriturq;: hoc etenim permanet, & in seipsum nutrimentum recipit. At in alteratione irrationabile esse uidetur, nō in alterante, sed in alterato supponere motus principiū, quod semper apud Arist. effectiuam causam significat. si igitur in alterato effectiuam causam esse dixerimus, ipsum à seipso alterari faciemus: q̃ est inconueniens. repugnat autem rationi rerum operatio: ab igne enim calefimus, & a niue frigefimus, & tamē nullus sensu utens, effectiuā caliditatis, frigiditatisue causam, in alterato nostro corpore dixerit esse, & nō in igne atq; niue, & cera quoq; sphaera. uerbi gratia ex taxillo facta alteratur, & cuicunq; planum. qđ nō in cera, sed in formáte est alteratiua potentia: quo pacto igitur hoc in loco Arist. non in alterante alterationis causam dicit esse, sed in alterato. ¶ Ad hoc igitur obiiciens Alex. inquit, quod non de effectiua causa loquitur, neq; enim dixit principium, & potentiā in alterato esse aliquid alterare, sed alterari: quę modo quodam causa sit agenti ipsius alterare: non enim alterant agentia, nisi sola ipsius alterari potētiam habentia, sic igitur Alexan. principium motus de effectiua causa non uult intelligere. ¶ Est autem in quibusdam alteratiōibus principium motus inuenire, tanquàm effectiuum, in alterato existens: ut in alterationibus, quæ fiunt circa corpora animalium à medicamentis, neq; caliditatem, neq; frigiditatem manifestam actu possidentibus, sed potentia calefacientibus, aut infrigidātibus. nam si talia omnia ut piper, pyretrum, cicuta, & quæcūq; huiusmodi inanimatis quidem corporibus approximata nullā potentiam demonstrant, neq; ipsa alterant, animalium uerò corporibus applicita hæc alterant, eò quòd à natura, uitaq;, quæ est in corpore cōtramoueantur, moraq; sui ipsorum potentiam ostendant. in omnibus igitur huiuscemodi motus principium in alterato corpore esse merito dici poterit. Quæ igitur excogitari potest cōsolatio, ad ea quæ in præsenti loco dubitata sunt talis quædam est, semper dubitanti, & ab expositoribus ad certitudinem nō directo. ¶ Forte uerò quis & hanc soluet, neq; enim uerum est in dictis alterationibus in alterato esse motus principium, sed medicamentorum uirtus à corporibus nostris in actum deducitur: quæ ad actum deducta sic postea in corpora nostra reagit, & ipsa alterat. quare ut deducatur quidem ad actum medicamentorum potentia, causa est in nostris corporibus, ut uerò nostra corpora à medicamentis alterarentur, effectiua causa in medicamentis postea actu est, calidis uerbi gratia factis ex frigidis: quod enim nō factū est actu calidum, non aliud quid calefacere, & calidū actu facere poterit, quemadmodū enim ipse paulo ante dixit, oportet faciens omnino actu esse, aut speciel, aut generis eiusdē. simile igitur est quòd in his medicamentis fit, sicut si in domūcula pluribus existētibus hominibus, in ea aer ab ipsis calefactus ipsos recalefaceret: in his enī aerem calefieri causa est corporum attactus, calefactus autem semel aer, & ipse rursum calefacta recalefacit: q̃re & in his proxima alterationis causa in alterante est, & nō in alterato. ¶ Et quęsitu dignū, cur nam quatuor genere existentibus omnibus mutationibus, ut sępius dictum est in substātia, in quanto, in quali, in loco, in mutatione, in substantia, dico inquam generatione, corruptioneq;, & in ea, quæ in qualitate, alteratione scilicet mutationis causa in efficiente est, nō in genito, aut patiente, in reliquis uerò duabus, in ea scilicet quæ est in quanto, & in ea quæ est in loco, in patiente est effectiua causa: quod enim fit non ipsum sui ipsius effectiuam causam habet, sed opifex: ut ædificator, uel pater, uel quodcunq; aliud agens fuerit: & quod corrumpitur rursus aliūde habet corruptionis causam: nihil enim sui ipsius corruptiuum est, omnia enim naturaliter eē appetunt: ostendimus autem quòd non in alteratis sed in alterantibus causa est alteratiōis. Quòd uerò in his, quæ augentur, effectiua augmentationis causa sit, & hoc confessum est: naturalis enim in unaquaq; particula potentia adiectum sibi nutrimētum, cum subiecto uniuerit, ipsum assimilat. Et mota quoq; in loco mutatiōis in hoc ipsa sibiipsis sunt causæ, si enim motus causa est mutationis in loco: motus uerò corporum natura, quæ est in ipsis est causa, motus enim atq; quietis causa est natura, mutationis: igitur in loco ipsa sibiipsis sunt mutantes causæ. His ostensis causam inquirere dignum est, cur nam eius quæ in substantia, & in qualitate mutationis, non in iis quæ mutantur, sed extrinsecus causa est: eius uerò quæ in quanto, & in loco ipsa sibiipsis sunt eæ quæ mutantur causæ. ¶ Dico igitur, q; si id quod fit, nondum est, quomodo quod nondum est ipsum sibiipsi essendi causa esse potest, causam enim alicuius, ut sępius dictum est, actu esse opor Com. 48.

tet: quod uerò nondum est non est actu: quòd uerò neq corruptionis nullum est sibiipsi natu/
raliter causa, dictum est: omnia enim naturaliter esse appetunt. Atqui & alteratio passio subiecti
existens, quando intenditur/corpus corrumpit: intēsa enim caliditas/uel frigiditas, siccitasq/ atq
humiditas corrumpunt corpora, diximus autem quòd nullum est sui ipsius corruptiuum, albi/
ficatio autem nigrificatioq/& quæcunq alte rationes, neq nocent, neq prosunt subiecto: ꝑpter
hoc ipsum merito extrinsecus causam habuerunt: quæ enim à naturalibus uniuscuiusq poten
tiis generantur, omnino ad esse subiecto conferunt: nihil enim/neq ad malum/neq frustra/neq
ex superabundanti natura operatur, nisi ut consequens naturali temperamento factum fuerit;
ut si calido/siccoq temperamento crispos habere capillos consequatur: sed si à constitutione quę
à principio hoc fiat, quod nec tale alteratio, sed generatio est, manifestum est: si tamen ex tempe/
ramento. uerbi gratia/sicco in humidum mutatum fuerit. & ob hoc/uel color/uel cincinnus, &
anulus capillorum alteratus fuerit, directiq facti fuerint, planum quòd mutationis tēperamen/
ti/& alterationis coloris/aut capillorum causa, non naturale temperamentum fuit: sed uel conti/
nens/ uel ea quæ ipsis apponuntur, uel aliud quodcunq, & hoc est alteratio. de generatione igi/
tur & alteratione tanta. ¶ Propter quid autem id quod augetur in seipso augmētationis effecti/
uam causam habet ex dictis manifestum est: si enim nutriens/& augens/nutrito, & aucto uult as/
similari potentia/esse quale quod augetur manifestum est: quod uerò potentia est, non utiq si/
biipsi mutationis in illud causa fuerit: dictum est autem efficiens cum eo quod fit speciei/aut ge
neris eiusdem esse: meritò igitur quod augetur/nutriturq/nutrientis/augentisq ad ipsum assi/
milationis causa est. Si uerò localis mutationis causa motus est: motus autem/qui in singulo na/
tura/quæ in seipso causa est, siquidem natura principium est motus, atq quietis, in quo est pri/
mo per se, & non secundum accidens. meritò igitur mutationis in loco ea quæ mutantur/ipsa si/
biipsis causæ sunt. Dicente autem/quòd cum hoc aliquid est idem formam seruans, & cato ma/
nens, in aliqua passionum ipsi per se inexistentium mutata fuerit, tunc alterari dicitur, passiones
per se inexistentes intelligendum, non secundum significatum ipsius per se, quod in demonstra/
tiua traditum est, primum scilicet/& soli/& semper alicui inexistens, ut triangulo habere tres an/
gulos duobus rectis pares, ꝗ & eo quod habet ablato simul aufertur, sed per se hic itelligit, qđ
fit in ipso corpore: ut albedinem/caliditatem/& non extrinsecus, nec per habitudinem ad aliud si
bi aduenientem, ut si quid ex sinistro dextrum fiat, uel ex illis quæ iferius/ea quæ superius, & in
consimilibus. Quoniam uerò dixit quod effectiua causa non in augmentante est, sed in eo quod
augetur/alteraturq, & quod id quo alteratum est, quandoq quidem nihil/neq passum/neq al/
teratū est, quādoq uerò & illud: uidetur autem & nutrimentum/quandoq augeri, cum in spi/
ritum fuerit mutatum, sicut & alterans quandoq alterari: & hinc uideretur utiq in ipso eē aug/
mentatiua potentia, quæ ut dictum est in eo quod augetur, consideratur: propter hoc nūc po/
nit erroris causam, & increpat, quòd neq augetur nutrimētum, neq propter hoc in seipso aug/
mentatiuam potentiam habet. corrumpitur enim nutrimentum & spiritus, qui in ipso est, mini/
mè manet. patet igitur quòd neq augetur: siquidem oportet quod augetur priorem formā ser/
uans/crementum in magnitudine fecisse/quod si non augetur nutrimentum, neq augmentati/
uam potentiam in seipso habebit.

*Quo autem alteratum est aliquando quidem nihil passum est, aliquando verò & illud. sed alte
rans, & principium motus in eo, quod augetur, & quod alteratur, est. in his enim mouens, quoniā
& quod ingreditur fieri poterit aliquando maius, & quod fruitur ipso corpus, vt si quod ingre
ditur fiat spiritus, sed corruptum est hoc patiens, & mouens non in hoc.*

Com. 93. Tribus his secundum consequentiam se habentibus, eò quod augetur, quo augetur, augmen
tatiua potentia, cum quęsiuisset de hoc quo pacto augeantur quæ augētur, utrum corpore aut
incorporeo, quærit nunc, & de eo quo augetur, quoniam enim mutatum nutrimentū in eo qđ
nutritur, maius factum eē uidetur, & propter hoc uidebitur & ipsum augeri: propter hoc & de
isto sermonem corrigit, quòd & si maior factum fuerit non augetur: neq enim in seipso seruat
ea quæ ex communi conceptu augmentationi insunt: præcipueq oportere quod augetur mane
re, corrumpitur enim ingrediens & non permanet: exempla autem de alteratione ad augmenta/
tionem trahit, quoniam nec sine alteratiua potentia augmentatiuam operari possibile est: ꝑpter

quod de effectiua augmentationis causa loquitur,tãquàm in exemplo alteratiuę potentię sermonem faciens,nãq; quæ huic insunt,hæc utiq; etiam in augmentatiua potentia insunt, queadmodum igitur in alteratiua potentia,si commensuratum fuerit quod alteratur alteranti, agit in ipsum alterans ipsum,impassibile manens,ut si commensuratum fuerit ingrediens nutrimentum concoctrici ipsius naturæ potentiæ,patitur ab ipsa nutrimentum impassibili manente potentia. si tamen incommensurata fuerint multitudine,aut qualitate ingredientia,magis ab ipsis patitur alteratiua potentia,& imbecillior fit,quàm ut agere in ipsa possit.eadem & in augmentatiua potentia dicenda sunt,quòd quousq; commensurate se habuerit augmentatiua potentia augmentationis materiæ agit in ipsam,& quod augetur adauget:quousq; uerò incommensurate se habuerit,patitur ab ipsa magis,incommensuratum uerò per multa fit,aut per quantum,aut per quale, aut per tempus.quoniam enim determinata sunt naturæ opera,cum in commẽsuratam magnitudinem corpora deuenerint,tunc deinceps inepto existente subiecto per siccitatem, uerbi gratia,& frigiditatem,aut temperiei simpliciter incommensurationem, imbecillis fit augmentatiua potentia,& magis à subiecto patitur quàm in ipsum agat.¶ Sciẽdum autem quòd & si dicat aliquando quidem nihil pati alterans,aliquando uerò pati,non aduersat̃ dictis ab ipso alibi,quòd ea quæ similis sunt materiæ agentia omnino & repatiuntur:secundum prædominans enim,aut pati,aut uon pati ipsa nũc dicit,interdũ enĩ plus agunt quàm patiantur,interdũ aũt ecõtrario.

Quoniam autem dubitatum est de ipsis satis, oportet & dubitationis solutionẽ tentare inuenire, saluantes, ꝑmanẽte eo, quod augetur, & accedẽte aliquo augeri, abeũte verò diminui. Tex.c.35.

Cum dixit quæcunq; ex communi conceptu augmẽtationi insunt,& omnes ad ipsius sermonem conferentes dubitationes examinasset,nũc reliquum propriam de augmẽtatione opinionẽ uult edere,debitam reddi talem,quæ iis,quæ ex communi conceptu augmentationi insunt conueniat,& solitas de ipsa augmentatione fieri dubitationes effugiat.Erant autem,quæ ex cõmuni conceptu augmentationi inerant,tria quædam,& permanere,& aliquo adueniente augmentationem fieri,& quãcunq; partẽ eius,quod augetur,fieri maiorem,ut & in eo,quod diminuitur, minorem.Dubitationes autẽ solitę contra ea,quæ de augmentatione dicuntur fieri,erant hæ, uacui subsistentiam inducere,& corpus per corpus dicere permeare. sermoni enim dicenti incorporeo augmentationem fieri,sequebatur materiam à magnitudine esse separabilẽ,& subsistẽs uacuum: supponenti uerò per corpus augmentationem fieri,hoc per assumpto particulam omnem ex aduenientis additione maiorem fieri,sequitur,aut meatum,& uacuum eẽ totum,quod augetur:si quidem oporteret qđ aduenit per totũ pertransiẽs unicuiq; eius qđ augetur particulę appositũ fuisse:aut corpus per corpus permeare,& duo in eodem corpora esse.talia igitur sunt quæ prius edocta fuerunt,qbus cõsonã de augmẽtatiõe doctrinã tradere opus est,ut ea,quæ ex cõi ɔceptu augmẽtationi insunt,seruenẽ:& quę de ipsa dubitatiões ferunt̃,euitent̃.Incipiẽs aũt de augmẽtatiõe sermonẽ,duo qđã ad futura sibi utilia assumit,unũ qdẽ,non eẽ ea, quæ dissimiliũ sunt partiũ primũ adaucta,sed ea, quæ similarium,qa uerò hæc augentur,& quæ sunt ex his composita dissimiliarium partium augeri dicuntur,non enim facies, aut manus genitum nutrimentum ei quod generatur,apponitur,sed uel caro,uel os,uel aliorum aliquod similiũ partium.quare quæ primo augentur hæc sunt,alterum autem, ꝙ unaquæq; materialium rerum dupliciter dicitur, quandoq; quidem secundum formam,quandoq; uerò secundum materiam:carnem enim dicimus quandoq; formam carnis,quandoq; materiam,quandoq; ex utroq; compositum, qđ ut notum prætermisit,& nihil sibi in præsentia utile,cum enim fluxibilẽ dicimus carnem,& in defluxu ,& refluxu habere esse,aut compositam esse ex quatuor elementis,carnem dicimus carnis materiam,cum uerò pubescere carnem,aut intemperiem habere,aut mollem esse,uel duram carnẽ, dicimus formam, cum uerò diuisibilem esse,aut trifariam dimensam,aut multam,aut paucã secundum compositum. Quærendum est ergo secundum quod horum significatum augeri dicuntur ea,quę sunt similium partium,utrum secundum materiam,uel secundũ formam:si enim materiam dixerit aliquis augeri,neq; quę ex communi cõceptu augmentationi insunt seruabit, neq; incidentes dubitationes dissoluet, neq; enim permanere in hac seruabit,materia enim non permanet eadem,sed hæc quidem defluit,illa uerò affluit,neq; quãcunq; partem maiorẽ fieri in materia possibile est dicere,primo quidem, quia nõ permanet,quo pacto enim refluẽs, aliaq; & alia semper facta secundum omnem partem maior fieret,deinde & in dicta inconuenientia incide

Com 94.

enim/si quis in secus fluente flumine,umbram à corpóre aliquo demissam intellexerit, umbra q
dem in subiecta aqua existens,una est & eadem numero:aqua tamen non permanet una & eadẽ:
sed secundum partem hæc quidem effluit,illa uerò subingreditur.sic ĩtelligere oportet & in for/
ma ipsa,materia quidem secundum partem mutata:ipsa uerò manente semper eadem secũdum
numerum:quoniam & colores ipsi sæpe permanent materia non permanẽte:neq; enim ita secũ/
dum partem materia permutatur,ut simul auferatur aliquid & formæ.ut si statuæ nunc qui/
dem puta pes auferatur:quandoq; uerò manus/aliàs uerò caput:accidet enim hoc pacto in tem/
pore statuam ipsam ex alia aliam numero factam iri,non solum secundum materiam & æs,sed
etiam secundum indiuidualem figuram/& formam.non ita in augmentatione fit euacuatio ma/
teriæ.nam hoc modo totum debuisset mutilum fieri,quod factum nõ uidemus.sed ut in dicto
exemplo fluuii,quandoq; est amplior subingrediens aqua abeunte/quandoq; minor subingre/
ditur ampliore defluente:fluuius tamen totus/ut totus ipse sibiipsi continuus est, succedẽtibus
sibi continue aquæ partibus,& replentibus incessanter defluentem locum,& interuallum inter/
medium nullum derelinquentibus:sic quippè & in nostro accidit corpore/cum fiat tenuis un/
decunq; transpiratio ipsius materiæ/& resolutio:& si alicũde maior fiat/æquata statim per conti/
nuitatem ex circũcoeuntibus.siquidem secundum Hippo.confluxus unus/conspiratio una,om
nia compatientia sunt.quare forma nihil patitur materia affluente/defluẽteq;.si enim materia nõ
manente,etiam forma non maneret,neq; etiam ipsum quod augetur permaneret, & aliàs aliud
secundum numerum Socrates utiq; fieret.si ergo quousq; fuerit hic homo.uerbi gratia Socra/
tes/est idem secundum numerum:materia autem non eadem,necesse est igitur & formam ean/
dem esse.¶ Verum nec materiam totam secundum se totam tempore permutari possibile est, cũ
secundum partem fluit:ita ut nullum corpus in nobis senio confectis eius,quod erat in nobis ex
prima compactione subiecti permaneat.si enim hoc eẽt,possent utiq; & animalia immortalia eẽ,
materia semper pubescente:nunc enim/quia laborat ob tempus,non potest per uniuersum for/
mam seruare compositorum materia:laborat autem/quia patitur ex potẽtiis contrariis,quæ cõ
cordiam & temperiem per uniuersum seruare non possunt.igitur non totam transpirare putan
dum est:sed huius solidiora magis eadem semper numero permanere,unde & in carnibus/& os
sibus cicatrices,quæ ex uulneribus in iuuentute factæ sunt,uidemus usq; ad mortem permane
re.unde etiam ob hoc necesse est & formam eandem numero permanere. ¶ Quòd igitur pma/
nere ipsum auctum in materia quidem ueritatem non seruatur,sed in forma manifestum est ex
hoc,& unãquãq; etiã partẽ eius,qđ augetẽ/augeri ĩ materia qdẽ ĩpossibile est seruatũ iri:sed in for
ma possibile,materię eñi cuicũq; parti additionẽ fieri est impolẽ:qñ & corpus p corpus pmeare
est impossibile,formæ tamẽ q̃cũq; pars maior fit:ęqualr enim tota p totam q̃cũq; pars maior fit.
etenim facies tota per totam æqualiter augetẽ,& huius partes,scilicet oculus & nares/& aliæ : et/
enim quæcunq; oculi particula,& reliquarum partium æqualiter in magnitudinem crescit. ab/
surda quoq; omnia effugit.& quòd non fiat augmentatio per incorporeum est manifestum. sed
etiam si per corpus fiat/nec uacuum erit/nec corpus per corpus permeabit:non enim totum ad/
ueniens per totum permeat,sed apponitur solum priori materia superueniens : & quemadmo/
dum in canali ex corio facto,aquæ quidem appositio fit,& quę subingreditur apponitur sola p̃/
existenti/& propellente hac priorem se:sic æqualiter ubiq; fit aquæ multiplicatio,& sic quæcũq;
pars canalis æqualiter extenditur.ita etiam in augmentatione accidit.nã sanguificato nutrimen/
to per uenas quocũq; tracto/& circunfuso in unaquaq; consimilium partium,& natura cuiusq;
partium condigerente hoc/& mutante in subiecti substantiam:sic augmentationem accidit
fieri.est enim & in ossium substantia/& carnis/& reliquorum humiditas quædam ubiq; sparsa;
& maximè in substantia eorum,quæ augentur:hæc enim sunt humidiora.sanguis igitur ab ex/
tra circũsusus cuicunq; partium apponitur humiditati huic,& propellens ipsam,uel potius un/
decunq; à partibus tractus secundum omnem dimensionem,ampliorem facit,quæ condigesta à
potentia nutritiua,mutatur in subiecti substantiam.quoniam igitur habet curam natura etiam
de figura partiũ,ampliore facta subiecta materia,superextendit huic æqualiter unamquãq; for/
marum:& ita quãcũq; partem dicimus augeri.sicut ergo circũferentia canalis multiplicata intus
aqua secundum omnem sui partẽ æqualiter extensionem recipit,sic & in his/quæ augentur,ac/
cidit materia ampliore facta formas æqualiter super ipsam expandi.& quia appositio sanguinis
secundum tres dimensiones fit,ob hoc etiam augmentatio fit/secundum omnem dimẽsionem;

quid igitur sit quod augetur, & quomodo fit augmentatio secundum Aristo. dictum est. ¶ Sed dubitauerit forte quis aduersus dicta. primum quidem quomodo seruatur, oportere quod augetur adueniente aliquo augeri. si enim nō per totū id quod augetur, procedit id quo augetur, scilicet sanguis, sed solum præexistenti apponitur: augetur autem quæcunq; pars: non igitur uniuerso, quod augetur, aduenit: quia non cuilibet parti est appositus sanguis. Præterea si non est materia, quæ augetur, sed forma, non igitur ei, quod augetur, accessus fit nutrimēti: sed aduenit alteri, alterum autem est quod augetur. ¶ Ad hæc autem dico non esse contraria hæc his, quę ab Aristo dicta sunt. simpliciter enim sic dixit q; oportet quod augetur adueniente aliquo augeri, & non dixit oportere formæ aduenire. quare aduenit quidem materię, quod aduenit, sed forma augetur. facta igitur appositione ipsi materiæ, & propulsione facta, accidit sub q̄cunq; parte formę multiplicationem materiæ factam iri. ¶ Sed hoc ipsum rursus dubitatione dignum est, quo pacto propulsio aut tractio fit, & quid est omnino quod propellitur, aut trahitur. ipsam enim carnem trahi, seu propelli impossibile est: dico scilicet compositum, sic eni accideret calcanei carnem, manus carnem factam iri, aut coxæ, aut alterius cuiusdam. si autem sparsam in ossibus, aut carne humiditatem, eandem ab apposito sanguine propelli dicunt, interrogabo quænam sit hęc humiditas: si quidem substantialis carnis humiditas, elementum ipsius est. quo pacto igitur possibile est non substinente tota carne ꝓpropulsionem, elementare ipsius humidum, & completiuū substantiæ propelli, ipsa prius non corrupta? si autem non substantiale est humidum eius hoc, sed ut id quo nutritur, & quod ex nutrimento aduenit, impossibile est hoc per totam esse carnē: quoniam enim est corpus hoc, & non qualitas, impossibile est hoc per totam carnem procedere: sic enim corpus per corpus permeabit. hinc quoq; accidet nō quáuis partem auctam iri. si enim apponitur secundum quasdam partes sanguis, deinde ipsi sic mutato superexpáditur forma, totum quidem, ut totum maius fit, sed non quodlibet eius sensibile púctum, ut ipse dicit. sicut enim porta, aut mensa, si ab extrinseco ei apposita fuerint ligna: totum quidem maius factum est, nō tamen quæcunq; pars mensæ augmentationem suscepit, & quemadmodū quadrato gnomon circūpositus totum quidem quadratum, ut totum auxit: non tamen quácunq; præexistentis partium maiorem fecit, sed mansit spatium immutabile: sic proculdubio, & in his quæ augêntur, si appositio materiæ facta est secundum quasdam partes, eodem modo quo dicta, accidet augeri quæ augentur. hoc autem est præter euidentiam. uidemus enim uerę quácúq; partem eius quę augetur, maiorem fieri. & forte augmentationem quidem in aliis dimensionibus possibile est seruare, eam uerò quæ est secundum lōgitudinem minimè. sit autem sermo exempli causa in una parte, ut osse. hoc igitur sanguine non solum exterius circunfuso, sed etiam in profundum sparsim procedente, natura materiam ampliorem accipiens super expandit, extenditq; figuram ossis, & seruat eandem in maiori mole. quemadmodum si fistularem ceram intellexeris, deinde huic exterius ceram circunfusam: aut etiam in profundum ubicunq;, deinde ipsam artem, aut flatu, aut aliquo alio modo tumefacientem fistulam, & latiorem facientem: manifestū est igitur quòd in hac appositio non secundum omnem partem facta est: figuræ tamen auctio, nō ut in quadrato, cui est gnomon circūpositus, perfecta est, sed tota in uniuersum secundum omnem partem fistula in maiorem molem aucta est. tale igitur etiam in natura oportet intelligere, quòd ampliore materia ossi circunfusa, expandit natura totam per totam figuram, & nō exterius ei appositionem fecit. augmentatio igitur in latitudine, hoc utiq; modo potuerit intelligi. Eam uerò quę est in longitudine, non est eodem modo possibile, quoniam enim fistularia ossa solidas habent desinentias, ubi & colligationes partium fiunt, quomodo crescit in longitudinem pars fistularis in osse, si enim secundum finem longitudinis appositio fiat sanguinis, proculdubio in id quod est similis speciei cum subiecto, mutatio facta fuerit. quare solidæ ossium partes augebuntur: nō tamen fistulares, si autem appositione facta in profundum ossis, sic crescit in longitudinem, aut secundum uniuersam circunferentiam ossis procedet sanguis ad profundum, aut non secundum uniuersam. si igitur secūdum uniuersam totaliter diuidetur os: & rursus augmentatio, non erit cuiuslibet partis secundum longitudinem, sed quemadmodum si quadrato quadratum aliud apponat aliquis, facit totum altera parte longius, non aucto subiecto secundum longitudinem, sed uelut facta ei coniunctione, seu copulatiōe alterius similis in specie. hoc quippè & in ossibus accidet. quo pacto etiam & extrema ossium solida augmentationem recipient. si autem non uniuersæ circunferentiæ in profundum facta fuerit ossi appositio, sed secundum quasdā partes nō

augebitur

augebitur per totum in longitudine,sed in quibusdam partibus.hoc autem est impossibile: diuelletur enim totum quibusdam quidem partibus ossis in lõgitudine auctis,quibusdam uerò non.neq; enim possibile est naturam secundũ longitudinem æqualiter extendere fistulares partes ossis,non præsubiecta materia extensibili.Præterea quo pacto omnino possibile est quácũq; partem ossis in longitudine augeri dicere?ná eò quòd ex magis conuexa minus conuexa fit pars fistularis ossis,augebitur utiq; omnis pars in latitudine æqualiter,sed in longitudine quo pacto seruabitur quácunq; partem augeri?sit enim quòd per totum in longitudine circũponatur sanguis,& trásformetur in ossis naturam:manifestum est itaq;,quòd hic mutatus,appositus est cõnatus ei,qui à principio fuit,& fecit totum maius secundum longitudinem,non tamen cuilibet parti est facta augmentatio,secundum lõgitudinem.Eadem & de profundo utiq; dixerim.si enī non per totum profundum appositio sanguinis fit,sed secũdum quasdam partes apponit,quomodo quæcunq; pars in profundum augebitur?sit enim aliqua caro digiti profundum,seu altitudinem habens,& adueniat huic aliquis sanguis,& circunfundatur & spargatur in ea , manifestum est quòd non cuilibet eius parti,sed quibusdã est appositus.mutato igitur sanguine in carnis substantiam,quòd quidem totum est factum maius manifestum est.sed nunquid si sumpsero quasdam partes carnis secundum profunditatem,quibus nõ est appositus sanguis,maius ne dicam, & hoc factum esse?non certe.neq; enim est circũposita ei materia aliqua,super quam forma sit expansa,sed eadem manet,quæ erat etiam à principio:eodem modo etiam si secundũ longitudinem aliquæ partes sumptæ fuerint,quibus non est appositus sanguis,idem certe accidet: neq; enim auctum aliquid fuerit,cui nulla est appositio facta:sed quorumcunq; quidem figuræ in maiorem tumorem eleuantur sphæricæ existentes,aut simpliciter rotũdæ,hæc,eò quòd magis minusue conuexa fiant,dicentur utiq; secundum omnem partem augeri,aut minui,ut iã dictum est:eò quòd nulla sit pars,quæ non sit facta magis,minusue conuexa:in quibus autẽ non est figura rotunda,nescio quo pacto possibile sit dicere quamcunq; partem horum augeri,cum non fiat cuicunq; parti appositio.

Amplius autem quodcunq; punctum sensibile,aut maius , aut minus factum esse, & neq; vacuum esse corpus,neq; duas in eodem loco magnitudines,neq; incorporeo augeri. Assumenda autẽ causa.cum determinauerimus primum:vnum quidem,quod ea quæ sunt dissimilium partium,augẽtur,quia ea,quæ sunt similium partium augẽtur:componitur enim ex his vnumquodq;. deinde quod caro, & os, & quæcunq; talium partium duplex est , quemadmodum & aliarum in materia formam habentium:etenim materia dicitur & forma,caro, vel os.quácunq; igitur partẽ augeri, & aliquo adueniente, secundũ formã quidem contingit,secundum materiam verò minimè.

Quoniam dixit punctũ,rectè addidit,sensibile,pro eo,quod est,non est adeo parua particula, ut puncti ad corpus rationem subeat,quod non est factum maius:fit autem maius quidé quod augetur,minus uerò quod minuitur:postea dubitationũ de augmentatione causam ait assumédam esse.cũ enim dixerit & quid est quod augetur,& quomodo augeť,solutas habebit de augmentatione dubitationes.causa igitur,inquit,augmentationis de ipsa dubitationes soluet.sed antequàm hoc dicatur,prius inquit quædam , quæ ad sermonem de augmentatione nobis erunt utilia determinauisse opus est. Primum igitur antea determinat , ad eorum,quæ similium sunt partium augmentationem,& quæ sunt dissimiliũ augeri.non enim faciei additione facies augeť, neq; manus,manus,sed eo q; caro,& os,& neruus, & omnia simpliciter similiũ partiũ augentur. ita accidit his augmentatis,& quæ dissimilium partium augeri.quemadmodum enim quæ similarium materia,dissimilarium sunt:talis enim similariũ compositio dissimilaria facit:meritò igiť cõtingit similaribus adauctis,& quæ ex his cõposita sunt aucta esse.Rectè autem hoc antea determinauit.quoniam enim oportet quod augetur permanere,oportet primo scire quæ nam ꝓpriè augentur,ut de iis quæramus si uere permanent,& quo pacto permanent.etenim si simile factũ quod auget ei quod augetur,adiicitur,ut ipse dicet,quod uerò augetur fuerit facies,& nutrimẽtum utiq; facies factum adiiceretur . hoc autem est inconueniens : os uerò,& carnem,fieri dicere nutrimentum: nullum inconueniens.hoc igitur primum.Secundum autem est eorum,quæ antea determinat,singulum materialium dupliciter dici , quandoq; quidem secundum materiam, quandoq; uerò secundum formã.carnem enim quandoq; secundum subiectum uocamus,quandoq; uerò secundum formam.uocamus autem quandoq; & ex utroq; compositum carné,& os:

Com. [illegible]

esse dicentes, non magis nasum, quā oculum dicimus, sed æqualiter unaquæq; faciei particularū augetur, sed & uniuscuiusq; particulę æqualiter particulæ augentur: æqualiter eni totus nasus augetur, similiter & manus unusquisq; digitus, & cuiuscunq; digiti unusquisq, nodus, quoniā igitur caro dupliciter dicitur, & secundum materiam, & secundum formam, secundum materiā quidem non quodcunq, carnis auctum est, secundū uerò formā quodcunq; auctum est.

Maius tamen totum factum est, adueniente quidem aliquo, quod vocatur nutrimentum, & cō Tex.c.38.
trarium, mutato autem in eādem formam, vt si sicco adueniret humidum, aduenie͂s autem muta
retur, & fieret siccum, est quidem vt simile simili augetur, est verò vt dissimili. ℭ *Dubitaret au* Tex.c.39.
tem aliquis qualenam oportet esse quo augetur: manifestum vtiq; quod potentia illud. vt si caro potentia carnem actu: alterum igitur, corruptum autem hoc caro factum est. igitur nō ipsum per se: generatio enim esset, non augmentatio, sed quod augetur hoc.

Cum dixisset de eo, quod augetur quod nam est. q. scilicet non materia, sed forma, nunc uult Com. 17.
& de augmentante dicere quod nam est. necesse autem hoc uel corpus esse, uel incorporeū: quod igitur non incorporeum, sed corpus iam demonstrauit. nunc uerò quale corpus sit, quærit, utrū simile ei quod augetur, aut dissimile & contrarium. & inquit partim quidem ei, quod augetur esse simile, quod augetur, partim uerò dissimile, contrariumq;: potentia enim simile, actu uerò, contrarium. quoniam enim quod alicuius similis additione augetur. carnem enim carne oportet auctam iri, & os osse: ob hoc necesse est simile eē quod auget, ei quod augetur. sed quoniam rursus nutrimentum ab eo quod nutritur, & augetur, pati necesse est: patitur autem non simile à simili, sed contrarium à contrario: ob hoc rursus oportet nutriens, & augens contrarium esse ei quod augetur & nutritur. quare si oportet augens pati ab eo quod augetur, & sic mutari in illius substantiam, necesse est potentia quidem esse simile, actu uerò contrarium. nutrimentū igitur cum sit potentia ei quod nutritur, & augetur, simile ipsi appositum, & ab ipso passum, quod erat potentia (erat autem simile) hoc actu genitum, & assimilatum, nutrit, augetq; carnem, & os, & aliorum singulum: mutatur autem nutrimentum nō ipsum per se, neq; seorsum ab eo quod nutritur, & augetur existens: non enim caro cum carni accesserit, sic ipsam nutrit, & auget: si eni, antequàm nutrimentum ei quod augetur apponeretur, in illius substantiam mutaretur, generatio magis tale non augmentatio esset: sed oportet nutrimentum prius cū eo quod nutritur mixtum esse: deinde ab illo, cum passum fuerit in illius substantiam mutari. quemadmodum enim si ardenti igni ligna imponeremus, passa deinde flāmam augerent: tunc dicimus ignis augmentationem esse genitam: quod si ad extra accenderetur lignum: deinde apponeremus alteram flāmam cum tetigerit, generationem, & additionem, non augmentationem genitam esse ignis: diceremus. itaq; quoq; & in his quæ augentur se habet: siquidem mutatum nutrimētum in carnē, ita carni appositum fuerit: generatio, & additio, non augmentatio carnis erit: nunc uerò hoc non fit: sed prius apponitur subiecto nutrimentum: deinde in illius substantiam ab eius natura mutatur. In eo uero DVBITABIT AVTEM ALIQVIS illud AVTEM pro eò qđ est ENIM intelligendum est. tāquàm enim, cum iam soluisset dubitationem, ita hoc induxit. Cum eni dixisset, quòd id quod auget, partim quidem ei quod augetur est simile, partim uerò dissimile, potentia quidem simile, actu uerò dissimile: & cum soluisset quæsitum, sic dubitationem induxit quasi diceret. etenim dubitare aliquis posset, quale nam oportet eē quod auger, utrum ei quod augetur, simile, an dissimile. deinde tāquàm quòd ex dictis iam dubitationē soluerit, intulit: manifestum itaq; quòd potentia, hoc est manifestum ex iam dictis. si uerò potentia illud est, planū quòd actu aliud quid erit, sed non quoduis: non enim quoduis à quouis patitur, sed contrariū à contrario, quatenus enim subiecti contrario participat nutrimentum, eatenus ab ipso patitur, deinde inquit quòd potentia alicui simile, ut actu fiat simile, oportet corruptum iri, & quod quidem prius actu erat abiicere, hoc uerò actu fieri, quod tunc erat potentia. si igitur oportet quod auget corruptum ei quod augetur, simile factum esse: non oportet ipsum per se corruptum eē: generatio enim tale, non augmentatio, & simul per hæc differentiam generationis, & augmentationis nobis tradidit, quòd generatio quidem mutatio est ipsius materiæ per se, augmētatio uerò mutatio materiæ eius, quod augetur, non ipsius per se, sed in eo quod augetur mutatę. ipsum igitur inquit, quod augetur, hoc mutatur: in generatione enim ipsa per se materia ex nō ente in

ens mutatur, in augmentatione uerò quod augetur, apposita materia mutatur: cum scilicet à naturali ipsius potentia passa fuerit: & hoc facta, quod illud est. simul igitur materia, cum ab ipso passa fuerit, in ipsum fuit mutata: & illud ob hoc in maiorem magnitudinem mutatum est: non igitur sine generatione, neq; augmentatio: sed quoniam non per se materia mutatur, sed in eo facta ei assimilatur incrementum magis ipsius formæ, & augmentatio, non generatio dicitur: non enim non ens fit, sed ens ad maiorem crescit magnitudinem.

Quid igitur patiens ab hoc auctũ est, aut mistum, quẽadmodum vino si quis infunderet aquã, hic autem possit facere vinum quod mistum est. & quemadmodũ ignis, cum tetigerit combustibile: ita in eo quod augetur, & existente actu carne, quod inest augmentatiuum adueniente potentia carne, fecit actu carnem. igitur simul existente, nãq; si seorsum, generatio. est enim sic facere ignem ad existens apponẽtem ligna, sed sic quidem augmentatio: cum verò ipsa ligna accensa fuerint, generatio.

Com. 98. Cum dixisset de eo quod augetur quidnam est, similiter autem & quod auget: dicit modum quo fit augmentatio. oportet enim, inquit, misceri augens & auctum. mistum enim augens aucto: & mutatum à naturali potentia eius quod augetur, in substantiá eius quod augetur, sic facit augmentationem. sicut si quis in dolium uinũ habens, quod uim habeat mutandi, & assimilandi omne infusum sibiipsi, infundat aquam. mista enim aqua, & mutata à potentia uini in eius substantiá, auxit uini quantitatem: & in maiorem molem mutauit, & quẽadmodũ ignis tangens ustibile, mutauit ipsum in suiipsius substantiam, & ita maius ab illo factum est: sic quippè & in his quæ augentur se habet. simul quoq; p hæc & causam augmẽtationis effectiuá assignauit: nutritiuá. s. & augmẽtatiuá aiæ potẽtiá: manifestũ aũt est q nõ. qa qlibet pars argumẽtabilis augetur: oportet & augens toti mistum pertransire. aut enim uacuum erit totum, aut corpus per corpus permeabit: sed sufficit secundum aliquam partem facta appositione, secũdũ totũ augmentationẽ factá iri. sicut & euacuatũ undecũq; corrugatum uidemus. & si euacuatis propinquis partibus, nõ simul omnibus. ut & in his, in quibus inciditur uena, se habet, eò q trahitur ad euacuatá partem totius corporis sanguis. sic profectò & in iis quæ augentur, appositione secundum aliquas partes facta, fit appositio omniquaq;, eò quod aduenit propellẽte id quod est ante ipsum, non permeãte per ipsum. ut in canali se habet, qui coextendit ampliori aqua. ná in uniuerso corpore conspersa est humiditas quędam nutritiua subiecti, & nata mutari in substantiam illius. nutrimento igitur humido existente, & misto præexistenti in corpore humiditati, accidit per proportionem omniquaq; ipsam crescere: non penetrante illa omniquaq;, sed propellente priorẽ se, & illa rursus priorẽ se, & sic materia ampliore facta, ubiq; ad maiorem tumorem crescit forma: unaquęq; enim pars cum propria figura habet esse, quæ ubiq; materia multiplicante, crescit ad maiorem tumorem. ut enim à principio cum propria figura unamquãq; partium natura fecit subsistere, sic cum hac, prouidentiam, & custodiam habet ipsarum. q igitur forma secundum figuram secundũ quãlibet partem æqualiter nutritur, & augetur, nutritione quidem existente formæ permansione, extensione autem ad maius quantum augmentatione ipsa, ita pcedens sermo rectè declarauerit. Sed de forma substantiali, ut carnis, quatenus carnis, & ossis: quo pacto seruatum fuerit nutriri formas has, uel augeri? si enim qcunq; carnis pars est formata, quod autem nutritur, & augetur corpore nutritur, & augetur, quo pacto seruabitur totam per se totam nutriri carnem, si enim oportet ei, quod nutritur, apponi nutriens: partes igitur quibus non est appositum, non nutriẽtur: impossibile est autem cuilibet esse appositum: non igitur quæcunq; pars nutrietur, & augebitur. Quo pacto etiá quęcunq; pars formę carnis augebitur? tota enĩ ut tota minimè. neq; enim cuicunq; parti carnis appositio maior facta est: unaquęq; tamen pars materię facta est: in quo autem non est facta appositio materiæ, neq; utiq; mutatio in simile facta est: quare neq; in maiorem molem extensio. Ni forte autem omnino non est dicere nutriri, & augeri talem formam, sed solũ ampliorem fieri. si enim nutritur, & augetur corpore, cum illud mutatur in illius substátiá: corpus autem per corpus impossibile est procedere: aliud itaq; erit quod fit simile ei, & cõnatũ. non tamen quod pręexistebat accepit aliquid ab adueniente, neq; formam aliquam, neq; magnitudinem. & si unaquæq; partium carnis ex materia, & forma est, forma in materia habente esse, manifestum profectò q, materia fluente ipsius carnis, commeat & forma in illa esse habens. non enim

separata materia remanet indiuisibilis forma, quę in illa substeterat. si autem cõmeat forma cum materia, & unaquæq; partium carnis, & reliquorum huiuscemodi est, quod non permanet sub nutrimento non nutrietur, neq; augebitur: manenti autem appositum est ꝙ fit. Nisi quis secundum qualitatẽ nutriri dicat carnẽ & reliqua, nutrimento ipso appositione roris sm qualitates, & humefaciente & calefaciẽte iuxta posita corpora. Sed hoc pacto nutritio quidẽ carnis, & reliquorum seruata fuerit, augmentatio uerò minimè. nã id quòd qualitate sola humefacit, aut calefacit, non facit maius secundum magnitudinẽ patiens ab eo, sed solum secundum qualitatem alterat ipsum. quare in forma substantiali quãcunq; partẽ augeri non possumus dicere: tota enim maior facta est, sed nõ unaquæq; pars: nõ enĩ cuilibet est facta appositio, & mutatio: magis aũt in nulla, sed appositio solũ & unio: sicut si aqua aquæ unita fuerit. nequaquã igitur cẽm partẽ maiorẽ fieri, & nutriri uerum est ita dictum, ut ipsa secundum se quælibet minima pars nutriatur, & augeatur: sed quemadmodum non cuicunq; parti fit additio nutrimenti, sed propter totius continuitatem toti apponi dicitur. & ita cum totum factum est maius, quĩa totũ constat ex omnibus partibus, merito & partium unaquæq; simul cum totalitate extendi dicitur: cum sic & totũ nutriatur, & sui seruet speciem & ideã: & sic pars carnis, & reliquorum nutriri dicitur, cum totum ipsum conseruetur.

Quantum autem vniuersale quidẽ non fit. sicut neq; animal, quod neq; homo, neq; singulariũ, sed quemadmodũ hic vniuersale, & ibi quantum. caro igitur, & os, vel manus, vel nerui, & horũ ea, quę sunt similium patium, adueniente quidẽ aliquo quanto, sed non carne quanta. Tex.c.40

Quoniam augmentatio est generatio quanti, dixit autem augmentationẽ corpore fieri, & nõ incorporeo: ne quis dicat ꝙ si omne qđ fit ex nõ tali fit, oportebat & quãtũ ex non quanto fieri: nunc autem accidit quantum ex quanto fieri: materia enim eius quod augetur, est actu quanta. dicit ergo ad hoc ꝙ si quidem esset uniuersalium generatio, opotuisset uere quod fit quantum aliquod ex non quanto factũ fuisse, quoniam uerò neq; quãti uniuersalis est generatio, neq; alius alicuius uniuersalis, nullum est inconueniens quod fit quantum ex quanto factum esse. nam aliquod quantum ex aliquo quanto fit, ut & aliquod animal ex aliquo animali. nullum enim uniuersale habet esse per se, sed in singularibus habent esse. quantũ ergo quod fit, est aliquod quantum, ut quanta caro, aut os quantum. non est ergo mirandum quãtam carnem ex sanguine quãto fieri, & alio aliũ: & ꝙ quidem uniuersalium nullum generatur, quia neq; subsistit aliquod uniuersalium per se, manifestum est. ¶ Nunc autem non ob hoc ex non quãto quantum fit. & enim cum nec uniuersalis homo generetur, nec uniuersale animal, tamen ex non homine fit homo & ex non aĩali aĩal: semẽ enĩ non est aĩal, nec homo. nec etiam ex aliquo non hoĩe, aliquo autem hoĩe, sed simplr ex non hoĩe, & simpliciter ex non animali. nõ fit autem & in quãto se habet. nõ enim ex simpliciter non quanto quantum fit, sed ex aliquo quanto quantum aliquod. quare habet differentiã ad reliqua. nam semen cum non sit animal, fit animal: & cum non sit homo, fit homo. non tamen cum non sit quantũ aliquod, fit quãtum: sed cum sit omnino aliquod quantum, fit aliud quantum. huius autem causa est ꝙ animal, ut animal, non est immutabile, neq; aliquod aliorum huiuscemodi: sed quãtum ut quantum immutabile est: quoniam & corpus ut corpus immutabile est. neq; enim ut corpus mutatur, sed ut aer, aut ignis, aut aliquid talium. huius aũt rursus causa est, ꝙ ut materia propinqua substrata est formis ipsis omnibus, corpus trifariam dimensum. propter quod dixit caro quanta fit: & os quantum. non simpliciter autem quantũ, sed fit quanta caro: quanto aliquo adueniente, quod est potentia caro. non tamen quanta carne: non enim ab extrinseco caro fit, deinde apponitur, sed prius appositum ita fit caro. Com. 99.

Quatenus autem potentia compositum ex vtroq;, vt quanta caro, sic quidem auget: etenim quantam oportet genitam esse, & carnem: quatenus autem solum caro, nutrit. hac enim differunt nutrimentum, & augmentatio ratione: quapropter nutritur quidem, quousq; saluum fuerit & quod diminuitur, augetur autem non semper. & nutrimentum augmentationi idem quidem, esse autem aliud, quatenus enim est adueniens potentia quanta caro, eatenus quidem augmentatiuum est carnis: quatenus autem solum potẽtia caro, nutrimentum. hæc autem forma ipsa sine materia, vt immaterialis potentia quædam in materia est: si vero aliqua aduenerit materia, existens potentia im Tex.c.41

ti, quantum est opus à potentia alteratiua & assimilatiua subiectis. ideo nutritio quidem fit, permanet enim forma, sed cò quòd sit plus quod defluit eo quod apponitur, accidit & minutioné factam esse. manifesto autem exemplo usus est ipsius aquæ infusæ in uinum, & à principio quidem patientis magis à uino quàm agentis in ipsum. tandem uerò cum multiplicata est aqua debilitata ipsa uini potétia, & potius ab aqua patiéte quá agente in ipsam. nõ est auté in oibus conueniens exéplũ: nã per potentię diminutioné erit cõueniés diminutiõi: diminuta enim & ibi nutritiua potétia, & minus apponéte eo, qđ defluit, fit diminutio: quatenus uerò infusa aqua uino fit amplius quantum, secundum hoc non est conueniens exemplum de diminutione: nam ibi cum potentia etiam quantum diminuitur. solius ergo debilitatis potentiæ est exemplum: laborat autem continua operatione: est enim cũ corpore operatio potentiæ in quo & esse habet. laborans autem non potest amplius appositiones facere ei quod nutritur secũdum quantitatem, cú parua fiat alteratio, sed nutrit solum: ampliori ergo facto defluxu fit minutio eius: & maximè eius in quo primo est potentia: hæc scilicet calidi, humidi, quod enim est primo particeps augmentationis in extensione, quia habet in seipso nutriens, etiá particeps est debilitatis eius primo, & uincitur diminutum propter minorem nutrimenti appositionem à contrariis potentiis, frigida, & sicca: quarum uictoria fit senium.

Quoniam autem primum oportet de materia, & vocatis elementis dicere, & si sunt, & si non, Tex.c. 43
& vtrum sempiternum vnumquodq;, aut fit quodammodo, & si fit, vtrum ex se inuicem fiant omnia eodem modo, aut primum vnum ipsorum est. necesse itaq; prius dicere, de quibus indeterminate dicitur nunc, omnes enim & qui elementa generãt, & qui ea, quę ex elementis, disgregatione vtuntur, & congregatione, & ipso agere, & pati. est autem congregatio mistio.

Cum confutauisset falsas antiquorum de generatione opiniones, & dixisset uniuersaliter de Cõ.102.
generatione, & distinxisset ipsam ab alteratione, & mutatione secundum locum: & dixisset quid est augmentatio, & quid quod augetur, & quo augetur, & quis modus, quo augentur quæ augentur: deinceps ab hoc loco consequens erat dicere de generatione eorũ, quæ singulariter generantur, ut de his, quæ in sublimi fiunt, de plantis, animalibus, metallis: sed quia disputaturum generatione singulariũ oportet prius de proxima cuiq; generatiõi materia pertractare, ut quæ nam sit sublimibus subiecta materia, quæ nam metallis, & reliquis similiter, nam quemadmodum sermonem de naturalibus omnibus, pręcedit sermo de materia simpliciter, quę omnibus, communiter naturalibus subiicitur, de qua in libro physicorum edocuit: ita & particulariũ generationem, & subiectam singulis ipsorum materiam pcedere oportet sermonem de materia uniuersali, eorũ quæ simpliciter generant: hæc uerò sunt ipsa elementa. erat igitur necessarium præassumere sermoné de elementis. nisi enim quis cognouerit quæ nam, & quot & qualia sint ipsa elementa, nunquam poterit propriam cuiusq; materiam inuenisse. communiter enim hæc post primam materiam omnibus subiiciuntur, & sunt materia corporea communiter omnium, quæ generantur. propter hoc primum de ipsis proponit sermoné, an sint elementa eorum, quæ generãtur, quatuor hæc uulgatissima, necne: & an sint generabilia hæc, aut ingenerabilia, & immutabilia, ut uisum est Empedocli: & si generabilia, an ex se mutuo aut ex altero quodam: & si ex se mutuo, an similiter omnia in omnia mutantur, aut est aliquod ipsorum primum, ex quo cætera mutantur, ut materia cæteris subiectum: ut uidetur Thaleti quidem aqua, aer uerò Anaximeni, Heraclito autem ignis. quæret etiam an quatuor sint numero, uel plura. & ostendet q sint quatuor tantum. & omnis in his terminabitur ppositus tractatus. & ita deinceps in sequentibus tractatibus de his, q̃ particulariter fiũt, faciet sermones: in opere quidem meteororũ de his, quæ in sublimibus, in ope uerò de animalibus de generatiõe animalium, & de reliquis similiter. iam etiã in negocio de coelo inquisiuit de elementis, & demonstrauit q ordine primus est de elemétis sermo, & præterea q nec ingenerabilia sunt, nec incorruptibilia, & q non ex alio quodam subiecto fiunt, nec sunt infinita, sed finita. quot tamen sint aut quo pacto ex se mutuo fiunt hæc, in illis supersedit, distulitq; in hoc loco dicere de his. Est igitur ppositum ostendere de elementis, qualia & quot numero. & q ex se mutuo est eis generatio, & quis est modus generationis eorum ex se mutuo. Cum uerò quædam sint quæ sermonem de elementis præcedunt, quibus non dearticulatis impossibile est facile procedere sermoné de elemétis, de illis pponit primũ dicere. Sunt auté

tria hæc, quid est mistio, quid agere & pati. quid tactus. Quòd uerò necessarius sit de his sermo disputaturo de elementis, & ex ipsis antiquis astruit. omnes enim qui & unũ, & plura elementa dicunt, utuntur agere ipso & pati, & congregatione, & disgregatione. nam & qui dicunt unum elementum, & huius congregatione, segregationeq; cętera dicunt fieri, ipso agere, & pati utũtur: nam segregari, & congregari pati quoddam est. si autem est patiens, necesse est omnino & agens esse. similiter & plura, & qui mutabilia, & qui immutabilia ipsa dicunt, & eos quidem, qui mutabilia dicunt, manifestissimũ est ut ipso agere & pati. agentia enim inter se, & à se mutuo patientia, sic mutationem mutuã faciunt. Empedocles quoq; immutabilia dicens, utitur agere ipso & pati. nam & si secundum mutationem substantiæ non patiantur, saltem congregationem disgregationemq; sustinent, faciente hæc ipsa lite, & amicitia. quare necessarius est de elementis diputaturo de agere, & pati sermo. quomodo enĩ omnino sciemus an impassibilia sint necne: hoc ipsum ignorãtes qd sit agere, & pati? sed si de agere & pati necesse est dicere. manifestum inquit est, q necesse est de mistione disputasse. nam agentia, & patientia necesse prius est inter se misceri: neq; enim cũ corpora sint, & abinuicem distent, unquàm iter se egerint, aut passa fuerint. & q necesse est his, q dicũt ɔgregatione, & segregatione generationẽ fieri mistionẽ assumere: nam congregatio est mistio. si ergo de mistiõe oportet pertractare, proculdubio & de tactu tractandũ est, quæ enim mutuo miscentur, oportet se prius mutuo tangere. quo pacto enim mista fuerint, quę non se tetigerint? quapropter ad sermonem de elementis necessarius est sermo de agere, & pati, & ad hũc sermo de mistione. oportet enĩ agentia, & patientia inter se mista iri. & ad hunc sermo de tactu. quomodo enĩ mista fuerint, quæ non se tetigerint? quare necessarius est de tactu, de mistione, de agere, & pati, sermo. præterea quoq; inquit necessario determinaturus sermonem de his, quoniã usi his naturales Philosophi qui nos præcessere, nullum sermonem de eis fecerunt, quidnam singulum ipsorum significet: sed ipsa ita indeterminate permiscent. de his ergo primum sermonem facit, & primo de tactu. Quoniam autem dixit de materia, ne putemus de prima materia incorpoream ipsum dicere, de qua iam disputauit in physicis, ob hoc addidit: & his quæ uocantur elementa: ac si diceret de materia, quæ est ipsa quæ uocantur elementa dixit autẽ forte ob hoc, quæ uocantur: quoniam nondum demonstrauit quòd hæc sunt elementa. hoc autem siue sint dixit, pro eò quod est, si sunt elementa eorum quæ fiunt: non enim simpliciter si sunt: nam hoc est manifestum: sed si sunt elementa eorum quæ generantur. uerbum autem illud aliquo modo in dicto FIVNT ALIQVO MODO addidit pro eò quod est secundum aliquem modum. non enim secundum se tota generantur, sed secundum partes. In illo uerò necesse est prius dicere de quibus indeterminate, est redditio illius coniunctionis QVONIAM: quoniam enim oportet primũ de materia & his quæ uocant elementa dicere, necesse est prius dicere de his quæ nũc indeterminatè dicuntur: dicit autem de tactu, & mistione, & agere, & pati: ueluti cõferentibus ipsi ad doctrinam de elementis, quæ tamen nondum assecuta sunt determinationem, nec dearticulationem à progenitis: per hæc autem statuit, firmatq; quòd necessarius sit de prædictis sermo. si quidem omnes, quicunq; de generatione pertractarunt, cõgregatione & segregatione, ipso agere & pati, res ipsas fieri dicũt. ¶ Sed est dignũ dubitatiõe quo pacto dixit oẽs ɔgregatiõe, & segregatione uti, & agere, & pati, q enĩ cõgregatiõe, & segregatione oẽs usi sint, manifestũ est: nõ oẽs tñ agere & pati utunt: sed illi soli q per ɔuersionẽ subiecti res generãt. qm̃ qui imutabilia putãt elementa, nõ utunt agere & pati, sed solũ congregatione, & segregatione: aut igitur hos quidem uti congregatione & segregatione, illos uerò agere & pati, & ita per synecdochen figuram omnes utrisque uti dicit, sed distincte: aliqui enim qui ea sola quæ sunt ex elementis generant congregatione & segregatione utebantur: hi uerò erant Empedoclei, Democritici, & Anaxagorici: impassibilia enim eorum unusquisq; principia supposuit. aliqui uerò etiam elementa generãt, agere & pati. hi uerò erant qui unum supponebant, ex quo cætera generabant. hoc uerò unum putabant quatuor aliquod esse, aut aliquid præter hæc. aut igitur sic dicit, aut omnes & congregatione, & segregatione uti dicit. quòd enim hoc dixit, declarauit ex his quæ subiunxit. etenim qui plura, inquit elementa faciunt, ipso agere & pati abinuicem generant, & his ex uno necesse est dicere actionem. hic igitur agere & pati non per cõuersionem & mutationem subiecti accipiemus, sed simpliciter secundum agere: hoc est operari ipsam actiuam, aut motiuam causam: oportet enim in unoquoq; causam aliquam esse congregationis, & segregationis, & Empedocli quidem litem & amicitiam: hanc quidem congregationis, illam uerò segregationis causam. congregare autẽ, &

segregare

segregare facere aliquid est: quare & pati ipsum congregari/segregariq́. Anaxagoræ uerò effectiua causa congregationis/& segregationis est intellectus, secundum Democritum quoq; effectiuæ causæ fuerint rhysmus, conuersio/tactus/remotiores uerò/ & fortuna/& casus.

Quomodo autem misceri dicimus, non determinatum est manifestè, at verò neq; alterari possibile, neq; disgregari/& congregari/nullo agente, neq; patiēte: etenim qui plura elementa faciunt, generant ipso agere, & pati ab inuicem, & iis ex vno necesse est dicere actionē, & hoc rectè dicit Diogenes, quod nisi essent ex vno omnia, nō vtiq; esset agere, & pati ab inuicē: vt calidum infrigidari, & hoc calefieri rursus: non enim caliditas mutatur & frigiditas ad se inuicem: sed manifestū quod ipsum subiectum. quare in quibus est & agere, & pati necesse horum vnam esse subiectam naturā, omnia igitur talia esse dicere non verum, sed in quibuscunq; id quod abinuicem est.

Com. 103 Vtrum, inquit. diuisis elementis ad minima, & ad inuicem appositis, & paruitate sensum latētibus, sicut si ex triticis/& ordeis tenues farinas miscuerimus: uidebitur enim una aliqua species totum esse ex paruitate decepto sensu/aut in singula particula omnibus existentibus/& progredientibus totis/per tota, his quæ miscentur adinuicem, & utrum in mixtione corrumpūtur elementorum formæ/aut seruantur, & si seruantur, utrum omnes/aut aliquæ. at uerò nec alterari inquit possibile est, neq; disgregari/& congregari nullo agente/aut patiente. nam non existente alterante, neq; ipsum alteratum fuerit. alterari autem quo pacto possibile est, non patiente aliquid, alterato ab alterante? SED ET HIS QVI EX VNO GENERANT, INQVIT NECESSE EST VTI IPSO AGERE ET PATI. si enim per alterationem unius/generationem aliorum faciebant ipso densato/& rarefacto, proculdubio ipso agere & pati usi sunt: nam in alteratiōe agit quidem ipsum alterans: patitur uerò quod alteratur. Quòd autem necessarium sit supponentibus unum elementum dicere agere/& pati, teste utitur Diogene Apolloniate rectè dicēte. quòd si nullum esset subiectum omnibus/non esset agere/& pati à seinuicem: ueluti hoc necessario sequente/ad ea quæ agunt adinuicem & patiuntur/unumq; habere subiectum: quòd enim non existente aliquo uno subiecto/impossibile sit abinuicem pati, & agere demonstrat: quoniā Diogenes dicebat non caliditatem esse/quæ in frigiditatem mutetur/aut econtra. Impossibile est enī contrarium fieri/id quod contrarium ipso, sed subiectum cōmune existens cōtrariis, & patiens/ab aliquo agente mutantur in utrūq;, quatenus ipsum agens agit. hęc etiam Plato inquit in Phędone. cum enim dixit prius quòd ex seinuicem fiunt contraria/album ex nigro/& nigrum ex albo, & uiuum ex mortuo & econuerso, postea dixit quòd nūquàm possibile est contrariū in contrarium mutari: nam nec albedo unquàm potuerit fieri nigredo, nec frigus calor. in his igiť dubitante aliquo quomō nō contraria sibiipsi Socrates enuntiauit, dixit/quòd superius quidē ex se mutuo fieri còntraria dixit, non ipsa participata ipsas, scilicet contrarietates, sed his participantia: nam album corpus ex nigro corpore fit: nunc autē inquit dixi participata non fieri ex se mutuo, sed magis congruum & proprium fuerit post seinuicem ipsa uocare. nam post albedinē fit nigredo: ipsa quidem qualitate corrupta, subiecto uerò manente. Aristo. tamen inquit quòd dicere omnia entia eiusmodi esse, ut unam & eandem habeant materiam subiectam/nō uerum est. Aut sic dicere quòd in omnibus agentibus/& patientibus una est materia/non est uerum. nam circulo uersatile/corpus agit quidem ipsum, & aliquid patiuntur omnia/quæ sub luna sunt ab ipso: non tamen ex una & eadem materia sunt agens & patiens: sed oportet, inquit, sic dicere, quæ eadem sunt/quæ communem materiam habent/quæ repatiuntur abinuicem, quia una substrata est illis materia, quæ contrariorum est receptiua. propter hoc igitur cœlestia agentia/in hæc inferiora non repatiuntur ab eis, quia non una est illis subiecta materia.

At verò/si de ipso agere & pati/& de mistione considerandum, necesse & de tactu. neq; enim agere hæc/& pati propriè possunt, quæ seinuicē tangere non possunt: neq; non tangentia aliquo modo, cōtingit mista esse primo. quare de tribus his determinandum, quid Tactus, & quid Mistio, & quid Actio. principium autem hoc assumamus. Necesse enim eorum quæ sunt, in quibuscunq; est mistio, esse hæc ad inuicē tactiua, & si etiā aliqd egerit, hoc verò passum fuerit ppriè, & in iis similiter. quapp primo dicendū de tactu. Tex.c.44 *¶ Ferè igiť quēadmodū & in aliis noībus vnūqdq; dicit multipliciter, & hęc qdē æquocè, illa verò altera ab alteris, & prioribus/sic se habet & de tactu.*

Cum demonstrauisset necessarium esse de agere, pati sermonem, & de mistione, ex his ostē/
dit & eum qui de tactu, necessarium esse. impossibile est igitur, inquit propriè agentia, & patien/
tia non se mutuo tangere: tangens enim actiuum ipsum passiuum: aut sine medio, ut ignis li/
gna, aut cum medio, ut ignis aquam per lebetem medium, sic alterat ipsum. addidit autem pro/
priè, quia dicimur pati ex conuitiis, sed non propriè dicitur agere conuitiū, quoniā neq; tangit. si
quidem agere est. secundum qualitatem mutare naturalia corpora. si autem dicatur tangere con
uitiatum ipsum conuitium, nō tamē propriè. siquidem tangere dicuntur se, quorū ultima sunt
simul. ut igitur tangere dicetur nos conuitium, ita & nos pati ab eo, & agere illud in nos, sed non
propriè neutrum, ut in sequentibus cognoscemus. Transitiua uerò est uerborum constructio: cō
secutio uerò huiusce modi est. neq; non tangentia aliquo modo primum contingit mista iri. Ad/
didit autem, aliquo modo, ut significaret quæ se propriè tangunt: quoniam & conuitium tange
re dicitur, sed non propriè. Ad inuentionem autem huius, q; quatuor elementa sunt materia eo
rum quæ generantur, & corrumpuntur, demonstrauit quidem & prius necessarium esse sermo
nem de tactu & mistione, & agere, & pati: de quibus primo uult differere, & iam quidem demō/
strauit eum qui de tactu, sermonem, de aliis duobus præcedere, nunc quoq; rursum idē resumit,
ante sermonem de tactu entium: siquidem inquit quæcunq; misceri nata sunt, necesse est hæc,
prius se mutuo tangere: non enim mista unquàm fuerint, quæ nullo modo se tetigerint, sed fue
rint separata. præcedit igitur mixtionis sermonem, sermo de tactu. sed & de agere & pati: nam si
aliquod entium natum est, hoc quidem agere, alterum uerò pati propriè, hæc necesse est prius se
mutuo tangere. & hoc abunde in præcedentibus ostensum est. dixit autem propriè propter con
uitium. hoc enim agere quidem dicitur in ipsam animā, sed animam non tangit: neq; enim pro/
priè agit, quoniam & tangere dicitur non propriè. ut igitur dicitur agere, ita & tangere. eadē di/
xeris, & in imagine, & tripudio, & simpliciter appetibili: neq; enim hæc propriè agunt, ut autem
agunt, ita & tangunt prius: prius enim tangit imaginatiuam, & in ipsam imprimit, deide & mu/
tat alteratam. & impossibile est pati ab appetibili eum, qui nō prius tactus fuerit, eò quòd prius
impressa fuerit eius imaginatiua. necessario igitur primum de tactu proponit sermonem. Sicut
autem inquit multa & aliorum nominum multipliciter dicūtur: & eorum, quæ multipliciter
dicuntur, alia quidem æquiuocè dicuntur, ut Aiax Thelamonius, & Oileus Aiax, & canis terre/
stris, & marinus, quæ & æqualiter participāt nomine: alia uero ab uno & ad unum, quorum &
unum dicitur principalius, alia uerò minus principaliter: ut in ente, prius quidē & principalius
substantia est ens. secundario uerò & tertio alia prædicaméta: similiter propriè quidem, animal
homo est, qui uerus est. pictum uerò à uero animal uocatum non propriè animal uocatur: simi
liter & musica scientia, & ab ipsa musica mulier, aut musica cithara. primo, & principalissimè de
scientia musicæ nomen prædicatur. sic & tactus est eorum, quæ multipliciter dicuntur: ut ea q̄
ab uno, & ad unum: & quidam dicitur tactus principalissimè, quidā uerò minus principaliter
ab illo. Quis sit igitur propriè tactus: & quæ se propriè tangentia dicit, quòd hæc sunt quæ &
positionem habent, hoc est quæ alicubi sita sunt. sed & mathematica de numero positionem ha
bentium sunt: quare & hæc se mutuo tangent. dicimus enim lineam tangere lineam, aut superfi/
ciem, aut circulum, aut aliquid aliud: sed & mathematicum corpus terminos habens: tāget ma/
thematicum corpus, aut lineam. sed & si dicantur se tangere mathematica corpora, non tamen p
priè, sed eo modo, quo & habent esse: habent autem in intellectu: sic ergo & positionem habent,
& tangunt se mutuo, & hoc inest eis: propter ea quæ propriè habent positionem, & se tangūt, di
co scilicet naturalia corpora, ex quorum abstractione habent esse mathematica. Quomodo autē
quæ habent positionem, hæc & tangant se mutuo, probat, & astruit ex diffinitione eorum quæ se
tangunt, quam tradidit in quinto physicæ auscultationis. ibi enim dixit quid sit tangere: quòd
hæc utiq; se tangere dicantur, quæ cum separatas habeant magnitudines, hoc est non unitas, sed
à propria superficiè circunscriptas, & positionem propriam habentes, simul habent ipsa ultima:
neq; enim omnino ultima habent, illa quæ separata non sunt, sed connata: hæc autem & positio
nem habent. idem autem hoc est quod & in loco esse. loci autē duæ sunt propriæ differentiæ, sur
sum & deorsum: sursum autem & deorsum sunt, quæcūq; grauitatem, aut leuitatem habēt, hæc
uerò agere & pati à se mutuo nata sunt. colligitur igitur ex his quòd hæc se mutuo tangūt, quæ/
cūq; & adinuicem agunt, & patiuntur. hæc igitur sunt quæ se propriè tangunt, quæcunq; adin
uicem nata sunt agere & pati, quæ uerò contra sermonem dubitanda sunt literam percurrentes

dicimus. Notandum autem quòd non putat æquiuoca esse quæ ab uno & ad unum, sed de his quæ multipliciter dicuntur: non autem æquiuoca. nam in plus sunt quæ multipliciter dicũtur, ipsis æquiuocis. si autem in prędicamentis in diuisione æquiuocorum etiam de his, quæ ab uno & ad unum dicuntur, non meminit, dicimus quòd ibi non adamussim loquens & certè: quæ multipliciter dicuntur, æquiuoca uocauit. eorum igitur quæ multipliciter dicuntur diuisioné ibi fecit. sunt igitur media æquocorum & uniuocorũ quæ ab uno & ad unum dicuntur.

Atamen quod propriè dicitur est in iis quæ positionem habent: positio autem in quibus & locus: etenim mathematicis similiter assignandus est tactus, & locus, siue separatum est vnũquodq; ab ipsis, siue alio modo. si igitur est quemadmodum determinatum est prius ipsum tangere, extrema scilicet habere simul, ea vtiq; adinuicem tangentur, quæcunq; determinatas magnitudines, & positionem habentia simul habent extrema.

Dicit quæ sunt propriè tangentia, quòd ea quæ positionem habent, hæc uerò sunt quæ in loco sunt: hoc enim est habere positionem scilicet in loco esse: & nunc quidem tantum dicit de tãgentibus. deinceps uerò colliget quòd & actiua, passiuaque esse necesse est. quoniam autem dixit quę se tãgunt & positionem habere, & esse in loco: obstabat uerò ei. quid igitur nõne etiam mathematicæ magnitudines sunt, & tangunt se mutuo? ut linea, circulum, siquidem & positionem habent, & in loco sunt: propter hoc inquit, quòd & hæc proportionale tactui, scilicet positionem & locũ habent. hoc enim differunt naturalia à mathematicis: quia naturalia passionibus capiuntur, scilicet grauitate, leuitate, & aliis: mathematica uerò per intellectum sine passione secundum solas dimẽsiones habent esse. in loco uerò esse corporibus, non quatenus passiones habent, inest: sed quatenus dimensa sunt: habet autem dimensionem & mathematicum. igitur & hoc est in loco. sed siquidem separabilia essent mathematica à naturalibus, & per se subsistentia: per se utique locum haberent, & propriè tangere dicerentur. si autem non sunt à naturalibus separabilia, sed in his habent esse, quod & uerũ est, proculdubio sicut esse habebunt, sic & in loco esse habebunt, & se mutuo tangent. si igitur in illis habẽt esse, habebunt & se mutuo tangere. Id autem VT DETERMINATVM EST PRIVS propter dicta in quinto physicæ auscul. de ipso tãgere dictum est. sic enim ibi ipsum definiuit, tãgere est habere ultima simul. Rectè autem ibi uerbum id DISTINCTA MAGNITVDINE addidit, propter partes continui. nam partes cõtinui non sunt distinctę magnitudine, sed potentia existentes in toto, neque se tangere dicuntur, sed hoc ipsum continuę esse, & unum. Cō.105.

Quoniam autem positio quidem quibuscunque & locus inest: prima autem differentia loci sursum & deorsum, & talia oppositorum: omnia, quæ adinuicem tangũtur grauitatem vtiq; habebũt aut leuitatem, aut ambo, aut alterum. talia autem passiua & actiua. quare manifestum quod hæc adinuicem tangi nata sunt, quorũ distinctis magnitudinibus simul sunt extrema, motiuis, & mobilibus mutuo existentibus.

Vult distinguere per hæc quæ sint propriè tangentia, tangentia uerò naturaliter, nam de tangentibus naturalibus est sermo, sunt quęcũque inquit positionem habent, & in loco sunt, quæ agũt, & patiuntur, adinuicem; quæ enim se tangunt solum mutuo mathematice, non physice tangũt. Dubitauerit uerò quis quòd male conclusit, quòd positionem habentia omnino grauitatem habent, aut leuitatem, & agunt & patiuntur. nam sphæræ quæ sunt intra firmamentum, & positionem habent, & in loco sunt, & tangunt se mutuo: & tamẽ non agunt, nec patiũtur à se mutuo, ut ipsi Aristõ. uidetur. quomodo igitur, inquit, tangentia oportere omnino & agere, & pati posse ad seinuicem? Aut igitur nõ tangunt se ipsæ sphęrę, sed sunt continuæ, aut distant à seinuicem, si uerò tangunt se inuicem, non necesse quæ se tangunt omnia agere, & pati ad inuicem. Aut ut unum quid assumit ipsum cœleste corpus, quod neque positioné habet nec est in loco: nihil enim extra ipsum continet, & ambit, & sic non est in loco secundum traditam ab Aristõ. de loco rationem, quòd est locus extremum continentis, quo continet ipsum contentũ. Aut non omnino de hoc nũc est sermo, sed de tangentibus, quæ generantur, & corrumpuntur: quæ & cum in materia communicent, agendo, repatiendoque etiam sursum omnino aut deorsum sunt, quòd si & de tangentibus sermo in quinto physici auditus traditus rectè se habet, tangentia esse dicens, quorũ ultima sunt, Cō.106.

ſimul,non neceſſe eſt omnia tangentia actiua adinuicem,& paſſiua eſſe. tangunt enim quæ ſunt intra firmamentum ſphæræ ſe mutuo, & tamen impaſſibiles ſunt.ſi autem neceſſe eſt tangentia repati à ſe inuicem,non rectè tradita eſt in phyſica tãgentium definitio, plura enim amplectitur. ☞Rectè autem primam eſſe loci differentiam dixit/ſurſum deorſumq;.etenim prima,& ſola locorum hæc eſt differentia, ſecundum quam etiam differunt inter ſe naturalia corpora: aliæ enim oppoſitiones,ante/retro/dextrum/ ſiniſtrum/non ſunt propriè oppoſitiones ſecundũ locum,ſed in habitudine ad nos habent eſſe.una igitur eſt ſola ſecundũ locum oppoſitio,ſurſum/& deorſum,ut in libro de cœlo oſtenſum eſt.omnis enim rectus motus, aut à medio eſt ad circunferentiam,aut à circunferentia ad medium:quorum primus ſurſum dicitur, ſecundus deorſum:reliquę oppoſitiones (ut dixi) in habitudine habent eſſe:nam quod uni dextrum eſt,alteri ſiniſtrũ eſt:& quod uni anterius,alteri poſterius eſt.prętereа quoq; ipſi motus,niſi circulo circumeant, ſed uere ſecundum aliam poſitioné in dextrum in infinitum eant:tandem ipſum cœlum occupant.quare & his ipſum quod circum dicimus,ineſt motus, hoc uerò erat ipſum ſurſum.ſimiliter aũt & in aliis. Id aũt AVT AMBO, AVT ALTERVM dixit. qm̃ alterum ſolum habent quæ extrema ſunt,terra& ignis.nam hic quidem ſolum leuis eſt, illa uerò ſolum grauis: media uerò & grauitatem/& leuitatem habent,aer/ & aqua , ut in libro de cœlo demonſtrauit: leuibus enim ſunt grauiora,& ſic grauitatem habent:grauibus autem leuiora & ſic leuitaté habent:quare non de circulo uerſatili corpore eſt ſermo: hoc enim nec grauitatem habet, nec leuitatem. Si autem oportet inquit Alexan.etiam de circulo uerſatili corpore intelligere quæ dicta ſunt, ut ſit uniuerſalior ſermo,uerbum illud,aut ambo aut alterum,nõ de grauitate,aut leuitate accipiendum eſt,ſed de ipſis tangentibus.neceſſe enim eſt omnino duo eſſe tangentia,quæ tangentia ex neceſſitate,aut ambo/aut alterum ipſorum/aut grauitatem habet/aut leuitatem.& quod ab inuicem dicit in quibus dicit motiuorum & motorum ab inuicem,pro eo quod eſt alterum ab altero intelligendum eſt.quemadmodum in prædicamentis dixit ſubalterna genera non utrunq; utriuſq; genus,ſed alterum alterius. huiuſmodi auté dicens actiua/& paſſiua/ non ex ſyllogiſmo ſumpſit:neq; enim ſi grauitatem habent,& leuitatem quæ tãgunt,iam neceſſe eſt actiua eſſe,paſſiuaq; abinuicem:ſed ex ipſa euidentia hoc concluſit,ꝙ quæ in his locis ſunt diuiſa,paſſiua ſunt, & actiua,hoc eſt motiua/mobiliaq;, hoc enim & ſtatim infert:manifeſtius eni uidétur locali motu mutuo mota:impellitur enim grauium & leuium aliud ab alio feſtinans in proprium locum, aut potentia oſtendit/ ꝙ ſunt hæc actiua,& paſſiua: dicés contrarios eſſe eorum locos,in quibus ſunt quæ enim ſunt in contrariis locis contrarias uirtutes habentia paſſiua , & actiua abinuicem neceſſe eſt eſſe.& ſi ſic accipiamus locum, manifeſtum eſt ꝙ non de circulo uerſatili corpore eſt ſermo,ſed de communicantibus in materia.Poſſibile quoq; eſt,ut iam dixi,etiam de circulo uerſatili corpore extendere ſermonem,uerbum illud abinuicem,pro eo quod eſt alterum ab altero accipientes.ſed ſi quidem ut unum quoddã accipiamus cœleſte corpus,nullum erit ſubiectum: ſi autem interiores ſphęras inuicem ſe tangentes cõſiderabimus,quomodo ulterius ſeruabitur, actiuas ipſas,& paſſiuas abinuicem eſſe, aut omnino grauitatem/aut leuitatem habere?eſt igitur tangere cõmunius quidem/ut ipſe in phyſica dixit,habere ultima ſimul:& ſic cœleſtia hæc inferiora & ſe inuicé tangunt:ſpecialius uero & naturalius habere ſimul ultima/cum hoc ꝙ habeãt actiuam,& paſſiuam uirtutem inter ſe, ut hic dicit.

Tex.c.45. *Quoniam autem mouens non ſimiliter mouet quod mouetur, ſed neceſſe hoc quidem quod mouetur, & ipſum mouere, hoc verò exiſtens immobile, manifeſtum quod in agente dicemus eodem modo.etenim mouens agere aliquid aiunt, & agens mouere differunt tamen. & oportet determinare.non enim poſſibile eſt omne mouens agere, ſiquidem agens contraponemus patienti.hoc autem in quibus motus paſſio:paſſio verò inquantum alterantur ſolum, vt album/& calidum/ſed mouere in plus ipſo agere eſt.illud igitur manifeſtum quod mouent:a/partim quidẽ mota tangunt/partim verò minimè.*

Cõ. 107. Cum tradidiſſet quænam ſint propriè ſe tangentia,quòd quæcũq; magnitudine diuiſa ſunt, & in loco ſunt,& habent ultima ſimul,motiua & mobilia exiſtentia à ſe inuicem:nunc tranſit ad alia, quæ & ipſa tangere ſe dicuntur, non tamen propriè eodem modo ut illa . quoniam autem oſtenſum eſt in phyſica quòd non omne mouens motum mouet; hoc nunc accipiens ex ipſa

oſtendit quòd neq; omnia quæ tangunt, tangentia tangunt: in quibus nec propriè tactus dici poteſt, ſed cōmunius. cum autem ſumpſiſſet, non omne mouens motum mouere, ut cōſequens ad hoc, ſumit id, neq; omne agens pati: & hoc probat etiam ex opinione quorundam de agere & pati, quam & redarguit. aliqui enim putabant idem eſſe mouere, & agere, & conuerti hæc: & ſi quid agit hoc omnino & mouet: & ecōtra ſi quid mouet, hoc omnino & agit: quare ſi nō omne mouēs ipſum motū mouet, mouere aūt agere eſt: igitur neq; omne agens neceſſe eſt oīno pati: igitur falſum eſt putare idem eſſe mouere: & agere. differunt enim hæc abinuicem ipſo uniuerſaliori, & particulariori: eſt enim in plus mouere ipſo agere: quare ſi quid quidem agit hoc omnino mouet, non tamē ſi quid mouet, neceſſe eſt hoc & agere. & hoc probat ex oppoſito ſcilicet ipſo pati ſi enim cognouerimus quid ſit ipſum pati, cognoſcemus & quid ipſum agere ſit. pati igitur eſt ſecundum qualitatem mutari, ut dealbari, calefieri, & ſimpliciter alterari ſecūdum qualitatem. ſi igitur hoc eſt pati, igitur & agere, hoc eſt ſecundum qualitatem mutare. † quęcūq; a.c. legit igitur mouentium non ad aliquam paſſionem ducunt ea, quæ mouentur, hæc mouēt quidem, affirmati ſed non agunt, quæ quidem ſecundum locum mouent: non ad aliquam paſſionem ducunt ea ue quę mouētur: ipſum quippè cœleſte corpus mouetur quidem ſecundum locum, ſed non alteratur: igitur in plus eſt mouere ipſo agere. & hinc habes cauſam: propter quā non uidetur Ariſto. effectiuam cauſam dicere Deum, ipſius mundi. ſi enim agere eſt ſecundum qualitatem mutare, Deus uerò ſubſtantiæ ipſius uniuerſi opifex eſt, manifeſtum eſt ꝙ non propriè agere mōdum dictus fuerit, ſed potius procreare, & cuſtodire. Cum autē oſtendiſſet ꝙ in plus eſt mouere ipſo agere, redit ad ſermonem de tangentibus: propter quem & de mouentibus, & motis meminit. inquit igitur, quoniam mouentium quędam mota mouent, quędam uerò non mota, manifeſtum ex his, ꝙ aliqua quidem mouētium etiam tangunt, & quę mouentur, q̄dam uerò non: in quibus enim mota etiā contramouentur, propriè in his tangere dicitur: in mouentibus autem, quæ non contramouentur, non propriè tactus dicitur. neq; enim imago, neq; conuitiū tangunt propriè animam, quoniā neq; repatiūtur ab ea, neq; etiam in his dixerit aliquis extrema ſimul eſſe, quod oportet omnino in eſſe his, quæ ſe propriè tangunt.

Sed determinatio ipſius tangere: uniuerſaliter quidem poſitionem habentium eſt, & huius quidem motiui, huius verò mobilis, adinuicem verò motiui, mobiliſq;, in quibus eſt ipſum agere, & ipſum pati. vt plurimū igitur tangens tangit, id quod tangit: etenim mouent mota omnia ferè, quę coram ſunt, quibuſcunq; neceſſe eſt, & apparet tangens tangere quod tangit eſt autem vt aliquando dicimus, mouens tangere ſolum quod mouetur, tāgens verò non tangere quod tangit: ſed quia mouent mota, quæ eiuſdem ſunt generis, neceſſe videtur eſſe tangere quod tangit. quare ſi quid mouet, cum ſit immobile, illud quidem tangeret vtiq; mobile, illud verò nullum: dicimus enim interdum triſtantem tangere nos, nos verò illum minimè. de tactu igitur, qui in naturalibus determinatum ſit hoc modo.

Cum dixiſſet, ꝙ non omnia mouentia tangunt ea quę mouētur, diſtinguit nunc, & dicit quę Cō. 109. ſunt in mouentibus tāgentia, & enumerat tria ſignificata ipſius tangere, duo quidē cōmuniora, unum uerò ſpecialius, & magis proprium. Vniuerſaliter igitur tangere dicit quæ poſitionē habent, hoc eſt quæ ſecundum ultima ſe tangunt: ſic autem & mathematica tangunt ſe mutuò, & cœleſtia, & ſeipſa, & quę hic ſunt: nam & lineam, & ſuperficiem, ipſe poſitionem habere dicit. & ſi quibus ineſt poſitio, his ineſt & locus, erunt utiq; & linea in loco, & ipſa cœleſtia, atqui quis eſt lineæ locus? Sed ut Alexan. inquit, poſitio ſit ab ipſo communiter dicta ordo mutuus, eorū quæ moueri poſſunt, & congregati ſimul ſubſiſtentia, & permanētia: ut in pdicamentis dicit. uidetur autem hęc quemadmodum eſſe habent, ita & locum, ut ipſe dicit: etenim mathematicis ſimiliter tactus & locus aſſignandus. primum ergo & cōmuniſſimū hoc ſignificatum eorum quæ ſe tangunt, quemadmodum & in quinto phyſicę auſcultationis determinauit, ꝙ tangentia ſunt quorum ſimul ultima. ❡ Secundum autem quādò hoc quidē mouet, illud uerò mouetur: & huius quidem inquit mobilis, illius uerò motiui. & in hoc ſignificato mathematica non tangunt ſe, nec ea, quorum non eſt, hoc quidem actiuū, illud uerò paſſiuum: cœleſtia uerò tangunt ea, quæ hic ſunt: nam illa agunt, hoc uerò patiuntur. ❡ Tertium uerò, quod propriiſſimum eſt, & ſecundum

ipsum principale. ut in naturalibus tangentibus hæc tangere dicit mouentium & motorũ, in quibus est à se mutuo contramoueri, & repati. hoc enim significat illud adinuicem moti, & motiui, in quibus est agere & pati: illud uerò adinuicem pro eo quod est à seinuicem. in his uerò cœlestia non numerabuntur. aut igitur ut tria significata hæc numerantur, aut etiam ut unũ. sed cũ principium indeterminate dixit, quando tangentia hæc sunt, quæ positionem habent, quorum hoc quidẽ agit, illud uerò patitur; deinceps certius determinans subiunxit, quòd oportet & hęc contramoueri à seinuicem & repati. Cum autem dixisset de his, quæ se propriè tangunt, dicit & de his quæ communiter tangere dicuntur. dicit igitur quòd ut in pluribus omne tangens, tãgit ipsum econtra tangens, in quibus est & propriè tangere. nam si tangentia motiua sunt sibinuicem, necesse est quæcunq; ut contramoueantur potentiam habent, tangentia tangere, sed quare ut plurimum tangens, tangens tangit: quoniam quæ corã sunt omnia, hoc est generabilia & corruptibilia, omnia fere mouentia contramouentur. Recte autem addidit ferè, quoniam neq; imago, neq; amatus, neq; appetibile mouentia contramouentur, quæ uerò sic mouentia, & cõtramouentur, tangunt ipsa tangentia: non omne autem quod tangit ipsum tangens tangit: quoniã neq; omne motum contramotum mouet. in quibus igitur mouentia non contramouentur à motis, ipsa quidem tangunt quæ mouentur, mota uerò mouentia non tangunt: ita ut cœlestia tangant ea, quæ hic sunt, hæc uerò cœlestia non tangant: & conuitium tangat cõuitiatum, conuitiatum uerò non tangat conuitium: & in appetibilibus & appetitiua potentia similiter, in quibus communiter & non propriè dicitur tangere. quare quæcunq; propriè tangunt tangentia tangunt, quoniam & mouentia contramouentur: quæ uerò non propriè tangunt, non tangunt tangentia: quoniam etiam mouent non contramota. Cum uerò dixit QVIBVS NECESSE addendum est, uerbum illud quemadmodum: ut sit sensus, quibus necesse est tangens tangere tãgẽs, quemadmodum & uidetur. Cum autem dixit quòd est ut quandoq; dicimus mouens tangere solum motum, intulit: tangens uerò non tangere tangens, ut æquiualens huic, quod est motum non tangere mouens. Quoniam autem uidentur eorum quæ ad aliquid esse tangentia, nã tangens tangens tangit: ipse autem dixit quod non omnino tangens tangens tãgit, propter hoc causam addit, propter quam putamus omne tangens tangere ipsum tangens: quoniam enim (ut dixit supra) omnia ferè, quæ corã nobis, hoc est quæ apud nos sunt, scilicet generabilia & corruptibilia, huiusmodi sunt: propter hoc & omnia huiusmodi putamus esse. Dixit autem eiusdẽ generis, hoc est eadem in materia. nam multis in locis genus subiectum etiam ipsam materiam dicit, quæ & mouentia repatiuntur, aut simpliciter eiusdem generis dicit ipsa corpora: nã etsi non omne corpus mouens repatitur à moto ab eo, saltem omnino & ipsum motum, sic mouet: propter hoc igitur uidetur & tangens tangens tangere, sed & si mouetur non tamen contramouet: propter hoc neq; tangens tanget tangens, quare & si quid sit mouens, cum ipsum sit immobile, multo magis ipsum quidem tanget motum, ipsum uerò quod mouetur illud minimè tanget. diximus autem q; quæ sic tangunt, ut tangant non tangentia, non propriè tangunt: nam omnia quę ad aliquid, ad conuertentia dicuntur: quare si quid propriè tangit, tangẽs tangit. Illud uerò IN NATVRALIBVS addidit. dixit enim ipse q; tactus est de numero eorũ quæ multipliciter dicuntur, sed tactus propriè dictus in naturalibus est. meminit tamen & de non naturali tactu, qui est in mathematicis, & eius, qui est in tangentibus, non autem tanguntur, quæ quidem non naturaliter tangunt, immo uerò nec propriè.

Tex.c. 46 *De agere verò & pati dicendũ consequenter, assumpsimus autem à prioribus subcontrarios sibiinuicem sermones: plurimi enim hoc cõcorditer dicunt, quod simile quidem à simili omne est impassibile, eò quod nullum magis actiuum, quã passiuũ alterum altero est: omnia enim similiter in esse eadem similibus: dissimilia verò, & differentia agere, & pati adinuicem nata sunt: etenim cum minor ignis à maiori corrumpitur, propter contrarietatem hoc aiunt pati: contrarium enim*

Tex.c. 47 *esse multum pauco. ¶ Democritus autem præter alios dixit solus propriè: ait enim idem, & simile esse agens & patiens: non enim concedit altera & differentia pati à seinuicem: sed & si diuersa cum sint agant aliquid in seinuicem, non quatenus diuersa, sed quatenus idem aliquid sunt, hoc ipsis accidere: quæ igitur dicuntur huiusmodi sunt.*

Tex.c. 48 *¶ Videntur autem hoc modo dicentes subcõtraria apparere dicere, causa verò contrarij sermonis, quòd cum oporteret totũ aliquod cõsiderare,*

partem aliquam dicunt vtriq;. simile enim, & omniquaq; indistinctum, rationabile nihil à simili pati. quid enim alterum erit magis actiuum quã alterũ, siq; à simili pati aliquod potest, & ipsum a seipso. proinde bis ita se habentibus, nullũ utiq; neq; incorruptibile, neq; immobile fuerit: siquidem simile quatenus simile est actiuum est: idem enim seipsum mouebit omne. ¶ *Omninoq; alterum, & nullo modo idem eodem pacto: nihil enim pateretur albedo à linea, aut linea ab albedine, nisi aliquo modo secundum accidens, ut si accideret albam, aut nigram esse lineam: non enim seinuicem à natura immutant, quæcunq; neq; contraria, neq; ex contrariis sunt.* Tex.c.49.

1 Cum disputauisset de tactu, nunc disputat de agere, & pati, propositum autem est non distinguere ipsum agere, & pati. ex more autem suo antiquorũ opiniones de agere, & pati nunc prius exponit, & cum has confutauerit, sic propriam inducit. eorũ igitur, qui de agere & pati dixerunt, inquit, plures contrarium in contrarium agere dixerunt: simile enim à simili impassibile esse: si enim patiatur simile à simili, idem utiq; à seipso posset pati: si autem hoc, nullum esset entium incorruptibile, neq; æternum; ipossibile enim est simile agere: quid enim magis aget quã patietur, cum eadem sit in agente & patiente potentia: nunc autem uidemus hæc quidem effectiuam, & actiuam, illa uerò passiuam magis habentia potentiam. contrarium igitur à contrario patietur, & non simile à simili: nam & si uideatur simile à simili pati, ut magnus ignis à paruo: si enim in rogum afferat aliquis lucernam, extinguitur, non quatenus simile, sed quatenus contrarium patitur: contrarium est enim multum pauco, cõsumpta materia parui ignis à maiori. plures igitur, ut prius dixi, contrarium à contrario pati dicunt. Separatè etiam præter alios Democritus simile à simili pati inquit. quæ enim sunt oĩno dissimilia & altera, nihil in seinuicem agere nata sunt nec pati à seinuicem. propter hoc igitur dulcedo nihil faciet in nigredinem, nec grauitas in dulcedinem: quoniam horum nulla est cõmunicatio, oportet igitur agentia, & patientia non esse dissimilia, sed eadẽ: color enim in colorem agit, & sapor in saporem, & alia similiter. similia igitur sunt quæ agunt, & patiuntur abinuicem, & non contraria. Ego uerò inquit dico ꝙ neq; similia sunt agentia, & patientia, neq; omnino dissimilia, & contraria. similia quidẽ non sunt, quia simile nihil patitur à simili: si enim patitur aliquod simile à simili, & à seipso patietur: etenim idem sibi ipsi omnino simile est; si autem hoc nihil erit incorruptibile, & æternum; propter hæc quidem non erũt agentia & patiẽtia silia; uerum nec omnino diuersa & contraria: neq; enim linea ab albedine patietur, neq; dulcedo à nigredine. Sic ergo cum destruxit antiquorum opiniones descendit deinceps in opinionem sibi apparentẽ. quæ igitur ab antiquioribus de agere & pati dicta sunt, hęc sunt. Videtur autem, inquit, hi contraria dicentes in idem duci: huius uerò causa est ꝙ ad partẽ eorum uterq; respexit, cum oportuisset totũ inspicere: nam re uera agẽtia & patientia nec omnino altera sunt, nec omnino eadem, sed partim similia, partim dissimilia, & contraria. Si enim non quodcunq; in quodcunq; agit; non enim agit caliditas in dulcedinem, aut in lineam, sed contrarium in contrarium; album enim in nigrum, & dulce in amarum: contraria uerò & genus commune habent, & subiectum: manifestũ ꝙ agentia, & patientia partim eadem sunt secundũ genus & subiectum, partim uerò contraria secundum formam. Antiquorum igitur quicunq; quidem ad genus respexerunt agentium, & patientium, similia agere adinuicẽ & pati dixerunt, quicũq; uerò ad formam contraria; quia nihil magis actiuum, aut passiuum est alterum altero: oportet enim agens actiuam habere potentiam, patiens uerò passiuam: quæ uerò sunt æqualem habentia, & eandem potentiam quid magis utrũq; istorum actiuum, quàm passiuum erit. quare nec agent, nec patientur abinuicem: similem habentia, & eadem actiuam, & passiuã potentiã. Si quis uerò dixerit quòd non est absurdum ipsum agens & repati: eiusmodi enim sunt quæ communicant in materia, dico quòd repati quidem non est absurdum illud uerò non magis absurdum est. nam agens etiam si repatiatur, magis tamen agit, quàm patiatur: & patiens, & si agat, magis tamen patitur quàm agat, in his autẽ quæ similia sunt, non magis est in utroq; effectiuã quàm passiua potentia. quapropter non patietur simile à simili, & ipsum agens in seipsum uult patiẽs mutare: simile uerò nũquàm in simile conuersum fuerit: iam enim est & ante cõuersionem illud in quod & mutatur: manifestum igitur est quòd simile à simili nõ patietur. At uerò nihil, inquit, erit neq; incorruptibile, neq; immobile: etenim mouere etiam est aliquid agere: quare si idem aliquid à seipso patitur, idem omnino à seipso omne mouebitur, & ipsum à seipso omne corrũpet: Cõ . 109.

quare nihil erit incorruptibile, neque immobile, quod est impossibile: ostensum est enim in physica, quòd omne quod mouetur ab aliquo mouetur, & quòd ipsum seipsum nihil mouet, nisi secundum aliam & aliam partem, ut animal: alio enim mouet, scilicet anima, & alio mouetur, scilicet corpore: & quòd non omnia mouentur, sed sunt ante ea, quæ mouentur immobiles causæ: nam prima mouentia immobilia sunt: non rectè autem uidetur concludere, quòd si simile à simili passiuum est, & propter hoc, & idem in seipsum aget. iam nihil esse immobile, neque incorruptibile. quod enim si dicat quis quòd motiuum quidem erit aliquid ipsum suiipsius, & passiuum ipsum à seipso, quòd scilicet natum est moueri, & pati, quod uerò non omnino natum est, non patietur à seipso, quod scilicet non natum est pati passionem, neque mouebit idem seipsum, cum immobile sit. sed accurate addidit illud SIQVIDEM SIMILE INQVANTVM SIMILE ACTIVVM & omne à seipso patietur, & nihil erit imobile, neque incorruptibile. Quòd autem nihil agit, quod est omnino diuersum in alterum, ut linea in albedinem, nisi per accidens: signum facit hoc, quod est non immutare seipsa à natura, quod enim agit in aliquid immutare ipsum uult à sui naturà. quando autem dicatur nigrum in lineam quæ est in albo agere, per accidens dicitur: etenim postquam nigrum est factum album mansit linea, & linea non exiuit à natura sua, manifestum quòd per accidens egit nigrum in lineam, quia accidit lineam albam esse. propter id igitur quòd in album, quod est in linea, egit nigrum, dicitur per accidens etiam in lineam egisse, dixit autem lineam esse nigrà, gratia exempli: tu uerò dic pro linea superficiem. dicendo igitur quæcunque neque contraria, significauit extrema album, & nigrum. per id autem uerbum, neque ex contrariis, significauit intermedia ut fuscum.

Tex.c.50. *Sed quoniam non quodcunque natum est agere, & pati, sed quæcunque, uel contraria sunt, uel contrarietatem habent: necesse & agens, & patiens, genere quidem simile esse, & idem, specie uerò dissimile, & contrarium: natum est enim corpus à corpore: sapor autem à sapore, color quoque à*

Tex.c.51. *colore pati: omnino autem quod eiusdem generis ab eo, quod eiusdem generis.* ¶ *Huius uerò causa: quoniam contraria in eodem genere omnia: agunt autem & patiuntur contraria à seinuicem: quare necesse est quodam quidem modo esse eadem agens, & patiens, quodam uerò modo altera, dissimiliaque à seinuicem. Quoniam autem, & agens, & patiens, genere quidem eadem & similia, specie uerò dissimilia: huiusmodi autem sunt contraria, manifestum quod actiua, & passiua adinuicem sunt, & contraria, & intermedia: etenim omnino generatio, atque corruptio in his est. quapropter & rationabile iam & ignem, calefacere, & frigidum infrigidare, & omnino actiuum assimilare sibiipsi patiens: agens enim, & patiens contraria sunt, & generatio in contrarium est: quare necesse est patiens in agens mutari, ita enim erit in contrarium generatio.*

Com.110 Hactenus antiquorum sermones exposuit, hoc autem loco deinceps propriam opinionem exponit. uolens autem ostèdere quòd agens, & patiens, partim similia sunt, partim dissimilia, utitur syllogismo huiusmodi, sumès ex euidentia confessum, quòd agentia, & patientia, aut contrarietatem habent, aut sunt contraria, aut contrarietatem quidem habere dicens ipsum intermedium, ut fuscum cum in album agit, aut aliquem alterum colorem, còtraria uerò ut album, & nigrum. Est autem syllogismus huiusmodi. agentia & patientia contraria sunt: contraria quodàmodo eadem sunt, quodàmodo uerò diuersa (genere enim eadè, specie uerò diuersa) igitur agètia, & patientia quodammodo eadem sunt, quodàmodo uerò diuersa. exempla autem ponit huius, quòd agentia, & patiètia sunt similia, corpus à corpore pati, & saporè à sapore, corpus uerò à corpore inquit pati non simpliciter, sed qualitate affectum, rursum uerò à colore dicens pati, dicit proculdubio id quod est in subiecto. Causa autem inquit quòd simile à simili patiatur, est, quia agentia, & patientia contraria sunt: contraria uerò sub eodem genere sunt: agentia igitur & patiètia eiusdem generis sunt. Cum autem demonstrauisset agentia, & patientia eiusdem generis esse, cum sumpsisset confessum quòd agentia, & patientia contraria sunt, nunc uult demonstrare id quod confessum sumpserat, scilicet quòd agentia, & patientia contraria sunt. ostendit uerò rursum hoc, sumens quòd agentia, & patientia quodammodo similia, quodàmodo uerò dissimilia, eiusmodi uerò sunt contraria: igitur agètia, & patientia contraria sunt: est uerò demonstratio reciproca. In plus autem est generatio, & corruptio, quàm agere, & pati: est enim agere, & pati generatio quædam, & corruptio quædam: & cor-

ruptio

ruptio,& generatio non sine agere & pati in contrariis: Probat aūt primo hoc ex ipso magis, qđ facere,& pati est in ɔtrariis: etenim si generatio,& corruptio i his ē inquit. s. cōtrariis: ē eni generatio, & corruptio de ɔtrario in cōtrariū, ut ōsum est in physica,& facere,& pati in ɔtrariis erit. Scđm aūt qđ ɔcludi pōt, est. ꝙ si generatio,& corruptio est in ɔtrariis: in qbus igiť non est ɔtrarietas, in his nō est generatio,& corruptio: huiusmodi uerò est quintū elemētum. Deinceps autem inducit, ꝙ rationabiliter calidum,& frigidum, actiua existentia,& passiua calefaciunt & infrigidāt,& patientia sibiipsis reddunt similia. Probat autem ꝙ agens assimilat sibi passum, habens ostēsum, ꝙ generatio est mutatio in contrarium,& ꝙ agens,& patiens sunt contraria: est igiť constructio syllogismi talis generatio, uel ꝙ generatur,& simpliciter mutatur in contrarium sibi mutatur: est autem contrarium ei ꝙ generatur,& mutatur ipsum agens. ergo ꝙ generatur simpliciter,& patitur,& mutatur, in ipsum agens mutatur. ergo ipsum agens sibi simile facit ipm patiēs.

Et secundum rationem quoq; nō eadem dicentes, vtrosq; tamen tangere naturā: dicimus enim pati interdum quidem subiectum, vt sanari hominem, & calefieri, & infrigidari, & alia eodem modo: interdum autem calefieri quidem frigidum, sanari vero laborans: vtraq; autem vera sunt. eodem autem modo & in agente: quandoq; quidem hominem dicimus calefacere, quandoq; vero calidum: est enim ut materia patitur, est autem ut cōtrarium. in illud igitur respicientes, idē aliquid oportere putarunt agens habere, & patiens, qui vero in diuersa, contrarium. Tex.c. 52.

Rationabile, inquit, est dicere, ꝙ etsi non eadem dicunt, qui similia dicunt agentia,& patiētia & qui dissimilia. nihilominus utriq; naturam ipsorum tangunt: quomodo autem uterq; naturam ipsorum tangat subiunxit. etenim communis usus inquit ipsorum hominum, quādoq; quidem sic, quandoq; uerò illo modo consueuit dicere. dicimus enim inquit, ꝙ homo quandoq; quidem sanatus est, ex ipso subiecto uocantes id quod sanatur, quandoq; uerò ꝙ ægrotans sanatus est ex ipsa passione uocantes,& calefieri quandoq; quidem calidum, quandoq; uerò frigidum. similiter autem & in agentibus, quandoq; quidem calefacere dicimus hominem, quando uidelicet tactu calefecerit, quandoq; uerò calidum calefacere. quoniam igitur agentia & patiētia, quādoq; quidem ex subiecto uocantur, quandoq; uerò ex passione, quicūq; quidem ad subiectum ipsorum respexerunt, simile à simili pati dixerunt: communicant enim in materia (ut dictū est) agentia,& patientia, quicunq; uerò ad passionem, contrarium à contrario. ¶ Manifestum est aūt ꝙ quando dico cōmunicare in materia agētia,& patientia, nō secūdū proximam dico, & ultimā materiam. manifestum est enim ꝙ altero modo oportet temperari corpus, quod subiicitur albo colori, alio uerò quod nigro: eodem quoque modo & in aliis, sed secundum ꝙ materia, quę eadē est & calidi,& frigidi,& albi,& nigri receptiua. ¶ Sed si hoc & ꝓpter primā materiā dicimus in materia communicare agentia, & patientia, cur non omne ab omni patitur, & omne in omne agit? & albedo in dulcedinem,& in redolētiam, aut foetorem? & in aliis similiter: omnium enim una & cōmunis est materia prima. ¶ Dico igitur ꝙ nō sufficit solum ut agant aliqua,& patiantur inter se materiam ipsorum esse communem: sic enim quodcunq; ageret in quodcunq;: omnia enim cōmunicant in materia. sed oportet cum hoc ꝙ communis est materia, etiam formas esse cōtrarias agentium,& patientium. ¶ Dubitauerit autem quis super his, si cōtraria sunt quæ & cōmunem habent materiam primā, agentia,& patientia, quare non agit album quod est in equo, in nigrū quod est in ebeno, & simpliciter omne nigrum in omne album. ¶ Dico igitur ꝙ non sunt hæc propriè in materia cōmunicantia, neq; enim maximè proximam eorum, quæ mutātur, materiā oportet accipere, nec maximè primam: nam in simplicibus elementis dimensum tripliciter est cōmunis horum materia, in compositis uerò non oportet hanc accipere cōmunem materiam, neq; ultimā sed mediam. uerbi gratia est quædam temperamenti latitudo, secundum quam fit hominis caro, in latitudine hac accidit, quandoq; quidem dealbari carnem, quandoq; uerò denigrari, intensis, aut remissis quibusdam qualitatibus: hanc igitur latitudinem temperamenti carnis cōmunem dico materiam contrariorum, quæ adinuicē mutantur in hominis carne: idem & in omnibus. idcirco nec omne contrarium in omne mutatur, quoniā neq; communis materia secundū dictum modum. albo uerbi gratia quod est in lacte,& nigro quod est in ebeno. ¶ Rursus igitur dico ex superioribus distinguēs uniuersum theorema, ꝙ & agentia,& patientia quidem immediatè, cōmunicantia in materia, omnino contraria sunt, non omnino autem quæ sunt contraria,

agunt,& patiuntur: neq; enim durum in molle agit, nec sursum in deorsum, neq; simpliciter album in nigrum, nec omne contrarium in omne contrarium: sed haec contrariorum agunt,& patiuntur adinuicem, quaecunq; actiuam habent uim: eiusmodi uerò sunt maximè calidum,& frigidum. quaecunq; tamen agunt & patiuntur immediate communicantia in materia omnino contraria sunt. addidi autem immediate, quoniam agit frigiditas in mollitiem: molle enim à frigido durum fieri potest, ut cera, aut à calido, ut lutum, non tamen propter hoc, aut frigidum contrarium fuerit molli, quod est in cera, aut calidum ei, quod est in luto, aut omnino calidum, aut frigidum contraria sunt molli: agunt uero in molle non imediate: imediate enim in cōtraria agūt: frigidum enim in calidū quod est in cera agens,& ipsum faciens transpirare: transpirante simul cum calido quadam humida substantia, in qua etiam esse habebat: sic accidit ceram coagulatam,& duram factam iri. quapropter immediate frigiditas egit in caliditatem,& per ipsam in humiditatem:& sic deinceps per accidens in mollitiem, sic quoq; & in aqua frigiditas agens, facit glaciem: immediate innatum calidum, quod est in ea faciens trāspirare, aut etiam omnino aliquando extinguens,& transpirare faciens quandam humiditatem, substantialem aquae, aut intensione frigiditatis, quod & uerius est, consertiens partes aquae,& condensans, sic facit aquam duram,& resistentem loco eius, quod cedebat,& erat molle: eodem autem modo & caliditas luti, frigiditatem in luto extinguens, aut in caliditatem mutans,& transpirare faciens, simul transpirare facit cum caliditate humidam substantiam, in qua & esse habebat frigiditas,& ita quod derelinquitur durum, pro molli factum est, caliditate primum in frigiditatem, quae est in luto agente. haec uerò accurate dicta sunt in quarto methcororum. ¶ Potius autem sic oportet dicere ꝙ calida,& sicca, ignis substantia, in frigidum luti agens,& mutans hanc, aut transpirare faciens, sic facit durum lutum. quapropter immediate contrarium in contrarium egit. Addidi igitur uerbū illud IMMEDIATE propter hoc. Illud uerò COMMVNICANTIA IN MATERIA propter coelestia. nam & si prima materia sit communis eorum, quae sub luna sunt, dico scilicet trifariam dimensionatum: non tamen quae proxima est, ut possit hoc quidem contrariorū abiicere, illud uerò recipere, agunt igitur & coelestia immediate in succensum fomitem: primo enim ipsum mouent,& patitur succensus fomes à coelestibus immediate, nec tamen sunt haec contraria: hoc autē quia (ut dixi) in materia communicant, recte igitur dictum est, ꝙ agentia,& patientia, immediate communicantia in materia, omnino sunt contraria. ¶ Dubitauerit uerò quis & hoc merito in sermone de contrariis, quomodo dicimus contraria mutari inter se; si enim non omnia cōtraria agunt,& patiuntur adinuicem, congruum est, nec omnia contraria adinuicem mutari: nō enim album quod est in cerusa mutabitur in nigrum, quod est in ebano, aut in id quod est in coruo: non igitur omne contrarium in omne contrarium: mutabitur. si igitur uerus est sermo, dicēs cōtraria adinuicem mutari: non mutatur autem album, quod est in cerusa, in nigrum quod est in ebeno: igitur nec contrarium ei fuerit, quod est absurdum; uniuersaliter enim album contrariū est nigro. quare si uniuersale album uniuersali nigro contrarium est,& aliquod igitur alicuiui: detur igitur utrinq; ratio cogere ad aliquod communium confessorum auferendum, aut quod non est simplr cōtrariū albū nigro, si nō oē in oē mutat. aut ꝙ nō oīa cōtraria adinuicē mutant. ¶ Dicimus igit. ad haec, ꝙ oē albū omni nigro ɔtrariū esse uerū est: agit enī utrūq; passiōes contrarias: omne enim nigrum congregatiuum uisus est,& album omne disgregatiuū. rursus quoque contraria adinuicem mutari uerum est, mutantur enim in contraria secundum formam,& speciem: nihil autem in idem secundum numerum contrarium mutatur: non enim quod est in hac aqua frigidum, fit calidum, aut quod nigrum, fit albū, quod est in hoc corpore: oīno enim mutatio idem secundum numerum esse non cōcedit, neq; in una,& eadem re: neq; enim eadem secūdum numerum est albedo, quae est ante solis adustionem, ei quae est post solis adustionem, neq; sanitas quae est ante aegritudinem, ei quae post aegritudinem est: ostēsum est autem hoc in aliis. si ergo neq; in eodem indiuiduo unam esse,& eandem albedinem possibile est, quae est ante mutationem in nigrum,& quae est ex nigro, quanto magis quod est in cerusa album in idē secūdum numerum, nigrum non mutabitur, ꝙ est in ebeno: sed mutabitur cōtrarium in contrariū secundum speciem, album in nigrum, non in hoc nigrum, sed simpliciter in nigrum. quaecunq; igitur contrariorum actiuam habent uim, ut calidum,& frigidum, haec patientia adinuicem,& mutata in idem secundū speciem proximè mutantur: ut quando patitur aqua ab igne (patitur autem in generatione, scilicet & corruptione) mutatur proximè in ipsam calidam aquam, qualis

erat & generans ignis:quando autem nondum corrupta fuerit,sed ut alteratur/ad corruptioné
proficiscens aqua calefacta,tunc in eandem speciem calidi mutatur,non simpliciter proximam,
& quale est ipsum agens,sed in speciem calidi/quæ in latitudine consideratur.fortasse autem nec
cum corrupta fuerit aqua,proximè in idem secundum speciem agenti mutatur:primum enim
& in alteram exacrescit/& non in igneam caliditatem est mutatum:aer uerò/uel quod est in aere
frigidum,proximè in caliditatem/quæ est in igne mutatur.eorum uerò quæ non actiuam uirtu
tem habent contrariorum:ut albi/ & nigri,siquidem inseparabilia sint/ut albedo cerusæ/ & picis
nigrum,mutantur hæc in contraria secundum formam/quæ sunt in generatione & corruptiõe.
posset enim album/quod est in cerusa/fieri nigrum/corrupta cerusa:posset eni ebanus fieri/aut
pix/aut quid huiusmodi.si autem sint separabilia/mutantur rursus in contraria/ secundum spe/
ciem in latitudine:fieret enim corpus album/nigrum:non tamen hoc nigrũ/quod est in ebano:
quoniam nec ab ipso patitur,sed simpliciter nigrum.sic ergo uerum est contraria adinuicé mu/
tari.Præterea materiæ densitas impedimentum sæpe fit mutationis:quod enim est in atraméto
sæpie nigrum,sępe superabit albedinem lactis,quod autem est in ebano minimè.opus est igitur
ad mutationem contrariorum/& materiam aptam esse ad agendum/& patiendum. ℣ Sed dicet
quis,si eò quòd possit corruptum corpus nigrum/facere alterum corpus album,sic dicis cõtra/
ria adinuicem mutari,quid potius contraria mutari adinuicem dicentur,quæ simpliciter omne
in omne mutari:quoniam ex omni corrupto/potest omnino aliud quid genitum iri.℣ Dico igi/
tur ad hoc,dictum esse in physica/ꝙ generatio omnino est ex contrario in contrarium:nam etsi
dicamus ex priuatione fieri quæ fiunt,omnino erit in priuatione contraria forma/ei quæ futura
est,ex qua fit mutatio,quãuis innominata sit hæc,& incognita:non enim esset mutatio/ nisi esset
omnino contrarietas eius,ex quo ad id in quod.quare si omnino omnis generatio est ex contra/
rio/impossibile est immediate ex omni omne generari:non enim immediate ex terra posset fieri
testa,sed oportet prius taliter temperari,& habere ad formam generandam contrarietatem ali/
quam,ut ita effectiuum mutet contrarium in contrarium.sic igitur quãuis omne in omne mu/
tetur/propter communem,& primam receptiuam omnium formarum materiam, prius tamen
continet temperiem quandam,contrarietatem aliquam ad futuram formam habenté, & sic aptã
existentem/ut in contrarium mutetur.

Eandem quoq; rationem suspicandum est esse de ipso agere & pati,quam & demoueri & mo/ Tex.c. 53.
uere.dupliciter enim dicitur & mouẽs,in quo enim principium motus uidetur hoc mouere.(princi
pium enim prima causarum:)& rursus extremum,ad id quod mouetur, & genrationẽ. similiter
quoq; & de agente.etenim medicum dicimus sanare,& vinum.primum igitur mouens nihil prohi
bet in motu quidẽ immobile esse , in quibusdam vero etiam necessarium:vltimum autem semper
mouere motum.in actione vero, primum quidem impassibile , vltimum autem & ipsum patiens.
quęcunq; enim non habent eandem materiã,agunt impassibilia existentia,vt medicatiua:ipsa enim
sanitatem agens/nihil patitur ab eo,quod sanatur: cibus vero agens, & ipse aliquid patitur: aut
enim calefit, aut infrigidatur,aut aliud aliquid patitur simul agens. est autem medicatiua quidem
vt principium/cibus uero vltimum,& quod tangit. ℭ Quæcunq; igitur non in materia formam Tex.c.54.
habent,hęc quidem impassibilia ab actiuis, quæcunq; uero in materia,passiua:materiam enim di/
cimus similiter,vt sit dicere eandem esse,oppositorũ cuiuslibet,tanquã genus eus/quod uero potest
calidum esse pręsente calefactiuo,& approximãte/ necesse est calefieri:quapropter sicuti dictum
est,hæc quidem actiuorum impassibilia,illa uero passibilia.& quemadmodum in motu,eodẽ mo/
do se habet & in actiuis:ibi enim quod primo mouet immobile est,& in actiuis primum agens im/
passibile.ℭ Est autem effectiua causa,ut unde principium motus,cuius autem causa nõ effectiua. Tex.c. 55.
quapropter sanitas non effectiua,nisi secundũ translationẽ.etenim agentis quidem,cum inerit, fit
aliquod patiens,habitibus uero præsentibus,non amplius generatur,sed iam est: formæ uero,&
fines habitus quidam:materia uero,qua materia, passiuũ est.ignis igitur habet in materia calidũ:
si uero aliquod esset/separatum calidum,hoc nihil utiq; pateretur. hoc igitur fortasse impossibile
est esse separabile. si uero sunt aliqua talia, in illis utiq; fuerit quod dicitur verum. Quid igitur

facere, & pati est, & quibus inest, & propter quid, & quomodo determinatũ sit hoc modo.

Cõ. 122. Cum dixisset quæ sunt agentia. & patientia, ꝙ scilicet quæ sunt quodammodo similia, quodã modo dissimilia, quęrit nunc quomodo se habent hæc adinuicem, agentia dico & patientia: utrũ omne agens etiam repatiatur, an non. dicit ergo ut hoc inueniamus, uideamus quomodo se habent mouentia, & quæ mouentur. nam quemadmodum hæc se habuerint, necesse est se habere agentia, & patientia. nam uniuersalius est mouere quã agere: omne enim, quod agit, etiã mouet. non omne autem quod mouet, agit: siquidem agere, est formam aliquam, & passionem agere: dictum est autem in prædicamentis, ꝙ quæcunq; de aliquo ut de subiecto dicuntur, quæcunq; de prædicato dicuntur, eadem & de subiecto hoc dicentur: quæcũq; igitur insunt ei quod mouet & mouetur, hæc etiam agentibus, & patientibus inerunt. est aũt eorum quæ mouent, hoc quidẽ primum mouens, illud uerò ultimum, & proximũ. quod igitur mouet primo, inquit, nihil prohibet in mouendo esse immobile, in quibusdam uerò etiam necessarium est: sed quod ultimum est & proxime mouens, necesse est, cum & ipsum moueatur, mouere. ut anima primo mouet animal, sed non necesse est hanc esse omnino immobilẽ: mouetur enim per accidens, simul cum corpore mutata: & ipsum, cum mouetur, non derelinquẽs: sed imago, immobilis permanet: primo mouens appetitiuũ. similiter & cõuitium mouens animũ, immobile manet: hæc enim nec etiam per accidens mouentur, dum mouent: sed calidum innatum imediate mouens animal, & lacerti, aut siquę alię sint partes motiuæ, imediatę totius aĩalis, dũ & ipsę mouentur, mouent. quoniam igitur hæc insunt mouenti, insunt autem ei non ut generi, quemadmodum id quod est de pluribus, & differentibus specie prędicari, sed simpliciter ut rei, & mouenti: inerunt hæc etiam agenti. non igitur omne agens in agendo repatitur, sed quod quidem primo agit: quandoq; quidem repatitur, quandoq; uerò minime, ut ars medicinæ agens in infirmũ, & omnino scientię agentes in ipsos addiscentes primò, hę imobiles manent: primũ quoq; agit ignis in aquam, sed tamen etiam repatitur ab ipsa: & aer in balneo immediate agens in nos, etiam repatitur à nobis. & ut breuiter dixerim, agentium hæc sunt, quæ in agendo repatiuntur, quæcunq; in eadem materia subsistũt: ob hoc nec scientia repatitur, ut medicinalis ab infirmo, medicamẽ uerò repatitur, quoniã scientia in anima habet esse, ęgritudo uerò in corpore: reagit autem in medicamẽ, quoniam primum subiectum est materia communis omnium corporum. ¶ Videtur autem comparationẽ mouentium ad agentia fecisse non rectè: inquirens enim quæ agentium repatiuntur in agendo à patiẽtibus, & dicens ꝙ ut se habent mouentia, sic se habent & agẽtia, adduxit quædam mouentia, quæ in mouendo non contramouẽtur, ab his, quæ mouentur, sed simpliciter mouentur, & ipsa in mouendo, & motu indigentia ut cõtramoueanť, nõ tamen in mouendo cõtramouentur: huiusmodi enim sunt omnia, quæ immediate mouentur, ut innatum calidũ, aut lacerti, similiter & baculus: sed hoc non est quod quæritur, sed si in mouendo cõtramoueanť. dico ergo ꝙ & si nõ in uniuersum exemplum simile sit, saltem in tantum solum sufficit, ꝙ ut mouentium, sunt aliqua quæ non sunt immobilia, sic & agentium, cum & exemplum animæ etiam seruet proportionẽ: anima enim mouens contramouetur, & si per accidens. Omnino autem quoniam motus non ut genus in species diuiditur; sed ut æquiuoca uox in significata diuersa: non est enim in uno prædicamento, sed pluribus: non est autem prædicamentorum aliquod genus: propter hoc nec uniuersaliter expetẽdum est, ut quemadmodum se habet in motu, ita se habeat & in actione: sed sufficit si quoddãtenus seruetur proportio. Vltimum autem dixit agentium, aut mouentium non in sursum, sed ad id quod mouetur, aut generatur, hoc est imediatum ei quod mouetur, aut fit, ut infirmo cibus, aut medicamẽn: hoc enim ultimum est ut ad ipsum patiens. Illud autem, ut sit dĩc, addidit: quia proxima oppositorum materia, non est immutabiliter eadem: aliter enim oportet temperata esse elementa, quæ album receptura sunt, aliter ea, quæ nigrum, & in aliis similiter. Dixit autem materiam oppositorum ueluti genus esse: quia ut unum & idem genus est contrariorum, sic & una materia; & ut contraria nihil differunt secundum genus, sic neq; secundum subiectum. Quoniam autem est eadem oppositorum materia, propter hoc quod potest calidum esse, hoc est quod nõdum est calidum, hoc autem est frigidum: quoniam est in materia quæ nata est & calidum suscipere: cum enim appropinquauerit ei calefactiuũ calefit. Rectè igitur dictum est, quæcunq; agentium, & patientium in eadem materia nata sunt esse, hæc in agẽdo repati, quoniã eadem utriusq; materia existente, nata oppositi formam suscipere, hoc appropinquãte merito ab

ipso patitur. Id uerò CVIVS GRATIA NON EFFECTIVVM EST. dixit, ideo quia sanitas
non est actiuũ quid, nisi sm translationem: dixit aũt secundum translationem, hoc est abusiue:
aut quia ut effectiua causa corpori psens fit, ut sanet, ita & sanitas. Quòd uerò sanitas, & simpli-
citer finis, & cuius gratia non sit effectiuum per ea quæ subiunxit, probauit. dicensq; autem cu-
ius gratia non est effectiuum, hinc est manifestum: presente enim agẽte adhuc aliquid fit, quod
mutatur & in formam proficiscitur, cum nondum perfectè ipsam assumpserit: nam donec agẽs
agit, nondum assumpsit formam id quod fit: finibus uerò, & habitibus psentibus, non amplius
fit, sed iam est. igitur id cuius gratia non est effectiuum. Propter hoc igitur nullatenus uidetur
Deum effectiuam mũdi causam dicere: nã qa effectiuam causam illam esse dicit, quæ per uiam
quandam, & generationem ducit ad esse, ea quæ fiũt: Deus autem non in tempore facit, neq; im-
perfecta: propter hoc neq; effectiuum ipsum dicit: nisi forte productorem oportet ipsum uoca-
re. Dicitur quoq; & finalis causa: quia ad ipsum omnia conuersa sunt, & ipsum appetũt. Quoniã
uerò dixit habitibus, exponens quænam dixerit habitus, addidit q; fines & formas, materia ue-
rò passiuum: hæc enim est quæ patitur, & efficitur, & mutatur secundum formas: propter hoc
igitur inquit quæcũq; formarum in materia habent esse: hæc utiq; patientur: quia subiectũ ha-
bent non immutabile, neq; passione carens: huiusmodi autem sunt ignis, aqua, & similia. at si ali
quæ sint formæ separabiles à materia, hæ etiam sine passione fuerint. deinde cõcludens, dictum
est iam. inquit. quid est facere, quod est ad passionem ducere: pati uerò ad passionem duci: & q;
agere est assimilare sibi passum, & pati assimilari agenti, & quibus inest, q; contrariis, &, propter
quid, quia communem habent receptiuam contrariarum passionum materiam: & quomodo,
q; adeunte, & propinquante agente, patienti.

Quomodo autem hoc contingit rursum dicamus. Quibusdam igitur videtur pati vnumquodq; Tex.c.56.
per quosdam poros, & meatus, ingrediente agente vltimo, & propriissimo: & hoc modo & vide-
re, & audire nos dicunt, & alios sensus omnes sentire. Amplius autem videri & per aerem, &
aquam, & perspicua, eò quia meatus habẽt, inuisibiles quidem propter paruitatem: densos autem,
& secũdum ordinem, & magis habere perspicua. Qui igitur in quibusdam ita determinauerunt:
quemadmodum & Empedocles, non solum in agentibus & patientibus, sed etiã misceri aiunt quo
rũcunq; meatus commensurati adinuicẽ sunt. Via autem maximè & de omnibus vna ratione Tex.c.57.
determinauerunt, Leucippus, & Democritus, principium cum fecerint secundum naturam. quòd
est: quibusdam enim antiquorum uisum est ens ex necessitate vnum esse, & immobile. vacuũ enim
non ens, solum enim plenum ens: moueri verò nõ posse non existente uacuo separato, neq; rursus
multa esse, non existente segregante. Hoc autem nihil differt, si quis putet non continuum esse Tex.c.58.
uniuersum, sed tangere diuisim ab eo: quod est dicere multa, & non unũ esse uacuum: si enim om
niquaq; diuisibile, nullum esse unum, quare neq; multa, sed vacuum totum. si verò partim quidẽ,
partim verò non, figmento cuidam hoc assimilari: usq; ad quantum enim, & propter quid, hoc qui
dem sic habet totum, & plenum est, illud uerò diuisum. Amplius autem similiter dicere necessariũ
non esse motum. Ex his igitur rationibus, supergredientes sensum, & ipsum despicientes, tanquã
ratiõe consequi oporteat, esse aiunt totum unum, & ĩmobile, & infinitum aliqui: finem enim finire
ad uacuum. hi igitur sic, & per has causas de ueritate enuntiauerunt, Amplius autem in ratio- Tex.c.59.
nibus quidem videntur hæc contingere, in rebus autem insanie proximum est ita opinari. nullum
enim insanientium tantum est alienari, ut ignem vnũ esse putet, & glaciem: sed solum bona & ap-
parentia propter consuetudinem, hæc quibusdam propter insaniam nihil videntur differre.
Leucippus autem habere opinatus fuit rationes, quæ sensui confessa dicentes, non auferunt nec Tex.c.60.
generationẽ, nec corruptionem, nec motum, nec multitudinem entium: confessus autem hæc quidẽ
apparentibus consentientia: iis autem, qui vnũ constituunt, vt neq; motus sit sine uacuo, vacuũq;
non ens, & entis nullũ non ens, sit esse, (quod enim propriè est omniplenum existens,) sed esse tale
non vnum, sed infinita multitudine, & propter moliũ paruitatem inuisibilia: hæc autem in vacuo

ferri: vacuum enim esse, & congregata quidem generationem facere, dissoluta verò corruptionem: agere verò & pati, quatenus se tangunt, eatenus nõ vnum esse, & composita quoq; & circũplicita

Tex.c.61. *generare.* ¶ *Ex uere autem vno, nõ utiq; genitam esse multitudinem: ex uere autẽ pluribus unũ: sed esse hoc impossibile. At quemadmodũ Empedocles, et aliorum quidam aiunt pati per meatus, sic omnem alterationẽ, & omne pati, hoc fieri modo, per uacuũ facta dissolutione, & corruptione: similiter quoq; & in augmentatione alijs subingredientibus.*

Cõ.113. Cum dixisset quid est agere, & pati, & quæ sunt agentia, & patientia, nunc uult dicere quo pacto fit agere, & pati. iterũ aũt prius exponit modos, qbus antiquiores dicebant fieri agere, & pati, & ipsos confutat, & sic uerum modũ exponit. hi enim inquit per poros, & meatus agere, & pati fieri dicebãt, quorum erat & Empedocles: esse enim meatus quosdam in corporibus, quos ingrediens ipsum agens, ita agere in patiens: sic autem & ipsum uidere dicebant fieri: esse enim in omnibus corporibus meatus, in perspicuis autem densiores magis, & per ordinem, per quos ingredientes uisus, sic occurrere uisibilibus: in non perspicuis uerò corporibus, quia non sunt per ordinem meatus, non posse per totum transeuntes uisiones attingere uisibilia: eodem quoq; modo & aliis sensibus, sentire, aut audire, aut odorare, per meatus ingrediente qualitate odorata, aut sono. Democritici uerò, & Leucippei, per uacuum agere: & pati fieri dicebant: in uacuo enim intercipi atomos, in quo factum agens sic alterare transponens motu, aut ordine mutans atomos, aut appositum augere. Differunt autem à uacuo meatus: quoniam qui meatus inducebant, non dicebant esse uacuum, sed corpora esse meatibus plena, plenosq; esse hos meatus altero corpore, ut aere: aut alio huiusmodi. Laudat autẽ magis Democriticos Empedocle, & aliis, q; talia principia iuenerint, quæ illis sufficerent, ad omnium ex natura factorum assignationem: qui enim meatus inducunt, assignant uerbi gratia agendi, & patiendi per ipsos causam. forte autem & quorũdam aliorum, ut mistionis: dicebant enim per meatus misceri corpora. cum enim dicunt, sic se habent meatus, ut cõmensurati sint ad recipiendum commistum corpus, tunc fieri mistionem: motus tamen causam minimè assignare poterant, quo pacto per meatus fiat ipse motus, aut augmẽtatio: ingrediens enim ipsum agens, meatus quidem replebit: maius uerò non faciet. Democritici uerò inquit eiusmodi principia nouerunt, quæ eis accõmodabuntur ad assignandas omniũ, quę naturaliter generantur causas: hę uerò sunt atoma & uacuum. Addit autem & eius suppositiones, & suppositionum eas, quibus Parmenidei usi sunt, hi enim inquit principia occulta, & indemonstrabilia sumentes, per ipsa, quę manifesta sunt, & ab omnibus concessa, au'erre conabantur: Democritici uerò principia sensui confessa accipientes, per ipsa, ea quæ manifesta sunt, cõstruxerunt. Parmenides enim uolens ostendere q; in rebus non esset multitudo, nec motus, quod erat sensui repugnare, & manifesta tollere, sumit ut dignitatem, nõ esse uacuum, quod non est sensui confessum, sed multa indigens demõstratione. Hoc igitur accipiens procedit per syllogismũ sic. si non est uacuum non est motus, sed non est uacuũ, igitur nõ est motus. sumpsit igitur ipsam consequentiam, ut manifestam, q; uacuo non existente, non fuerit motus. per uacuum enim solũ posse fieri motum: similiter autem & ad assumptum, illud scilicet sed non est uacuum. sumens igit haec ut confessa, quę occulta, & dubia sunt, per ipsa id sustulit, quod est manifestum: scilicet ipsum motum. Sed potius opus est syllogismum hoc modo dicere, si est motus est uacuum, sed non est uacuum, non igitur est motus. Eodem quoq; modo tollit multitudinem. si enim inquit in entibus est diuisio, est uacuum: solũ enim per uacuum ait fieri diuisionem: sed non est uacuũ, non igitur est diuisio: continuum enim erit omne, & unũ. rursus itaq; & consequentiá, & assumptum sumpsit ut confessa. quæ tamen imanifesta sunt, & per ipsa quæ confessa sunt, sustulit. Parmenides itaq; hoc pacto quę manifesta sunt, ex imanifestis sustulit. Democritus tamen principia sumens ex sensu confessa, q; & diuisiones sunt, & multitudo, & motus, in entibus, ex his inducit uacuum: quod occultum est per imanifesta construens. si enim est diuisio, inquit, & multitudo in rebus, est uacuum: sed est diuisio & multitudo, ergo uacuum: ipsam quidem consequẽtiam eodem modo accipiens, ut Parmenides, sed assumptum minimè. nam hic quidem dicebat, sed nõ est uacuum, quod erat occultum: iste uerò quod est multitudo, & diuisio, similiter & de motu. si est motus, est uacuum, sed est motus, igitur est uacuum: hic quoq; eandem consequentiam cum Parmenide sumens: assumptionem uerò minimè. Eodem modo Parmenides etiá infi-

nitum inducebat.si enim est finitum omne,uacuo proculdubio finitur,sed non est uacuum:nõ igitur est omne finitum.Propter hæc commendauit Democritum,ut & sensui concessa principia sumentem,& eiusmodi ex eis suppositiones/& principia naturalium rerum cõstruenté/per quæ omnia assignare poterat/quæ ex natura fiebant.de Empedocle tamé dicens,ingredi inquit dicere ipsum agens in meatus/& sic facere:non primo autem agens/ut medicinam,sed ut immediatum.ut medicamen/aut cibũ:& propter hoc inquit dicebat magis uideri uisibilia,per ea quæ magis perspicua sunt:nam quæ sunt magis perspicua magis habent,& desiores,& per ordinem meatus.hic igitur inquit non sufficientia sumpsit principia ad omnia naturalia,sed ad quædã solum ipsis accommodata,ut ad modum/quo fit agere/& pati.item quo pacto miscentur miscibilia,sed non quo pacto fiat motus/aut diuisio/ex his tradere possunt/aut reliquorum singulum. Democritici uerò talia determinauerunt principia,quæ eis procedent rectè,circa demonstrationes omnium eorum/quæ fiunt.propter hoc igitur inquit rectè proficiscuntur eis consequẽtiæ: quoniam tale principium sumpserunt,quod est/& cõceditur à natura,scilicet esse multitudiné,& motum in rebus:uisum enim est quibusdam antiquorum,neq; esse multitudinem,neq; motum:quod erat sensui repugnare.non sustulit ergo Democritus quæ ex ipsa re fidem sumpserunt,sed talibus principiis usus est: cum autem dicit uacuum non ens,hic quidem pro eò quod est non possibile intelligẽ,scilicet non esse in entibus omnino uacuum:ut sit sensus,si non est possibile motum fore aliquid sine uacuo,sed non est uacuum:non igitur est motus. in Democriticis autem rationibus/non est consequenter sic possibile accepisse dici uacuum/nõ ens;ut omnino non sit,sed solum ad differentiam pleni:nam ueluti non habens essentiam aliquam supponit uacuum ipse Democritus.Cum autem dixit non existẽte uacuo,addidit separato. dictum est enim in physica/q uacuum locus/& plenum,subiecto eadem sunt,sed habitudie diuersa.Vacuum enim nil aliud est quàm locus priuatus corpore.Plenum autem locus plenus corpore,locus uerò uacuum corporis receptiuum/aut interuallum corporis contentiuũ.in eo uerò HOC AVTEM NIHIL DIFFERT non ad id quod iam dictum est,sed ad dicẽdum referre opus est, adhuc autem ad Parmenidem loquitur,supponens enim inquit uacuum esse/& motum/& multitudinem/eò quòd non possit dicere/nec diuisionem esse/nec motum sine uacuo,sed uera ratio habet,q etiam non existente uacuo/nihil prohibet/& diuisionem/& motum rerum eẽ,diuisarũ quidem/sed se tangentium,& non per uacuum distinctarum.hoc autem interimẽs Parmenides dicit/q nihil differt sic supponere ab eo/quod est,atoma & uacuum inferre.utrum enim inquit ipsum ens,omniquaq; diuisibile est/aut non omniquaq:si enim omniquaq; non solum multæ non erunt res,sed nec una:diuisum siquidem omniquaq; nihil erit,sed solum uacuum;si autem non omniquaq; diuisibile/figmento hoc simile est.nam cur secundum quid diuisibile, secundũ quid autem indiuisibile.Sic autem & atomorum opinio cauillatio est,ad quam & uacuum esse sequitur,Eadem autem inquit ratione ostendit motum non esse:uacuum quidem non esse supponens:motum autem sine uacuo non esse assumens.Deinde accusat Parmenideos: quoniã putabant ad rerum euidentiam non esse aduertendum omnino,sed ad solam rationum consequẽtiam,quod credentes/& persuasi unum esse dicebant uniuersum/& immobile/& infinitum:uidebantur enim inquit accidere hæc/scilicet esse uniuersum unum/& infinitum/& immobile:quantum est ex rationum consequentia,& probabilis esse argumentatio uidebatur,in ipsis tamen rebus nihil ab insania/uidetur hoc ipsum differre,immo potius excedere insaniam:nullus eni insanientium in sensu fallitur,neq; ignem idem putauit glaciei/sed error insanientibus est circa bona/& non bona/utilia & nõ utilia:eligit enim propter insaniam inutile pro utili.hi igitur huiusmodi sunt.Leucippei uerò/& Democritici/sensui confessa dicentes,non sustulerunt/nec multitudinem/nec motum.Apparentibus igitur inquit concors existens Leucippus in hoc,cum postea recepisset ex his/qui unum inducunt,& cum ipsis consentiens nõ esse motum sine uacuo, & q uacuum est non ens/hoc est non plenum/neq; substantia aliqua/neq; consistentia, sic quæ consequuntur construxit,scilicet q atoma sunt & uacuum:nam si multa sunt entia distinctaq;,distinctionem uerò sine uacuo factam iri est impossibile:est igitur uacuum,sic igitur uacuum eẽ construxit.Atoma uerò esse rursus sic,unumquodq; entium propriè est ens:in ente uerò nihil est non ens:quare neq; uacuum:si autem nihil est uacuum in eis,diuisioné uerò sine uacuo impossibile est factam iri,impossibile est igitur ipsa diuisa iri.Tangentia uerò dixit agere & pati,hoc est per ipsum uacuum;nam per hoc se mutuo tangunt:nõ enim propriè tactum dicebat Demo-

critus, dicens tangere seinuicem atoma, qui fit superficiebus adinuicem congruentibus ipsorum tangentium, sed propinquas esse adinuicem atomos, & non multum distare, hoc tactum uocabat: uacuo enim omnino ipsas abinuicem distingui, & secerni: sed composita inquit adinuicẽ atoma, & complicata passiones generant: ut sæpe dictum est. Significat autem per compositionẽ ipsorum, & complexionem, positionem, & ordinem, sed & eò quod secundum ueritatem, & ꝓpriè inquit uno multitudo nõ facta fuerit, cũ multitudo per diuisionẽ fiat: diuisio uerò per uacuũ. quod igitur propriè unum est, non habens in se uacuũ minimè diuisum fuerit: sed neq; ex multis secundum ueritatem fieret utiq; unum: neq; enim possunt atomi congregari per uacuum, separatę, & uniri non potentes.

Tex.c. 62. *Ferè autem & Empedocli necessarium est dicere, quemadmodũ & Leucippus inquit. esse enim quędã solida, sed indiuisibilia, nisi omniquaq; continui sunt meatus, hoc autem impossibile: nullũ enim erit alterum solidum præter meatus, sed uniuersum vacuum. necesse igitur tangentia quidẽ indiuisibilia esse, horũ autẽ intermedia vacua, quos ille meatus vocat. sic aũt & Leucippus inquit de agere & pati. modi igitur per quos hæc quidẽ agunt, illa uerò patiũtur, ferè hi dicũtur.*

Cõ. 114. Reducitur inquit Empedoclis opinio ad Democriti opinionẽ, quãtum enim ex his quę supponit Empedo. necesse est ipsum atoma corpora inducere. si enim per meatus supponit agere, & pati, necesse omnino est in meatus ingrediente agente, & patiente, continentia meatus corpora impassibilia esse, & indiuisibilia. nam si patiantur, quoniam agere & pati non aliter quã per meatus dicit fieri: necesse est & illa meatus habere, & rursus corpora continentia meatus illos: quare aut totum meatus erit, aut si hoc est impossibile, necesse est esse quędam ultima, impassibilia, & indiuisibilia corpora: & hoc quoq; Democritus dicebat. quare eadem etiam Empedocles Democrito, & Leucippo, quãtum est ex propriis suppositionibus, dicere cogetur. hoc autẽ increpat dicẽs, ESSE ENIM QVÆDAM SOLIDA SVNT. idest necesse est Empedocli dicere esse quędam solida, & indiuisibilia: quia nõ sunt in oĩ parte corporis meatus continui: hoc enim est ĩpossibile: esset enim meatus uniuersum corpus, & uacuum. quare si hoc absurdum est, necesse est tangentis corporis partes, solidas esse, & idiuisibiles, media uerò ipsarũ uacua, quę Empedocles meatus corporis uocabat. huiusmodi uerò & Leucippei supponebãt, indiuisibilia quidem seinuicem tãgere, sed intercipi uacuo. per quod agere & pati fit, nisi quod ipsum tactum non propriè dixerũt Leucippei, ut superius dicebat.

Et de his quidem, & quo pacto dicunt, manifestum est, & ad ipsorũ passiones, quibus vtuntur, ferè confesse apparet, id quod accidit. alijs verò minus, vt Empedocli quodãmodo erit corruptio, & alteratio non manifestè: illis enim sunt indiuisibilia prima corpora: figura solum differentia, ex quibus primis componuntur, & in quæ ultima dissoluũtur: Empedocli verò, alia quidem manifestum quod usq; ad elementa generationem: & corruptionem habent, horum autem ipsorum quo pacto fit, & corrumpitur coaceruata magnitudo, neq; manifestum, neq; contingit ipsi dicere, non dicenti & ignis esse elementum. similiter autem & aliorum omnium, quemadmodum in Timæo

Tex.c. 63. *scripsit Plato. ¶ Tantum enim differt non eodem modo cum Leucippo dicere, quod hic quidem solida, ille verò superficies dicit indiuisibiles: & hic quidem infinitis determinata esse figuris indiuisibilium solidorum vnumquodq;, ille verò determinatis: quoniam indiuisibilia utriq; dicunt, & figuris determinata, ex his itaq; generationes, & disgregationes.*

Cõ. 115. Cum exposuisset modos, quibus Empedoclesq;, & Democritici agere, & pati supponebant, in his magis commendat Democriticos, qui eiusmodi principia supponebant, quę eis sufficiebãt ad generationem, & corruptionem, & alterationem, & alias naturales mutationes, cum Empe. nõ posset per propria principia omnium rationes assignare. primũ enim impassibilia dicens esse elementa quatuor, & specificas ipsorum differẽtias esse ipsas passiones, alterationem seruare non potest: generationem aũt compositorum quidem elementorum congregatione dicit esse: ipsorum autem elementorum generationem non amplius dicere potest, non supponens illis simpliciora elementa; uidentur autem elementa genita, corruptaq;. sed Democritici, & ipsi dicentes composi

ta omnia

ea omnia ex quatuor elementis habere generationem, ipsorum etiam elementorum rationem generationis ex propriis principiis assignant: generari enim ipsa, & corrumpi atomorum congregatione, ac disgregatione. & alterationem quoq; seruabant transpositione: & ordinis uariatione ipsorum atomorum: non enim supponentes passiones in atomis, sed ipsa dicentes impassibilia, ipsorum positione, & ordine, passiones fieri uideri dicebant. Empedocles tamen in elementis reponens passiones, & ipsas esse dicens immutabiles, alteratione seruare non potest, ferè igitur, inquit, qui ab antiquioribus dicti modi sunt isti, qui duo sunt: & qui per meatus, & qui per uacuum & de his quidem inquit Leucippeis, scilicet & Democriticis. Manifestum autẽ hoc ex consequentibus, & quomodo, scilicet & quonam modo dicunt manifestum, sed & ad positiones ipsorũ, inquit, quibus utuntur, confesse ferè quod accidit apparet: consequentia scilicet inquit, & accidentia principiis eorum quæ consequuntur, dixerunt & alia, & eum qui est de facere & pati sermonem. Empedocleis uerò, inquit, minus consequentia & accidentia principiis sunt ea quæ consequuntur, ea scilicet quæ de generatione, & corruptione, & alteratione, & agere, & pati. Democriticis enim inquit prima corpora, ex quibus fiunt omnia primis, & in quæ ultima resoluuntur, indiuisibilia sunt: in hac enim & quatuor elemẽtorum resolutio fit. Empedocli uerò alia quidem, scilicet composita, usq; ad quatuor elementa habent resolutionem. prima enim elementa sunt ei ipsa quatuor: & propter hoc compositorum habent generationis rationem, ipsorum elementorum congregationem: quo autem modo & ipsa elementa generantur, & corrumpuntur, non habet dicere: non dicens ipsis elementis simpliciora aliqua elementa, accruata autẽ magnitudo, hoc est ex generatione ipsorum accruata, ut aer, aut aqua, aut ignis quę in generatione ipsorum paulatim congregantur, & augentur, ut ex pluuia aqua, aut quia ex euaporante aqua aer, aut ex accensa materia ignis: similiter autem & de terra. non dicenti igitur inquit ignis elemẽta, neq; aliorum omnium, aquæ scilicet & aeris & terræ, nõ possibile est ipsorum generationem tradere: propter quod & Plato in Timæo quatuor elementorum elementa ait esse ipsas superficies, hæ autẽ sunt triangula ęqlatera, & rectãgula: pyramidẽ uerò non elementum dicebat ignis, sed semen: similiter & terræ cubum, & aliorum similiter: aquæ quidem laterum octo, aeris uerò uiginti laterum: nam duodecim laterum superficiẽ toti mundo tradidit: triangula uerò hoc est prima elementa, indiuisibilia dicebat: non enim ulterius hæc diuidi in magis elementaria. Platonis igitur inquit opinio ab ea, quæ Leucippi & Democriti differt in hoc, ꝙ hi quidem indiuisibilia, quę & prima elementa faciebant, solida esse dicebant, Plato uerò indiuisibiles superficies: & Democritus quidem infinitis figuris dicebat atomos figurari, Plato uerò terminatis: magis autẽ una: triangula enim prima elementa dicebat, hæc autem primum ex elementorum terminatis terminari figuris, scilicet quinque, pyramide, cubo, octo laterum, duodecim laterum, uiginti laterum figura: non hoc autem dicit, quòd unaquęq; atomus infinitas habet figuras: unũ enim unaquęq; habebat: sed quòd atomi infinitas figuras habebant diuisas secundum unamquãq;, aut est cõuerso modo intelligendum unumquodq; solidorum, infinitis figuris terminatum tẽ, hoc est unãquãq; figuram in infinitis solidis, hoc est atomis terminatam esse, ut sphæricam, cubicam, & aliarum unamquãq;, ut & figuræ infinitæ sint, & sub unaquaq; figura atoma. uerbum autem illud terminatum, hic loco ejus dixit, quod est circũscriptum esse singulũ solidorũ ab aliq̃ figura.

Leucippo quidem duo vtiq; modi essent, & per uacuum, & per tactum: ob hoc enim diuisibile vnumquodq;. Platoni verò secundum tactum solum: uacuum enim non esse inquit. & de indiuisibilibus superficiebus, diximus in prioribus rationibus.

Videtur hic aduersari his, quæ ab eo superius dicta sunt. dixit enim in illis pati hoc modo fieri: dissolutione facta per uacuũ, & corruptione, & aliis mutationibus. nunc autẽ dicit duos esse modos generatiõis, eum qui per uacuum, & eum qui per tactum. uidetur igitur hic cõmunius generationem dixisse in generatione entis, dico scilicet substantiarũ, & ipsorum accidentiũ: & huius quidem alterũ modum eum: scilicet qui per uacuum est, esse ipsius generationis, alterũ uerò, qui per tactum alterationis: tangentes enim seinuicem atomi, & collisæ transponuntur, & in ordine transferuntur, & sic alterationem faciunt: tangunt autem se proculdubio per ipsum uacuum. quare non sunt hæc illis contraria. Pōt autem illud, duo modi, non secundum alium, & alium modum dicere fieri generationem, quandoq; hunc, quandoq; illum, sed unamquãq; gene Cō. 116.

rationem per duos hos modos, ut fiat & per uacuum, & per tactum. nam per uacuum etiam fit tactus, siue propriè tactum dixeris, siue per appropinquationem: etenim etiam superius cōmuniter agere, & pati per tactum dixit fieri. dicit autem sic, & constantia facere generationem, dissoluta uerò corruptionem, agere uerò & pati quatenus se tangunt: aguntautem & patiuntur non solum quæ alterantur, sed etiam quę generantur. sic igitur Democrito quidem sunt inquit duo modi generationis, Platoni uerò unus, qui per tactum. non enim dicit uacuum Plato, sed superficies quidem tangentes se, secundum proprium tactus significatū facere pyramides, aut cubos, & reliquas solidas figurarum: hæ autem rursus tangentia se facere corpora. Priores autē rationes de cœlo dixit: in illis enim Platoni superficies principia dicenti cōtradixit.

De indiuisibilibus verò solidis amplius cōsiderare quod accidit dimitatur nunc.

Cō. 117. Indiuisibilium corporum destructio, dicta est ab ipso quidem seorsum in libro de indiuisibilibus magnitudinibus, & in libro quoq; de cœlo: opus autem est nos dicere per quot, & quales argumentationes in lib. de cœlo ipsa destruxerit. in tertio igitur sermone sex quasdam ponit argumentationes, in quarto autem unam, congruentē considerationi de graui, & leui. ⁋ Est igit prima ratio, quòd non condecentia scientiæ principia supponunt, qui atomos dicunt, cum ipsas infinitas esse dicant: infinitum enim sui natura incognitum est, sciētia uerò terminatorum est, & terminata cognitio. hæc autem ratio non ad atomorum indiuisibilitatem, sed ad infinitatem dicta est. ⁋ Secunda est, quòd auferunt hæc dicentes certissimas sciētiarum, dico scilicet mathematicas: illi enim omnem magnitudinem etiam intellectu sumptam bifariam diuidunt. hi uerò ēt naturalem non diuidunt: quare aduersantur certissimis scientiarum. ⁋ Tertia quòd interimūt consensum & passiones. ut enim sæpe dictum est, cum punxerit corpus acus aliqua, necesse est omnino, aut in uacuum procedere ipsam, aut atomum tangere: sed si in uacuum processerit, nō sentiet, si uerò atomum tetigerit, quia impassibilis est, rursum nullus fiet sensus: quare sublatus fuerit sensus, neq; aliquid erit sensibile: si enim sentire dicitur aliquid pati ab ipsis sensibilibus, ipsum sensum: non est autem consensus, neq; passio: non est igitur sensibile aliquid propriè: si autē aliquis dixerit quòd natura nihil est sensibile, sed positione, & certa ad ipsos sensus habitudine: nam eò quòd taliter, aut taliter atomi occurrant, sic esse uideri sensibilia: scito redargutam esse sufficiēter à Platone in Theæteto rōnē hanc. ⁋ Quarta quòd interimūt continuitatē, & diuisionem; nullum enim erit continuum, & propter hoc neq; diuisibile: cum tamē continua esse corpora manifestum sit uel ex hoc pręcipuè, q una aliqua particula patiente totum corpus ferè in non tempore consentit passionē, propter continuitatem permeantem. at si non esset continuū corpus, quomodo oporteret particula una patiente ut pede offendente consensus secundū continuitatem in totum permeare? non enī si statemus decem se consequentes, deinde unus percuteretur, fieret in reliquos consensus, quia non sumus continui, sed diuisi. ⁋ Quinta q interimunt generationem, & corruptionē, quomodo enim ex aqua euaporante aer fieret, proculdubio dicēt segregatis atomis, ex qbus congregatis aer constabat. sed si hoc esset, nūquā oporteret uniuersam aquam euaporari, sed semper superesse aliquid euaporandum: non enim eędem atomi sunt omnium elementorum effectiuæ, sed aliæ aliorum, quare si non substantia aquæ mutata fit aer sic, sed segregatis ex ipsa aeris atomis, ipsa aqua nunquam tota in uaporem cōuertitur: quare aut nō omnino erit generatio, aut falsa ęst atomorum suppositio: impossibile est enim saluari in tali suppositione generationem elemētorum mutuam, cum tamen & ipsi dicant elementa ex se mutuo generari, quare ipsi sibi ipsis aduersantur, dicētes ex se mutuo elemēta generari. rursusq; quantū ex propriis suppositionibus mutuam illorum generationem auferentes. ⁋ Sexta super has, q si differunt figuris atomi, infinitæ autem figuræ, igitur infinitæ atomorū naturæ: si autem infinitæ naturæ, infiniti etiam motus, & infinita loca: nunc autē neq; loca infinita, nec motus infiniti. si aūt qs dixerit, sed oēs graues esse dicebāt, ut & oēs dicebāt & deorsum moueri: sursum uerò motum elisis quibusdā atomis, ut sphęricis fieri, dicemus q quæ præter naturā uiolentia aliqua in pręter naturalem locum mouētur, quanto sunt maiora, tantò tardius pręternaturali motu mouentur: magnam enim terram aliqs proiiciens, tardius sursum mouebit, quā paruam glebam. oportebat igitur maiorem ignem tardius ad superiorem locum moueri, minorem uerò citius, nūc autem econtra uidemus, quanto enim maior est ignis, tanto citius sursum mouetur. has igitur ponit argumētationes in tertio. ⁋ In quarto autem inquit q non habebunt causam, quā possint assignare

huius q; alia aliis leuiora/grauiorauè sint,qui atoma supponūt/& uacuum: propter quid enim corporum hæc quidem erunt grauiora,illa uerò leuiora:necesse enim omnino est/aut propter plenum solum/aut propter uacuum solum/aut propter utrūq;. uerbi gratia/propter plenum solum,ut dicant quæ plus habent de pleno/grauiora esse,quę minus/leuiora,uacuo nihil conferente.si autem per ipsum uacuum,ut quæ pluri uacuo participant/leuiora sint,quæ autem minori grauiora.si autem propter uacui proportionem ad plenum,ut dicamus,in quibus maioré rationem habet uacuum ad uacuum/quàm plenum ad plenum,hæc esse leuiora,alia uerò grauiora:ut uerbi gratia duobus existētibus corporibus,maiorem rationem habeat uacuum quod est in altero ad uacuum alterius,quàm ipsum plenum/ad plenum alterius:ut exempli gratia.uacuū sit duplum ad uacuum alterius,plenum uerò sesqualterum/aut æquale.si igitur propter plenū solum hæ quidem grauiora sunt/illa leuiora,oporteret paucam terram multo igne leuioré esse: est enī amplius plenū in multo igne,q̄ in pauca terra.si auté pp uacuū solū,oporteret multá terrá leuioré esse pauco igne,cū amplius sit uacuū in multa terra/quàm pauco igne:si aūt pp pportionem utrorūq; & grauiora/& leuiora hæc essent,in quibus maior est ratio uacui ad uacuum/ quàm pleni ad plenū,manifestū quòd in quibus sunt rationes æquales uacui & pleni,hæc erūt similiter leuia/aut grauia.oporteret igitur magnam terram similiter esse leuem/aut graué/parti sue: eadem est enim in toto & in parte uacui & pleni ratio.oporteret igitur lapidem unius talenti,& paucam terram/breuissimis eorum partibus æquipondera esse,quod est impossibile.rationes igitur/quas in libro de cœlo ponit/hæ sunt:ponit quoq; & alias quasdam hic.

Vt autem parum egredientes dicamus necessarium impassibileq; vnumquodq; dicere indiuisi- Tex.c.64.
bilium:non enim possibile pati nisi per uacuum,& nullius effectiuum passionis: neq; enim durum/
neq; frigidum esse potest. ¶ *Quamuis hoc est inconueniens attribuere solum circulari figuræ cali-* Tex.c.65.
dum.necesse enim & contrarium,& frigidum alicui alteri congruere figurarum.absurdum autē
& si hæc quidem insint,caliditas inquā,& frigiditas:grauitas uerò & leuitas.& durities & molli-
ties non insint. ¶ *Quāuis grauius secundum excellentiam dicit esse Democritus vnumquodq;* Tex.c.66.
indiuisibilium.quare manifestum quod & calidius.talia verò cum sint non pati à seinuicē impossi-
bile vt à ualde excellenti calido remisse calidum. ¶ *Atqui si durum & molle, molle autem iam in* Tex.c.67.
patiendo aliquid dicitur,quod enī cedit molle est. ¶ *At uerò absurdū, & si nihil inest,nisi sola fi-* Tex.c.68.
gura:& si inest,una aūt sola,ut hæc quidē dura,illa uero calida:neq; enī una aliqua fuerit ipsorū natura.similiter autē impossibile & si plures una:indiuisibilis enim existens in eodē habebit passiones:quare & si patiatur,siquidē infrigidatur,sit & aliud quid aget, aut etiā patietur.

Necesse est inquit supponētes atomos/impassibiles ipsas supponere.nā ex quo pati non aliter Cō. 118.
fieri dicunt quàm per uacuum:uacuum auté non est in atomis:ergo nec passio aliqua,sed si impassibiles sunt atomi,igitur nec in seipsas agent:quam enim non habent passionem/nec aliis/nec sibiipsis omnino tradiderint:si autem non egerint in aliquid,nullū erit agens/neq; patiens,quod est absurdum,& ipsi euidentiæ repugnás.quare nullum erit/neq; durum ex molli,nec calidum ex frigido,neq; aliorum huiusmodi nullū:quāuis;inquit.ipsi suis sibi sermonibus aduersantur: dicunt enim sphæricas ex atomis calidas esse,& adhuc excedētes atomorum grauiores esse.quare inquit si maiores atomi grauiores sunt,manifestum q; & maiores sphæricæ calidiores erunt: calidiores aūt & grauiores existentes quo pacto in seipsas non poterunt/ & agere/& pati? quod est enim remissè calidum/patitur ab intensè calido:quare rursus agent/& patientur abinuicem. Absurdum autem & sphæricas calidas quidem dicere:non autem reddere & cōtrarium calido ipsum frigidum/alicui alteri figuræ. Absurdum quoq; est caliditatem quidem/& grauitaté inesse atomis,contraria uerò his,& simpliciter alias passiones/non dicere inesse:si enim inquit inest atomis durum,cur non inerit molle:si autem inerit,molle autem quod cedit,cedere auté est pati aliquid.non igitur impassibilia sunt etiam secundum hoc. AT VERO ABSVRDVM EST ETIAM SI NIHIL INSIT NISI SOLA FIGVRA. oportet autem nos exponere ex diuisione,quæcunq; poterant inesse atomis,ut cum hæc confutauerimus,ostendamus nullo pacto modo posse constare atomorum suppositionem.ipse quidem Philosophus non perfectè omnia

enumerat diuiſionis ſegmẽta: nos uerò ipſam perfectè exponemus. Neceſſe igiť eſt atomos, aut
nullã hẽc paſſionẽ, aut hẽe. & ſi hẽe, aut unam ipſarũ ſingulã habere, aut plures ſingulas, aut plu
res unam, aut plures plures: in membro autem ſupponente plures comprehendatur & omnes.
Si igitur nullam habeant paſſionem, neq; utiq; quæ ex ipſis conſtant, aliquam habuerint paſſio-
nem: quo pacto enim quod non habent his, quæ ex his ipſis conſtant, dederint. ſi uerò nullã ha-
bebunt paſſionem, quæ ex ipſis conſtant, auferentur ſenſus, & ſenſibilia: ſenſus enim in patiendo
aliquid à ſenſibilibus dicitur: hæ autem ſunt ipſæ paſſiones. quare nullum erit natura ſenſibile:
ſenſibili autem non exiſtente, neq; ſenſus erit: hæc enim ſunt eorum quæ ſunt ad aliquid, quòd
autem in habitudine ad ſenſus ſenſibilia habeant eſſe, & Plato in Theæteto demonſtrauit, & ipſe
multis in locis Ariſto. quare accidet auferri penitus ſenſibile, & ſenſum. ĩpoſſibile eſt ergo nullã
ipſas habere paſſionem. Si uerò habeant, unam autem habeat ſingula: dico autem unam habere
unamquãq;, ut nulla eandem alteri habeat, ſed unaquæq; propriam, præter reliquas. ſi ergo unã
unaquæq; habeat paſſionem, non erunt eiuſdem naturæ. ſi enim non eſt nata altera alterius ſu-
ſcipere paſſionem, non igitur ſunt unius naturæ, cum tamen hoc dicant. ſi autẽ non fuerint eiuſ-
dem naturæ, neq; agent adinuicem, neq; patientur: quare auferetur per hoc, agerẽ & pati, & fru-
ſtra inerunt illis paſſiones, cum nihil agant inter ſe, aut patiãtur: nihil autem fruſtra à natura fit:
non igitur eſt poſſibile, unamquãq; unam habere paſſionem. ¶ Si autẽ unaquæq; plures habeat:
dico autem plures habere unamquamq;, ut ſi mille ſint atomi: ut uerbi gratia habeat unaquæq;
ipſarum quinque aliquas paſſiones, non eaſdem tamen reliquarum nullam, ſed unamquamq;
acervum quendam appropriatum habere paſſionum. ſi igitur ſic unaquæq; plures habeat: in-
terrogabo quomodo habet has, & per quam rationem, aut ſecundum partium compoſitionem,
aut ut ſpeciem in materia. dico autem ſecundum compoſitionem partium, nõ ut ſecundũ actũ
ex partibus diuiſis conſtante atomo, ſed quia propter talium ſecundum intellectum ſumptarũ
partium conſonantiam, paſſiones in unaquaq; inſunt. ſi ergo propter partium compoſitionẽ in-
ſunt illis paſſiones, accidet idem, quatenus agit, eatenus pati: ut ſi habeat atomus & caliditatem,
& humiditatem: agit autem ſecundum caliditatem, & patitur ſecundum humiditatem: quoniã
quatenus humida ſunt, eatenus ſunt & calida: patiens igitur ſecũdum humiditatem, patietur &
ſecundum caliditatem: quapropter agens ſecundum humiditatem, patietur ſecundum calidita-
tem, quod caret ratione: calefaciens enim calefiet, qua calefacit caliditate. non igitur ſecundũ par-
tium compoſitionem habebit paſſiones. ¶ Eadem quoq; abſurda ſequi uidebuntur, his qui tem
peramentorum effectus formas dicunt eſſe, quales ſunt medici, & his, qui non quidem tempera-
mentorum illas eſſe effectus dicunt, ſed ad aptitudinem temperamenti extrinſecus, & uniuerſali
opificio ſuperuenire formas: ut & uerus habet ſermo. nam ſiue temperamentorum effectus ſint
formæ, quoniam ad talem commenſurationem primi temperamenti, ſiccorum uidelicet & hu-
midorum, calidorum, & frigidorum, plures ſequũtur qualitates: nam & huiuſmodi, color, & ſa-
por, & mollities, aut durities, & ſimilia. manifeſtum igitur quòd ſecundum uerã rationẽ, & dul-
ce erit, & rubrum, & humidum, & calidum, & reliqua. quare ſi ſecundum eandem rationem oĩa
erit: patientia igitur ſecundum unam, patientur & ſecundum reliquam. quare ſi agit quidem ſe
cundum aliquid: patitur autem ſecundum aliud: ſecundum idem igitur, ſecundum quod agẽt
etiam patientur: nam ſecundum eandem rationem ſunt utraq;. ſi autem non ſunt effectus tẽpe-
ramentorum ipſę formæ, ſed ab extrinſeco ſequuntur aptitudinem temperamenti: manifeſtũ ꝗ
ſecundum eandem rurſus aptitudinem eſt, quòd diuerſæ ſuperueniant paſſiones. ſi autẽ ſecun-
dum eandem aptitudinis rationem ſuperueniunt diuerſæ paſſiones, idẽ rurſus ſequetur abſur-
dum, ſi hac quidem agit: illa uerò patitur: qua enim rurſus agit hac ipſa etiã patietur: quare idẽ
etiam uerò ſermoni ſequutum eſt abſurdum. ¶ Inquiſitione ergo dignũ eſt, & hoc ipſum ſecun-
dum ſe theorema. An ab eodem temperamento diuerſæ formæ perficiantũt, aut ſaltẽ ut uerior
habet ſermo, ſuperueniant ad eandem aptitudinem diuerſę ideæ. quòd enim non ſimpliciter tẽ-
peramentorũ effectus ſint ipſæ formæ, manifeſtũ eſt: ſit enim calidum, & frigidum primi tempe
ramenti effectus, aut ſiccum, & humidum, aut graue & leue: ſed unde erit graue olens, & bene
olens, & horum infinitæ differentiæ? unde ſaporum multitudines, & colorum? ipſæq; ſubſtãtia
les formæ, carnis, inquã & oſſis, & infinitarum formarum: & ſi ſecundũ eandem rationem primi
temperamenti diuerſæ perficiuntur in his, quæ ſimilium ſunt partiũ, formæ, ut dulce, & flauũ,
& lentum in melle: cur non patiente uno, etiam alterum patitur? patitur enim color, uerbi gratia

mellis,& ex flauo albus fit,dulcedo uerò,exépli causa,nihil est passa.clarũ autem est,si non esset
permutata mellis téperies, color utiq; nõ esset permutatus.quo igitur pactò mutatus est simul
color,sapor uerò non?cum tamen oportebat ambo simul pati, patiente temperamento: quoniá
secundum eandem constiterunt temperamenti rationem.& millia est eiusmodi exépla inuenisse.
si autem in aliquibus una mutantur qualitates, ut in uino decocto,eò scilicet quod coctum,aut
sapa uocatur:hoc enim in decoctione cum sapore etiam colorem simul mutat. saltem in quibus
non hoc contingit, inquisitione dignũ est,& dubitationé non facile solubilé habet theorema.

¶ Quid igitur ad hęc dicimus?Vnaquæq; qualitas in latitudine quadam consideratur,& nõ est
indiuisibilis eius substantia.nam & albedo latitudinem habet:non enim quáprimũ aliquid exit
ab albo summè,iam ex omnino albo exiit.similiter autem & dulcedo in latitudine cõsideratur:
magna enim est dulcium latitudo:similiter & in omnibus se habet.si ergo latitudiné habent qua
litates,clarum ꝙ & téperamentorum aptitudines, ad quas natę sunt sequi, superuenireq;,latitu
dinem habebunt.est tamen quędam extrema temperamenti ratio,in qua non ulterius innata est
fieri unaquæq;, sed statim in illo téperamenti indiuisibili,uniuersa qualitatis natura est alterata.
uerbi gratia ut in exemplo examinem sermonem,sint puta decem calidi partes,& frigidi pares,&
sicci & humidi,in ipso extremo:dulcedinis forma superuenire innata est,seu ingigni:si igitur di
minuta fuerit alterius oppositionis una particula,non sic quidem erit dulce, nõ tamen penitus
non dulce,sed minus dulce.si tamé quinque particulę fuerint diminutę:(sit enim ut ad hác usq;
seruetur dulcedo) proculdubio prorsus abibit forma.cum igitur in eodé temperamento diuer
sę fuerint qualitates,non omnino omnes secundum æqualem inter se rationem ingignũtur:sed
dulcedo quidem.uerbi gratia secũdum perfectam speciem ingignitur.album uerò, aut flauum,
aut lentum,non secundum perfectam ipsius rationem , sed multotiens secundum diminutam
propter hoc parum euerso temperamento,dulcedo qdé non uniuersa euersa est,color uerò sępe
conuersus est totus,cum proximũ sit quod ex principio temperamentũ,proximo,& idiuisibili,
secundum quod non amplius natus est huiusmodi color fieri.quòd enim(etiá si parũ euersum
sit primũ tempamẽtũ)nulla q̃litas)ut se habebat à principio)manet ipermutabilis,manifestũ est,
neq; enim mellis dulcedo cum ex decoctione, aut tritione,cõpacta fuerit,eadé manet,neq; color
uini,cum acidum euaserit.sed ut ad sensum , & ut in latitudine,idem uidetur manere.sed quia,
cum siccius fiat mel,ex decoctione,aut tritione,dulcedo quidem ut in latitudine temperamenti
adhuc nata est manere, non propriè eadé existens,neq; penitus mutata est.est igitur in melle etiá
interceptum spiritum coloris albi causam dicere,& non simpliciter naturæ nigri ipsum esse di
cere.sed quia in aceto manifestissimè,& aliis quibusdam,color quidem ut in latitudine manet,sa
por uerò minimè,propter hoc nec in melle contendemus.hæc igitur de hac questione, ꝙ scilicet
non compatiuntur adinuicem qualitates , quę secundum eandem rationem primi téperamenti
sunt generatæ:sed redeamus ad id quod dicebamus à principio. ¶ Si igitur secundum partium
compositioné,diuersæ sunt passiones,& in unaquaq; atomo,idé secundum idem aget,& patieť.

¶ Si uerò quis dixerit quòd nõ ex partium compositione simpliciter insunt atomo passiones,ita
ut secundũ eandem rationé omnes,& agant,& patiantur,sed quia diuersas totum atomũ accidit
habere,eò ꝙ unaquæq; pars propriá aliquá habeat passioné:dicemus quidé primo de unaquaq;
partium eandem rationé,quá dicebamus in suppositione,dicẽte uná unaquáq; passioné habere.
postea si alię partes alias habent passiones, planum quia unaquæq; partium alterius est naturæ:
si quidem non omnis nata est alterius partis passionem recipere, si enim nata est, aut quandoq;
recipiet,& mutabitur,& ita non erunt immutabiles:aut si non recipiet,frustra habebit potẽtiam.
si autem alterius sunt naturę partes,quid est quod cõiungit,& quomodo quæ omnino separata
sunt iũcta sunt?& non amplius erunt atomi similarium partium,nec prima principia,sed illa,ex
quibus hę componuntur,sed neq; propriè atomi fuerint,si in ea,ex quibus constant,diuidereť.

¶ Si autem ut forma in materia,nostram rationem dicent,& ueram. Cõmuni igitur subiecta ato
morum substantia,receptiua erit unaquæq; passionum,quæ in aliis atomis sunt.quare & agent,
& patientur à se mutuo.ostensum enim est,quæ cõmunem habent materiá,passiua esse,actiuaq;
inter se,habentia contrarias passiones . quapropter siquidem omnes atomi altera contrariorum
sola habebunt,mutila erit natura,& frustra erunt altera:si auté in eadem sunt contraria, absurdũ
est simul esse cõtraria.si autem oppositiones contrariarum passionum partitę sunt,cõmuni exi
stente subiecto,impossibile est non agere,& pati adinuicé: hoc enim contrariorũ natura cogno

scitur. ¶ Si autem plures atomi unam habeant passionẽ: dico autẽ plures unam habere passionẽ, hoc est, aut omnes unam, aut secundũ portionem unam, ut decem quidem album, alias uerò decem nigrum. si quidem primum oporteret omnia, quæ ex ipsis constant, eiusdem esse naturæ; & nullam esse differentiam: nunc autem infinitæ sunt, quæ propriè sunt secundum qualitatem: si autem secundum (siquidem in omnibus portionibus altera solum insunt contrariorum) mutila fiet natura rursus, & auferetur actio, & passio: agunt enim & patiuntur contraria. si autem distributas habent atomi contrarias passiones, communi uidelicet existente subiecto, agent & patientur, & adinuicem mutabuntur, aut frustra erunt contraria. cum non agant adinuicẽ, & patiantur. ¶ Si autem plures, plures habeant, dico autem plures, plures, aut omnes: omnes, aut rursus secundum portionem partium, ut decem quidem habeant decem passiones, aliæ uerò decem alias, rursus communiter in utrisque dicemus, si quidem utraque habebunt contraria eædem, absurdum est simul, & secundum idem esse contraria. si autem altera contrariorum omnes, mutila fiet rursus natura, seorsum uerò, & propriè in priori quidem, quod oporteret omnia eiusdem esse substantię, in secundo uerò dicemus ea, quæ dicta sunt in suppositione dicente, in unaquaque plures esse: idem enim etiam in his congruet: & rursus quæ in suppositione dicẽte, in pluribus unam. Quoniam autem & ipsa figura qualitas est, absurdum inquit hoc solũ ipsis assignare: quæ enim distributio est, hanc quidem qualitatis in esse speciem, alteram uerò non? Cum autem dixisset quod absurdum sequitur, ad suppositionem dicẽtem nullam habere passionem ipsa atoma, tacuit absurdũ, ueluti manifestissimũ, nos aũt ipsum diximus. Deinde secũdũ membrum exponit dicens, unicuique atomo unam inesse qualitatem, quæ non alteri inest, absurdum autem est non unius eiusdem ipsas esse naturæ: sed neque plures passiões inquit habere unamquãque atomũ est impossibile. Ad hæc usque diuisionem exponens, reliqua membra prætermisit, quæ supra nos exposuimus. INDIVISIBILE ENIM IN EODEM HABEBIT PASSIONES, si sic percipiamus ipsum dicere indiuisibile, ut quod non est natum diuidi, uidebitur non rationabiliter inducere quæ sequuntur: neque enim si non est natum diuidi, iam in eodem erunt passiones: possibile enim est aliam in alia parte esse. sed indiuisibile secundum potentiam, neque enim rationabile est in alia parte aliam potentiam supponere. neque enim hoc dicebant qui atomos supponebãt: & si quis dixerit non seruabit ulterius atomorum conceptum, & suppositionem. neque enim ulterius fuerint principia prima, sed illa (partes dico) ex quibus & ipse aliis existẽtibus secundum substantiam constant. altera aũt sunt secundum substantiam, quæcunque potẽtia altera participauerint, neque propriè ulterius fuerint atomi: diuiduntur enim diuersis potentiis, quamuis non loco. quoniam igitur oportet atomos etiam secundum potentiam atomos esse, accidet secundum eam potentiam plures habere passiones: quare una patiẽte, necesse est & reliquas simul pati: & si habeãt, actiuas passiuasque esse, quoniam secundum eandem ambo insunt potentiam, quatenus agent eatenus & patientur, & secundum idem, ut diximus superius.

Tex.c. 69 *Eodem quoque modo & in aliis passionibus. hoc enim & solida, & plana dicentibus indiuisibilia accidit hoc eodẽ modo: neque enim rariora, neque densiora possibile est generari, vacuo non existẽte in indiuisibilibus.*

Cõ. 119. Quoniam ut in frigiditate sermonem exercuit, dicit quod simile utique se habuerit & in reliquis qualitatibus: agentia enim secundum caliditatem, agent etiam secundum raritatem, si rarum sit: & si patitur secundum humiditatem, cum sit calidum, & agat secundum calidum, patiet simul secundum idem: nam secundum idem est humidum, & calidum. Cum autem supposuisset quod si habent passiones atomi, aut unam habebũt, aut multas, & destruxisset utrũque: quòd scilicet neque unam possibile est eas habere, neque multas, ut proculdubio cõcludatur nullam ipsas habere passionem, intulit quòd hoc ipsum nõ solum sequitur ad eos qui solida indiuisibilia supponũt, sed etiam ad eos, qui plana: hoc est non posse unam habere passionẽ, neque plures. Deinde hoc astruẽs intulit. NEQVE ENIM RARIORA, NEQVE DENSIORA, rarum enim, & densum uacui implicatione fieri dicebant Democritici: rariora siquidem esse, quæ pluri uacuo participant, densiora uerò quæ minori. si igitur in atomis non est uacuum, neque igitur rariora, neque densiora fuerint. hoc autem intulit, non ut huius ablatione coablatis, & aliis passionibus: non enim si non sint rariores, aut densiores, neque aliquam aliam habuerint passionem, sed iam quidem non posse pas-

sionem ipsas habere communiter sustulit:& ut in aliquibus seorsum passionibus hoc examinás
intulit,qui uerò superficies dicebant/uacuum quidem non esse dicebát.Fortasse autem & illi ra
rius/& densius dicebant fieri,eò quòd plures pauciores'uè haberent meatus.Praeterea quoq; ipse
alibi de his dixit,quòd passioné/neq; conantur generare.Aut igitur hoc significat illud:hocení
& solida/& plana dicentibus accidit eodem modo/scilicet nullam posse habere passionem,aut q
plures habentia passiones,quoniam secundum eandem rationem ipsas habent/indiuisibilia exi/
stentia secundum potentiam (ut dictum est) secundum unum/& idem simul accidet ipsa & age
re/& pati.quę enim dixerimus/& in solidis atomis/hoc dicemus/& in superficiebus.Verba uerò
illa quae sequuntur/scilicet neq; rariora/neq; densiora/possibile est fieri uacuo nõ existente in in/
diuisibilibus/ad secundam expositionem/ita sunt intelligenda:quoniam enim per id quod est se
cundum unam & eandem rationem esse in atomis plures passiones/ita sustulit id quod est,om/
nino habere ipsas simul plures passiones.Potuisset autem aliquis dicere/quod & nos prius dubi
tauimus,quòd non necesse est secundum unam & eandem rationem esse,sed in altera parte alte
ra passionum est:propter hoc intulit illud,propter hoc/neq; rariora/neq; densiora possibile est
esse:si enim secũdum eorum suppositiones,rarum & densum fit uacui interplexione:uacuũ ue
rò non est in atomis:manifestum quòd neq; rariora ipsa etiam/neq; densiora possibile est/neque Com.73.
aliis/neq; ipsa seipsis,aliis & aliis partibus.quare una & eadem erit ipsorum ratio/ & una poten/
tia.si enim similaris est sibiipsi atomus,& nullam habens differétiam:manifestum est quòd una Com.74.
est compositionis partium eius ratio:& una & eadem cuiusq; potétia.quare non est possibile se/
cundum aliam quidem partem esse calidum,secundum aliam uerò aliud quid. Com.121

Amplius autem absurdum/& parua quid.m indiuisibilia esse,magna verò minimè.nũc enim Tex.c.70.
rationabiliter maiora franguntur magis quã parua:haec enim dissoluuntur facilius.scilicet ma/
gna, offendũt enim multis; haec autem indiuisibilia omnino, propter quid magis insunt magnis,
quam paruis?

Altera argumentatio,si natura inquit sunt atoma indiuisibilia,& non propter paruitatem:sic Com.120
enim non essent natura atoma:nam & qui atoma non supponunt,non in infinitum diuidũt,sed
sistunt diuisionem propter paruitatem:non tamen natura ipsa indiuisibilia dicunt,sed secundũ
potentiam in infinitum diuisibilia.si ergo natura indiuisibilia atoma supponuntur, extraneum
utiq; & alienum fuerit/supponere parua quidem non diuidi:magna uerò diuidi,cur enim pro/
pter aliquam rationem inest paruis indiuisibilitas,magnis uero non?nos enim rationabiliter di/
uisibiliora magna corpora paruis esse dicimus:quoniam natura diuisibilia omnia in infinitum
supponimus.diuisibilibus ergo existentibus/accidit magna magis esse diuisibilia,quia magis of/
fendunt diuidentia ipsa:parua uerò effugiunt propter paruitatem ipsum diuidens/& labũtur:
his uerò/qui indiuisibilia natura dicunt/non licet:indiuisibile enim natura similiter est,& in ma
iori/& in minori. Tex.c.73.

Amplius autem vtrum vna omnium natura illorum solidorum,aut differunt altera ab alteris: Tex.c.71.
quemadmodum si haec quidem fuerint ignea,illa uere mole terrea,si enim una est omniũ natura, Cõ.13.
quid est quod separauit?aut propter quod non fiunt (cum se tetigerint) unũ?ueluti aqua aquam
cum tetigerit:nihil enim differt posterius à priori. si verò diuersa, qualia haec. & planum quod
haec ponendum principia,& causas eorum,quae accidunt,magis quam figuras. ¶ *Amplius autem* Tex.c.72.
naturae differentia,& si egerint,& passa fuerint tangentia adinuicem.

Altera argumentatio,necesse est inquit/aut omnes esse unius/& eiusdem naturae,aut alias al/ Cõ. 122.
terius.si igitur unam habeant omnia/& eandem naturam:quemadmodum uerbi gratia/indiffe
rentes aquae/aut glebae,quid est separationis ipsorum/& diuisionis causa?aut propter quid rur/
sus tangentia se non coniunguntur/& uniuntur?ueluti cum aqua aquá tetigerit/aut ignis igné.
oportebat enim cum unius essent & eiusdem naturae,posse adinuicem coniungi. si autem quis
dixerit quòd propter duritiem non iungantur,ueluti nec testa fracta possibile est ulterius par/
tes coniungi.primum quidem quaenam sit causa separationis/& diuisionis:quemadmodũ & iã
dictum est,quaerendum est:deinde si sic sunt eiusdem naturae omnia,non oporteret in compo/

sitione diuersas naturas facere/prȩter ipsas fortasse figuras:quemadmodum & aceruus lapidū aut testarum/naturam quidem alteram non fecit,sed solam aceruі figuram diuersam.non igitur possibile est eiusdem esse naturæ.manifestum est ergo quòd qualitate/& nō sola figura differūt: quare inquit non fuerunt rerum principia,sed his alia magis rationém principii habentia:ipsę.s. qualitates,quibus hæc & sunt/& diuiduntur.Illud uerò VT SI HÆC QVIDEM ESSENT IGNEA. hoc est si hæc quidem habeant molem/& corporeitatem igneam:posterior autem inquit aqua/hoc est & priori adueniēs/& unita,nihil ab ipsa priori differt,unde & unita est ei. ibi uerò : si aūt sunt altera/qualia hæc,quædā exēplaria habent,quanta hæc:quædam uerò qualia hæc/siquidem habeat quāta hæc,uult dicere quot naturatum proprietates:si autem dicat qualia hæc/hoc est,secundum quæ differunt qualitates utiq; fuerint.quare hæ erunt corporū principia/nō ipsa atoma.Quoniam aūt quæ omnino sunt similia ostēsum est/neq; agere adinuicem neq; pati,sed ea quæ/partim quidē similia sunt/partim uerò dissimilia,necesse est omnino/si atomi sunt diuersæ naturæ,eiusmodi esse ipsas,nam & subiectum eis unum/& idem est : unde etiā habent atomi quòd sint,& qualitas est differens:talia autem existentia in tactu & agent/& patientur abinuicem.

Com. 73. *Amplius autem quid est quod mouet. si enim alterum,passiua. si verò ipsum seipsum vnumquodq;,aut diuisibile erit secūdum aliud quidē mouens.secundum aliud uerò motum, aut secundū*
Com. 74. *idem contraria inerunt.* ¶ *Et materia non solum numero erit una,sed etiam potentia.*

Com. 122 Altera argumentatio,quæ inquit est causa motus ipsis atomis:moueri enim ipsas semper,dicunt.si igitur/alterum est ipsas mouens,non erunt amplius impassibiles: manifestum enim est, eò quòd agat illud in ipsas,hæ uerò ab illo patiantur,sic mouentur. si autem unaquæq; seipsam mouet/aut parte quidem mouet,parte autem mouetur, aut tota seipsam/& mouet/& mouetur. si quidem primum,non erit amplius indiuisibilis,neq; eadem,& similarium partium:diuiditur enim in mouens,& motum.si autem tota & mouet,& mouetur, erunt contraria in eodem:est enim contrarium agens patiēti.& si quidē omnino,inquit,eadem atomus/& mouet/& mouetur, erit non solum numero una,sed etiam potentia:nos enim dicimus materiam quidem numero unam,potentia uerò non unam,sed multa:est enim opposita potentia,cum in utrumq; ipsorum possit mutari successiue.si autem impassibilis existēs & mouet,& mouetur eadem, simul unum & idem erit posse mouere,& posse moueri.similiter & in cōtrariis.contraria enim & actiua sunt & passiua,& ageris quidem mouet,patiens uerò mouetur/eadē igitur simul contrariorū habebit potestates:si quidem secundum unum & idem/simul & mouet, & mouetur. igitur eadem erit potestas secūdum quam & mouet/& mouetur/& agit/& patitur, hoc est seūdū quam calefacit & calefit,frigefacit & frigefit,quare & simul erunt contraria.sed hoc fieri nequit.

Tex.c.75. *Quicunq; igitur per meatuū motū,aiunt passiones accidere,si quidem & repletis meatibus superfluunt meatus.nanq; si hac patitur vniuersum,& si non habeat meatus,sed ipsum continuum existens,patitur eodem modo.*

Cō.123. Cum exposuisset modos/quibus antiquiores dicebant fieri actionem/& passionem/seu agere & pati.Cūq; deinde suscepisset magis suppositiones Democriticorū,ueluti concordes magis apparentibus,& quæ ualeant his quæ à natura fiunt esse consequentes.hæ autem sunt atomos/& uacuum supponentes.deinde hinc motus ad confutationem suppositionis atomorum, redit deinceps ad propositum:hoc uerò erat/redarguere opiniones antiquorum,quibus ipsum agere/& pati dicebant fieri.erant autem & illa/quæ per meatus hoc dicebat fieri,cui Empedocles prȩerat, & quæ per uacuum/ut Democritici/& Leucippei putabant.quòd igitur non per meatus fiat ipsum agere/& pati,sic ostendit.Scimus autem quòd qui meatus supposuint,hos non uacuos esse dicebant,sed plenos tenuiori quodam corpore,ueluti aere:hoc enim distabant ab his qui uacuū supponebant.ipsum igitur agens,siquidem extrinsecè tangens/continens meatus corpus/ut ipsa labium,secundum quod meatus sic agit,superfluus est meatus.si enim omnino extrinsecè tangens egit,proculdubio etiam si meatus non habuisset/tactu egisset.si autem eò quòd ingrediat meatus,ita agit/aut expellit corpus,quod est in meatibus/aut non expellit/& aut agit in apposita intus corpora/& continentia meatus/aut nihil agit.si igitur nihil agit,nihil ergo ad agēdum/aut

patiendum

patiendum meatus contulerunt.ſi autem agit,utrum per aliquos meatus,& ibi aut ſolum tangẽs.ſi igitur per aliquos meatus,rurſus & de illis eadem dicemus,& hoc in infinitum.quare accidet totum meatum eſſe.ſi autem in interiora,& continentia meatus corpora egit,non p meatus,ſed ſolum tangentia,etiam ſi meatus non ſint,tangentia hæc quidem agent,illa uerò patientur.& nulla erit meatuum indigentia ad agendum,& patiẽdum:ſic quidem interimet,quòd nõ per meatus fiat ipſum agere,& pati.Quòd autem non per uacuum ipſe quidem nõ addidit,aut ut qui deſtruxit,ſuppoſitiones hoc dicentium.nam & quòd uacuum omnino eſſe non cõtingit oſtenſum eſt in phyſica.& quòd atomi non ſunt & in aliis,& hic confutauit.Aut quòd & magis dicendum eſt,quia quæcũq; dicta ſunt de meatibus,hæc & de uacui ſuppoſitione impermutabiliter congruet dici:ſiue enim tangens extrinſecè corpora uacuum continentia,agens agit,ſuperfluit uacuum:nam etiam illo non exiſtente,egiſſet tactu:ſi autem intus ipſum ingrediẽs,eadem rurſus cõgruet dicere,quæ & in meatibus:per meatuum autem motum dicit,aut hoc quod eſt per meatuum motum & ingreſſum agentis,aut per motum,qui eſt in meatibus,primum fieri agere,& pati:hoc eſt propter id quod patiatur,& moueatur corpus quòd eſt in meatibus,tãgente ipſo agente.Cum autem dixiſſet illud,ſi quidem & plenis exiſtentibus meatibus,non reddidit huius oppoſitum,ſcilicet ſi autem uacuis exiſtentibus,hoc eſt ſi impellente agente,quod eſt in meatibus corpus,diximus autem nos de hoc.

Amplius autem quomodo contingit de ipſo perſpicere, accidere,ut dicunt. neq; enim tactibus contingit pertranſire per perſpicua,neq, per meatus, ſi plenus eſt vnuſquiſq;. quid enĩ differet ab eo, quod eſt non habere meatus,omne enim ſimiliter erit plenum. Tex.c.76

Ipſe redit ad oſtendendum ꝙ neq; ipſum uidere fit per hunc modum, quem dicebant hi, per meatus quoſdam pertranſeunte uiſu.neceſſe eſt enim ipſos uiſus aut expulſe corpus,quod eſt in meatibus perſpicuorum,& ita permeantes percipere uiſibilia, aut nihil impellentes per corpus tranſire,aut per tactus ipſos,& compagines duorum corporũ,ſcilicet corpus,quod eſt in meatu,& cuius eſt meatus,puta uitrũ.Quòd igitur per tactus impoſſibile ſit permeare ipſos uiſus,cum ſint corpora,ſecundum illorum ſuppoſitiones manifeſtiſſimum eſt:extrema enim ſe tangentia ſinuicem congruunt,& nullum locum intermedium permittunt:uiſus uerò corpora exiſtentes per indimenſum pmeare non ſunt nati.nõ igitur per tactus poſſunt uiſus permeare.Ob hoc etiã ipſum nõ poſſunt per corpus procedere quod eſt in meatu,corpus enim per corpus procederet,præterea meatus ipſi fruſtra ſunt,ſi enim omnino per corpus nati ſunt uiſus procedere,procederent utiq; & per perſpicuorum ſubſtantiam,& meatuum nulla eſſet indigentia.Si autem ſecãtes etiam in partes,aut omnino impellentes ipſi uiſus corpus quod eſt in meatibus, ſic permeant,& uiſibilia comprehendunt,multa etiam abſurda ad hũc ſermonẽ ſequentur.Primum enim nihil ſimul uidere nos oporteret.ſed ſecũdũ partes:unoquoq; enim uiſu particulæ alicui occurrente cum uiſus continui non ſint,non oporteret aliquod continuum uideri.Deinde quomodo uidemus per aerem:ſi enim & hic per aliquos meatus ſecto aere,& cedente uiſibus,ex quo parietem aliquem totum,& quid dico parietem,quartam partem totam cœli ſimul conſpicimus:neceſſe eſſet omnino intermedium locum ab oculis,ſcilicet uſq; ad rem uiſam,uacuũ eſſe,quod eſt impoſſibile,& ex quo idem uiſibile plures ſimul uidemus,accidet ipſos uiſus rurſus,corpora exiſtentes per ſeinuicem progredi,quod eſt impoſſibile:& hinc itaq; manifeſtũ eſt corpora ex oculis non exire:ſi autem tranſit,inquit,per meatus plenos exiſtentes,cur nõ & per ipſa corpora ipſorum perſpicuorum tranſit:nam eodem modo & meatus pleni ſunt. & quod reliquũ eſt corpus perſpicuorum.

At verò & ſi uacua quidem ſunt hæc,neceſſe autem corpora in ipſis habere,idem rurſus accidet.ſi verò tanta magnitudine,vt nullum ſuſcipiant corpus,ridiculum,paruum quidẽ opinari uacuum eſſe,magnum verò minimè,neq; quantũcunq;, aut uacuum aliud quid opinari dicere,præter corporis regionem.quare planum quod omni corpori molle ſequale erit uacuũ.Omnino verò meatus facere ſuperfluum eſt.ſi enim nihil facit per tactum, neq, per meatus faciet pertranſiens.ſi verò in tangendo,& non exiſtentibus meatibus hæc quidem patientur, illa verò agent ſ eorum quæ ad inuicem hoc pacto nata ſunt.quod igitur ſic meatus dicere,ut quidam opinãtur,aut falſum,

aut vanum sit, manifestum ex his est. diuisibilibus autē existentibus omniquaq; corporibus meatus facere, ridiculum: quatenus enim diuisibilia, separari possunt.

Com. 125 Si quis inquit nō dicat meatus, per quos agere & pati, aut ipsum uidere sit, sed uacua hęc dicit esse, plena corporibus, eadē accident, quæ & in meatibus accidebant, quid ergo differunt à meatibus, quoniam meatus quidem nūquàm uacui nati sunt esse à corpore, uacuum uerò, & plenum & uacuum, quatenus natum est quandoq; per se subsistere. si uerò quis dixerit esse in ipsis corporibus, quæ sunt in ipsis uacuis, meatus quosdam medios, aut uacua, altera rursus de illis eadē dubitabimus, utrum existētibus in ipsis aliis corporibus, permeent ipsum ipsi uisus aut non: & rursus eadem concludentur. Si uerò quis dixerit parua etiam uacua intermedia ut non possint corpus aliquod suscepisse: primum quidem neq; ipsi uisus pertransibunt per illa, cum ipsi sint corpora, quare frustra erunt. deinde inquit si quidem natum est uacuum per se subsistere, irrationabile, & alienum est paruum quidem uacuum supponere, magnum uerò non: quid enim est aliud uacuum quàm locus corpore priuatus? deinde quod cōsequens erat inducere, induxit, q neq; uacuum, neq; meatus sunt: quare proculdubio omni corpori secundum molem uacuum erit ęquale: sic enim quod uoluit cōprobauit & astruxit. si enim omni corpri ęquale erit uacuū, est autem magnum corpus, erit igitur & uacuum magnū. hoc autem forte fecit, ut conuerteret; & uacuum ad corpus, & corpus ad uacuum; & sic omni corpori æquale erit uacuum, sed non separatum, ut illi supponebant, sed habens in se corpus, non omni autem uacuo necesse est esse corpus æquale, quid enim si aliquis supposuerit esse quidem uacuum, & hoc locum esse priuatum corpore, non tamen recipere aliquando corpus. hæc igitur nō est necessaria ratio. sed ex eò quod extraneus sit sermo, magis poterit redargui, quæ eni absurditas est paruo existētē uacuo nō etiā magnum esse? Deinde resumit sermonem & certius exponit. Si igitur inquit non est possibile exterius tangens agere, neq; per meatus aget, solum enim ingredietur ipsum patiens. nihil aūt agens in apposita meatibus corpora: si quidem non est possibile tangendo agere. si autem ingrediens, & tangens egit, etiam si meatus non fuisset, tactu egisset. si autem quis dixerit meatus esse necessarios, ut in profundum patiatur, sciat se nihil ad præsentem suppositionem dicere, neq; enim hoc est quod nunc quæritur, an nullo penitus modo per meatus agens ingrediatur, ingreditur quidem & per os, & p uentrem, & per reliquos naturales meatus, sed non ad hæc agere meatus ipsi cōferunt, sed ut propinquet agens patienti, sed ipsum agere fit per tactū. Sic autem quāuis dicat aliquis indigentiam esse meatuum, ut in profundum patiatur, non dixerit ob hoc meatus ipsos causas esse ut agens agat, sed causas solum ut se mutuo tangant agens, & patiens. Illi uerò APTORVM addes agere, & pati. Id uerò SIC hoc est separatos, quosdam, & actu esse meatus in corpore, & ueluti stimulis perforata ipsa esse, nō destruit enim simpliciter esse meatus. sunt enim ut diximus intestina. uenæ, arteriæ & reliqua. sed ut dixi perforatum esse reliquum corpus, & esse meatus inuisibiles propter paruitatē per totum corpus. Falsum igitur inquit talem suppositionem propter non ens supponere, Ociosum uerò, qm̄ & si suppositi fuerint, nihil ipsis ad agere, & pati conferent, ut ostēdimus. esto etiam q meatibus indigeremus ad agere & pati, ridiculum tamen esset separatos & actu existentes meatus supponere, diuisibilibus enim existentibus omniquaq; corporibus, poterit ipsum agens tunc agere sibiipsi meatū, & diuidere corpus, cū tetigerit, & acturum fuerit, quare non est indigentia separatorum quorundam meatuum.

Tex. c. 77 *Quo autem modo inest entibus generare, & agere & pati dicamus: sumentes principium, multoties dictum. Si enim est hoc quidem potentia, illud verò actu tale: natum autem est, partim quidem, partim verò non, pati, sed omnino inquantū tale est: minus autem, & magis quatenus tale magis est & minus. & ob hoc meatus quis dicere posset magis, quēadmodum in fodiendis metallis protendunt passibilis continuæ venæ.*

Com. 126 Cum confutauisset suppositiones, per quas priores agere & pati supponebāt, uult uerā deinceps exponere opinionem, quò fit agere & pati, oportet autem, inquit, sæpe dictum à nobis principium & nunc præsupponere, dicit autem id quod est esse actu, & potentia: uere enim, ut in physica ipse dixit, hęc inspecta suppositio omnes nobis soluit in physicis dubitationes. Quoniam igitur est inquit hoc quidem huiusmodi, illud uerò actu, ut calidum quidem potentia, aqua, actu

uerò ignis:quod uerò naturaliter agit sibi assimilare uult ipsum patiēs, cum actiuū actu existēs appropinquauerit/& tetigerit potentia ens/hoc est ipsum passiuum,mutat quod est in ipso potentia ad esse actu.necesse igitur omnino est ipsum actiuum,ipsum passiuum tangere/aut immediate/aut per aliquod medium,cum medium huiusmodi fuerit,ut possit/& agere/& pati:pati quidem ab agente,agere uerò & ipsum in ipsum patiens.quale est aer:non enim immediate ab igne in balneis calescimus:sed calefacit quidem ignis aerem,nos autem aer:nulla est igitur meatuum necessitas ad agendum/& patiendum,sed solum ut hæc se mutuo tangant.Nisi quis,inquit,meatus dixerit passibiliores corporum partes,ut in metallis accidit.sunt enim uenæ quædam in metallis per totum permeantes,ut in marmore/si album sit,nigræ quædam/aut alterius coloris,eo quòd alterius sint cuiusdam temperamenti/aut passibiliores esse huiusmodi partes/aut impassibiliores.sic ergo inquit/nihil mirabile est etiam in patientibus esse quasdā huiusmodi partes per totum pertranseuntes/passibiliores,& has magis pati/tangente ipso agente.si quis igitur hos uelit uocare meatus uocet.¶Dubitant uerò aliqui in his,quid igitur nullo ergo modo erunt in corpore determinati/& separati meatus?unde igitur fiunt occulto modo quotidiane in corpore resolutiones?qua uia sudores pertranseunt?quo pacto etiam dicimus unctiones quasdam corporum rarefactrices,quasdam uerò esse densatrices?¶Dicunt igitur ad hoc respondentes/quòd rariora/aut densiora fieri corpora per aliquas unctiões,non sic oportet putare rarefieri, ut lotum/aut lanam/eò quòd distrahantur,& uacua quædam spatia faciant intermedia,sed quemadmodū aqua rarefacta facit aerem,non eò quòd in minimas partes diuidatur,& intercipiat uacua intermedia,sed eò quòd in tenuiorem substantiam mutetur,sic & corpora ęqualiter rarefiūt,cum tota per se tota tenuiora fiant.hoc igitur est manifestum,sudores uerò & transpirationes, non necesse etiam dicunt per meatus fieri:superfluam enim/& inutilem humiditatem segregatiua uirtute excernit natura/non per aliquos meatus,sed per continuitatem,humectās aliam ex alia particulam,& sic ad superficiem secernens humidum,sicut enim dicunt humectatur linum, non in uacuis solum apposita aquæ substantia,sed ipsa lini substantia humectata non per aliquos meatus,accideret enim totum esse meatum.sic oportet putare & in corpore fieri,ex profundo secundum continuitatem aliam ex alia irrigatam particulam,sic ad superficiem secernere humidum; Hæc autem ratio probabilis quidem est,sed nullo pacto uera:si enim qualitas solum ex profundo secerneretur,haberet utiq; rationem/id quod dicitur.si autem non solum qualitas/ sed & aliqua substātia,ut sudores/aut uapores,duorum alterum necessarium est/aut corpus per corpus procedere/aut per aliquos meatus secerni,eadem & in lino dicemus:si enim transit aqua in lini substantiam,nō per aliquos meatus,corpus per corpus procederet.aut igitur nec in uniuersum ipsius lini substantia humectatur, sed solum est humidi appositio / aut si humectatur putandum est pati aliquid substantiam appositione humidi/& mutari secundum qualitatem non ipsa aquæ substantia ingrediente:impossibile enim/potius igitur circa tenues uillos circūfundit omniquaq; humidum/non in profundum substantiæ procedens: propter autem tenuissimam appositionem uidetur per substantiam progredi:quemadmodum in tenuissimis xeriis/& collyriis latet ferè diuersarum specierum appositio.¶Sed neq; ex quo per meatus transpirationes fiunt,necesse est separatos esse aliquos in corporibus meatus,sed ut inqt Aristo.diuisibilibus existentibus omniquaq; corporibus,oportet putare in euaporationibus diuidi corpora,& rursus post transpirationem coniungi,non necesse est autem simul ex omni particula transpirationem fieri,ut sic totum diuidi putemus,sed aliam ex alia.¶Sciendum autem quòd generare quidem in mutatione sm substātiā,agere uerò in ea quæ secūdum qualitatem ordinat.natum est autem inquit non partim quidem/partim uerò non pati,sed omniquaq; quatenus est huiusmodi/ hoc est quatenus potentia est aliquid,hoc est calidum/aut frigidum:nam secundum se totum potentia existens,secūdum se totum est natum pati.magis uerò/& minus inquit passiuum,quod magis & minus est potentia:quod enim est magis potentia calidum magis calefit,ab actu calido,qđ uerò minus non sic.& hac uia meatus quis posset dicere,eò quòd quæ magis calefiūt partium sunt magis passiuę reliquis:ut quæ passibiliores sunt/partium abutens quis meatus uocet.q; autem sunt in corporibus aliç aliis passibiliores partium declarant quæ protendūt per metalla uenæ,quæ sæpe sunt reliquis passibiliores.fortassis autem & difficilius passibiles simpliciter, quia est irregularitas in horum partibus,ad minus/magisuè patiendum.

Consitum igitur vnumquodq; & vnum existens impassibile. similiter quoq; & non tangentia, Tex.c. 71

nec se ipsa, nec alia, quæ facere nata sunt & pati. dico autem, ut non solum quod tangitur calefa-
cit ignis, sed etiã si procul fuerit (aerem en ignis, aer uero corpus calefacit) natũ agere, & pati.
Tex.c.79. *Opinari uerò partim quidem pati, partim verò non, cum determinauerimus in principio hoc*
dicendum, si enim non omniquaq; diuisibilis est magnitudo, sed est corpus indiuisibile, aut latitudo,
non utiq; fuerit omniquaq; passibile, sed neq; continuum aliquod. si uerò hoc falsum, & omne cor-
pus diuisibile, nihil differt diuisum quidem esse, tangere uerò aut diuisibile esse, si enim segregari
possunt per tactus (quemadmodum aiunt quidam) & si nondum fuerit diuisum, erit diuisum: possi-
bile est enim diuisum esse: fit autem impossibile nullum.

Cō.127. Neq; inquit continui partes nate sunt agere adinuicem, neq; omnino diuersæ: distantesq;, sed
oportet agentia, & patientia diuidi quidem abinuicem, immediatè uerò se tãgere, aut per aliqua
media, mediis existẽtibus eiusmodi, ut agere patiq; nata sint, pati quidem ab eò quod actu est;
agere uerò in id quod potentia huiusmodi est, manifestè autem ponit excẽpla. Cũ aũt dixisset q
potentia huiusmodi natum est: partim quidem, partim uerò non pati. sed omniquaque qua-
tenus est huiusmodi. nũc uult dicere ad quam sequitur suppositionẽ, esse non omniquaq; passi-
bile corpus, sed partim quidem sic, partim uerò non. si enim nõ oĩquaq; inquit est diuisibile cor-
pus, sed sunt aliquæ indiuiduæ magnitudines, aut solidæ, aut planæ, nullũ utiq; corporum erit
omniquaq; passibile, eorum scilicet quę composita sunt, sed neq; continuum. non enim utiq; &
secundum partes indiuisibiles patietur, quæ impassibiles sunt, & indiuisibiles. propter hoc autẽ
neq; continuum. quoniam non possunt coniungi adinuicem indiuisibilia, sic enim essent & indi-
uisibilia, sed solum sunt adinuicem iuxta posita. Ad hanc ergo suppositionẽ sequetur non om-
niquaq; passibilia esse corpora. Si autem falsa est hæc suppositio, uera autem q omniquaq; sint
diuisibilia ipsa corpora, nihil differt, inquit, actu facere diuisa esse corpora, tangentia uerò seinui-
cem, ut dicebat Plato. tãgere enim seinuicem superficies, & per tactus fieri agere, & pati. aut actu
quidẽ non esse diuisa, sed potẽtia: qđ enim põt diuisum iri. diuidetur pręsente diuidente. qua-
propter uanum, & superfluum ad agere & pati, præsupponere actu esse diuisa corpora, & tãgere
se solum secundum diuisiones.

Tex.c.80. *Omnino autem hoc modo fieri scissis corporibus absurdum. destruit enim sermo hic alteratio-*
nem. uidemus autem corpus ipsum continuum existens, quãdoq; quidem humidum, quandoq; uerò
congelatum, non diuisione, & compositione hoc patiens, neq; versione, & tactu. quẽadmodum dicit
Democritus. neq; enim transpositum, neq; mutatum, secũdum naturam congelatum ex humido fa-
ctum est, neq; nunc sunt dura, & congelata indiuisibilia secundum moles: sed similiter omne humi-
Tex.c.81. *dum quandoq; durum, & congelatum est. Amplius autem neq; augmentationẽ possibile est esse,*
& diminutionem. non enim quodcunq; erit factum maius, si quidem erit additio, & non omne mu-
tatum, aut mixto aliquo, aut per se mutato. quod igitur est generare, & agere, & generari & pati
à seinuicem, & quonam modo contingit, & quonam aiunt quidem aliqui, non autem contingit, de-
terminatum sit hoc modo.

Cō.128. Cum ostendisset q si & diuisis corporibus fiat agere, & pati, ut dicere Plato uidebatur, dicens
per tactus fieri diuisis corporibus: & tangentibus, siquidẽ omniquaq; existens diuisibile corpus,
in patiendo diuidetur, & non necesse est ante passionem esse actu diuisum, nũc ostendit q omni-
no sic supponere scissis corporibus fieri agere, & pati, caret ratione, tollit enim inquit hic sermo
alterationem. primum quidem, quia manente continuo corpore, & nullatenus diuisionẽ sustinẽ-
te, fit secundum qualitatẽ mutatio, ut in coagulatione lactis, & aquæ: neq; enim diuisa aqua, aut
lac congelata sunt, neq; secundum Democriti opinionẽ uersionem passum, aut tactum, hoc autẽ
est ordinis mutationem, aut transpositionem partium: sed neq; ex eò q segregatæ sint aliquę ato-
mi, dico scilicet illas, quæ humiditatis erãt generatiuę, & intus permanserit durę, nam prius quã
aqua congeletur, tota habet partes cõsimilies, nõ habẽs in se partes duras, indiuisibilesq;, sed tota
in singulis partibus est humida. similiter autem & cum fuerit cõgelata in omnibus est congelata.
Non solum autem, inquit, alterationem auferunt qui hæc dicunt, sed & augmentum, & diminu-

tionem. si enim uerum est omnem partem eius, quod augetur maiorē fieri, & eius quod minuit minorem, impossibile est hoc in horum suppositione saluatum iri. si enim appositis quibusdam in meatibus/aut in uacuis/aut in tactibus fit augmentum, manifestum quod non secundum omne augmentatū est quod augetur. sicut neque si in uase recipiēte apposita fuerit in parte aliqua aqua amplior quidem facta esse dicitur, sed non esse aucta. mista igitur inquit ut in nutrimento, nutrimēto si quidem immisto & mutato totum maius fit, per se uerò mutato, ut cum mutatur aqua in aerem: nam & hic omnis particula aquæ est facta maior: sed hoc non est auctio/sed generatio, hoc autem dixit/ostendēs quòd nec seruare potest generationem: si enim ex aqua aer fit, atomis aeris in ipsum segregatis, non oportebat maiorem molem fieri aeris: nunc autem fit: aut igitur ueris existētibus suppositionibus/nec generatio/nec alteratio seruabitur/aut si est/ & alteratio & generatio, falsæ sunt suppositiones. Deinde reassumens ea quæ dicta sunt, dictum est inquit quid est generare/& agere: quæ siquidem in substantia ambo sumpta sint, idē est mutari potentia substantiam/in actu substantiam. si autem generare quidem erit in substantia, agere uerò in mutatione secundum qualitatem, erit idem mutare quod est in potentia quale in actu. cum postea dixisset actiua, dixit & passiua/generari/& pati. generari igitur est duci ex potentia substantia/in actu substantiam, pati uerò alterari secundum qualitatem. deinde & quo pacto contingit. quòd scilicet conuersa/& mutata materia/secundum se totam, & quòd quomodo alii dicunt non contingit. dicunt enim generationem & corruptionem/congregatione fieri/& segregatione. agere uerò & pati per meatus. ostensum est autem quòd non contingit.

Reliquum autem considerare de mistione eodem modo methodi: hoc autem erat tertium propositorum à principio. ❡ *Considerandum autem & quid est mistio, & quid miscibile, & quibus entium inest, & quomodo. Amplius autem utrum est mistio, an hoc est falsum. impossibile enim est mistum esse alterum alteri, quemadmodum dicunt quidam. cum enim & adhuc ea, quę mista sunt, non sint alterata, nihil magis mista esse dicunt nunc quā prius, sed similiter se habere, altero uerò corrupto non esse mista: sed hoc quidem esse: illud verò non esse: mistionem uero esse similiter se habentium. eodem quoque modo/ & si utrisque congredientibus corruptū fit eorum quæ miscentur vnumquodque, non enim mista esse quæ omnino non sunt.* Tex.c. 82.

Tria, inquit, præsumenda esse, & dearticulanda ante sermonem de mutatione elemētorū mutua, & simpliciter ante sermonem de generatiōe/& corruptione, quid sit tactus, & quid agere, & pati, & quid mistio. cum igitur dixisset de tactu/& de agere/& pati, consequenter ad tertium propositorum transiuit/scilicet sermonem de mistione: mistionem autem hic dicit/quæ magis propria est/quæ dicitur de temperamento: est enim uniuersalior mistio temperamento, iuxta positione & reliquis, dicitur quoque specialius mistio ipsa temperatura, de qua hic sermonem facit. ❡ Oportet autem quinque quędam inquirere ad sermonem de mistione, quæ manifeste enumerat, quid sit inquit mistio, & quid miscibile, & quibus inest entium, & quomodo, & pręter hęc inquit/an sit omnino mistio, quod & primum est inter proposita. ❡ Dubitauerit enim quis omnino non sit mistio: necesse est enim inquit ea quæ miscētur, quoniam saltem duo sunt/aut ambo seruari in mistione/aut utraque corrumpi/aut hoc quidem seruari, illud uerò corrumpi, & nō est præter hæc. si igitur ostensum fuerit quòd secūdum nullam suppositionum potest seruari mistio, forte nullo modo erit. nam si ambo seruentur, nō erit mistio. nam quid differt à prioribus? sic enim nihil magis erant mista/priusquàm miscerentur, quàm postquàm mista sunt. si aūt ambo corrumpuntur: neque omnino miscebuntur: oportet enim quæ miscentur esse, ut & misceantur: quæ autem corrupta sunt non sunt. si autem hoc quidem seruatur: alterum uerò corrumpitur, nec hoc pacto etiam mistio fuerit: nam oportet esse (ut dixi) quæ miscētur: hic autem hoc quidem est, illud uerò non est. præterea quæ miscentur oportet se habere similiter, hic uerò nō se habent similiter altero corrupto. dubitationes igitur/quæ auferunt mistionē, hæ & huiusmodi sunt. ❡ Soluit autem dubitationes per id quod est esse actu/& esse potētia: existentibus enim inquit, his quidem potentia, illis uerò actu, erunt utique quæ miscentur potentia quidem eadem in mistione, actu uerò non. sunt enim in uino temperato potentia & aqua/& uinum: potētia uerò non secundum id quod prius, quod secundum aptitudinem dico: ut scilicet est potētia aqua aer, sed neque simpliciter secundum alterum/scilicet secundum habitum solū dico, ut se habet geo Com. 119

metra dormiens, sed eo modo quo ebrius geometra, & aggrediens geometrizare, operatur quidem secundum habitum, non sincere autem. sic & aqua, & uinum se habet in mistura: utrunq; enim in mistione remisse agit. sic igitur utraq; potentia seruantur, actu uerò neutrum, quale erat à principio: nam castigata est ipsorum sincera actio, & non est, qualis erat prius quã miscerentur. Sic igitur euademus omnes dubitatiões, neq; enim cum utraq; simpliciter seruentur, est mistio, neq; cum utraq; corrumpantur, neq; cum hoc corrũpatur, illud autem seruetur, sed alterũ quid præter hæc est mistio, cum scilicet utraq; potentia seruantur ut dictum est, actu uerò neutrum: Ostensum est ergo q mistio est solutis dubitationibus, q̃ ea quę manifesta sunt tollere uidebant, quod enim mistio sit, euidentia ipsa testatur. nascentes tamen dubitationes, dubitare cogebant de his, quę manifesta sunt, His igitur solutis habemus q est mistio. EODEM MODO METHODI dixit, quoniam consueuit semper opiniones antiquorum ponere prius, & redarguere. uisum est autem inquit apud quosdam non esse mistionem, qui & hæc dubitabant. aut secundum eundẽ modum dixit prius dubitantes, ut ipse alibi dixit: de quibus dubitandum est. scilicet quærentes, & si est, & quid est, & reliqua. Id uerò, & quid est miscibile, & quibus inest entiũ, pro eodẽ dixit, miscibile enim est quod potest mistionem suscipere: huiusmodi aũt sunt, & quibus inest mistio. Illud uerò, & quomodo. hoc est per quem modum miscentur ea, quæ miscentur. ultimum aũt ponit, propositorum primum, illud scilicet an sit omnino mistio, sed in astructione ipsum primum ostendit.

Tex.c. 83. *Hic igitur sermo uidetur quęrere, ut determinetur, quid differt mistio à generatione, & corruptione, & quid miscibile ab ipso generabili, corruptibiliq;. manifestum enim quod oportet differre siquidem est, quapropter his existentibus manifestis, quæ dubitata sunt soluentur utiq;. At verò neq; materiam igni mistam esse dicimus. neq; misceri ardentem, neq; eandem suis particulis neq; igni, sed ignem quidem fieri, hanc verò corrumpi. Eodem quoq; modo neq; cum corpore nutrimentum, neq; figuram cum cera mistã formare molem, neq; corpus, & album, neq; omnino passiones, & habitus, possibile est mista esse rebus, seruata enim vidẽtur. Atqui neq; album, & scientiam contingit mista esse, neq; aliud non separabilium nullum. sed hoc dicũt non rectè, qui omnia aliquando simul dicunt & esse. & mista esse: non enim omne omni miscibile: sed oportet existere separabile vtrũq; mistorum: passionum autem nulla est separabilis.*

Cõ. 130. Sermo inquit quærens, seruatis ne, an corruptis fiat mistio, uidetur quærere, quæ nam sit mistionis ad corruptionem, & generationẽ differentia. si enim aut ambo, aut alterum corrũpantur, corruptio erit manifestè, & generatio, sed non mistio. quæ igitur erit differẽtia mistionis ad generationem, & corruptionem? rursus enim si seruẽtur nõ est, possibile esse mistionẽ propter dicta. si igitur est inquit omnino mistio, quo nam destinguetur à generatione & corruptione: quapropter cum hæc facta fuerint manifesta, hæc inquit, scilicet quo differt mistio à generatione & corruptione, si enim hoc inuentum fuerit, solutę quoq; dubitationes fuerint. Cum autem dixisset oportere differre generationem & corruptionem à mistione, hoc ipsum uult ostendere, simul & exempla superius dictorum apponens, q neq; si utraq; corrumpãtur, est mistio, neq; si alterum, neq; si utraq; seruentur. obscurã autem ad superiora continuationẽ fecit coniunctio, sed oportet ergo sic dicere. neq; enim materiam igni mistam esse dicimus: non enim igni ligna miscentur: sed corruptio quidem est lignorum, ignis uerò generatio. hoc autem exemplum fuerit, si unum seruetur, & alterum corrumpatur. Illud uerò NEQVE EANDEM IPSIVS PARTIBVS. est exẽplum, si utraq; corrumpantur, neq; enim partes materię ignis adinuicẽ misceri in igne dicentur, eò q ex ipsis una efficiatur flãma: nam ut dixi lignorum quidem corruptio est, ignis uerò generatio, sed nullo modo mistio. partes uerò inquit materiæ ignis sunt plura ligna. ligna igit̃ ex quibus ignis fit, non miscentur inter se in flamma, sed corrumpuntur. Illud uerò NEQVÆ IGNI intelligendum est pro eò quod est, sicut neq; igni. dixit enim iam, q neq; materiam igni mistam esse dicimus, quapropter superfluum est rursus idem dicere, nisi ut dixi intelligatur q non miscentur ligna adinuicem, ut neq; igni. Id uerò NEQVE CORPORI NVTRIMENTVM. est exẽplum huius, q unum seruetur, & alterum corrumpatur. forte autem & distinguere uolens ab augmentatione mistionem, ut etiam à generatione, usus est hoc exemplo. ID VERO NEC

FIGVRA CERE. exemplum est q utraq; seruẽtur:seruantur enim & cera,& figura:sed nullus dixerit misceri figuram ceræ:nam hoc quidẽ est subiectũ,illud uero forma: non enim sunt eorũ quæ miscentur,hoc quidem subiectum,illud uerò forma.semel igitur nullum eorũ,quę habent esse in subiecto,misceri dici potest, neq; habitus, neq; passiones,seu animales sint,siue corporeæ. per hæc autem ab alteratione mistionem distinxerit.Id uerò, at qui neq; album nec scientiam, exemplum est q utraq; seruentur,neq; enim quoniam in uno & eodem animali est album & sciẽtia,misceri propter hoc dicentur:seruantur enim ambo passiones à seinuicẽ impassibiles. Addidit autem & hoc exẽplum,ad ostendendũ,q neq; miscentur hæc, etiam si in uno & eodem subiecto sint,quæ nec agunt,nec patiuntur adinuicem, cum neq; etiam possint separari. Sumpseris uerò exemplum magis proprium,in uno,& eodem subiecto,in quo duæ passiones, dulce, & flauum in melle existentes,minimè inter se misceri dictæ fuerint,cum & ambo seruẽtur, nec abinuicem separari,aut per se possint subsistere;oportet enim quę miscentur eiusmodi esse.nihil igitur eorũ quæ per se subsistere nata sunt,misceri dicentur. & ob hoc nec qualitas subiecto miscetur, quia non est separabilis qualitas,nec à materia forma:neutrum enim separabile est. Habes autem hinc proprietatẽ quãdam miscibilium designatiuã,eorũ scilicet quibus inest mistio, q scilicet oportet ipsa posse per se subsistere,consequenter autem perfectè eorum designatiua exponet.

Qm̃ vero sunt hæc quidem entium potentia,illa uerò actu, contingit ea, quæ mista sunt,esse quodammodo & non esse:actu quidem altero existẽte,quod factum est ex ipsis,potentia autem aliquid utriusq;,quæ antequã miscerẽtur erant,& non deperdita:hoc enim ratio dubitabat prius.apparent aũt ea,q̃ miscentur, prius ex separatis conuenientia,& potentia rursus separari:neq; permanent igitur actu,quemadmodum corpus & album,neq; corrũpuntur,neq; alterum,neq; ambo: saluatur enim virtus eorum, quapropter hæc quidem dimittantur. Tex.c. 84

Hinc dubitationum dissolutio incipit.quoniam igitur inquit est,hoc quidem potentia,illud uerò actu,possunt & esse,& non esse quæ miscentur,quod enim ex aliquibus perfectum,conflatumq; est,potentia est utrũq; eorum,ex quibus miscetur,actu uerò neutrum:quapropter solutę sunt dubitationes,aliquo quidem modo seruatis his,quæ mista sunt:aliquo autem modo nõ; hoc enim dubitationes uolebant seruari,scilicet ipsa & nõ seruari:his igitur,inquit,inest mistio, quæ ipsa per se subsistebant,rursusq; post mistionem nata sunt separari,sed nõ hoc dicit,q actu existentia in mistura,mista,sic rursus possint separari:non enim utiq; essent mista,si actu essent, & sine aliqua mutatione:sed aut hoc dicit q nata sunt temperata,eò quòd non perfectam formã amiserint,sed sinceram solum,per discretiua,alteratiuaq; quædam instrumenta, integrã rursus propriam formam recuperare:inquiũt enim per appellatos uulgo stratiotes fluuiales, colatum ipsum aqua mistum uinum secernere,& ab aqua uinum separare,extrahi enim solam aquam,& præcipue cum crassius uinum fuerit.aut igitur hoc dicit,uerbum illud,quòd possint iterũ separari,aut si hoc esse est impossibile,uidetur quæ temperata sunt non posse exactè separata iri,rursus uerbum illud,posse separari,intelligemus,quæ nata sunt,quantum est ex seipsis,rursus posse per se subsistere,si aliqua esset eorum uis discretiua.hoc igitur,ut iam diximus,est una quædã formalis propria uox eorum,in quibus inest mistio,quæ inquit in mistione,neq; sic actu permanent,ut corpus,& albedo quæ in ipso est:nec scilicet corrumpuntur,nec alterum, nec ambo, & hac differt mistio à generatione & alteratiõe,neq; est eni separabilis à materia forma,nec ita sunt potentia in mistura miscibilia,ex quibus,ut dicitur potentia aqua aer esse.nam in generatiõe materia aeris potentia aer est,actu uerò aqua:in mistura uerò potentia nsunt ea,ex quibus nõ materia ipsorum,sed formæ ipsæ castigatæ,& ob hoc potentia,eò quòd sinceræ nõ sint,nec eiusmodi quales ante mistionem erant. Hæc cum dixisset,increpat Anaxagoricos dicentes esse quãdoq; simul res omnes,nam si non est omni omne miscibile:passio enim passioni nõ miscetur,quo pacto simul erant res omnes,iccirco ea quidem inqt de dubitationibus pculdubio dimittantur. Cō. 131.

Annexam uerò his dubitationem diuidẽdum,utrum mistio ad sensum aliquid est.cum enim sit in parua diuisa fuerint,ea quæ miscentur,& iuxta posita fuerint alinuicem hoc modo,vt non sit singulum sensui manifestum,tunc mista fuerunt. ¶ An non,sed est vt quæcunq; iuxta quãcunq; particulam mistorum sit.dicitur igitur illo modo,ut ordea mista esse frumentis,quando quodcũq; Tex.c. 85.

iuxta quodcunq; positum fuerit.

Cō .131. Annexam dubitationem inquit diuidendum, pro eò quod est determinandum, aut ueluti & ipsum per diuisionem dubitandum: quærit enim deinceps quid nam est mistio: & producit sermonem per diuisionem. supponit enim duos modos mistionis: unũ quidem ad sensum, qui est ex partibus ad minima diuisis mistis, & adinuicem appositis, ita ut propter partium paruitatem non sit sensus iuxta positionis, sed uideatur mistio esse, & temperatura: ueluti si quis tenuem similam ex tritico, farine ordei miscuerit. nam iuxta positione in his existente, eò quod, ꝑpter paruitatem partium sensus non comprehendat, uidebitur temperatura quædam esse, & totum esse in partibus simile. sic se habet & in his quæ xeria, & collyria uocant, ut illud quod ex sex speciebus constituitur. Vnum ergo modum mistionis hunc supponit, quo seruantur quidem formæ eorum quæ miscentur, sed insensibilia fiunt paruitate iuxta positionis. Secũdum uero non amplius seruata forma mistorum, sed ipsis resolutis in ea, ex quibus constant, & sic elementis ipsis adinuicem iuxta positis, ut dicebant qui atoma supponebant: resoluto enim igne, & aqua in atomos, ex quibus constant, deinde illis adinuicem iuxta positis, ita ut unaquæq; atomus ignis atomo aquæ iuxta ponatur, sic temperamentum fieri: ueluti si lapides ex quibus etiam scena (uerbi gratia) & domus constant, solutis scæna, & domo, singulus singulo iuxta ponatur. Horum suppositorum modorum mistionis singulum cum cõfutauisset, sic ipse uerum modum supponit. Vtitur autem ad confutationem duobus enuntiatis. uno quidem, quòd mistio, alterum est à cõpositione, altero uerò, ꝙ omne corpus est in infinitum diuisibile, & simpliciter omne continuũ; quorum illud quidem ꝙ omne continuum est in infinitũ diuisibile, prius demonstrauit in physica, alterum uerò ꝙ diuersa sit mistio à compositione, ut commune enũtiatum, & ab omnibus confessum sumpsit. nullus enim in temperatura dixerit, ꝙ composita sunt uinum & aqua, sed ꝙ mista sunt, & temperata: neq; ꝙ domus sit temperamentum lapidum, & lignorum, & aliorum: sed compositio ueluti cognoscentibus nobis, ꝙ altera sit à compositione mistio, & temperamentum. utroq; ergo horum enuntiatorum, utrãq; suppositionem tollit. per eam quidem, quæ dicit continuum esse in infinitum diuisibile, destruit ꝙ non est mistio talis, qualem dicebant qui per resolutionem in magis elementaria, idest atoma, & horum cuiusq; ad quodcũq; iuxta positione fieri mistionem dicebant, qui sunt Democritici. si enim est corpus in infinitum diuisibile, impossibile est quãcũq; iuxta quantũq; partem poni: semper enim adiacentes sibiinuicem partes, diuisibiles existentes, nõ habent quãlibet iuxta quãlibet partem positam: diuisa enim parte in tria, segmentum intermedium, sincerum est, nihil habens alterius naturæ sibi iuxta positum. quare si quidem esset diuisio in atoma, resolutis in elementa his, quæ miscentur, possibile esset partem quãcunq;, iuxta quãcunq; adiacere. Præterea si demõstratum est ꝙ oportet mistionem fieri, nõ corruptis his quæ miscentur, impossibile est igitur per resolutionem in atoma mistionẽ fieri: sic enĩ & ignis, & aqua, cum miscentur, corrumperentur: nõ enim est singula sphęrica atomus ignis, sed harum aceruus: similiter autem & in aqua: quare si resoluerentur quæ miscentur in elemẽtaria, magis corrumperentur utraq;: oportet autem mistionem esse quibusdam non corruptis. sic ergo per unum enũtiatorum, unam suppositionum sustulit. Alteram quoq; similiter, per alterũ enũtiatum interimit. si enim est alterum à compositione mistio, non erit ad sensum mistio. si enĩ fuerit secundum parua iuxta posita, ita ut non cadat sub sensum iuxta positio propter paruitatem, mistio erit compositio, & iuxta positio. neq; enim, quia nõ uideantur propter paruitatem iuxta posita, mistio fuerit, sed quia sunt iuxta posita, & non tẽperata, etiam si sensui non appareant, non erit mistio. Pręterea si ad sensum sit mistio, idem alteri quidem erit mistum, qui acute nõ cernat, alteri uerò non mistum, ut lynci non mistum, qui propter uisuum acuitatem etiam ultra terram uidere dicitur. sic uerò habebit mistio esse in habitudine, non natura, quod est absurdum: quæ enim miscentur, etiã si nullus iudicet, proculdubio mista sunt. Illud uerò SED EST ITA VT QVÆCVNQVE IVSTA QVAMCVNQVE MISTORVM PARTEM propter secundã suppositionem dicit. manifestum autem ꝙ eò ꝙ resoluantur, quæ miscentur in magis elementaria, hoc est atomos, & unaquæq; iuxta unamquãq; adiaceat, aliter enim impossibile. Ibi uerò DICITVR QVIDEM IGITVR ILLO MODO, VT ORDEA &c. exemplum primi modi ponit, qui dicit ad sensum esse mistionem. Videtur autem ut ad secũdum modum hęc dicere, quia dicit, quando quæcũq; iuxta quãcũq; apposita fuerit: eadem enĩ dictione usus est, qua & in secũdo modo, sed non est, sed ad primũ hæc dicit. & est manifestum ex his quæ dicit. dicitur quidem

illo

illo modo, hoc est ad primum. non ad proximum. Dixit autem quodcũq; iuxta quodcũq;, uidelicet ordeum iuxta triticum, ut quodcũq; ordeũ tritico uni alicui adiacere sumamus, non tamen secundum aceruum, multa simul ordea, multis simul triticis. congruet autem magis exemplum secundo modo: nam in his, quæ propter partium tenuitatem non apparent, ut in collyriis, & mistione farinæ ordei, & tritici & aliorum quorũdam, non omnino quodcũq; iuxta quodcũq; mistorũ iacet: sed contingit ramenta q̃dã ɔsimilis speciei adiacere, ut ordeacea, aut alterius spẽi.

Si autem est omne corpus diuisibile, siquidem est & corpus corpori mistum quod similium partium, quamcunq; oportebit vtiq; partem. secus fieri iuxta quãcunq;. ¶ Quoniam autem non est ad minima diuisum esse, nec compositio idem & mistio, sed diuersum, planum: quod nec secũdum parua seruata, oportet ea quæ miscentur, dicere mista esse: compositio enim erit, non autem temperatura, neq; mistio: neq; habebit eandem rationem cum toto pars. dicimus autem si quidem oportet mistum esse aliquid, quod mistum est similarium partium esse, & sicut aquæ pars aqua, ita & temperati. si autem secũdum parua compositio mistio, nullum horũ accidet, sed solum quę mista sunt ad sensum. & idem huic quidem mistum, si non inspexerit quis acute, lynci vero nihil mistum, neq; diuisione, neq; quæcunq; iuxta quãcunq; pars: impossibile enim sic diuisum fuisse. aut igitur non est mistio, aut dicendum hoc quomodo contingit fieri rursus. Tex.c. 86.

Hinc destruit dictos duos mistiõis modos, usus est autẽ syllogismo hypothetico huiusmodi, Com. 133.
si est corpus corpori miscibile, & si est corpus in infinitum diuisibile, sequetur similarem quãcunq; misti fieri partẽ: illud enim quodcũq; utiq; oporteret similare fieri iuxta quodcũq;, ęquale est illi partem omnem omni similarem fore debere: & consequentia quidẽ huiusmodi est, cuius antecedens sicut dixi, duo sunt enuntiata, in infinitum scilicet esse corpus diuisibile, & alterũ esse mistionem à compositione: potentia enim continetur in illo, si quidem est corpus corpori miscibile, alterum erit manifeste à compsitione mistio. nam in cõpositiõe, hoc est iuxta positione, non quodcũq; cuicũq; iuxta ponitur, cum sit corpus in infinitum diuisibile, & si similarem oportet esse partem omnem, eius quod miscetur, non utiq; fuerit mistio, nec secundum parua cõpositio, neq; quodcunq; iuxta quodcuuq; apponitur secundum resolutionẽ in atoma: neq; enim similes sunt iuxta positæ atomi: & positũ est in ĩfinitũ eẽ corpus diuisibile. Sed unde q̃d ad ãtcedẽs seq̃tur ɔsequẽs: q; si alterũ est à cõpositiõe mistio, cõpositio uerò dissimiles habet partes, mistio nõ habebit dissimiles: similes ergo, sed non ita similes ut dicerent, qui atoma dicunt, quoniam enim composita ex atomis misceri dicebãt, nõ enim ipsas atomos, misceri autem ipsa per resolutionem ad atomos, & iuxta positiõe cuiuscũq; atomi iuxta quãcũq; dixerũt totũ dissimile, partes dicẽtes, non ipsas atomos, nam hæ sunt elemẽta, sed quæ constant ex ipsis totius partes, in quibus omnibus similis iuxta positio cernitur. Quòd igitur non sic est similare quod miscetur, manifestũ est ex eò quod sumptum est, omne corpus in infinitum diuisibile, & quia semper & in infinitum facta diuisione, omnes partes, similares inueniũtur: cõsequẽtia igit (ut dixi) huiusmodi est. Assumptum uerò ei sit potentia idem cũ antecedente, sed locutione diuersum. cum enim uellet assumere, atqui omne corpus est in infinitum diuisibile, & est aliud mistio à cõpositione, assumit quod æquaret illud. scilicet quoniam autem non est in minima diuisum iri, nec compositio idem est, & mistio: quorum illud quidem, quoniam non est in minima diuisum iri æquale est illi, quoniam omne corpus diuisibile est: illud uerò, neq; compositio idem, & mistio, quod est assumptum in antecedente, quod potentia continebat illud, si quidem est corpus corpori miscibile. His igitur assumptis, consequens est illa cõclusio, similare esse omniquaq; sibi ipsi quod miscetur, quod ipsum quidem non posuit: sed per alia ipsum astruit: manifestum est enim inquit, q; neq; secundũ parua seruata quæ miscentur, oportet dicere esse mista: est enim compositio, & non temperatura, neq; mistio: nec habebit eandem rationem toti pars: hæc autem ostensiua sunt quòd similare sit quod miscetur: nam ex destructione huius quòd sit dissimilare, similare esse inducitur: nullum autem inquit horum accidet, nisi fuerit secũdum parua compositio mistio: nõ enim erit similare ipsum totum, neq; habebit eandem rationem toti pars, quod sequębatur ad enuntiatum, dicens alterum esse compositionem à mistione. si autem non est totum similare erit apparens, & non existens mistio, & propter hoc lynci non erit mistum. Ibi uerò NEQVE DIVISIONE de

communi uerbum istud non mistum intelligendum: transiuit autem ad alterum modum, dicẽtem quodcunq; iuxta quodcunq; esse mistionem, quem & ipsum contingit fieri ex compositione secundum parua. concesso enim quòd in infinitum sit corpus diuisibile, impossibile est quodcunq; iuxta quodcunq; poni: impossibile est enim in atoma diuidi ipsum continuum: quare accidet, & hunc iuxta positione secũdum parua fieri, quod absurdum est, pter id quod iam dixi, ꝙ ex resolutione in elementa, non seruatur mistorum natura, quod oportebat. Deinde subiungit, AVT IGITVR NON EST MISTIO, AVT DICENDVM HOC QVOMODO CONTINGIT FIERI RVRSVS: erat enim totus syllogismi pcessus, si est mistio, similares oportet esse eius quod miscetur partes Duobus igitur suppositis modis mistionis, uterq; sublatus est, eò ꝙ neuter seruare posset, similares eorum quæ miscentur partes: hoc ergo ostenso sequetur, inquit, aut nullo modo esse mistionem, aut alium esse mistionis modum, præter dictos. Addidit autem uerbum RVRSVS, quia idẽ his quæ in primis fecit. cũ enim destruxit præadductas opiniones, ipse demonstrauit quomodo unũquodq; ipsorum generatur.

Tex.c.87. *Sunt itaq;, ut dicebamus, entium hæc quidem actiua, illa verò ab istis passiua. hæc igitur conuertuntur quorũcũq; materia eadem est, & actiua adinuicẽ, & patientia abinuicem: illa verò agũt impassibilia existentia, quorum non eadem est materia. horũ igitur non est mistio, quia neq; medicatiua facit sanitatem, neq; sanitas mista corporibus.*

Cõ. 134. Cũ sustulisset falsas de mistione opiniões, uolẽsq; deinceps dicere & qd est mistio, & quo fit, reducit nobis ad memoriã ea q̃ dicta sunt de agere & pati. ꝙ hęc agẽtiũ & repatiunt, q̃cũq; eadẽ materia cõicãt inter se, hęc uerò agẽtiũ nõ repatiunt, q̃cũq; nõ hñt cõem materiã. qm̃ igit quę miscẽtur sunt ea q̃ agũt, patiũturq; adinuicẽ, agũt uerò, patiũturq; adinuicẽ ea q̃ in materia cõueniunt. hæc utiq; adinuicẽ mista fuerint, q̃cũq; eadẽ materia participauerint: quapropter hoc est mistio actio mutua cõmunicantiũ in materia. horum igitur inquit, scilicet non cõmunicantium in materia, & ob hoc inquit non repatientiũ in materia nõ est mistio. & ob hoc nec medicina ars agens in corpus miscetur ei: nam medicina ars non cõmunicat in materia cum corpore: scientię enim sunt in anima. propter hoc ergo sanans corpus ars medicinæ non miscetur ei: si quidẽ miscentur quæ abinuicem repatiũtur: repatiuntur autem quę cõmunicant in materia. Habet autem litera quid difficile. ideo enim inquit nec medicina ars facit sanitatẽ mista, nec rursus sanitas mista corporibus facit sanitatem. aut igitur sic est intelligendum, ideo nec medicina ars mista corporibus facit sanitatem, neq; sanitas mista corporibus ut uerbũ illud mista corporibus modo cõpręhensiuo dictum sit. non miscetur autem proculdubio sanitas forma existens. dictũ est aũt ꝙ formæ non miscentur subiectis, aut sanitatem quidem facientem accipiemus rationem sanitatis, genitam uerò eam quæ in corpore, quarum neutra miscetur corpori: nam hæc quidem habet esse in anima, altera uerò forma est ipsius subiecti.

Tex.c. 88. *Actiuorum autem, & passiuorum, quæcũq; facile diuisibilia, multa quidem paucis, & magna paruis, composita non agunt mistionem, sed augmentationem eius quod dominatur: mutatur enim alterum in dominans: vt gutta vini mille congiis aquæ non miscetur, soluitur enim forma, & mutatur in vniuersam aqua.*

Tex.c. 89. *¶ Quando verò potestatibus adequãtur quodãmõ. tũc mutatur qdem vtrũq; in dominãs ex sui ipsius natura: nõ fit aũt alterũ, sed intermediũ, & cõe: manifestũ igitur qđ sunt hæc miscibilia, quæcũq; contrarietatẽ agentium hñt: hæc enim sunt abinuicẽ passiua.*

Cõm. 135 Cum dixisset quid est mistio, & quorum, ꝙ eorum quæ cõmunicãt in materia, quoniam non omnia in materia communicantia miscentur, nam nec lapis ligno miscibilis, propter hoc prius distinguit, qualia cõmunicantium in materia sunt quę miscẽtur, ꝙ ea quę facile sunt diuisibilia; facile uerò diuisibilia sunt, quæ facile terminabilia: facile uerò terminabilia sunt ipsa humida: q̃re quæcũq; communicantium in materia humida sunt, hæc miscentur: quomodo aũtẽ quæ humida sunt, miscentur, infert, ꝙ non quocũq; modo se habentia. non enim quodcũq; humidũ cuicunq; aduenicẽs facit mistionẽ: neq; enĩ si gutta uini mille congiis aquę, inqt, iniecta fuerit, mistũ facit totũ. nã eò ꝙ superet, uirtus aq̃ patit solũ gutta uini ab ipso, nec fortis est ad reagẽdũ ĩ ipsam, sed patiẽs solũ uini gutta, fm formã mutatur, & fit generatio, & corruptio, nõ mistio. nã & si nata sint agere aliq̃ iter se, sed nõ quocũq; se hñtia, sed hñtia quãtitatẽ terminatã, indigẽt enĩ formæ ẽe

quātitate quadā̃,ut cō̃sistāt,ut ipse in physica dixit.in gutta igiť quāuis sit uini forma,sed nō̃ est ptāte actiua in mille cō̃giis aq̃, & à pricipio qdē manifestū̃ est,ꝙ mistio fit quędā̃ in pticula ꝓpinquāte,sed cū̃ ad multū̃ gutta dispersa fuerit,& semꝑ eò ꝙ amplius sit qđ admistū̃ est,obtūdiť q̃litas,demū̃q; oīno mutať.oportet igiť q̃ misceť ęquari quodā̃mō̃ uiribus.& rectè dixit,& quodā̃mō̃,nō̃ enim oīno ęq̃lia oportet eē̃,sed nō̃ multū̃ alterū̃ excedere.ęquatis igiť quodā̃mō̃ potestatibus,dn̄ať ſm qđ alterū̃ alteri,nō̃ ita tñ̄ oīno corrū̃pit, sed ut excessus domet solū̃:& sic totū̃ fit cō̃e qđdā̃ amborū̃ mistorū̃:nō̃ tñ̄ alterū̃ ipsorū̃ ut iniecta gutta.qđ igiť fit est amborū̃ cō̃e:seruat tñ̄ potētia utrū̃q; in mistura dicto mō̃.manifestū̃ igiť,inqt,est,ex dictis q̃ nā̃ sint,q̃ misceť,ꝙ scilicet,q̃cū̃q; agētiū̃,& patiētiū̃ ɔtrarietatē hn̄t. hoc aūt dixit ꝑꝑ cœlestia. agū̃t enī̃ & hęc in ea,q̄ sunt hic,sed nō̃ hn̄t ɔtrarietatē. q̃a nec ēt materiā̃ habet cō̃em.q̃cū̃q; igiť agētiū̃,& patiētiū̃ ɔtrarietatem habēt,humida existētia,& quodā̃mō̃ ęquata potētiis,hęc sunt q̃ agunt,& patiunť,miscēturq;.

Et parua quoq; paruis iuxta posita miscenť magis: facilius enī̃ et celerius adiuicē ꝑmutanť.multū̃ aūt & à multo tardius hoc opať.queꝑꝑ facile termiabilia diuisibiliū̃,& passiuorū̃ miscibilia:diuidunť enī̃ hęc in parua faciliter:hoc enī̃ erat facile terminabili eē̃,vt humida miscibilia maximè īter corpora:facile enī̃ terminabile,maximè humidū̃ īter diuisibilia,nisi fuerit tenax: hęc enī̃ maiorē̃,& ampliorē̃ faciū̃t molē̃.cū̃ verò fuerit alterū̃ solū̃ passiuū̃.aut vehemēter:illud verò ualde remissè,aut nihil,amplius qđ mistū̃ est ex utrisq̃.aut parū̃ erit, qđ accidit circa stagnū̃,& æs.

Cū̃ ostēdisset ꝙ nō̃ per iuxta positionē̃ est mistio,neq; ꝑ diuisionē̃ ad minima,nū̃c dicit ꝙ & si Cō.136.
nō̃ sit iuxta positio mistio:ɔfert tñ̄ ad mistionē̃,diuisio in ꝑuas ptes,& iuxta positio:facilius.n.in parua diuisa misceť q̃ misceť:facilius enī̃ inqt patiť paruū̃ à paruo,q̃ magnū̃ à magno:multū̃ uerò à multo diutius patiť.¶ Sed uideť hoc quodā̃mō̃ excedere analogiā̃:ꝑꝑ qđ enī̃ nō̃ queadmodū̃ eadē̃ est rō̃ partis ad ptē̃,sic ēt totius ad totū̃;sic ſm eadē̃ rō̃nē̃ silr patiť totū̃ à toto,sicut pars à parte. si aūt hoc,nihil cō̃fert ad parua diuisio,& iuxta positio ad ueleciorē̃ mistionē̃. sed & quāuis nō̃ fuerint diuisa,& totū̃ toti iuxta positū̃ sit,nihil minus miscebunť à seinuicē̃ patientia. ꝑterea si uirtutes,quāto sunt magis ɔgregatę,tāto uehemētiores,& excedentes partiū̃ ꝓportionē̃,ut manifestè ostēdiť in impetibus:diuisę enī̃ partes nō̃ seruant totius ꝓportionē̃:& hoc est in auro manifestissimū̃,sed indigētes grauitate quadā̃,totius partes uideť,silr rursus si cō̃ponantur partes,grauius totū̃ partiū̃ ꝓportiō̃e uidetur.ignis quoq; quāto cō̃gregatior,calidior est, iccirco in fornacē̃ magnā̃ iniectū̃ lignū̃ magnū̃,accēdiť statim,sed in miori flā̃ma, minus lignū̃, ſm ꝓportionē̃ nō̃ idē̃ pateret.si igiť uires quāto cō̃gregatiores,tāto uehemētiores,ɔsequēs est ut misceanť,quæ nō̃ fuerint diuisa.¶ Dicimus autē̃ ad hæc,ꝙ in exēplo de igne,& ligno,merito amplior ignis magis agit:qm̄ generatio est,& corruptio,solo igiť igne agēte,& solo ligno patiente,meritò tū̃ cō̃gregatior fuerit uis actiua,magis agit,aut nullo mō̃ repatiēs ab hoc,in qđ agit,aut obscurissimè,imo potius aucta:generatio enī̃,& corruptio est ista res:id aūt qđ diciť de ipetibus,non est cō̃trariorū̃ cō̃gressus,sed similiū̃.silr uerò simili aduenies coagit illi potius,& uiuificat totū̃: qm̄ & diuisio ad corruptionē̃ aptius facit,qđ diuidiť,ut diximus supra.meritò igitur & unio magis uiuificat.hæc qdē̃ hoc mō̃.At in his,q̃ misceť,qm̄ æqualr agū̃t inter se quæ misceť : agū̃t autē̃ inter se,se tāgētia,magis uerò se tāgū̃t diuisa:nā̃ cō̃gregata existētia,multā̃ hn̄t ꝓfunditatē̃,meritò igitur diuisa magis misceť,qm̄ & magis agū̃t,& patiū̃tur.hoc aūt qm̄ & magis tāgū̃t.nam & in igne,idē̃ lignū̃ citius patiť diuisum,qm̄ & magis cū̃ igne cō̃icant eius partes.q̄re in his,quæ miscenť,qm̄ oportet utraq; pati,oportet utraq; diuisa eē̃ ut citius patianť;patiēs enī̃ diuisum citius patiť.rectè ergo dictū̃ est,ꝙ q̃ miscētur diuisa,& ſm parua iuxta posita magis misceť.Quæ autē̃ prius dixit diuisibilia,nū̃c dicit facile terminabilia,ex quo manifestū̃ est,ꝙ ēt supius diuisibilia facilè terminabilia dixit.Diuisibiliū̃ igiť,quæ facile terminabilia,hæc uerò humida sunt:(lapis.n. diuisibilis qdē̃ est,sed nō̃ facilè terminabilis,)hęc sunt miscibilia:qm̄ facile diuidunť:diuisa uerò magis dicebamus misceri.hæc igiť est inqt facile terminabilis rō̃.s.facilè diuisibile eē̃:nā̃ facilè terminabile est qđ facilè à ɔtinēte terminať:hmō̃i aūt est qđ facilè diuisibile,ut humidū̃:durū̃ enim nō̃ facilè est terminabile.Alterā̃ quoq; distinctionē̃ addidit,qđ non oē̃ humidū̃ est miscibile,sed qđ nō̃ fuerit tenax:tenacia aūt sunt,oleū̃,uiscū̃,pix liq̃da,& alia hmō̃i:nā̃ ꝑꝑ lentorē̃ hęc,& tenacitatē̃ sunt difficilè diuisibilia,& difficilè sepabilia,& labunť q̃ ipsis supfundunť, & nō̃ in ꝓfundū̃ penetrant.iccirco nō̃ misceť:sunt enī̃ minus facilè terminabilia,his quæ nō̃ lenta sunt.iccirco &

coeuntia nullo modo miscentur, sed molem ampliorem fecerũt solũ. Quãdo uerò inqt ALTERVM AB ALTERO SOLVM PASSIVVM SIT, SED NON ALTERVM AB ALTERO, AVT HOC QVIDEM VEHEMENTER ET FACILE PATITVR, ALTERVM VERO NON FACILE, ET REMISSE in his inqt in mistione nõ amplius simul utraq; maiorẽ molẽ altero solo facere, aut etiã si fiat additio aliqua parua ualde est, tãquã ampliori cõsumpto: quod accidere dicit circa stagnũ & ęs. nam aereum existẽs stagnum, & aerem plenum, & totum aptum ad huius mutationẽ in uaporem, & in aerem cõuertitur, cum ab igne calescit in mistione cũ ęre, & solum colorat ipsum ęs, sed quantitati nihil apponit. forte uerò & omnino non fit mistio stagni ad ipsum ęs, sed appositio, & agglutinatio: neq; enim humido existenti æri admiscet͂, neq; p totam eius substãtiam procedit, sed solum superficiem colorat. est igitur magis simile formę cuidam stagnum ipsum in ipso ære subiecto, ut & ipse progrediens dicet.

Tex.c. 90 *Quędã eni balbutiũt adinuicẽ entiũ, & ancipitis sunt naturę: apparẽt eni quodãmõ, & miscibilia remisse, & ut alterũ qdẽ susceptiuũ, alterũ uero forma, qđ & in his accidit. stagnũ eni, ut passio qdã existẽs, sine materia ęris, penè euanescit, & mistũ recedit, cũ colorauerit solũ. idẽ aũt hoc accidit & in alijs. Manifestũ igit͂ ex dictis, & qđ ẽ mistio, & qd est, & pp qd, et q̃lia miscibilia entiũ, siqdẽ sunt quędã eiusmodi, qualia passibilia abinuicẽ, & facilè terminabilia, & facilè diuisibilia: hęc eni neq; corrupta eẽ necesse est, q̃ mista fuerũt, neq; pñt ipsa simpliciter eẽ, neq; cõpositionẽ eẽ ipsorũ mistionẽ, neq; ad sensũ. sed est miscibile qdẽ, qđ facilè terminabile existẽs passibile fuerit & actiuũ, & huic miscibile: ad ęquiuocũ eni miscibile. Mistio aũt est miscibiliũ alteratorũ unio.*

Cõ. 137. Quoniã balbutiẽtes, & loquunt͂ quodãmõ, & nõ loquunt͂, eò q̃ idearticulatè s̃mones pferũt, hmõi inqt sunt, & qdã in rebus obscurã, & occultã, & indearticulatã hñtia mistionẽ, mõ qdẽ quodam mista, quodã uerò nõ. Cum aũt dixisset q̃ quędã entium balbutiũt adinuicem, & ancipitis sunt naturę, hoc exposuit p illa uerba, uident͂ eni & miscibilia remissè, & ut alterũ qdẽ susceptiuũ, alterũ uerò forma. stagnũ igit͂ mõ quodã forma qdã, & passio est ęris, euaporãs in mistiõe, & solũ ęs colorãs. passiones uerò nõ erãt subiectis miscibiles, sed nõ est oĩno stagnum tale, iccirco & dixit balbutiũt, & ancipitis sunt naturę, fit enim parua qdã subiecti auctio, qđ in formis nõ est. similis quoq; fit mistio in cinere, & aqua: nã ẽt in illis solũ coloraţ aqua à cinere, sed paulũ auget͂: fit eñ quędã substãtia cineris in ipsa aqua. Manifestũ est igit͂ inqt ex dictis, & q̃ est mistio: hoc est in existẽtia est, et nõ ut aliq putauerũt solũ apparẽs est, sed nõ existẽs. Quid est. ipse eni ɔsequẽter definit qd est Mistio q̃ est miscibiliũ alteratorũ unio, s̃m q̃litatẽ entiũ actiuorũ, & passiuorũ, neutro qdẽ s̃m actũ eodẽ manẽte, sed potẽtia utrisq;. ET PROPTER QVID. qa cõis est subiecta materia his q̃ miscent͂, & sunt ęq̃liter actiua, & passiua à seinuicẽ. Et q̃ miscibilia entiũ, q̃ neq; solida, neq; humida oĩa, sed q̃cũq; sunt facile termiabilia, & facile diuisibilia, q̃ lẽta nõ sũt, neq; labẽtia in diuisione, hęc eni inqt, neq; corrupta eẽ necesse est: nõ eni est corruptio mistio. manẽt aũt utraq; potẽtia qdẽ ea, q̃ erãt prius quã miscerent͂, actu uerò nõ, sed domitas hñtia proprias q̃litates, indigẽtia uerò additione unũquodq; s̃m propriã qualitatẽ, ut ad actum perueniat, id quod erat. non est tñ integra mutatio: nam huiusmodi generatio est & corruptio, sed non mistio, neq; cõpositionem inquit esse mistionem ipsorum, ut q̃cũq; particula iuxta quãcũq; ponatur, neq; ad sensum, uidelicet sensibilẽ oportet ipsam facere. Cum aũt dixisset miscibile eẽ, qđ cũ facilè sit terminabile, actiuũ & passiuũ sit, & tale miscibile quale ipm sit subiũxit, ad æquocũ enim miscibile, ęquiuocũ p uniuoco ponẽs, usus autẽ ei est ɔsuetus, si eni utraq; sunt facilè terminabilia, & abinuicẽ passiua, uniuoca sunt pculdubio s̃m hoc. miscibilia eni ambo s̃m rõnẽ ultimã miscibilis. Tandẽ inducit q̃ mistio est miscibiliũ alteratorũ unio, hoc est p alterationẽ unio. cũ eni alterata fuerint q̃ miscent͂ sic, ut ex ipsis unũ qddã totũ similariũ partiũ factũ sit, tũc unita sunt & hęc fuerit rõ mistionis, unio miscibiliũ p alterationẽ. ita ut partim qdẽ seruent͂ q̃ miscent͂, partim uerò corrumpant͂, actu quidem non existentia huiusmodi, ut dictum est, sed domita, corrupta esse uidentur, cum summitatem talis formę non seruent. eò autem q̃ non secũdum totas qualitates mutata sunt, sed harum unionem sustinent, sic remanent, & seruantur.

FINIS PRIMI LIBRI

IOANNIS GRAMMATICI
PHILOPONI ALEXANDREI BREVES

Annotationes, ex colloquijs Ammonij Hermeę, cum quibusdam proprijs considerationibus, in Secundum de Generatione, & Corruptione Aristotelis.

E mistione quidem, & tactu, & de agere, & pati, dictum est quo pacto insunt iis, Tex.c6.1.
quæ secundum naturam mutantur. Amplius autem de generatione, & corruptione
simplici, quomodo, & cuiusnam est, & propter quam causam. similiter quoq; & de
alteratiōe dictum est quid est, quod alteratur, & quā nam habet differentiam illorū
unumquodq;. reliquum autem considerare circa vocata elementa corporum.

IMPLICEM quidem generationē uocat principalioris, & perfectioris substan/ Com.1.
tiæ generationem, ut ignis, quádam uerò generationem, eam quæ deterioris, ut ter/
ræ Illud uerò quomodo: quod scilicet secundum mutationem formæ substantialis.
Illud uerò PROPTER QVAM CAVSAM, quia communis materia eis subiecta
est, & mutabilis existens, & contrariorum receptiua. ibi uerò ET QVAM HABET DIFFE/
RENTIAM IPSORVM deest uerbum utrūq; hoc est quam habet utrūq; ipsorū ad seinuicem
differentiam. RELIQVVM AVTEM EST CONSIDERARE CIRCA VOCATA ELE
MENTA CORPORVM, aut oportet mutátem casum dicere, reliquum est de his considerare,
quæ uocantur elementa: ut est & apud Homerum simile, duo uerò scopuli, hic quidem ad latū
coelum peruenit pro eò quòd est, duorum scopulorum, hic quidem ad latum coelum peruenit,
aut subaudiēdum extrinsecus est uerbum hoc, quomodo est in ipsis generatio, & corruptio: ut
sit continuus sermo prædictis: est enim uniuersus sermo ex superioribus resumentibus huiusce
modi. dictum est inquit à nobis iam uniuersaliter, in his quæ secundum naturam mutanť, quo
modo inest tactus, & mistio, agere, & pati. dictum quoq; est, inquit, & de generatione, & corru/
ptione, cuius uniuersaliter sit, consequenter reliquum est, ut post uniuersalem de ipsis sermonē
consideremus quo pacto circa ea quæ elementa uocātur sint hæc: hoc est quo pacto inest elemē/
tis generatio, & corruptio, & reliquá quæ dicta sunt. Sed quæ uocantur dixit, quia in consuetu/
dine sic circūferuntur: neq; enim hæc propriè elementa nominātur, sed quemadmodum in ora/
tione elementa dicuntur, quæ maximè prima & simplicissima, & incomposita: dico scilicet uigin
tiquatuor elementa, sic & naturalium corporum propriè elementa dicuntur, quæ maximè pri/
ma sunt, & simplicissima: hæc uerò sunt materia, & forma, aut dixit ipsa uocata, quasi nondum
ostensum sit q; hæc sint, quæ ratione materiæ subiiciantur omnibus compositis corporibus ge/
nerabilibus, & corruptibilibus. hoc enim est ei propositum in pręsenti libro, docere modum mu
tuæ generationis, & ostendere quòd hæc sola sunt, & tot quæ nominātur, ex quibus omnia ge
nerabilia, & corruptibilia constant.

Generatio enim & corruptio omnibus natura constantibus substantijs, non sine sensibilibus corporibus.

Disputaturus de elementis, & mutatione eorum mutua, ostenditq; neq; hæc, neq; horū ali/ Com.2.
quod est subiectum generabilium, & corruptibilium, ut quidam putabant, quorum etiam opi/
niones exponit: principia enim propriè, & elementa prima generabilium, & corruptibilium ma
teria sunt, & forma, ex quibus & hæc ipsa elementa uocata cōstant, & in ipsis est generatio, & cor
ruptio. Si autem in his quæ generātur, & corrumpuntur sunt & ipsa: manifestum quòd nō uti/
que generabilium, & corruptibilium omnium elementa existēt, sed materia, & forma, quę & ho/
rum, & omnium generabilium, & corruptibilium communia existunt. ordo igitur secundū do
ctrinam huiusmodi est. Quòd autem in litera dicit huiuscemodi est. quoniam inquit generatio,
& corruptio omnium naturalium substantiarum non sine sensibilibus est corporibus, sed semp

in his rationabile fuerit principium quærentem eorum, quæ generantur & corrumpuntur, sensibilium corporum quærere principia, & elementa: in his enim sunt, quæ generantur, & corrumpuntur. Sed considera quo pacto absq; errore non dixit, q; omnia quæ fiunt, & corrumpunt, sensibilia corpora sint, q; aliquis inconsideratius suspicari potuisset, putans quæ generantur, & corrumpuntur sensibilia corpora esse ex necessitate: non omnino tamen sensibilia corpora, & generabilia esse & corruptibilia: quemadmodum cœlestia. Sed certius hoc ipsum considerans ne qs proferat naturales uirtutes, quæ & naturales sunt substantiæ, & generantur, & corrũpuntur: nõ tamen sunt corpora sensibilia, uerissimè simul, & tutissimè sermonem produxit dicens, non sine sensibilibus corporibus natura consistentibus substãtiis inesse generationem, & corruptionem: naturales enim uirtutes cum sint, & ipsę substantiæ quædam: non tamen corpora sunt: sed tamẽ in corporibus esse habentes in ipsis generantur, & corrumpuntur: non igitur sine his generatione, & corruptione participant: si autem in physico auditu in sermonibus de motu dixit Aristo. naturales uirtutes, & uitas, quæ in naturalibus corporibus sunt, non habere generationem, non aduersatur his quæ dicta sunt hic. ibi enim generationem uocabat non simpliciter accessum ex non ente ad ens: nam eiusmodi generationem non habent tales uirtutes, & uitæ, sed ut ex nõ ente ad ens productæ, & rursus ex ente in non ens omnino procedentes, sic generari, & corrumpi dici possunt.

Tex.cõ.2. *Horum autem subiectam materiam, hi quidem aiunt unam esse, vt aerem ponentes, aut ignẽ, aut aliquod horum intermediorum, & corpus existens, & separabile.*

Cõm.3. Cum astruxisset, q; oportet de his quæ generantur, & corrumpuntur sermonẽ facientes, sensibilium corporum quærere principia: nam in his est generatio, & corruptio, nunc accedit ad inquisitionem, & ostendit q; quæ uocantur quatuor elementa, non sunt communis materia sensibilium corporum, nec propriè principium, nec omnia, nec aliquod ipsorum, sicut aliqui putauerunt, sed & ipsa sensibilia corpora sunt, & generabilia, & corruptibilia. ponit autem opiniones eorum, qui putauerunt ipsa esse principia generabilium, & corruptibilium: nam hi quidem ipsorum unum quodam supposuerunt principium corporum, quemadmodum Ignem quidẽ Heraclitus, Ephesius, & Hippassus. Aerem uerò Diogenes, Apolloniates, & Anaximenes. Thales uerò, & Hippon, Aquam. Anaximander uerò aliud quid præter quatuor elementa supposuit entium principium. Quoniam autem Anaximander potuit materiam rectè supponẽs principium corporum, ipsam intermediam dicere elementorum. ut subiectam ipsis: (sic enim in tertia figura medium terminum nominamus, qui cum neutro extremorum idem est, sed utrisq; subiectus.) ostendens Aristo. q; non secundum hunc conceptum supposuit, sed medium terræ, aut ignis, & aquæ, & aeris, apposuit corpus existens: & separabile. impossibile autem pręter quatuor aliquod aliud corpus simplex supponi, subsistens cõsequenter ostendit: si enim corpus est, quod subsistit in loco erit, & affectum: in loco autem existens, aut sursum, aut deorsum: sursum autem existẽs, aut ignis, aut aer: deorsum uerò, aut aqua, aut terra est, eadem autẽ est ratio: & de qualitatibus: necesse est enim alterum ipsarum contrarietatũ habere: nam aut leue est, aut graue, & aut calidũ, aut frigidum, & aut humidum, aut siccum. sed quibusuis ipsum eorum, quæ dicta sunt, differẽtiis obsignaueris, erit necessarium unum aliquod ipsorum quatuor. rectè autem cum dixit corpus, addidit separabile, ut naturale corpus significaret: cũ scilicet mathematicũ non hmõi sit.

Tex.cõ.3. *Alij verò plura numero vno, hi enim ignem & terram, illi verò & hæc, & aerem tertium, illi aũt & aquã horũ quartũ, quẽadmodũ Empedocles, ex qbus cõgregatis & disgregatis, uel alteratis accidere generationem, & corruptionẽ in rebus. ¶ Qd igitur prima principia, & elementa rectè se habet, dicere sit confessum, ex quibus mutatis, uel per cõgregationem, & disgregationẽ, uel per aliam mutationem, accidit generationem esse, & corruptionem. Sed facientes unam materiam prę ter dicta, hanc verò corpoream, & separabilẽ peccant. impossibile est enim sine contrarietate esse corpus, hoc sensibile existens: aut enim leue, aut graue, aut frigidum, aut calidum, necesse est esse in finitum, hoc quod dicunt esse quidam principium.*

Cõm. 4. Cum dixisset eos, qui unum quoddam ex quatuor supponunt principium corporum, nũc

eos qui plura uno supponũt principia corporum exponit:aliqua scilicet ex quatuor,aut etiam ipsa quatuor,ut ignem quidem,& terram,Parmenides supposuit.hæc uerò cum aere Ion chius tragedus.Empedocles uerò ipsa quatuor supposuit.Hi quidem poterant,& alterationem seruare alteram existentem à generatione,& corruptione.qui uerò unum principium supponebant, quoniam immutabile oportet dicere principium,si uere sit principium,ex necessitate secundum alterationem dicebant generationem,& corruptionem,& non secundum substantiam mutationem:& ita in idem cogebantur dicere generationem,& alterationem,cum non possent ipsarum differentiam tradere.prima quidem inquit,ex quibus cætera fiunt elementa uocare,& principia rationabile esse dicit:sed hæc supponere prima,quæ illi dicunt,non est rationabile:quòd ut consequens,& manifestum prætermisit.Supposuerunt autem alii quidẽ quatuor elementa,aut alia,aut omnia.alii uerò aliud quid preter hæc:ut Anaximander.Redarguit autem ipsum,non ut aliud preter quatuor elementa supponentem materiam:sic enim recte dicere poterat,siquidẽ incorpoream ipsam,& informem dicebat:sed redarguit ipsum,quia corpus ipsum supponebat separabile.Cum autem demonstrauisset,q; si corpus est subsistens,quam supponit materiã Anaximander,necesse est cum contrarietate ipsam considerari,quod erat inducendum, ut manifestum dimisit,subaudiri.s.q; contrarietatem habẽs,erit aliquod unum quatuor.

Sicut aũt in Timeo scriptum est,nullam habet distinctionem, non enim dixit manifestè illud omne recipiens,si ab elementis separatur,neq; ullo vtitur,dicens esse subiectum vocatis elementis prius,vt aurum operibus aureis.quãuis hoc non rectè dicitur hoc modo dictum,sed quorũ quidẽ alteratio,ita est:quorũ uerò generatio,& corruptio,impossibile est illa appellare,ex quibus facta sunt,quãuis ait longe verius esset aurum dicere vnũquodq; esse. Tex.c.4.

¶ Sed elementis existentibus solidis,vsq; ad superficies facit resolutionẽ,impossibile autem materiam primã superficies esse. Tex.cō.5.

In Platonem nunc inuectus, primum quidem increpat ipsum, ut dicentem quidem materiã principium esse naturalium,sed qui non manifestè distinxerit,an possit separari à corporeis elementis ipsa per se subsistens,an non.elemẽta uerò,seu quę uocantur quatuor dicit,siue cubos,& pyramides,quæ Plato supposuit,nihil refert:est enim ei sermo,si potest ipsa per se materia subsistere,aut si cum aliquo est corpore,& dicit nihil de hoc manifestè Platonem dixisse. Sciendũ est autem,q; & si non ita manifestè,nec eisdem cum Aristo.uerbis usus,dixerit de hoc Plato,abũde tamen ad suam de hoc intentionem aperiendam:ipse enim est,qui dixit de materia disputans, Recipit semper omnia,& formam nulli ingredientium similem est sortita. si autem semper recipit,manifestum q; nunquã ipsa per se subsistit.Deinde accusat Platonẽ,et in alio,q; ponens materiam esse subiectum existentem elementorum,in mundi factione,ad nihil ipsa usus est in generationibus corporũ,ex superficiebus omnia dicens compositis fieri,utraq; autem probat,hoc quidem q; posuit subiectam materiam elementis,nobis in memoriam reducens exemplum Platonicum,per illud,ueluti aurum operibus aureis. deinde priusquam secundi adducat fidem, q; non utitur materia in generatione corporũ, in alio refellit Platonem, quoniam dixit Plato oportere magis ex subiecto,& materia inferre nomẽ generabilibus,& corruptibilibus;non oportere autem ex materia entia ipsa obsignare,sed ex forma:hæc enim est,quę propriam cuiusq; naturam determinat,separatq;.Ad hoc autem dixerit quis pro Platone sermonem faciẽs,q; & ipse iubet,constituitq; secundum formam unũquodq; obsignari,dixit enim unicuiq; ipsum esse, secundum formam existere,fieri autem secundũ participationem formæ,corrumpi uerò per abiectionẽ.Ex materia autem dixit oportere nominari.non quia ab hac obsignentur res compositę,& materiales, sed ueluti tutius existeris ex materia ipsas uocare, nam cum forma mutatur,hęc semper manet, aurum quidem statuam uocare.si mutata fiat tripes,non est amplius uerum,aurum autem uocare uerum est,etiam post mutationem:manet enim materia eadem formas suscipiens. Ad hoc iure dixerit Aristo.q; in alteratione,rectum fuerit quod mutatur,ex subiecto nominare,quoniã subiectum formatum existens,ex forma signatur,& non ex passione,quę per alterationem aduẽtauit,sed in generatione,& corruptione,impossibile est quod genitum est illud dicere esse,quod erat priusquã generaretur, & corruptum ex materia uocare, quæ permanens corrupta non est, ut quoniam composita generantur,& corrumpuntur, si quis de aliquo eorum me interroget, puta æquo corrupto,& homine generato,quid est quod corruptum est, & quid quod genera Com. 5.

tum si dixero quòd materia, manifestè mētior: neq; enim quod corruptum est, materia est, nam adhuc manet: neq; quod genitum est, possibile est materiam uocare. erat enim & ante generationem. in alteratiōe uerò hominem uocamus, & eum, qui nigritiam abiecit, & eum qui assumpsit albedinem, non album & nigrum. album enim, & nigrum sunt passionum non substantiæ significatiua. Cum autē in medio, obuiauisset dicto illi, q; ex subiecto oportet magis nomina ponere, nunc increpat ipsum, q; solida elementa supponens, usq; ad superficies ipsa dissoluit: per hoc etiā quod prius dictum est cōprobans, q; ad nihil, materia utitur: nam usq; ad superficies inquit processit, ex quibus dicit fieri corpora, quæ superficies materia nō sunt. Sciendum est autem, q; non erat adeo Geometriæ expers Plato, ut putaret corpus in superficies dissolui, sed superficies dicebat ille naturales. scilicet corporeas, quæ & profunditatem habent: huiuscemodi autem procul dubio materiam habent, in ipsis conspectam: quare non sunt sine materia secundum Platonem, quæ generantur.

Tex.c.6. *Nos autem dicimus materiam aliquam corporum sensibilium, sed hanc non separabilem, sed semper cum contrarietate, ex qua fiunt vocata elementa, determinatum autem est de his, in alijs exactius. Sed quoniam & modo hoc sunt ex materia corpora prima determinandū, & de his principium quidem, & primum supponentibus esse, materiam inseparabilem quidem, subiectam aūt contrariis: non enim calidū materia est frigido, neq; hoc calido, sed subiectum ambobus. quare primum quidem. potentia corpus sensibile, principium: secundum verò contrarietates, dico autem, vt frigiditas & caliditas: tertium verò simul ignis, & aqua, & huiusmodi: hæc enim in seinuicem mutantur, & non ut* Empedocles, *& alij dicunt: neq; enim esset alteratio: contrarietates verò non mutantur.*

Cōm.6. Nunc exponit propriam opinionem, secundum quam uidebitur longe à Platone differre, dicens, quod supponimus quidem nos materiam subiectam sensibilibus corporibus: nūquàm tamen per se subsistentem, sed semper cum aliqua contrarietate inspectam, ex qua inquit materia assumente, in formæ ratione, cōtrarietates fiunt, elementa. inquit autem de materia, & contrarietate exactius pertractauisse, in primo sermone physici auditus. ubi etiam de priuatione sermonē fecit. Ibi uerò QVONIAM ET MODO si illud QVONIAM pro si, assumpseris, manifestum facies, quod dicitur, hoc modo exponens: sed si hoc modo ex materia sunt ipsa corpora, determinandum est, & de his, ut dicat q; & si ostēsum sit elementa ex materia esse, eo quòd ipsa suscipiat contrarietates, non sufficit hoc ad doctrinam, sed determinandum est etiam de contrarietatibus his, quæ nam sint, & quot, secundum quas materiæ aduenientes complentur elemēta quatuor, quæ prima dixit corpora. Cum autem dixisset quòd determinandum est de cōtrarietatibus, distinguit primum quæ nam sunt principia, principia autem quærit nunc ut elementaria, non ut effectiua. & inquit q; principium. Primum quidem est ipsa materia. Secundum uerò contrarietas, quæ est forma materialis. primum autem principium dixit esse materiam, quia incorruptibilis quidem est hæc, contrarietas uerò corruptibilis: nam & secundum hanc est ipsa corruptio: & quia materia subiicitur utrisq; contrarietatibus: non enim potest alterum cōtrariorum subiectū fieri alteri, ut calidum frigido: utrorūq; enim materia est subiectum. nam ut etiam in primo physici auditus dixit, nullum contrariorum permanens, & seruatum sui contrarii susceptiuum fit: corrumpuntur enim à se mutuo contraria. quapropter iure materia primum quidem est principium, ut subiecta formæ materiali, in dignitate tamen forma dignior est ipsa, secundum autem est ipsa forma, quæ est contrarietas, ut in materia existens: non enim separatur, inquit, unquàm à formis ipsa materia, quam & potentia sensibile corpus uocat: nam secundum sui rationem incorporea existens actu, potentia est corpus, & corpus nō mathematicum, sed sensibile, hoc est naturale. Tertium uerò principium inquit est simplex corpus, ut ignis, & terra, & aliorum quodcūq; corporum primorum, quæ principium sunt non simpliciter, sed ut ad corpora composita. ideo & meritò tertium principium hęc supposuit, & quia composita, & quia mutabilia cum propriū & simpliciter principium debeat esse, eò quòd ex aliis non fit principiis, & immutabile sit: nam quod mutabile est, necesse est esse compositum, siquidem circa aliquid eorum quæ in ipso sunt, manens, mutatio fit. Deinde increpat Empedocleos: non enim inquit esset alteratio, si elementa secundum passiones substantiata, natura immutabilia sunt secundum Empedoclem: tāquàm s. secundum

secundum passiones subiecto formato manente. Nō solum autem alterationem aufert Empedocles, immutabilia dicens elementa, & qualitates in ipsis substantiales supponens, sed & propriam generationem, quæ est mutatio secundum formam: nam etiam ipsa est mutatio materiæ secūdū passiones. Quòd uerò merito tertium principium supposuit simplicia corpora, secundum uerò contrarietates ipsas, ostendit ex mutatione: quoniam simplicia quidem corpora mutabilia sunt: habent enim materiam permanentem, & contraria successiue recipientem: cōtrarietates uerò nō mutantur: non enim frigiditas permanens recipit caliditatem: non enim simul fuerint secūdum idem contraria. quare non sunt contrarietates quæ mutantur, sed corpora contrarietates habentia, secundum has mutantur.

Sed nihilominus & ut corporis qualia, & quot dicēdū principia. alij enim supponentes utūtur, & nihil dicunt propter quid talia, aut tanta. ¶ *Quoniam igitur quærimus sensibilis corporis principia, hoc est tangibilis: tangibile autem, cuius sensus est tactus: manifestum quod non omnes contrarietates corporis formas, & principia faciunt, sed solum quæ secundum tactum: secundū contrarietatem enim differunt, & secundum tangibilem contrarietatē: quia neq; albedo, neq; nigredo, nec dulcedo, & amaritudo: similiter autem neq; aliarum sensibilium cōtrarietatum ulla facit elemētū, quāuis prior uisus tactu, quare et subiectū prius, sed nō est corporis tāgibilis passio quæ tāgibile, sed secundum alterum, & si fuerat natura prius.* ¶ *Ipsorum autem primum tangibilium diuidendum, quales primæ differentiæ, & contrarietates. Sunt autē contrarietates secundum tactum hæ, Calidum, Frigidum, Siccum Humidū, Graue, Leue, Durum, Molle, Lentum, Aridum, Asperum, Lene, Crassum, Tenue. horum autem graue quidē, & leue, neq; actiua, neq; passiua: non enī in agendo aliquid alterum, aut pati ab altero dicuntur. oportet autem actiua & passiua esse adinuicem elementa, miscentur enim, & mutantur adinuicem.* Tex.c. 7. Tex.cō.8.

Et si diximus, inqt, ꝙ contrarietates sunt principia, & ꝙ non mutantur, tamen sic dicendum est à nobis, quot, & quales sint cōtrarietates, quas oportet supponi principia corporū: nō enī sufficit dixisse ꝙ cōtrarietates sunt principia corporum, sed oportet quærere quales, & quot sunt. alii enī qui dixerunt esse quædam contrarietatum principia, nullam scripserunt demonstrationē, ꝙ hæ, aut tot supponantur contrarietates. Cum igitur dixisset tria esse principia, primum materiam ipsam, secundum formam materialem, ꝙ est idem contrarietatibus: tertiū autem ipsa simplicia corpora, quæ ex ipsa materia assumente contrarietates dixit fieri, nunc proponit quærere, quæ nam sint specificæ cōtrarietates, quas assumēs materia, simplicia corpora, efficit. Sed qm̄ nō enūtiatiue, neq; sine demonstratione, oportet hasce, & non hasce contrarietates ponere, quod alios facientes accusauit, cum magno artificio, & secundum demonstratiuam consequentiam, incipit earum inquisitionem, potentia hæc dicens. Quoniam corporis principia quærimus non æterni, sed generabilis & corruptibilis: hoc uerò affectum est: non enim possibile est generabile, & corruptibile corpus inaffectum esse: generatio enim & corruptio est mutatio materiæ secundum passiones: præterea naturale omne corpus motum habet, motus uerò secundum inclinationes fiunt: grauitatem scilicet leuitatemq;, hæ uerò qualitates sunt: corporis ergo principia affecti quærimus: hoc autem sensibile est: nam sensus qualitatum perceptiui sunt, & unumquodq; qualitates habēs, secundum has sub sensum cadit: quare quoniam apparuit nos corporis principia quærere, naturalis & sensibilis, quærendæ sunt contrarietates sensibiles: sensibiles autem non quascunq;, sed materiæ proximas, & communissimas, & per omnia corpora permeantes: quæ autem sint hæ cognoscemus ad sensus recurrentes. Manifestum est enim quòd subiectas cōmunissimo sensuum sensibiles differentias: illas ut communissimas existentes oportet ponere principia corporum formatiua: sensuum autem uisus quidem primus dignitate, ut honoratior: non tamen ad omnia aptus sensibilia: tactus enim est, qui est omnium communissimus: & hac uia primus dictus non immeritò, eò quòd auferat sed non auferatur: quæ enim aliorum sensuum aliquo participant, multo prius & tactu participant: quæ uero tactu, non necessario aliquo aliorum participant, ut declarant quæ inter plantas, & animalia media sunt, tactum quidem habentia, sed nullum aliorū sensuum. Eodem modo se habentes & sensibiles differētias inueniemus. Visibiles enim ut colores Com.7.

non per omnia permeant corpora: neq; enim aer est coloratus, aut omnino uisibilis: similiter autem neq; Audibiles, ut soni: non enim omnia uim habent sonatiuam, nam nec lana, nec spongia, sed quæ solida sunt. & hæc non per se, sed in cõfractione ad aerem: sic quippè aquam ex profundo mouens, nullum perficies sonũ, atqui neq; Odores in omnibus sunt; aer enim sine odore est, quemadmodum & sine colore, qui & hac de causa colorum, & odorũ delatiuus est, sic neq; Gustatiles qualitates in omnibus sunt, aqua quippè sapore caret, cum sit subiecta saporibus: solas autem tangibiles qualitates uidemus per omnia perambulantes corpora: caliditatis enim, uel frigiditatis, nullum est expers corpus, neq; humiditatis, aut siccitatis. Tangibiles ergo contrarietates sunt, quæ communissimę sunt, & per omnia corpora pambulantes & simul auferẽtes: nõ autem quæ simul auferantur. hæc igitur principia sumenda sunt. Sed quoniam multæ, & diuersę sunt hæ: oportet omnes exponere, & harum uniuersaliores accipere, & quæ in reliquis minimè continentur; non omnino autem uniuersaliores, sed quæcunq; harum actiuæ sunt, & passiuę, quoniã corporum quærimus principia agentium, patientiumq; à seinuicem, & hanc inter se mutationẽ facientium. ☞ Exponit igitur septem quasdam contrarietates. Calidum, Frigidum, Siccum, Humidũ, Graue, Leue, Durũ, Molle, Lentũ, Aridũ, Asperũ, Lene, Crassum, Tenue. ☞ Et quærimus cur nam rari & densi oppositionem prætermisit. Expositor quidem Alexander dixit, ut eã quę reducitur ad graue, & leue. nam rarum leue est, ut densum graue. Est quoq; ipsa in idem ducere cum crasso, & tenui, nam tenuitas (quæ secundum qualitatem, non quæ secũdum quantitatẽ cõsideratur) uidetur idem esse cum raritate; tenue enim dicimus corpus, eò quòd pertranseat per quoscunq; meatus, quod idem esse uidetur cum raro, sic & crassum denso: crassum enim crassarum partium existens, non per quoscunq; pertransit meatus, sed per maiores. tale quodammodo est & ipsum densum, multo corpore in paruam molem coacto. Has cum exposuisset omnes oppositiones, secernit has quidem ut non secundum agere & pati dictas, illas uerò ut aliis implicitas. nam graue & leue, asperum & lęne, eò quòd non per agere, & pati dicantur: non enim quẽadmodum calidum, & frigidum, calefaciendo & infrigidando proxima dicuntur, sic & leue, & graue: non enim agunt iuxta posita grauia similiter, neq; leue, sic neq; asperum & lęne, tenue uerò & crassum, & molle, & durum, lentum, & aridum, meritò reiicit, ut in aliis contenta. si enim accipientes uniuersaliores contrarietates, non abiiciamus quæ sub has reducuntur, sciemus nos plures quàm utile sit sumpsisse. Reducit autem has tres contrarietates ad humidum & siccum, definiens quid nam est horum utrũq;, & dicens. Humidum quidem eẽ, quod alieno quidem facilè est terminabile, proprio uerò difficulter. Siccũ uerò quod alieno quidẽ difficulter, proprio uerò facilè terminabile. Si ergo humidum facilè est alieno termino terminabile, & completiuũ, ueluti facilè replens meatus: est autem & quod tenues habet partes huiusmodi: nam & hoc repletiuum est: meritò reducetur sub humidum. Eadem quoq; ratione, & crassum sub siccũ, lentum quoq; inquit humidum est aliquid passum, & aridum similiter siccum. sic inquit & molle sub humidum reducendum est: molle enim est quod cedit tactui: quod est proprium humidi. Hæc cum ita distinxisset, reassumit duas oppositiones calidi, & frigidi, humidi, & sicci, hæc diiudicans: tãquàm principia formatiua elementorum, quoniam actiuæ sunt, & passiuæ, & quia etiã communissimæ sunt, & neutra sub alteram reducitur. Quoniam igitur inquit quærimus sensibilis corporis principia: tale enim est generabile corpus, & corruptibile: omne autem sensibile tãgibile est: non enim uisibile omnino, aut audibile, aut aliud quid aliorum, tangibiles quærendæ sunt differentiæ, corporum formatiuæ: prima enim inquit corpora, quorum cõtrarietates quęrimus, secundum contrarietates abinuicem differunt quæ tangibiles sunt: per hoc ostendens q; meritò & ipsa dicimus sensibilia esse, & tangibiles contrarietates ipsorum principia ponimus. dicere enim prima corpora, & elementa aliorum tangibilibus inter se differre cõtrarietatibus, significat ipsas per omnia perambulasse corpora. Non sunt igitur sumendæ, nec uisibiles, nec audibiles, nec gustabiles, aut odorabiles differentiæ. non enim his formantur prima corpora: nam & si sit prior uisus tactu, & uisibilia tangibilibus, quæ subiecta uocauit sensuum: nihil tamen ad formandum tangibile corpus conferunt, cuius nunc principia quęrimus, & uisibilis inquit qualitas, & si prior sit tangibili qualitate: non est tamen corporis tangibilis passio, quatenus est tangibile, sed secũdum alterum quid, quatenus est, scilicet uisibile, est autem, inquit, prior uisus tactu, non simpliciter: est enim aliquo modo prior tactus, cum auferat, & nõ auferatur: uisus uerò forte est natura prior, hoc est dignitate, ut perfectior, q̃m perfectis animalibus aduenit.

Calidum verò & frigidum, & siccum, & humidum, illa quidem, eò quod actiua, hæc uerò, eò quod passiua sint, dicuntur: calidum enim est quod congregat ea, quæ sunt eiusdem generis: disgregare enim quod aiunt agere ignem, congregare ea quæ eiusdem sunt generis: accidit enim excipere aliena. frigidum verò, quod coniungit, & congregat similiter & ea, quæ eiusdē generis, & ea quæ non eiusdem generis.

Non hoc dicit q. actiuæ, & passiuæ sunt utræq; contrarietates, eò q. utraq; agat, & patiatur, sed duabus existentibus oppositionibus, eam quidem, quæ est calidi, & frigidi, actiuam uocat, eam uerò, q̄ est humidi, & sicci, passiuam, & ponit quidem horum fidem definiens horū unūquodq;. Calidum enim inquit cōgregatiuum est eorum, quæ sunt eiusdem generis, disgregatiuū uero eorum, quæ sunt diuersorum generum, Frigidum uerò congregatiuum utrorūq;: sed congregatiuum, & disgregatiuum actionum sunt nomina. rursus Humidum quidem dicit eē, quod proprio termino est difficulter terminabile, alieno autem facilè terminabile: Siccum autem facilè terminabile proprio, difficulter autem terminabile alieno: sed facilè, difficilèq; terminabile passionū nomina sunt declaratiua. ¶ Dubitauerit autē aliquis meritò ad sermonem hunc, ad res ipsas animaduertens, neq; enim calidum, & frigidū, actiua solum sunt, sed etiam passiua: patitur enim calidum à frigido, & hoc à calido: neq; rursus humidum & siccum passiua solum, sed etiam actiua, si enim omnia adinuicem mutantur elemēta, necesse adinuicem egisse siccum, & humidum. ipse enim est, qui dicit terram in aquā mutari, ubi necesse est humidum egisse circa siccum: similiter & aquam in terram, sicco scilicet circa humidum agente. quid igitur hic distinguens, actiua quidem inquit calidum, & frigidum, passiua uerò siccum & humidum. ¶ Hanc igitur dubitationē ex his quæ in quarto meteororū dicta sunt, dissoluemus, dicentes ut ad compositorum corporū generationem, hoc dictum esse. hęc enim circa medium locum sunt ipsius uniuersi, dico scilicet circa terram, ueluti parte huius participantia: non enim ex hac sola poterant esse: terra enim ex se cōncti non potest, sed facere dissipari: iccirco indiguit aqua coniungente, & permiscente ipsam, ueluti aqua ipsa, quę terminaret. hęc autem adinuicem mixta se mutuo continent, non tamen cōpositionem exactam ipsa per se possunt operari, sed indigent calido, & frigido, hæc coniungente & formante, subiecti quidem & materiæ rationem tenente humido, & sicco, formæ autem proportionato calido, & frigido, nam & si agant circa se mutuò siccum, & humidum, se mutuo continentia, & circumscribentia, tamen mixta in seinuicem agunt: quapropter materialiores has qualitates consueuere uocare naturales philosophi, calidum uerò, & frigidū actiuas: quoniam extrinseca his existentia, his, circa quæ agunt, propriam demonstrant uim. Meminisse autē oportet uniuersaliter dicta ut in cōpsitorū generatione, manifestius apparet: passiua quidem altera existens oppositio, actiua uerò reliqua. etenim in fictilium opificio, humidum, & siccum congressa materiam fictilium operantur, frigidum uerò hāc compingit, & calidū mutat maximè, & facit fictile, sic igitur in compositis. Sed in mutua generatione omne similiter sunt actiuæ, & passiuæ. calidū enim inquit, quod cōgregatiuum est substantiarum eiusdem generis, putatur disgregatiuū esse, quia colligendo, & uniendo adinuicem quæ eiusdem generis sunt, necessario disgregat, separatq; aliena: eam enim, quam facit alienorum disgregationem, per similium substantiarum congregationem operatur: nam abinuicem diuersorum generum substantias segregans, unionem per se alterius operatur: iccirco segregatiuum quidem alienorum, cōgregatiuū uerò similium ipsum calidū definimus. Est quoq; fortasse dicere calidū qdē sm ppriā rationē segregatiuum esse, segregationem accipientibus nobis non separationem: hoc enim in his, quæ diuersorum generum, & mixtis facit, non autem in immixtis. sed uniuersaliter intelligentibus nobis segregationem, eam quæ est ueluti fusio, & rarefactio, secundum autem secundam rationem sequitur ad hanc alienorum separatio, & similium unió: dum enim fusio fit, unūquodq; ad proprium accedit, & huic adglutinatur, ut se habet in fusione metallorum: quantūcunq; enim liquabile est, cōgregatum sibi ipsi agglutinatur, separatum à terrestri, & illiquefactili. Quòd autē fusio, causa fit segregationis eorum, quę diuersorum generum sunt, & non per se neq; primo ignis, hinc est manifestum: cum enim duæ aliquæ substantiæ sint eandem fusionem recipientes, tunc ignis non distinguit eas abinuicem, sed ecōtra potius congregat, & unit ad inuicem, ità ut nec ulterius possint separari, ut se habet in cera & pice: hæc enim cum distincta abinuicem sint, & diuersa unit, & unita separare nō potest, si tamen sit aliqd cū cera terrestre, eò q. non utræq; substātię natæ sunt fundi, sed cera sola, Com. 8.

unita cera secundum fusionem, segregatur à terrestri subsidéte, propter grauitatem. cum autem duæ sint substantiæ ambæ liquefactiles, sed una magis, & altera minus, hæ conuersantes cũ igne uniuntur, non ita tamen ut ab inuicẽ separari non possint: ut se habet in argento, & auro, & aliis huiusmodi: etenim uniũtur inter se hæc, & rursus segregantur, cò ꝙ abinuicem in consistentiis differant. Si autem quis dicat eiusdem generis ipsum dicere, ea quæ similiter sunt liquefactilia, & fusilia, aut quę non possunt fundi, liquariq;, ut similitudo sit, non secundum speciem tãtum, sed secundum genus: exempli causa, ut non aurum auro, dicamus solum esse simile, sed etiam quę ei simili modo liquari possunt, ut argentum, aut ęs: nec sic erit etiam uniuersalis sermo. neq; enim illiquabilia eiusdem generis existentia, adinuicem unit ignis: ea quoq; quę nata sunt liquefieri, separat, ut aurum ab argento: illa autem sunt sola quæ unit, ut non possint segregari, quæ eandem habent fusionem, ut non hoc quidem magis fusile sit, id uerò minus: ut plũbum & stagnum, aut cera, & pix, & quæ ualde mollia sunt, sic quidem calidum, frigidum uerò omnium inquit & similium, & dissimilium concretiuum: in his enim, quæ à frigiditate congelantur, est uidere diuersorum generum substantias delatas, ut in glacie & festucę, & animalia quædam sunt, parua, intus congelata.

Tex.cõ.9. *Humidum autem quod interminatũ proprio termino, facile terminabile est. siccum uerò quod facilè quidem terminabile proprio termino, cum difficultate uerò terminabile.*

Com.9. Cum demonstrauisset per definitiones calidi, & frigidi, ꝙ actiua merito dicuntur, consequenter humidi, & sicci aggrediens definitiones, demonstratq; hæc passiua sunt: nam facilè terminabile, & malè terminabile passionum nomina sunt ¶ Dubitaret autem aliquis ad definitionem sicci, quomodo dicit, ipsum esse bene terminabile proprio termino: ecce enim cinis siccus existens defluit. Ad quod dicendum, ꝙ & si non circũscribatur cinis, & maneat, proprium terminũ seruás: potest tamen aceruari, quod humido non inest. præterea habet etiam subsistentiam quandá propriam, & non uniuersus decidit, ut etiá arena. De flamma quoq; aliqui dubitant, quæ sicca sit, & alieno termino figuretur in fornacibus. Dicendum autem primum quidem, quòd nũquàm flamma exactè figuram à continentibus recipit: cum sursum feratur, & non omnino configuret ambienti: citius enĩ hoc pacto extincta fuerit non intercepta uacuis utrinq;, uacuis dico ipsius ignis. præterea quoq; & si concessum fuerit terminari ambientibus: propria tamen continetur figura, non enim decidit, nec funditur, sed continua manens sursum procedit: humidum autem ambientibus exactè configuratur. si igitur in fictili congelata fuerit aqua, deinde fregeris fictile, uidebis configuratam illi.

Tex.c.10. *Tenue uerò & crassum, & lentum, & aridum, & durum, & molle, & aliæ differẽtiæ ex his, quoniam enim repletiuum est humidi, quia non quidem terminatum est, sed est facilè terminabile, & consequitur ei, quod tãgit: tenue verò repletiuũ (paruarum enim partium) & quod paruarum partium repletiuum (totum enim totum tangit) tenue verò maximé huiusmodi est, manifestũ quod*
Tex.c. 11. *tenue quidem erit humidi, crassum verò sicci: rursus verò lentum quidẽ humidi.* ¶ *Lentum enim*
Tex.c. 12. *humidum passum aliquid est, vt oleum.* ¶ *Aridum verò sicci: aridum enim quod perfectè siccum:*
Tex.c. 13. *quare & congelatum esse propter defectum humiditatis.* ¶ *Amplius molle quidem humidi, durũ verò sicci: molle enim quod in seipsum cedit & non transfertur, quod facit humidum. quapropter etiam non est humidum molle, sed molle humidi, durum veró sicci: durum est enim quod congelatũ est, congelatum verò siccum.*

Com. 10. Cum demonstrauisset duarũ oppositionum, hanc quidem actiuam esse, illam uerò passiuã, reliquas omnes ad has reducere uult, ut sint oppositio calidi, & frigidi, & humidi, & sicci, duę hę maximè primæ, ut cum hoc monstrauerit, hinc ostendat quatuor elementa genita esse. uerbum autem illud ET ALIÆ DIFFERENTIÆ addidit, aut propter asperitatem, & leuitatem, quas ante hoc cum enuntiauisset, nunc dereliquit, aut potius propter eas, quas adiunget. Diuidit enĩ consequenter siccum, & humidum, & ostẽdit horum unumquodq; dici multipliciter. Quo pacto quoq; sub humidum, ipsum tenue referatur ostendit: tenue enim inquit repletiuum, ná cũ sit partium paruarum, loca uacua replet: si enim in modium nucum siliginem inicias, ingrediẽ

In intermedias nucum/uacuas ſolidi corporis regiões,has replet/idem & ipſum humidum facit ut aqua:nam facilè terminabile exiſtens alieno termino,ſequitur inquit tangens/& ambiens , & undecunq; ipſum tangit:huiuſmodi autem & ipſum tenue eſt.merito igitur ipſum tenue. humidi eſt,ergo & contrarium craſſum/ſub contrario ſicco erit:contraria enim cõtrariis inſunt:nã quemadmodum ſiccum otrauenieſ eſt,& non ſequitur continentia/neq; omnino tangit,nã eſt malè terminabilè alieno termino,ſic & craſſum magnas habens partes,non in omnem locũ ingredi poterit Quòd etiam ipſum lentum ſit ſub humido breuiter oſtendit,cum dixit,quòd lẽtum eſt humidum aliquid paſſum:quæ enim non facilè diuiſibilia ſunt humidorum,neq; facilè à tãgentibus liberari poſſunt,& lubrica/& lenta dicũtur:ut uiſcum/oleum/pix liquida.Aridum uerò ſub ſiccum,quod enim per defectum humiditatis congelatum eſt,& ob hoc facilè frangibile aridum uocatur.Rurſus autem molle quidem ſub humidum reducit:durum uerò ſub ſiccũ: molle enim eſt/quod cedit in ſeipſum tangentibus,quod & humidum facit: nam & hoc cedit. Sed quæ eſt differentia? quòd rurſus molle eſt humidum patiens quid,eò quòd non transferatur,quod aquæ non ineſt,transfertur enim,quemadmodum & lentum humidum/erat aliquid paſſum,huiuſmodi igitur eſt & ipſum molle.quare ſi quid eſt molle/illud eſt humidum quodammodo:facilè enim eſt alieno termino terminabile:non tamen quicquid eſt humidum, molle eſt:in plus ergo eſt humidum quàm molle:ideò & ſub hoc molle referimus:differentiæ enim humidi ſunt transferri/& non transferri:proprium autem & complectiuum eſſe, & proprio termino malè terminabile:alieno uerò facilè.Rurſus & durum ſub ſiccum reducit:durũ enim eſt/quod congelatum eſt,nam eò quòd conglobatum eſt in partibus ſuis/& congelatum durum factum eſt:congelatum autem ſiccum eſt,nam malè terminabile alieno termino factum eſt, eò q; ſit congelatum,quare ſiccum eſt factum.

Dicitur autem/Siccum/& Humidũ multifariam,opponitur enim ſicco & Humidũ & Vdum: & rurſus humido Siccum/& Cõgelatum.omnia enim ſunt hęc humidi, ſicciq;/eorum quæ primo dicta ſunt.quoniam enim opponitur vdo quidem ſiccum,& vdum quidem eſt habens alienã humiditatem in ſuperficie,madidum autem in profundo, ſiccum autem hac priuatum,manifeſtum quod vdum quidem erit humidi,oppoſitum vero ſiccum,primi ſicci. Tex.c.14. *¶ Rurſus quoq; humidum,& congelatum eodem modo.humidũ enim eſt propriam humiditatem habẽs in profundo,cõgelatũ vero priuatum hac: quare & horum erit,hoc quidem humidi,illud uero ſicci. Manifeſtum igitur quod & omnes aliæ differentię reducunt in primas quatuor,hę vero non amplius in minores:neq; enim calidum quod humidũ,aut quod ſiccũ,neq; humidũ quod calidum,aut quod frigidũ,neq; frigidũ & ſiccum,neq; ſub inuicem,neq; ſub calidum/& humidũ ſunt:quare neceſſe quatuor eſſe has.* Tex.c. 15.

Cum demonſtrauiſſet Ariſto.omnes tangibiles oppoſitiones,ſub duas primas reduci.ſcilicet eam quæ calidi/& frigidi/& eã quæ ſicci & humidi , uult & alias quaſdam præter eas,quas iam enumerauit,oſtendere ſub ſiccum & humidum reduci.ſub primum quidem humidum,udum & propriè humidum, ſub ſiccum uerò congelatum, & alterum quid quod propriè ſiccum eſt. æquiuocè genere dictum . Vt autem hoc ſignificet, inquit ſiccum,& humidum eſſe de numero eorum,quæ multipliciter dicuntur.Oſtendens autem q; hæc ſint de his,quæ multipliciter dicũtur,utitur loco ab oppoſitis.cum enim eidem plura fuerint oppoſita,ipſum quoq; eorũ eſt,quæ multipliciter dicuntur.ut graui opponitur quidem in uoce acutum,uox enim acuta graui opponitur,in impetu aũt leue:graue enim/& leue/rurſus in molibus ſunt inter ſe oppoſita.quoniã igitur graui/& leue/& acutum opponitur, eorum quæ multipliciter dicuntur eſt ipſum graue. acutum quoq; eorum eſt quæ multipliciter dicuntur:opponitur enim ei & obtuſum, & graue/ & dulce.in uoce quidẽ graue,in ſapore autem dulce,& in figuris,aut ſimpliciter mole obtuſum, acutum enim dicimus angulum & obtuſum,acutum etiam & obtuſum gladium.ſic igitur oſtẽdit ſiccum/& humidum eſſe/de his, quæ dicuntur multipliciter . nam utriq; horum ſunt plura oppoſita.ſicco enim quandoq; opponitur humidũ,quãdoq; udum:& humido quandoq; ſiccũ, quandoq; cõgelatum.Eſt igitur primo Humidum/& ueluti generaliſſimum, cuius definitionẽ iam tradidit.ſcilicet malè terminabile proprio termino, alieno uerò facilè terminabile. huic uerò oppoſitum/ſiccũ primum dico & generaliſſimũ,proprio termino facilè terminabile, alieno uerò Com. 11.

difficile terminabile, ut prius definiuit. sub primum uerò humidũ reducitur udum, & propriè humidum. Vdum igitur est quod habet alienam humiditatem in superficie, ut si aquam lapidi infundas, aut nostro corpori, aut tunicæ mediocriter. nam quod in profundo habet alienã humiditatem madidum uocatur: humidum uerò quod habet ꝓpriam humiditatem in profundo. Differt igitur à primo humido udum, quoniam primo humidum, ipsum, eò ꝙ sit huiusmodi, totum est per totum humidum: udum uerò quia passum est aliquid huiusmodi, à propriè uero humido simpliciter humidum differt, quoniam primò humidũ totum per totum huiusmodi est, ut dixi: hoc uerò in profundo occultam habet propriam humiditatem. A madido uerò propriè humidum differt, quoniam hoc quidem propriam, illud uerò alienam habet humiditatem in profundo. madidum quidem ut lutum, humidum uerò ut liquefactilia, cera, & plumbum, & huiusmodi alia. Rursus ad primò siccũ reducitur & propriè siccum, cui opponitur udum, equiuocè genere dictum, quod proprium nomẽ assecutum non est, & congelatum quod opponitur propriè humido, quod & ipsum genere æquiuocè dictũ est, quia proprium nomẽ non est sortitũ. qm̃ igitur udũ est, qđ alienã habet humiditatẽ ĩ supficie, oppositũ huic siccũ erit. qđ. s. ẽ hm̃õi humiditate priuatũ, quale habebat ipm̃ udũ. Idẽ & in ꝑpriè humido & in coagulato, nã hoc qdẽ in profundo habebat ꝑpriam humiditatẽ, alterũ uerò est hac priuatũ, qualia sunt non liquabilia: ut testa, & metallorum illiquabilia. liquabilia quoq; priusquàm liquata sint congelata sunt, quare cõgelatorum alia quidẽ liquabilia sunt, alia uerò non liquabilia, liquabilia uerò humida sunt, postquàm liquata fuerint, & humiditas quæ in profundo est ad manifestum uenerit. si uerò absentia, & præsentia humiditatis hæc dicantur, meritò hæc sub primò humidũ, alia uerò sub primò siccum referuntur. Addidit autem madidum inquit Alexander ad manifestationem humidi, & udi, à differentia, quæ est ad hoc, quoniam est tale utrũq; ipsorum, quale definiuit fidem faciens. nam ut dixi ab udo differt madidum, eò quòd habeat in profundo alienam humiditatem, cum illud eam habeat in superficie, à propriè uerò humido, eò quòd alienam habeat, cũ illud ꝓpriam habeat in profundo. aliæ igitur oppositiones quo pacto sub duas reducuntur, ꝑ prius dicta demonstrauimus. ℣ Dubitat autem Alexander quo pacto lenitas quidem sub humidũ, asperitas uerò ad siccum referatur. ℣ Quia asperum, inquit, uisum potius fuerit esse congelati, & sicci: propriis enim terminis partes huius continentur: lene autem humidi, equale enim quoddam ipsum humidum est, & lenem semper habens superficiem, partibus considentibus in seinuicem. ℣ An melius est inquit dicere, quòd neq; actiuæ, neq; passiuæ hæ contrarietates sunt, & ꝙ neq; omnino sint qualitates: nam in certa partium positione est ipsum lene & asperum: ut in prædicamentis dictum est: si autem non sunt qualitates, neq; passiuæ erunt, neq; actiuæ. Quòd autẽ nõ ulterius generalium duarum contrarietatum; calidi scilicet & frigidi, sicci, & humidi nulla ad reliquam reducatur, docet: neq; enim siccum sub calidum, quoniam omne siccum calidum esse debuisset: nunc autem terra sicca est, cum sit frigida, nec humidum rursus sub calidum: aqua enĩ cum humida sit, frigida est. multo igitur magis, neq; frigidum sub calidum: nã quo pacto queũt quæ repugnantia sunt sub seinuicem esse? rursus neq; siccum sub frigidum, ignis enim cum siccus sit, calidus est, neq; humidum: aer enim humidus est, & calidus: nec multo magis cõtrarium calidum: & propter easdem causas, neq; si cõuerterimus ordinem, nullum reliquorum, neq; sub humidum, neq; sub siccum referemus.

Tex.c.16. *Quoniam autem quatuor sunt elementa, ipsorum autem quatuor sex coniugationes, contraria vero non nata sunt coniungi: (calidum enim & frigidum esse idem, & rursus siccum & humidũ impossibile:) manifestum quod quatuor erunt elementorum coniugationes, calidi & sicci, & calidi & humidi, & rursus frigidi & sicci, & frigidi & humidi, & consequũtur secundum rationẽ simpliciter apparentibus corporibus, igni, & aeri, & aquæ, & terræ: Ignis enĩ calidus & siccus, Aer verò calidus & humidus, vt enim vapor aer, Aqua verò frigida & humida, Terra autẽ frigida & sicca: ut rationabiliter distribuantur differentiæ primis corporibus, & multitudo ipsorum sit secundum rationem.*

Com. 12. Elementa quidem uocat contrarietates, dictæ sunt enim secundo post materiam elementa, & principia ipsæ contrarietates. dixit autem ex quatuor contrarietatibus sex fieri cõiugationes, quarum inconstantes quidem sunt, quæ contraria assumunt, quæ calidum & frigidum, & quæ sicca

& humidum, ſimul enim eſſe contraria eſt impoſſibile. reliquæ uerò quatuor cōſtantes ſunt. ad quas dicit non ab re conſequi materiam apparentium ſimplicium corporum, (hæc enim ſub ſenſum cadunt) cum ſingulum ipſorum ſecundum propriam coniugationē obſignetur. Ignis quidem calido & ſicco, Aer calido & humido, Aqua frigido & humido, Terra uerò ſicco & frigido. ¶ Notandum uerò eſt, ꝙ hæc abſq; probatione poſuit. ſolum autem in aere, ut quādam habente dubitationem/probatione uſus eſt, ꝙ ipſe ſit calidus & humidus, non ꝙ humidus ſit aſtruēs/ſed ꝙ calidus, Fuerunt autem quidam qui etiam opinati ſunt ipſum eſſe frigidum & humidum/ Quid igitur inquit ipſe, ꝙ ueluti exhalatio eſt aer, exhalatio uerò calida eſt/& calidi generationē habet. Licet autem & per plura hoc aſtruere. primum quidem ex hoc ꝙ ipſe eſt leuis, quod caliditatis eſt. Quòd autem leue caliditatis eſt, illinc agnoſces: quoniam enim ignis calidus exiſtens, & ſiccus leuis eſt, neceſſe eſt ei leue ineſſe quatenus calidus, aut quatenus ſiccus: ſed ſi quidem quatenus ſiccus ignis leuis eſſet, oportuiſſet & terram quatenus ſiccam/leuem eſſe: hoc autē nō eſt: non ergo quatenus ſiccus habet leuitatem: relinquitur igitur quatenus calidus. ſi igitur leue ratione caliditatis fit, eſt autē leuis aer/erit igitur & ipſe calidus. Amplius uidemus propinquantia adinuicem elementa, habere quandam conuenientiam adinuicem: quoniam neq; ſibiinuicem eſſent propinqua. ſi igitur & aer ab igne differt per humidum, proculdubio cōmunicabit ei per calidum: & ſi communicat aquæ per humidū/niſi differat ab aqua per calidū, non erit differentia aquæ/& aeris Amplius uidemus ꝙ mutatio ei ex aqua fit per calidum; euaporans enim aqua in aerem uertitur. ut & ipſe Ariſtoteles dicit.

Omnes enim & ſimplicia corpora elemēta faciētes: hi quidem unū, illi uerò duo, illi uerò tria, Tex.c.17. *illi uerò quatuor faciunt. Quicūq; igitur unū ſolū dicūt eſſe, deīde raritate, & denſitate alia generant, his accidit duo facere principia, rarum & denſum, aut calidū & frigidum: hæc enim ſunt quę operantur, unum uerò ſubijcitur quēadmodū materia.* ¶ *Qui uerò ſtatim duo faciūt, quēadmodū* Tex.c.18. *Parmenides ignē/& terrā/ſ intermedia mixturas faciūt horū/ut aerē/& aquā.* ¶ *Similiter autē &* Tex.c.19. *tria dicētes, ſicut Plato in diuiſiōibus. mediū enī mixturā facit, & ferè eadē dicunt, & q duo, & qui tria faciūt, niſi qđ hi quidē diuidūt in duo mediū, illi uerò unum ſolū faciūt. Quidam aūt ſtatim quatuor dicūt, ut Empedocles. conducit autem & hic in duo: igni enim alia omnia contraponit.*

Cū docuiſſet quas oportet ponere ɔtrarietates formatiuas corporū/& principia, nūc uult ꝓ Com. 13. priā de his opiōnē munire ꝑ hęc, qbus oñdit etiā antiqores oēs, q de elītis ſunt opinati, dictas cōtrarietates inducētes/aut aliquas aut oēs, numerū aūt quatuor minimè excedētes. nā & ſi non eodē mō de ipſis dicūt, ſaltē ab ipſa ueritate coacti, uidenť has uenerari. nā & qui aliqđ ipſorum q̄tuor unū elemētum faciunt omnium/raritate & denſitate, alia ex ipſo generant: raritas autem & denſitas/frigiditate/& caliditate perficiuntur. Parmenides quoq; ex ſe ſupponens duo principia/ignem & terram/contrarietatem calidi/& frigidi induxit, aerem/& aquam duorum elementorū mixturam dicens eſſe: quemadmodum & Plato. nam & hic duo quædam ſupponens principia/magnum/& paruum, tertium alium ſupponit/quam mixturam eſſe dicit magni/& parui cōtrarietatis: magnum quidem/& paruum dicens eſſe ſupuenientes formatiuas differentias materiæ, quas primum recipit, cum quanta/& dimenſa fit: mixturam autem uocauit materiā, non ut quę ex paruo/& magno mixtis fiat, ſed ut in qua hæc miſceantur, eò quòd utrūq; ſucceſſiue in ipſa fiat. Empedocles quoq; quatuor & ipſe elementa ſuppoſuit, calidi autem/& frigidi contrarietatē induxit: ignem quidem calidum ſupponens, alia uerò omnia opponi huic dicēs/ut frigida. Qui itaq; unum, inquit, elementum ſupponit, raritate autē & denſitate hujus alia generant, duo principia faciunt, rarum/& denſum, uel potius calidum/& frigidum, hæc uerò ſunt/quæ operanť, & faciunt raritatem/& denſitatem. Et annotandum eſt/quòd rarum/& denſum ſub calidum/& frigidum ducit: ex quo forte prætermiſit in enumeratione tangibilium qualitatum enumerate/rarum/& denſum, ueluti quæ ad frigidum calidumq; reducātur, & Plato quoq; eodem modo cū Parmenide, inquit, tria ſupponens principia, duo quidem ſpectabat ſecundum contrarietatē magni & parui, tertium uerò medium horum, quod & mixtionem dicit eſſe amborum. Scire autē oportet quòd meminit de Platone in pręſenti, non ut inducente quædam principia præoſtenſorum quatuor/ſcilicet calidi/frigidi/ſicci/& humidi, ſed ut etiam ipſo contrarietatem quandam in principiis ſpeculante; ut etiam Ariſto. Amplius & propter ſimilitudinem ſermonum ad ipſum

Parmenidem: unam enim ambo principiorum contrarietatem supponebant: ut enim Parmenides tertium quid ex igne, & terra, supponebat, aerem & aquam, sic & Plato materiam tertiū principium dicens, mediam contrariorum esse dicebat ipsam, quoniam utrisq; subijcitur successiue, & ob hoc quoq; mixturam amborum, ut utraq; recipientem. Quærendū est autem quales uocat diuisiones, in quibus dicit ipsum instituere de his Platonem. Expositor quidē Alexander dicit, diuisiones, quæ feruntur Platonis adulterinas esse: sed id inquit Aristo. differit de his quæ dicuntur in sophista dialogo, diuisiones uocans quæ in illo. Sciendum autem est primum, q; Platonis quidem diuisiones inscriptæ non ferūtur, in sophista quoq; nihil uidetur huiusmodi Plato dicere, quale hic dictum est, neq; est inuenire aliquam eius opinionem huiusmodi ipsum exponentem, nec omnino est ei de huiusmodi intentio disputasse in eo loco, præterquā q; narrando diuersas naturalium hominum opiniones, exponit. Recipiendum igitur est potius quod ultimo addit Alexander, dicens, de placitis Platonis non scriptis Aristo. dicere, quæ & ipse Arist. de scripsit, & hæc uocare diuisiones: in illis igitur Plato magnum & paruum, & horum mediū supponit. Illud uerò HI QVIDEM DIVIDVNT IN DVO MEDIVM, ILLI VERO VNVM SOLVM FACIVNT potest, & de Platone, & Parmenide intelligi: nam quemadmodū Parmenides duo supponens principia, aliam quandam mixturam ex his faciebat, sic & Plato tria dicēs, duo quidem speculabatur secundum cōtrarietatem, tertium uerò membrum horum ponebat. Differentia uerò uirorum est in hoc, quoniam Parmenides in duo diuidebat ipsum mediū, aerē & aquam. Plato uerò indiuisibile ipsum seruabat, potest & aliter intelligi dictū, non ut amplius de Platone ipso fiat sermo, sed ipso quidem ab hoc sermone recedente, tale uerò quid dicente, q; Parmenides duo principia supponēs, medium quoddam horū sūmebat, quod in aerem, & aquā diuidebant. primi uerò principia supponentes: quemadmodum illi qui ignem, & aquam, & terram, medium amborum & ipsi aquam dicentes esse, indiuisibile ipsum seruabant: medium autē ignis, & terræ, aerem, & aquam supponebant, forte ad inclinationem aduertentes, neq; enim est dicere secūdum qualitates, si quidem terra, & ignis sicca sunt, hæc uerò ambo humida. Empedocles autem inquit quatuor principia supponens quatuor elementa, tamen unam cōtrarietatem supponebat, ignem quidem calidum esse dicens, alia uerò tria frigida.

Tex.c.20. *Non est autem ignis, & aer, & unumquodq; dictorum simplex, sed mistum: simplicia uerò huiusmodi quidem sunt, non tamen eadem: ut quod igni simile igneū non ignis, & quod aeri aereū, similiter quoq; & in aliis.*

Tex.c.21. *Ignis autem est excessus caliditatis, sicut & glacies frigiditatis. congelatio enim, & exarsio, excessus quidam sunt: illa quidem frigiditatis, hæc uerò caliditatis. si igitur glacies est congelatio humidi, & frigidi, & ignis erit exarsio calidi & sicci. quapropter & nihil nec ex glacie, nec ex igne fit.*

Cō.14. Videbitur quidem dicere primo aspectu considerantibus, quòd quatuor elementa simplicia non sunt, neq; sincera, sed mixta, & à seinuicem semper adulterata, ut multi opinati sunt. Est autē hoc ipsum per se consideratione dignum, & quærendum erit consequenter quomodo se habet hoc, cum prius dixerimus sensum uerborū uerum. Dicit aūt q; non quemadmodum alia principia primo & secūdo dicta, sic & aer & alia simplicia sunt, sed sunt hæc mixta, & cōposita ex materia & forma. simplices uerò inquit sunt, quæ secundum contrarietates formæ, forma enim ignis, quæ secundum coniugationem, qualitatū calidi scilicet & frigidi, consideratur, hæc est simplex, sicut & materia simplex, ignis uerò compositum iam ex utroq;, uerborum quidem sensus & intelligentia eiusmodi est. Querendum est autem per se elementorum problema, sit ne nullum elementorum sincerum: ut dicunt quidā, sed omnia inter se mixta sint, & ex se inuicem adulterētur, aut nihil prohibet & ipsa per se subsistere, ut non mixta ex complexione adinuicē considerētur. Ad quod dicendum quòd si quidem ignem uisibili, ut Timæus, obsignemus, & terram tangibili, erunt sic omnia in omnibus, & nihil erit per se. tangibilia enim omnia sunt elementa, & uisibilia ferè omnia. si autem secundum Aristotelem obsignemus unūquodq;, facile quidem terminabili humidum, siccum uerò difficile terminabili, calidum autem disgregatiuo, & frigidū congregatiuo, nullum erit prohibens ipsa esse sincera, & non mixta adinuicem: si autem nihil est impediens, sed possibile est, in actum quoq; id utiq; euenerit. contrarietates autem simplicium corporum formatiuæ, similes sunt inquit elementis, non tamen eædem, quia ignis assimilatur qui

dem

dem coniugationi/qua informatur:non tamen est idem cum coniugatione & ipse ignis, sed similitud o est secundum qualitatem:& coniugatio ignis quidem non est,sed igni simile/ & species ignis,& in singulo quoq; aliorum eadem ratio.Ignem autem excessum caliditatis dicens.ignem inquit ministratorium/quem dicit excessum habere ebullitiōis,quemadmodum glaciem excessum frigiditatis: quod persuadet,quia nihil uiuum generatur/neq; ex glacie/neq; ex igne usuali, quoniam ignis elementaris/& aqua quæ uiuificatiua sunt,& ad constitutionem simplicium corporum assumuntur,exeuntia in incommensurationem,aqua quidem glaciē facit,ignis uerò elementaris ministratorium hunc ignem/& usualem dictum.

Cum autem quatuor sint simplicia corpora,utrūq; duorum utriusq; locorum erit:ignis enim & aer ad terminum eius quod fertur:terra vero & aqua eius, quod ad mediū.& extrema quidē & sincerissima ignis/& terra:media verò,& mixta magis aqua/& aer/& vtraq; vtrisq; contraria:igni enim contraria aqua , aeri verò terra: hæc enim ex contrariis passionibus consistunt. Tex.c. 22.

❡ Attamen cum sint quatuor, vnius singulū erit:terra enim sicci magis,quā frigidi:aqua uerò frigidi magis,quā humidi:aer autē humidi magis,quā calidi:ignis verò calidi magis,quā sicci. Tex.c. 23.

De proprietate elementorum quæ est ad loca/disputat,quæ est inclinatio ipsa secundū quam leuia/grauiaq; dicuntur.duobus igitur existētibus locis, hoc quidem sursum, quem ad terminū esse dicit,terminum uocans extremum continentis,& circum,altero uerò ad deorsum,& ad medium,ignis quidē,& aer sunt superiores loci,aqua uerò,& terra loci deorsum:utraq; enim duorū hoc est dualitatum, duorum utreq; utriusq; locorum sunt, hæc quidem eius quod sursum,illa uerò eius quod est deorsum:utraq; enim dixit neutro genere,ueluti utraq; duorū. Summa aūt/ & sincerissima/uocat secundum inclinationem ignem, & aerem:ignis enim extremā ad sursum inclinationē habet,terra uerò ad deorsum, aqua uerò/ & aer medio modo quodāmodo se habēt secundum potentiam,aqua quidem minus deorsum lata/ipsa terra, igne uerò aer diminutus inclinatione ad sursum:utrūq; autem inquit eorum quæ sunt in altera dualitatum,cōtrarium est alteri eorum/quæ sunt in altera,ignis quidem aquæ,terræ uerò aer. ostendens autem quomodo inquit substantiæ substantiam contrariam esse,infert dicens:hæc enim ex contrariis passionibus sunt:non enim composita substantia cōpositæ est contraria,si ut tota consideretur:neq; enī secundum substantiam est contrarietas in compositi substantia , sed solum secundum formatiuas differentias,quas & contrarietates nominamus:quapropter quando dicimus substātiā substantiæ contrariam,eam dicimus substantiam/quæ est secundum formā:sic quoq; & ignē aquæ contrarium dicimus esse,eò q; ex contrariis differentiis formatus sit.In prædicamentis autē meritò dixit substantiæ non esse substantiam contrariam,ueluti de substantiis compositis sermonē faciens/nec ponens ibi/nec materiam/nec formam substātiam dici. Quatuor autem existentibus quæ corpus ipsum formant,calido/frigido/humido/& sicco,unumquodq; inquit simpliciū corporum/simpliciter propriè uno obsignatur:completur enim unūquodq; ex coniugatione qualitatum (ut dictum est) sed tamen magis propriè inquit unumquodq; obsignatur ex una qualitate.Quòd igitur ex coniugatione quatuor qualitatum singulum contineatur,illinc est manifestum:nam quatenus mutandi in se mutuo uim habent,catenus contrariis ipsa qualitatibus participare oportet:quatenus uerò uicina sibi mutuo esse necesse est:& cōmunicare ipsa in aliquo: ut ignis aeri uicinus est,& quatenus uicinus est communicabit ei in aliqua qualitate/ut caliditate:quatenus uerò utrunq; in alterum mutatur,necesse est ipsa in altera qualitate differre/scilicet siccitate:quatenus uerò utrūq; per se consideratur una & maximè propriè obsignatur:ignis quidem caliditate,aer uerò humiditate,aqua autē frigiditate,terra uerò siccitate. ❡ Et dubitant aliqui cur nam aeri humiditatem distribuit,& non aquæ,cum humectandi maiorem uim habeat aqua/ut est ex utriusq; operatione uidere:uidemus siquidem aquam nos longe plus aere humectare.❡ Ad quos dicendum est/q; inartificiosum est,cū non prius distinxerint quid sit humidū, ex humectatiuo fecisse demonstrationem. uideamus ergo quid nā est humidum secundū Arist. difficilè terminabile inquit proprio termino:hoc autem cui nam inest magis/an manifestum est magis aeri inesse quàm aquę:aer enim magis aqua funditur,& fluit,difficiliusq; terminabile existit:aqua enim quandoq;/etiam si seruauerit terminum aliquem desuper dimissa,ut congregata quodāmodo deorsum fertur:aer uerò diffluit/& diffunditur facilè.si ergo humidum est quod

est difficile terminabile, aer utiq; magis humidus fuerit. ¶ Quærendum autem deinceps quo pacto magis aqua ipsa humectare uidetur corpus. Videmus autem quòd & aer ipse crassior redditus, & ad aquam accedens, humectantior efficitur: hoc autem accidit, quia aqua crassiorũ partiũ existens, replendi nostros meatus uim habet, aere ob tenuitatem facilè effluente: hoc autem icci rco rationabiliter accidit, quoniam aqua cognatè se habet ad ipsam terram, & facilè cum ipsa coniungitur, conferente ad hoc aeris inclinatione, inconiunctè ad hác se habente, propter hoc quoq; terrestria existentia nostra corpora, & hac magis participantia, magis ab aqua humectantur, cum & nata sit illi intermisceri, & non effluere, ut aer.

Tex.c.24. *Quoniam autem determinatum est prius, quod simplicibus corporibus mutua est generatio, simul autem & secundum sensum videntur genita: non enim esset alteratio: (nam secundum tangibiliũ q̃litates alteratio est:) dicendũ qs modus mutuę mutationis. & vtrũ oẽ ex omni fieri possibile: aut hæc quidem possibile, illa verò impossibile. q̃d igitur oĩa nata sunt adinuicem mutari, manifestum est. generatio enim in contraria & ex contrarijs: elementa verò omnia contrarietatem habent ad seinuicem. quia differentię sunt contrariæ: his enim utræq; contrariæ, vt igni & aquæ: ille quidẽ enim siccus & calidus, hęc uero humida & frigida, illis autẽ altera sola, vt aeri & aquę: ille enim humidus & calidus, hęc verò frigida & humida. quare uniuersaliter quidem manifestũ, quod omne ex omni fieri natum est.*

Com. 16. Cum demonstrauisset q; quatuor sunt elementa, & quonam unũqđq; eorũ formatũ sit, nunc ꝓponit ostendere q; ex seinuicẽ generationẽ habent, & an omnia, an uero non omnia, & quis sit modus mutuę generationis: quę autem sit mutua generatio determinatũ inquit est prius. dictũ est autem in tertio cœli. dicit etiam hoc idem hic, partim quidẽ sensum attestãs, partim uerò rõnali processu astruens. Hoc autem cum demonstrauisset, uertitur ad modum mutationis ex seinuicem, docens & quomodo in seinuicẽ mutantur, & quæ facilius mutantur, & quæ difficilius. nisi igitur inquit ex seinuicem simplicibus esset corporibus generatio, non esset utiq; alteratio: quoniam fieri his inest secundum tangibilium qualitatum mutationem, ueluti secundũ has formatis. si autem hę tangibiles passiones immutabiles, inquit, sunt qui auferunt generationem ex seinuicem elementorum, auferunt & alterationem. siquidem secundum qualitates tangibiles cõsideratꝰ alteratio. Alterationem autem oportet intelligere, nõ ut Alex. generationẽ, nã neq; respondens sensus uerborum inuenietur, dicentium q; nisi ex adinuicẽ ipsis sit generatio, non erit generatio. alteratio igitur intelligenda est uniuersalis, secundum qualitatem mutatio, siue substãtialis, siue accidens sit qualitas. ¶ Sed fortè quis dicet quomodo uniuersalem alterationem inquit secũdum tãgibiles passiones fieri: nam nec albi in nigrum mutatio, nec dulcis in amarum secundum tangibiles passiones fit. ¶ Ad quod dicimus q; aliæ omnes alterationes, & si non secũdum tangibiles passiones spectentur, saltem ad tangibilium qualitatum mutationẽ sequũtur: nam ad temperaturas calidi, frigidi, sicci, & humidi, & colores, & sapores, & oẽs sensibiles qualitates sequũtur. Id uerò SIMVL AVTEM ET SECVNDVM SENSVM VIDENTVR GENITA per mediũ interpositum est. cõtinuatio enim talis est, q; simplicibus corporibus ex seinuicem est generatio: non enim esset alteratio, per medium autẽ uerba illa SECVNDVM SENSVM uidentur posita. cadunt autem sub sensum, quoniam quod interim frigidum est, mox calidũ efficitur, & econuerso. & siccum humidum, & econtrario. Non solum autem inquit dicendum est q; ex seinuicẽ generantur, & quis est modus mutuæ generationis docendum, sed & q; unũqđq; quatuor ex unoquoq; generatur, & non est aliquod ipsorum ĩmutabile, ut Plato terram supponebat. Hæc cum dixisset, ostendit q; omnia in seinuicem mutantur. est autem talis ostensio, cõtraria ex seinuicem fiunt, nam in inuicem mutãtur: non enim quodcũq; in quodcũq;, ut demonstratũ est, contrario autem modo elementa se habent: elementa igitur omnia ex se mutuo generantur, & in se mutuo mutantur. Quod autem elementa contraria sint, demonstrabit, exponendo differentias ipsorum esse contrarias, quibus & formantur, & ad se mutuò mutantur.

Tex.c. 25. *Iam autem secundum unũquodq; non difficile est videre: quo pacto omnia quidem ex omnibus erunt. ¶ Different autem per citius & tardius, & facilius, & difficilius: q̃cũq; .n. habent cognationes adinuicem, celer horũ est mutatio. quæcũq; uerò non habent, tarda: q̃a facilius est vnũ q̃ multa*

mutare, ut ex igne quidem erit aer celerius mutato hoc: ille enim erat calidus & siccus, hoc verò calidus & humidus. quare si superatum fuerit siccũ ab humido aer erit. rursus quoq; ex aere aqua, si superatum fuerit calidum à frigido: ille enim erat humidus & calidus, hęc uerò frigida & humida. quare mutato calido aqua erit, eodẽ quoq; modo & ex aqua terra, & ex terra ignis: habẽt enim ambo ad ambo cognationes: aqua enim humida & frigida, terra uerò frigida & sicca: quare superato humido terra erit. & rursus quoniam ignis quidem siccus, & calidus, terra uerò frigida, & sicca: si corruptum fuerit frigidum, erit ignis ex terra. quare manifestum quod & circulo erit in simplicibus corporibus generatio: & facillimus hic modus mutationis, eò quia cognationes insunt his, quę deinceps. ¶ *Ex igne quoq; aquam: & ex aere terram, & rursus ex aqua, & terra aerem, & ignem contingit quidem fieri: difficilius autem, eò quod plurium fit mutatio, necesse enim si erit ex aqua ignis corruptum esse & frigidum, & humidum: & rursus si ex terra aer, corruptum esse & frigidum, et siccũ: similiter autem et si ex igne et aere, aqua, et terra, necesse est vtraq; mutari, hæc igitur diuturnior generatio.* ¶ *Si verò utriusq; alterũ corruptum fuerit, facilius quidẽ, nõ adinuicem autem horum erit transitus, sed ex igne quidem, et aqua erit terra, et aer, ex aere uerò, & terra, ignis, et aqua cum enim aquæ quidem corruptum fuerit frigidum, ignis verò siccum aer erit: relinqtur igitur huius qdẽ calidum, illius verò similiter humidum. cum autem ignis quidẽ calidum, aquę uerò humidum terra: quia relinquitur illius quidem siccum, huius autem frigidũ. similiter autem et ex aere, & terra, ignis, & aqua: cum enim aeris quidem corruptum fuerit calidũ, terræ vero siccum aqua erit: relinquitur enim illius quidem humidum, huius verò frigidum. cum aũt aeris quidem humidum, terræ vero frigidum ignis: quia relinquitur illius quidem calidum, huius autem siccum, quæ quidem erant ignis.* Tex.c. 26. Tex.c.27.

Cum dixisset ꝙ ex se mutuò generantur, non hæc quidem, illa uerò non, sed singulum ex singulo, nunc transit ad secundum problema, modum quærens mutuæ mutationis, dicit autem ꝙ quædam habent communem qualitatem ad inuicem, quam symbolim & cognationem uocat, ut ignis ad aerem cõmunicationem habet in caliditate, & aer ad aquam in humiditate, & ut simpliciter dicamus, omnia quæ se consequuntur. alia uerò nullam habent cõmunicationẽ adinuicem, in utrisq; coniugationibus cõtraria existentia, ut se habent ignis ad aquam, & aer ad terram. quæ igitur, inquit, habent cõmunicationem mutuã facilius mutãtur: quę autem sunt in ambabus contraria, tardius ex se mutuo mutantur: nã difficilius ambę qualitates quã una mutantur, uniuersaliter igitur omnino ad seinuicem mutantur, sed quæ quidem cognationem aliquam in una contrarietatum habent facilius, quæ uerò cõtraria omnino tardius. Cum autem dixisset de mutatione cognationem habentium adinuicem, quę & proxima sunt, quam & facillimam dixit, & de ea quoq; quæ omnino contrariorum, quæ fit mutatis secũdum ambas quam difficiliorem dicit esse, nunc exponit tertiam differentiam mutationis, qua ex duobus quibusdam contrariis, unum quoddam tertium perficitur, utroq; secũdum alteram qualitatem mutato, ut ex igne, & aqua, contrariis existentibus fit, quandoq; quidem aer, quandoq; uerò terra: cum ignis quidem mutetur secundum siccum, aqua uerò secundum frigidum, manet ignis quidem calidum, aquæ uerò humidum, quæ aeris specificatiua sunt, quando uerò ignis calidum, aquę uero humidum corruptum fuerit, manet frigidum, siccumq; terræ existentia perfectiua, idem quoq; in aere & terra contingit: nam quandoq; quidem aqua erit, quandoq; uerò ignis: quando enim aeris quidem calidum, terræ uerò siccum corruptum fuerit, manet terræ quidem frigidum, aquæ uerò humidum, quæ aquam formant: si autem aeris quidem humidum, terræ uerò frigidum corruptum fuerit, manet quidem aeris calidum, & terræ siccum, quæ ignem formant. Hæc igitur ex duobus mutatis elementis, unum aliquod perfici, quod est aliud præter hæc, in cõtrariis accidit elementis, in consequentibus uerò minimè, neq; enim igne, & aere adinuicem mutatis possibile est aliquid tertium perfectum iri, neq; ex aere & aqua, neq; ex aqua & terra. Et gratia manifestationis examinetur, ut in igne, & aere, dico igitur hæc non posse mutata in altera qualitate unum quid perficere pręter hæc, necesse enim est, aut ignis quidem calidum, aeris uerò humidum corrumpi, & relinquetur, ignis quidem siccum, aeris uerò calidum, quod ignem format, & non erit Com. 17.

aliud quid præter hæc:aut econtra,ignis quidem ſiccum/aeris uerò calidum,& erit quod derelinquitur calidum/& humidum/quod eſt idem cum aere:aut ignis quidem ſiccũ,aeris uerò humidum,& relinquuntur duo calida nihil formantia:ut & ignis & aeris calidum corrumpetur, & erunt reliqua ſiccum/& humidum contraria exiſtentia,quę non coniũguntur:& in aliis quoque conſequentibus eadem ratio.ex quo manifeſtũ eſt quòd nullo modo poteſt ex conſequentibus mutatis/tertium aliquod perfectum iri.uerborum igitur uniuerſus intellectus/hic eſt.Sed contingit diuerſis rationibus eiicere quod dictum eſt;nam Alexander/ Simplicius,quemadmodum & uidetur Ariſto.dicere ſic expoſuit/dicens contraria elementa poſſe unum quid ſecundũ numerum perfeciſſe,utroq; ipſorum in altera qualitatum mutato,alteram uerò ſeruante, nam terra,& aer/quandoq; quidem ignem,quandoq; uerò aerem perficiũt:ſi enim corrũpatur aeris humidum,& maneat calidum,terræ uerò frigidum,relicto ſicco/ignis perficietur,aquá quoque rurſus erit ſicco,& calido corrupto,derelicto humido frigidoq;:& propter hoc inquit Alexander/hanc mutationem facilius dixit fieri/ea quæ ex contrario contrarium unũ ex uno facit:quonam inquit,cum ſit ignis ex aqua/duæ qualitates corrumpuntur,calidum & ſiccum,& duę alię generantur,humidum/& frigidum,in propoſita uerò mutatione,ſecundum quam ex duobus unum perficitur tertium/duæ quidem corrumpuntur,ſed alię non generantur,ſic quidem Alexander.Sed poſſibile eſt dicere/ꝙ Ariſt.quidem dixit unũ perfici ex duobus non numero unũ; ſed ſpecie:neq; enim poſſibile eſt hac aliqua qualitate corrupta,non contrariam factam iri:ut dicunt ex igne/& aqua mutatis aer perficitur,nou unus numero,ſed alius quidé ex igne,alius uerò ex aqua:nam ſi corrumpatur ignis quidem ſiccitas,adgeneratur humiditas omnino, & perficitur aer:& aqua ſimiliter frigiditatem abiiciens caliditatem poſſidet,& aer perficitur. ⁋Et forte poſſet quis dicere.ſi duas qualitates corrumpi,duas quoq; fieri dicimus,quo pacto erit hæc facilior mutatio ea quæ in contraria eſt mutatione:ſiquidem in utraq; mutatione duarum qualitatum generatio,duarum quoq; corruptio ſpectatur.⁋Ad quem non abre dicemus,ꝙ cõtrario in contrarium mutato,circa idem conſideratur tota mutatio/hoc eſt generatio duarum,& duarum aliarum qualitatum corruptio,in propoſita uerò mutatione,ſecundum quam ex duobus unum perficitur.circa duo conſideratur duarum qualitatum mutatio,utroq; ſecundum unam qualitatem mutato/igne quidem ſecundum ſiccitatem mutato,aqua uerò ſecũdum frigiditaté; hæc uerò facillima eſt mutatio,nihil differrens à prima ab eo dicta, ſecundum quam unum in unum mutatur conſequentium ſeinuicem,& habentium cognationem inter ſe,quam & facillimam omnium eſſe enuntiauit.

Tex.c.28. *Confeſſa autem et ſenſui eſt ignis generatio:maximè enim flãma ignis:hæc autem eſt fumus*
Tex.c.29. *exardens: fumus uerò ex aere/et terra. ⸿In conſequẽtibus verò non cõtingit corrupto in utroq; altero,elementorum tranſitum factum eſſe/in aliquod corporum.eò quod derelinquũtur in ambobus,aut hęc aut contraria:ex neutris autẽ contingit fieri corpus:ut ſi ignis quidẽ corrũpatur ſiccũ, aeris verò humidum,relinquitur enim in vtriſq; calidum :ſi verò ex vtroq; calidum,relinquunt contraria,ſiccum/et humidum: ſimiliter autem & in aliis:in omnibus enim huiuſmodi ineſt hoc quidem idem,illud verò contrarium.quare ſimul manifeſtum eſt.quod quæ ex vno in vnum mutant*
Tex.c.30. *vno corrupto fiũt,quæ vero ex duobus in vnũ pluribus.⸿Quod igitur oĩa ex omni fiunt,et quonam modo adinuicem tranſitus fiat/dictum eſt.*

Com. 18. Cum dixiſſet ꝙ ex terra/& aere/unum quid perficitur, quãdoq; quidé ignis, qñq; uero aqua, inquit ꝙ in igne eſt manifeſtam uidere huiuſmodi generationem:flamma enim, cum ſit ignis, nihil aliud eſt quã fumus,qui cõburitur, fumus autem mixtura eſt ex aere & terra. nam quę eſt ab humiditate exhalatio habens quid terreſtre cõmixtum fumum conſtituit:mutatis auté terra quidem ſecundum frigidum,aere uerò ſecũdum humidum fit flamma,habens terræ quidé ſiccum,aeris uerò calidum.Hoc quoq; dictum IN CONSEQVENTIBVS VERO NON CONTINGIT ſimiliter & ut prius poteſt duobus modis exponi.ſecundum Alex. quidé dicentibus ꝙ conſequentia adinuicem non poſſunt aliud quid generare, ſi enim ſuppoſuerimus ex utroq; unam qualitatem corrumpi,derelictæ aut contrarię inueniẽtur aut eędem:nõ poteſt auté neq; ex contrariis,neq; ex eadé & una qualitate tertium quid conflari,ut prius manifeſtiſſimè oſtédi-

mus.secundum Alex.quidem sic. secundum uerò eos qui dicunt non posse corrupta qualitate non superuenire cõtrariã,non erit uerum dicere non posse, ex consequenter mutatis tertiũ quid perfectum iri:ex igne enim & aere mutatis secũdum qualitaté unam/utroq; erunt.sed si quidem utrunq; mutetur/ secundum caliditatem/erit terra & aqua ,ex igne quidem terra,ex aere uerò aqua,& in aliis simılr.Quomodo igitur est possibile secũdum hanc expositioné ueram seruare Aristotelicam conceptionem,præterquàm dicentem,ꝙ ratione sola considerans ex utroq; unam qualitatem derelictam dixit,has non posse coniunctas tertium quid conflasse, rerum natura nõ sic se habente:neq; enim possibile est ignis corrupta caliditate , non superuenisse frigiditaté,neq; in aliorum nullo:quare solum secundum intelligentiam oportet solum accipere dictum seruari, ꝙ si auferentes ab igne quidem,& aere caliditatem sumamus derelictas,ignis quidem siccitatem/ aeris uerò humiditatem,nullius erunt hæ constitutiuę,utpote quæ contrarię sint,& nulli inesse possint. uerum neq; si ignis quidem siccitatem/aeris uerò humiditatem abstulerimus, possibile est ex ignis/& aeris calido/tertium quid elementum constituisse:nam secundum coniugationem utrũq; horum constituitur.manifestius auté ipse docuit, quare ex consequentibus utriusq; una derelicta qualitate/non generatur aliquid:hoc enim inquit alterá qualitatem cõmunem habent, alteram uerò contrariam:sed neq; contrariis derelictis nec eadem qualitate possibile est generatũ iri aliquod alterum.Concludens autem sermonem/resumit quæ dicta sunt,ꝙ quando quidem unum ex uno generatum est,una corrupta qualitate perficitur aliquid,ut in habentibus adinuicem cognationes:quãdo uerò ex duobus unũ factum fuerit,duę corrũpuntur q̃litates. similiter aũt & quãdo ɔtrariũ ex contrario fiat,nam & tũc duę qualitates corrũpuntur,ut dictum est.

Attamen adhuc et sic considerabimus de his. Tex.c. 31.

Cum demonstrauisset ꝙ quatuor eleméta,& omnia inter se mutantur,& etiam docuisset modum mutationis ipsorum in se mutuo,nunc proponit ueluti principiũ quoddam faciens aliam Cõm. 19.
tangere considerationem,de elementis sermoni accõmodatam.sed quæ nam hæc sit/dicendũ est. Postquàm incipiens librum exposuit quasdã uetustiorum opiniones de principiis factas,& argumentatus est non ad omnes,sed eam solam/quæ Anaximandri.breuibus redarguit/& paucis,& cum aduersus Timæum disputauerit/tanquã de materia non manifestè determinanté,nunc post elemẽtorum(quæ ipse posuit) demonstrationem, exponit omnes de elementis opiniones,quascunq; antiquiores opinati sunt,& quascunq; possibile est diuisionem insequenté/ supponere : & omnes alias confutás,dereliquit eam/quæ ab ipso dicta est ut ueram.Est quoq; & hoc modo determinare intentionem eorum/quæ nunc proponũtur.cum dixisset tria principia esse materiã contrarietatem/elementa,cũq; postea docuisset de contrarietatibus calidi/frigidi,humidi/sicci , & præterea de elementis,nunc uult de materia subiecta elemẽtorum docere/siue unum horum omnibus supponatur/siue aliud quid præter hæc,ut igitur quæ particulariter traduntur facilè consequantur,assumenda est diuisio/in qua omnia dicenda compræhendantur , necesse est enim principia corporea entium supponentem/aut unum ipsum/aut plura dicere, & si unum/ aut alterum à quatuor existens,ut dicebat Anaximander,aut unum ipsorum quatuor , ut Heraclitus/& Thales/& alii,& si unum ipsorum quatuor/aut ut mutabile/aut ut immutabile, & si immutabile/aut ut materiæ ordinem habentem ad reliqua tria,& ex his composita,ut dicebant qui aerem/aut ignem principium entium supponebant:aut ut neq; materiæ rationem habentem ad alia,quod nullus supposuit.si autem mutabile dixerit quis & unum,ut materiam quidem non est possibile hoc ipsum supponere,secundum autem alium modum possibile est fortasse principium hoc ipsum dicere:ueluti propinquiorem materiam,ac si nullum ex prima materia possit fieri/non facto prius igne,si ignis sit principium,& propter hoc in aliorum naturam mutato:dico scilicet aeris/aquæ/& terræ,ut opus sit quod aer fit/prius ignem factum esse.similiter quoq; & aquã per igné primo ꝓcedenté/ fieri aquam,& in aliis similiter.hæc igitur si unũ sit principium.Si autem plura/aut etũt pauciora quatuor/aut ipsa quatuor omnia:plura enim nullus supposuit.si igitur aliqua ipsorum quatuor principia ponamus,necesse rursus hæc/ aut imutabilia /aut mutabilia dicere.& si immutabilia/aut ut materiam supponi aliis/aut nõ:& oĩa simpliciter quæcũq; de uno dicta sunt/eadem quoq; possibile est dicere & in pluribus, sed paucioribus quatuor.Si autem quatuor sint/aut immutabilia(ut Empedocles)dicemus , aut mutabilia,& si mutabilia/aut omnia ut ei uidetur,aut quædam sic,quædam uerò non,ut Plato dice

bat, terram immutabilem putans esse. uniuersa igitur diuisio eiusmodi est. Inuehitur autē primum contra secundum membrum diuisionis, dicens unum quatuor elementorum immutabile esse, principium materiale aliorum. deinde cum hoc confutauerit, dicet & quædam aduersus Anaximandri opinionem, quam & in præaceptis confutauit. confutat autem & nunc per alias quasdam rationes, & post hæc uertitur ad quartum membrum, quod unum ipsorum quatuor mutabile supponit. tertium enim, nec sermone dignum putat, quod dicit unū aliquod quatuor esse principium immutabile existens, & in materiæ ordine non suppositum, ut stultum: si enim immutabile est, & ut materia non supponitur, quomodo erit principium aliorum, nullam habens habitudinem ad ipsa? quibus autem prædicta membra rationibus confutantur eisdem, & quæ aliqua ipsorum quatuor principia supponit, suppositio confutatur, nam & hæc eadem, aut immutabilia, aut mutabilia supponit: & aut materiæ rationem habentia adinuicē, aut non: quare & confutationes communes erunt, ut procedente ostendemus sermone.

Si enim est naturalium corporum materia, quēadmodum & uidetur quibusdam, aqua, & aer, & huiusce modi, necesse aut vnum, aut duo esse hæc, aut plura: vnum itaq; omnia non est possibile, vt aerem omnia, aut aquam, aut ignem, aut terram, siquidem mutatio in contraria: si enim erit aer, siquidem remanet, alteratio erit, sed non generatio, simul autem sic videtur, vt aqua sit simul, & aer, vel aliud quodcūq;. est itaq; quædam contrarietas, & differentia, cuius habebit alteram partē ignis, & caliditatem, atqui non erit hoc ignis, aer calidus. alteratio enim tale est & non apparet: simul autem rursus, si erit ex igne aer calido in cōtrarium mutato erit: inerit igitur aeri hoc, & erit aer frigidum. quare impossibile est ignem aerem calidum esse, simul enim idem calidum, & frigidū erit, aliud quid igitur præter utraq; idē erit, & alia quędam materia communis. eadem autem ratio & de omnibus, quod non est in ipsis ex quo omnia.

Com. 20. Nunc confutat membrum, quod dicit, aliquod unum naturalium, & simplicium corporum materiam esse aliorum. cum dixisset q necesse est supponentem principium aliorum, ut imutabile, & materię rationem habens, aut unum quid quatuor supponi, aut duo, aut plura, consequēter ut in uno sermonem examinat, dicens: unum quidē omnia non possibile est esse: per ea enim per quę ostendimus impossibile esse unum quid quatuor materiā esse aliorum, per eadem ostendimus q neq; duo possibile est esse, neq; tria. idcirco ut in uno facit sermonem. concesso igitur inquit q mutatio fiat in contraria, impossibile est aerem, aut aquam materiam esse reliquorū. hoc enim utens, consequenter ostendit impossibile ipsum, ut addiscemus. Cum uerò dixisset illud, siquidem remanet, dimisit alterum subaudiri, est autem hoc, illud si non remaneat sed mutetur, hoc enim est quod contra diuiditur, quod in consequentibus examinat, quod est quartum membrum traditæ diuisionis. Quomodo autem, interim quod pręsens est confutat, non posse unum quatuor materiam esse reliquorum immutabilem speculandum. Si igitur ex uno inquit quatuor non mutato, sed in materiæ ordine subiecto, & sustinente, alia perficiuntur, primū quidem inquit non erit ulterius generatio, sed alteratio: nam quæ circa formatum secundū qualitatem fit mutatio, alteratio est: sunt uerò elementa omnia formata, quorū unum proponitur sustinens alia facere. deinde inquit si quidem existens aer (supponatur enim hoc existens principiū) ignis fit, erit idem ignis, & aer, quod apparentibus repugnat, & contraria eidem inducet inexistētia. si enim (ut suppositio dicit) aer remanens fit ignis: quoniam necesse est oppositionis secundū calidum, & frigidum tangibilis existentis, alteram esse in igne, ponatur calidum esse, erit igiť aer factus ignis nihil aliud, quàm calidus aer, & ob hoc erit uerum, non esse generationem quod fit sed alterationem. deinde & contraria in eodem ex necessitate habebit: si enim ignis aer factus calidus effectus est, manifestum q prius non erat calidus: nam si erat calidus, quo pacto factus est calidus: si autem non habebat caliditatem, contraria omnino detinebatur qualitate: nam mutatio est ex contrariis, & præaceptum est, q contrarietates communes sunt ab omnibus occupatæ: si enim aer non existens calidus factus est calidus, cum in ignem est mutatus, frigidus erat, existens aer, sed & nunc ignis existens seruauit aeris naturam: in eodem igitur habebit frigiditatem quidem ut aer: caliditatem uerò ut ignis, idem quoq; & si manens aer, & in ignē mutatus, siccus factus sit: erat enim humidus, simul ergo siccus erit & humidus: ostendit autem hoc & ex contrario,

flectens enim inquit ignis in aeris substantiam, abiicit caliditatem: hanc autem abiiciens frigiditatem, ex necessitate possidet, ex assumpta dignitate; si autem frigidus existens natura, factus est ignis, & non mutatus (hoc enim supponitur) in eodem ergo caliditatem, frigiditatemq; possedit, quod est impossibile. aerem autem frigidum dixit per suppositionem sermonem producens: nã secundum ueritatẽ secundũ humidũ & siccũ mutatio fit in generatione ignis ex aere. Ibi tamen SIMVL QVOQVE RVRSVS SI ERIT EX IGNE AER, ET RELIQVIS non uidetur mihi necessaria conuersio; neq; enim supponitur manens ignis, & factus aer, sed mutatus: si autem hoc non ut calidus mutatur ut fiat aer, sed ut siccus. Fortè autem neq; id quod prius, necessarium est: manens enim aer fiat ignis, & alteretur, sed non secundum calidum necesse est alterari, ut simul calidus sit, & frigidus: est enim calidus, sed secundum siccum mutatus: & absurdum scilicet humidum simul esse siccum, sed non calidum, frigidumq;. si igitur non possibile est inqt aerem remanentem immutabilem ignem fecisse, manifestum q aliud quid subiectum idem manens utraque erit, & ignis, & aer; quandoq; quidem hoc, quandoq; uerò illud factum. quod est ipsa materia.

Sed neq; aliud qd pter hęc, uelut mediũ aliqđ aeris, & aquę, aut aeris, & ignis, aere qdẽ crassius, & igne, aliis vero tenuius: erit enim aer, & ignis illud cum contrarietate: sed priuatio alterum contrariorum. quare non contingit solum illud fieri vnquã, quemadmodum aiunt quidam infinitum, & continens. Tex.c.32.

Ex dictis inquit, manifestum est, q nullum quatuor potest materia reliquorum esse, sed neq; aliud quoddam corpus existens, & subsistẽs (praeter quatuor) potest materia eẽ ipsorũ quatuor. & uertitur hic contra opinionem Anaximandri, supponentẽ corpus aliquod subsistens, medium aeris, & ignis, aut aeris & aquę, quam etiam prius confutauit, confutat autem & nunc per alias argumentationes. Intermedium igitur inquit secundum Anaximandrum si cum sit subsistens corpus, remanet in mutatione utroruq;, cõtrarietatẽ habebit ad utrũq; ex necessitate, & erit secundũ idem calidum, & frigidũ: si enim confessum est, q id qđ mutatur, ex contrario in contrariũ mutatur, manifestum q hoc secundum Anaximãdrum corpus cum sit calidum in mutatione in ignẽ ex frigido fit calidum. est ergo in ipso frigiditas interius inspecta, secundum substantiam, si autem hoc remanens factum est ignis, manifestum q non abiiciens frigiditatem, factũ est calidum. in eodem igitur habebit contraria: quatenus enim calidum factum est, manifestũ q ex frigido, eo q oporteat ex contrariis fieri mutationem: sic frigiditatem in corpore reponimus intermedio, quatenus autem rursus ipsum dicimus permanens facere ignem, hac uia cogimur secũdum idem coexistere caliditati frigiditatẽ, in subiecto dicere, quod est impossibile. Sed melius est hoc modo construere propositum, si hoc intermedium, quod dicũt, igne quidem densius, aere uerò rarius, in nullo ab igne differre, nisi in densitate, ita ut raritatem solam assumens ignem faciat, manifestum q alia, quæ in igne considerantur inerant ei. erat igitur hoc natura siccum, rarefactione enim, & densatione cætera ex ipso generant. similiter quoq; si densitatem solam assumens factus est aer, cætera q̃cũq; sunt aeris inerãt ei. erat igitur humiditas in corpore intermedio: supponebamus autem & siccitatẽ: idẽ igitur & siccũ & humidũ est, qđ est impossibile. Aut tertio & breuius sic. si medium ignis, & aeris utrũq; fit: omnis autem mutatio ex contrario in cõtrarium fit: ignis aũt calidus est, frigidũ ergo erat: mutatũ autem rursus in aquam fit frigidum, calidũ ergo erit. idem ergo & in sicco, & humido: mutatus nãq; in ignem secundum siccum humidum erit, in aerem uerò secundum humidum, siccum erit. simul igitur erit siccum, & humidum, & hoc est quod ait: erit enim aer, & ignis illud cum contrarietate, sed ueluti augens impossibilitatẽ hoc infert, SED PRIVATIO ALTERVM CONTRARIORVM. si enim impossibile concedit eẽ, in eodem esse priuationem, & habitum, impossibile est & contraria in eodem esse: nam & cõtrariorum alterum quidem, quod potius est, formæ, quod uerò deterius, priuationi correspondet. dictum est enim etiam in præceptis, q potius contrariorũ formę proportionatur, ut albi & nigri, album quidem formę, nigrum autem priuationi. quare inquit non contingit solum fieri, solũ fieri dicens ipsum secundum se subsistere. Ex dictis igitur inquit manifestum factum esse, q nõ est prę́ter quatuor elementa corpus aliquod alterum subsistens. aut itaq; solum fieri est, id quod est extra qualitatem aliquam aliarum esse, ut caliditatem, aut frigiditatem: ostẽsum est autem, q

necesse est has supponi in corpore existente per se, ut illi dicunt.

Tex.c.33. *Similiter igitur quodcuq; horũ, aut nihil magis aer, q̃ ignis.* ¶ *Si igitur nullũ sensibile prius his, hæc vtiq; erunt omnia. necesse igitur aut esse manẽtia / & immutabilia adinuicem, aut mutata, & aut omnia, aut hæc quidem, illa verò non, quemadmodum in Timæo scripsit Plato.*

Tex.c.34. ¶ *Quod igitur mutari necesse adinuicem, ostensum est prius, quod autem non eodem modo celeriter alterũ ex altero dictum est prius, quod habentia quidem cognationẽ celerius fiũt ex seinuicem, quę uerò non habent tardius: si igitur contrarietas vna est, scd̃m quã mutãtur, necesse est duo esse: materia enim ipsum mediũ insensibilis / & inseparabilis. qm̃ aũt plura videntur entia, duo essent ad minimũ, duobus autẽ existẽtibus non est possibile tria esse, sed quatuor, quẽadmodũ appeiꝛtot enĩ cõiugationes: sex enim existentibus duas impossibile est factas esse, quia contrariæ sunt adinuicẽ.*

Com. 22. Cum demonstrauisset q; impossibile est unum quatuor materiã esse reliquorum, addidissetq; cõtradictiones aduersus Anaximandrum, nunc concludens, inquit q; æquali ordine existente cuiusq; quatuor elementorum, necesse est singulum ipsorum materiã eẽ, & principium corporeũ, aut nullum ipsorum. si igitur in uno, ostendimus non posse materiæ ordinem retinere ad alia, procul dubio nullum ipsorum erit materia reliquorum. demonstrauimus aũt q; nullum quid aliud corpus præter quatuor, secundum Anaximan. generabit, ut materia cætera. per rationes autem, quibus demõstrauimus nõ posse unũ aliqđ quatuor esse materiã reliquorũ, per easdẽ ondẽt, q; neq; duo ex ipsis, ut ignis & terra, ut dicebat Parmenides, erũt materia reliquorũ, aeris. s. & aq. etenim si remanẽs, & nõ mutatus ignis, & terra facit aerẽ, & aquã, pcedẽt prius dictę rõnes. similr aũt neq; tria erũt materia reliq. si ergo neq; aliud corpus pter q̃tuor est pricipiũ materiale entiũ, neq; ipsorum quatuor unum quid, neq; aliqua ipsorum quatuor duo, aut tria: necesse est autẽ esse principium corporeum entium, hæc utiq; fuerint inquit omnia quatuor, principium corporeũ non sui mutuo, hoc enim ostensum est esse impossibile, sed compositorum. horum uerò materia non est corporea, sed incorporea & informis: hæc uerò omnia quatuor materia sunt consequentium compositorum. sed si principiũ sunt omnia, & materia corporũ compositorum, nũqnid inquit, ut immutabilia secundum Empedo. aut ut adinuicem mutabilia. & si mutantur adinuicem, nũquid alia quidem mutantur, alia uerò non, ut Plato dicebat, terram immutabilem supponẽs, aut omnia adinuicem mutantur, ut demonstrauimus, quoniam & omnia contrarietatem habent ad inuicem. Hæc autem cum dixisset, meminit prius dictorum, resumens rationem, q; omnia adinuicem mutantur, quia omnia habent adinuicem contrarietatem, & q; alia quidem facilius mutantur, quæcunq; habent adinuicem aliquam cõmunicationem, alia uerò tardius, quæcũq; nullam habent adinuicem cognationem: & q; necesse est quatuor esse corpora simplicia, quia duæ sunt contrarietates, quibus mutantur adinuicẽ, & quæ calidi, frigidi, humidi, & sicci. duabus uerò contrarietatibus inuicem complexis, sex fiunt coniugationes, quarum inconstantes sunt duę, reliquæ autem quatuor constantes, quæ quatuor elementa formant: si quidem enim inquit est una contrarietas, qua mutantur elementa, ut quæ calidi, & frigidi, duo essent sola elementa, hoc quidem frigidum, illud uerò calidum: materia enim inquit non facit aliquod tertium: quoniam est media, hoc est subiecta contrarietati, & successiue recipiens utrũq; contrariorum, ipsa insensibilis existens, & informis, & nũquàm per se subsistens.

Tex.c.35. *De his igitur dictum est prius.* ¶ *Quod autem, quoniam mutantur adinuicem impossibile est principium quoddam esse ipsorum / aut in extremo / aut in medio, ex his est manifestum. in extremis igitur non erit, quoniam ignis erit, aut terra omnia, & eadem ratio dicere ex igne, aut terra esse omnia.*

Com. 23. Cum demonstrauisset q; impossibile est unum aliquod, quatuor immutabile manens principium, esse aliorum, ostendit nũc q; neq; mutabile existens principii rationem obtinebit ad alia, ut ostensum sit, q; neq; ut immutabile, neq; ut mutabile, possibile est supponere unũ aliquod principium esse aliorum: est autem quod nũc examinatur quartum sectum eorum, quæ à principio ex diuisione sumpsimus, quod dicit unum aliquod quatuor mutabile existens, principium esse

aliorum

aliorum. ¶ Sciendum eſt autem quemadmodum & ante dicebamus, ꝙ qui mutabile hoc ſuppo
nunt, non poſſunt primi, & uere principii rationem ſeruare: oportet enim principium immuta-
bile manere: nam non eſſet principium, deinde à quo accipiens alia faciat, non eſt accipe, ipſo uno
ſuppoſito: dicere enim ipſum à ſeipſo mutari eſt impoſſibile. Sed dixerit quis ſic principium eē
unum aliquod aliorum, ut per hoc aliis procedentibus, hoc eſt ueluti, ex hoc mutatis omnibus,
& in hoc reſolutis, ueluti ſi dixerint ignem eſſe aliorum principium, ac ſi nullum aliorū eē poſ-
ſit, niſi ex hoc mutetur, ſed & aer, & aqua, & terra ex igne fiant, & in hoc reſoluantur, & neq; aer
aliquid fiat, quod prius ignis factum non ſit, neq; aqua rurſus, ueluti hoc ſecundum ordinem in
generatione præordinato, & hoc primo ex informi materia, exempli gratia facto, & his ex ipſo
genitis & in ipſum reſolutis: ſuppoſitio igitur huiuſmodi quædam eſſe poteſt. Sed uideamus
quo pacto huic obſtat Ariſto. neq; igitur extremorum inquit, neq; mediorum aliquod pōt, ut
id quod mutatur principium eſſe aliorum. dicit autem extrema, ignem, & terrā, media uerò ae-
rem, & aquam. & primum oſtendit, ꝙ non poteſt extremorum aliquod eſſe principium: ſi enim
inquit ſuppoſuerimus ignem, aut terram eſſe principium, erunt omnia ignis, aut terra, & quæri-
mus quomodo nam ex hoc dicto, ꝙ ex igne mutato alia fiant, concludit ignem eſſe omnia; nam
ſi mutatus, & non remanēs ignis facit aerem, & aliorum ſingulum: quomodo nam decēter, ignis Tex.c.37
fuerit aer, aut aliorum ſingulum? ¶ Sed forte dicet quis, ꝙ etſi mutetur, non tamen uniuerſam
mutat naturam: ut & in quatuor elementis dicimus: nā etſi mutata adinuicem, & temperata fa-
ciunt compoſita, non tamen perfectè corrumpuntur, ſed quod quidem ſincerum eſt, deperdit:
non tamen tota ipſorum natura mutatur. ¶ Ad eum igitur, qui ſic dicit mutatū ignem facere cæ
tera, & concludentem ꝙ erunt omnia ignis, dicendum eſt, ꝙ quando quidem aliquod compoſi-
tum ex aliis perficitur, rationem habet non perfectè à propria mutari natura, quæ eſt ſecundum
qualitates quibus ſimplicia formantur, ſed quando ſimplicia ex ſe mutuo fiunt, impoſſibile eſt
hoc ſupponere, unumquodq; enim ſimplicium ſummas habet qualitates, & puras, & non caſti-
gatas mixtura contrariorum, ut compoſita: nam quo pacto poſſibile eſt ignem ſiccum exiſten-
tem, manentem quodammodo in propria natura feciſſe aerem humidum exiſtentem: nō enim
medium humidi, & ſicci eſt aer. ſed ſupreme humidum, ut & ignis ſiccū ſumme. neceſſe eſt igit
uniuerſam naturam ignis mutari, ut fiat aer, niſi cōtraria in eodem ſuppoſuerimus, quod eſt im
poſſibile, ſecūdum igitur hunc intellectum, non eſt conſonum rationi concludi, ꝙ omnia erunt
ignis, ſuppoſito igne principio. Sed uidentur potius aliud quid uerba hęc innuere: eadem enim
inquit ratio eſt dicere ex igne, aut ignem eſſe omnia, hoc eſt dicentes ex igne mutato, omnia fieri, Com. 36.
ignem omnia ſupponimus, eò quòd ex hoc mutato omnia fiāt, ueluti etiam ſi ex materia ignis,
omnia fieri diceremus. Verum nec ſic aliquod abſurdum ſequetur: quod enim abſurdū eſt ignē
dicere ſecundum ſubiectum omnia, ut & materiam eſſe ſecundum ſubiectum omnia, aut triſa-
riam dimenſa, & ut ſimpliciter dicamus, ut non eſt abſurdum dicere omnia generabilia eadē eē
ſecundum ſubiectum, & materiam, ſic abſurdum non eſt, quantum ad præſentes ſermones, oīa
ignem ſecundum materiam ſupponentem, conſiderare ſecundum formam ſolum differentiā, ſi
autem non eſt abſurdum ex materia ignis omnia dicere, ſiquidem poteſt quod uniuerſaliter eſt
materia, diuerſas formas ſuſcipere, manifeſtum quòd neq; ex igne mutato alia generare, & ſic om
nia ignem dicere, abſurdum erit, niſi forte ſimiliter abſurdū eſt, & ex igne mutato alii dicere fie-
ri, & ex igne, ut ex materia reliqua omnia dicere generari. Quantum igitur ad dicta, non uident
magnam neceſſitatem habere hæ confutationes: ſed licet uniuerſali una ratione, quemadmodū
& ipſe conſequenter progrediens, faciet deſtruere unum, quodcūq; ſit quatuor principium reli-
quorum ſupponere: ſi enim omnia adinuicem contrarietatem habent: oſtenſum eſt autem om-
nia, quæ adinuicem contrarietatem habent, adinuicem mutari, proculdubio omnia mutabūtur
inter ſe, nec erit hoc quidem primum, illud uerò ſecundum, nec hoc quidem principiū, illud ue-
rò ex principio, ad id igitur quod eſt nullum extremorum eſſe principium, cum tot ſolum di-
xit, quòd ſcilicet ignis omnia erunt, contentus fuit; ſed quòd nec mediorum aliquod erit prin-
cipium per plura conſtruit.

*Quod autem neq; medium, quemadmodum videtur quibuſdam, aer quidem & in ignē mutatur,
& in aquam, aqua verò & in aerem, & in terram, extrema verò non amplius in ſeinuicem: opor
tet enim ſtare, & non in infinitum hoc procedere recta, ad vtraq;: infinitæ enim contrarietates in*

erunt. Sed neq; hoc rationem habet: qui enim infinitas supponit contrarietates, duplices ad ipsum infinitum qualitates facit. quare cum dicatur unumquodq; infinitas habere cõtrarietates, non ut utrasq; partes contrarietatum habens dicitur, sed ut alteram partem contrarietatum solam. quare non absurdum est in his quidem alteras contrarietatum considerare: in aliis uerò alteras. Melius est igitur secundum hunc modum intelligere sermonem ipsum, per se examinantem in propria natura, hoc ipsum theorema, non ut continuum ad dicta: si enim i, in ipsum p, dicis mutari, p, uerò non amplius in i, reflecti, neq; mutari, non erit contrarietas ipsi p, ad i: si enim esset, mutaretur etiam ipsum p, in ipsum i, idem ergo erit. & ita consequenter discurrens p omnia, ostendẽs eadem existentia inter se. Si uerò quis dicat, quòd hoc ipsum à principio supposui, habere ipsa adinuicem contrarietatem i, & p, quando ipsum i, supposui in ipsum p, mutari, dicã ad hunc quòd hanc ipsam, quam supposuisti contrarietatem, tu ipse destruis, dicens nõ amplius ipsum p, in i, mutari: sic autem uniuersaliter supponens superiora in inferiora non mutari, destruis ipsorum contrarietatem, quam supposuisti in uniuscuiusq; ad id quod consequitur mutatione: sublata autem contrarietate, eadem erunt inter se oĩa, qđ rationabiliter cõclusit.

Tex.c.37. *Mirabitur autem aliquis, dicentium plura vno elementa corporum, vt non mutẽtur adinuicẽ, quemadmodum Empedocles inquit, quomodo contingit dicere ipsis esse cõparabilia elementa, quãuis dicit sic. hæc enim ęqualia omnia. si igitur secundum quantum necesse idem aliquod esse existẽs omnibus comparabilibus, quo mensurantur, vt si ex aquæ hemina fuerint aeris decem, idem igitur essent ambo, si mensurantur eodem, si verò non ita comparabilia secundum quantum, vt quantũ ex quanto, sed quantum possunt, velut si hemina aquę ęquè potest infrigidare, & decem aeris, & sic secundum quantũ, non quatenus quantum, comparabilia, sed quatenus possunt aliquid. esset aũt vtiq;, & non quanti mensura comparare potentias, sed secundum proportionem, quemadmodum vt hoc calidum, hoc autem album. hoc verò vt hoc, significat in quali quidem simile, in quãto verò æquale: absurdum itaq; videtur, si corpora immutabilia existentia non proportione, comparabilia sint, sed mensura potentiarum, & esse æquale calidum, aut simile ignis tãtum, & aeris multiplex. idem enim plus, eò quod eiusdem sit generis, talem habebit rationem.*

Com. 26. Cum demonstrauisset q; non potest unum quatuor elementum esse aliorum, neq; ut imutabile, neq; ut mutabile, cũq; ostensum sic eisdem rationibus, q; neq; aliqua ex ipsis elementa sunt reliquorũ, ꝯsequẽter supest q̃rere si quatuor elemẽta sunt oĩa: dictũ est eni ab ipso superius q; si nihil sensibile est prius his, hęc utiq; oĩa fuerint: qm̃ igi℟ necesse est hæc, aut immutabilia, aut ut mutabilia, elemẽta eẽ aliorũ, ꝓpositũ est ei in p̃senti oñdere q; nõ sunt imutabilia, ut hoc cõfutato, derelinquatur uera opinio, dicens oĩa esse elementa, ut adinuicem mutabilia. Qm̃ autem propositæ ad confutandum opinionis Empedocles est præses, aduersus hunc inuehitur, ostendens q; neq; generationem, & corruptionem, quæ secundũ naturam possibile est esse secundũ ipsum, neq; augmentationem, neq; motum secundũ naturam, sed priusquã eius opinionem de elementis confutet, ostendit ipsum dissona sibiipsi dicentem. immutabilia siquidem ipsa supponens tẽ; comparabilia ipsa esse dicit. scribens, hæc enim ęquaq; omnia sunt. Primum ergo ostendit quòd impossibile est Empedocli immutabilia supponenti elementa, cõparabilia ipsa dicere: si enim cõparabilia sunt inter se, ut dicamus ignem esse æqualem aeri, aut secundum quantitatẽ erunt, aut secundum potentiam, & qualitatem: qualitatem autem, aut eandem, ut quando dixero similem esse ignem aeri; quoniam ut ignis est calidus, sic & aer, aut secundum aliam & aliam qualitatem congregationis facta comparatione, aut secundum aliam, hoc est contrariam, ut quando dixero sicut ignis est calidus, ita est aqua frigida, aut non contrariam, sed alteram genere, ut cum dixero; sicut hoc est calidum, ita hoc est album secundum proportionem facta iusta positione. Ostẽdit igitur quòd primum non est possibile, secundum magnitudinem comparationem ipsorum considerare, cum immutabilia sint: considerare enim sic ipsorũ æqualitatẽ, ut totalitatum æque magnarum adinuicem existentium, stultum est. nam hæc quidem etiam manifestè apparent nõ sic se habentia, ut terra & aqua: siquidem enim in terræ concauitatibus aqua cõsideratur, terra est maior, alia uerò occultam habent demonstrationem æqualitatis, ut aer & ignis, & ad utrũq; col

mutari & in ignem,& in aquam,non certe secundum eandem oppositionem mutatur in ignem, & aquam:nam erit eò pacto ignis aquę idem. si enimquatenus aer mutatus factus est ignis,secũdum hoc & in aquam translatus mutatur,quatenus igitur differt ab aqua,eatenus ab igne distabit. si autem secũdum idem ab eodem,ut ab aere ,distabit ignis,& aqua, necessario idẽ erunt inter se & aqua,& ignis, quod est absurdum.non ergo secundum eandem oppositionem mutatur in ignem,& aquam aer.igitur secundum aliam,& aliam,& supponatur in ignem quidem secũdum album,& nigrum mutatus:ut sit ignis quidem niger,aer uerò albus,sed in aquam secundũ alteram oppositionem ,humidi,scilicet & sicci,ut sit aer quidem siccus,aqua uerò humida:sed mutatus,inquit,in aquam secũdum siccum,& humidum potest etiam seruare albedinẽ:potest quoq; & ipsam mutare,sed supponatur seruans.sit igitur aer quidẽ albus,& siccus,aqua uerò humida, & alba.erit ergo contrarietas aquæ,etiam ad ignem:siquidẽ hęc est alba,ignis uerò niger per suppositionem:quare & adinuicem mutantur,siquidem suppositum est,quæ contrarietatem adinuicem habent,adinuicem quoq; mutari. eadem quoq; erit ratio rursus in aqua:si enim mutatur & in aerem,& in terram,non secundum idem rursus mutatur in utrũq;,quoniam erit idem aer, & terra.quare secundum aliud quidem in aerem,& secũdum aliud in terram, in aerem quidem secundum humiditatem,& siccitatem mutatur,in terram uerò relinquitur secũdum album,& nigrum mutari:si quidem duæ solæ sunt oppositiones,hoc quippè concessum est,quia consentiunt quatuor esse simplicia corpora:quatuor enim existẽtibus corporibus,necesse est duas cõsiderari oppositiones.existente igitur aqua alba,& humida,aer erit ut prius dictum est albus,& siccus:differentia enim est huius ad aquam per humidum,& siccum:terra autẽ nigra,& humida,siquidem secundum nigrum mutabatur in hanc aqua,erit ergo cõtrarietas aeri ad terram,& mutabitur in hanc,rationis ergo demonstratio hmõi q̃dã est. ¶ Quęrit autem Alexãder quomõ nam cum proposuisset ostendere,quòd extrema mutãtur adinuicem,hoc quidem nõ uidetur ostendens,quòd autem contraria adinuicem mutantur,hoc potius demonstrat,& inquit,ni fortè etiam à principio extrema uocauit contraria.deinde quod & uerius est,ex appositis demõstrauit,quòd omnia adinuicem habent contrarietatem:si autem hoc proculdubio etiam mutantur omnia adinuicem,quòd autem demonstrauit, extrema contrarietatem adinuicem habentia,scilicet terram,& ignem:manifestum est,siquidem posuit ignem nigrum esse,& siccum,terram uerò nigram,& humidam:mutatur igitur terra in ignem secundum humidum,& siccum,hac ratione.habemus igitur ex ostensis,quòd non solum nullum mediorum est principiũ,sed quòd neq; extremorum:si enim ęqualiter extrema,& simpliciter omnia adinuicem mutantur,nullum magis erit principium hoc,quàm illud.

Tex.c.36. *Quod autem in infinitum nõ est possibile procedere,quod ostensuri ad hoc ante deueneramus, manifestum est ex his. si enim rursus ignis in quo i,in aliud mutatur, & non reflectet vt in ps, contrarietas quędã igni. & ps,alia inerit ab illis,quæ dictę sunt:nulli enim idem supponitur eorũ quę t,l,a,i,ipsum ps,sit itaq; ipsi quidem i,ipsum b,ipsi verò ps,ipsum m, b,itaq; omnibus inerit t,l,a,i,,mutantur enim adinuicem,sed hoc quidem sit nõdum demõstratũ.illud tamen manifestũ, quod si rursus ps,in aliud,alia contrarietas,& ipsi ps,inerit,& igni ipsi i,similiter quoq; semper cum addito contrarietas quædam inerit his,quæ antea,quare si infinita,& contrarietates infinitę vni inerunt. si veró hoc,non erit neq; difinire vllũ,neq; fieri.oportebit enim, si erit aliud ex alio, tot pertransire contrarietates,& adhuc plures,quare in aliqua quidem nõdum erit mutatio, uelut si infinita intermedia:necesse autem,siquidẽ infinita elemẽta. Amplius aũt, neq; ex aere in ignem, siquidẽ infinitę contrarietates,fiunt aũt & omnia vnũ:necesse est enim omnes inesse,inferioribus quidem ipso i,eas,quę superiorũ,his veró eas,quæ inferiorum:quare omnia unum erunt.*

Com. 18. Cum demõstrauisset q; si supposita fuerit recta in infinitum fieri generatio,necesse est omnia in infinitum mutari, quoniam & omnia ostenduntur adinuicem habentia contrarietatem,nunc hoc ipsum percurrit,q; impossibile est in infinitum fieri mutationem,cum & prius innuerit impossibile dicendo,infinitę enim contrarietates in eodem erunt,ita ut hoc confutato manifestũ fiat omnia adinuicem mutari. Et fortasse contradicet quis, q; etiam si in infinitũ supposuerimus fieri mutationem,non solum in rectum consequentium seinuicẽ erit mutatio, sed etiam quę remota

abinuicem ſunt mutabuntur inter ſe, ut confeſſum ſumamus illud, omnia adinuicem contrarietem habentia, adinuicem quoq; mutari. Sed ſciendum eſt, ꝙ hoc ipſum pertractat nunc, ꝙ ſi infinita quis ſuppoſuerit elemēta, altero in alterū mutato in rectum, in contrarium circūuertūtur, quæ ſunt ipſius ſuppoſitionis, ꝙ nullum elementorum in aliquod reliquorum mutabitur, neq; quæ remota ſunt, adinuicē, neq; quę proxima ſunt, ita ut penitus īpoſſibilis ſit ſuppoſitio. ſi enī ſuppoſuerimus unum quid extremorum/aut ignem/aut terram/non reflecti reuolutam in circulum, ſed in rectum in aliud quid quintū conſequens mutari, erit aliqua contrarietas, qua mutata eſt, altera exiſtens præter alias, quibus quatuor conſequenter mutabantur, & ſupponatur ni quit ignis, neq; reflectens, & in aerem mutatus, neq; circulo in terram, ſed in aliud quoddā quintum, ut in quo p/erit igitur aliqua contrarietas, qua mutabatur i/in p/& ſupponatur contrarietas m/& b/qua nullum aliorum, quæ ſunt a/l/t/mutabatur, præterquā ſolū i/& p/inerit ergo alterum oppoſitionis ipſi p/ut id quod eſt in quo m/quod uocetur malū, igni uerò, & reliquis omnibus ipſum b/quod uocetur bonum: huiuſcemodi enim ſumptę ſiut contrarietates, quę ab omnibus participentur. ſi quoq; rurſus conſequenter mutatur ipſum p/in aliud quid, addetur cōtrarietas, & ſi rurſus illud in aliud, tertia addetur contrarietas, & ſi in infinitu hoc fiat, conſequēter, infinitę erunt contrarietates. primum quidem igitur abſurdum eſt actu infinitum ſupponi. deinde ſi contrarietates infinitæ, contrarietatum uerò duplę ſunt qualitates, nam in qualibet cōtrarietate duæ ſunt qualitates, erit ipſius infiniti duplum. his autem inquit ſuppoſitis, neq; definire aliquid horum poſſibile erit, & ratione compręhēdere infinita, neq; omnino ſubſiſtere/aut fieri aliqua ex ſeinuicem poſſibile erit, ſed auferatur omnino mutua mutatio, ſequetur etiam inquit omnia eadem eſſe, ſed quo pacto horum ſingulū demonſtratur conſequenter in litera conſiderabimus. ¶ Sed illud inquiſitione dignum eſt, quomodo ſecundum unumquodq; elementum/una apponitur contrarietas, quòd enim infinitis exiſtentibus elementis/neceſſe eſt & infinitas eſſe contrarietates/manifeſtiſſimum eſt: ſi enim finitæ eſſent contrarietates, neceſſe & complexiones/& coniugationes ex ipſis, & ſi multo plures ſint contrarietatibus/finitas tamen eſſe: nam quemadmodum uia/& ratione cōpręhendere poſſibile eſt/ex duabus contrarietatibus quot ſiūt coniugationes, quòd ſcilicet quatuor, ſic & multitudine omni, qualiſcunq; ſit contrarietatū, numerabili;& dicibili exiſtente, neceſſe eſt & coniugationes numerabiles/& finitas eſſe, ꝙ autem ſi infinita ſint elementa, non erunt contrarietates finitæ præmanifeſtum eſt, ſed non hoc quęrit ratio, ſed ſi ſecundum unumquodq; elementum appoſitum etiam contrarietas una apponitur, ꝙ non eſt uerum: una enim contrarietate appoſita/plura fiunt elementa. duabus enim contrarietatibus exiſtentibus/non duo ſolum erunt elementa ſed quatuor: ſi autem tres ſint contrarietates octo poſſunt eſſe elementa, & ita ſemper una addita cōtrarietate multo plura poſſunt eē elemēta. Ad hoc igitur dicendum/ꝙ & ſi una contrarietate appoſitā plura fiunt elementa: non prohibentur concludi propoſita; cum enim oſtenſum ſit infinitas eſſe contrarietates, in unoquoq; infinitorum exiſtentium elementorum: concluditur ſimiliter impoſſibile/ſiue ſecūdum unāquāq; contrarietatem/unum apponatur elementum/ſiue plura: utens enim eo/quod eſt infinitas eē cōtrarietates, oſtendit impoſſibile ſuppoſitionis (ut prædictum eſt) dicere uerò ſecundum unumquodq; elementum/unam apponi contrarietatem/neq; uerum eſt/neq; neceſſariū: nō enim quia ſermonis gratia aer in ignem ſolum mutatur ſecundum humidum/& ſiccum, in aliud uerò elementorum nullum, iam neceſſe eſt nullum aliud ſecundum contrarietatem ſicci/& humidi mutari: nam aqua/& terra ſecundum hæc mutantur. Propter quid igitur ſecundum unum elemētum unam apponit contrarietatem Ariſtoteles? Dico igitur quòd ſequens ſuppoſitionem dicētium, ſolum in rectum eſſe elementorum mutationem: hoc enim ſuppoſito impoſſibile eſt ſecundum eandem oppoſitionem duas fieri mutationes: ut uerbi gratia/ſecundum eam quæ humidi, quòd ignis in aerem mutatur/& aqua in terram. in rectum igitur & ſolū ſuppoſita elemētorum mutatione, neceſſe eſt omnino addito elemento, etiā contrarietatem omnino apponi. qua præcedens elementum in id quod conſequitur mutetur. Quòd autem ad ſuppoſitionem quæ dicit non reflecti generationem/etiam Ariſto. ſecundum unumquodq; elementum, unam addit contrarietatem, hinc eſt manifeſtum: cum enim dixiſſet i/ad p/mutari, ſecundum contrarietatē m/& b/uerbi gratia/mali & boni: & b/quidem ipſi i/& omnibus quæ ſunt ſub i/inexiſtēte. m/uerò ipſi p/& omnibus quæ ſunt poſt ipſum, nihilominus i/ſolum ſupponit ad p/mutari, nullū uerò aliorum, quapropter neceſſe eſt ſecundum unamquāq; elementi appoſitionem/& contra-

rietatem omnino apponi. Sigillatim autem nunc uerba consideremus. si ignis inquit non reflectitur in aerem, puta/aut in terram mutatus/aut in aquam, sed in aliud quid præter hæc ipsum p/mutetur, necesse est omnino præter duas contrarietates/quæ sunt calidi/& frigidi/humidi/& sicci, tertiam supponi, ut albi/& nigri. exempli causa, qua i/in p/mutatur: alterum enim suppositum est ipsum p/à quatuor elementis. sit igitur ipsum i/inquit mutatum in p/, secundum contrarietatem m/& b/secundum quam nullum eorũ quæ erant ante i/mutabatur. quare si ipsi quidem p/inest m. ipsi uerò i/b/hoc ipsum b quod inest igni, inerit etiam aeri/& aquæ/& terrę: quia nullum horum ab igne differebat/secundum hanc contrarietatem, sed secundum aliam, ut eam quæ calidi/& frigidi/& sicci/& humidi. ℣ Illud autem aduertẽdum est/quòd ad suppositionem Aristo. dicentem secũdum unamquãq; oppositionem unam fieri mutationem, sequitur ipsum b/omnibus/quæ sunt ante i/inesse: nullum enim adhuc secũdum hoc mutabatur, priusquàm ipsum i/in ipsum p/mutaretur. unde igitur est in ipso igne ipsum b/nisi ex illis? similiter autem & his/quæ sunt post p/omnibus ipsum m/quoniam in nullum amplius mutatur ipsum p/secundum hanc oppositionem si tamen concedamus/ut prius dictũ est/ plura generari elementa, una apposita contrarietate, & secundum unam contrarietatẽ diuersa mutari, non amplius necesse est ipsum b/ipsi i/inexistẽs iam & his quæ sunt ante ipsum oĩbus inesse: qd enĩ q & aliud mutef ẽm hanc cõtrarietatẽ, ut se habet in igne & aere: aer enĩ mutabaẽ ẽm humidũ/& siccũ in ignẽ, & non qa ipm humiditatẽ habet, iã & q̃ ante ipm oĩa: nã terra sicca est. cã aũt huius, qa nõ solũ aer i ignẽ secundum hanc cõtrarietatem mutabatur, sed etiam terra in aquam. quare Arist (ut prius dixi) sequens suppositionem, quæ solum ad elementum consequens mutationem facit, sumens secũdum unũquodq; elementum unam contrarietatem apponi, rectè dixit, ipsum b/omnibus, quæ sunt ante ignem inesse, siquidem in ipsum inquit mutantur. si enim habet ipsum i/alterum ex cõtrarietate quæ est secundnm m/& b. dico scilicet ipsum b/necesse est & quæ sunt ante ipsum ignẽ habere ipsum b/si quidẽ ex ipsis factus est ignis, & mutabantur illa in hunc. si enim non haberẽt quæ sunt ante ignem ipsum b/unde nam est in ipso igne ipsum b. nullum enim illorum secundum b/differebat ab igne, ut prius dictum est. sed hoc inquit mutari quatuor elementa adinuicem sit nondum demonstratum, ut ad eam, quæ nunc pertractatur suppositionem, quoniam si dicamus omnia adinuicem mutari quatuor, circulo inducemus fieri ipsam generationem, quod aufert nũc proposita suppositio in rectum, & quę consequenter solum dicit fieri mutationẽ. ideirco ponatur ut nondum demonstratũ. ℣ Sciendum tamen est, q quo indigemus ad demonstrandum ipsum b/ipsi i/& omnibus, quæ sunt ante ipsum inesse, hoc non aufertur, nec prohibetur à suppositione dicente/sit non omnia adinuicẽ mutari: sufficit enim quæ in consequens fit uniuscuiusq; mutatio/ipsorum quatuor & finiens in ipsum ignẽ, ostendere q inest omnibus, quę sunt ante i/ipsum/b, ex quibus mutatis consequenter ignis genitus est. si enim non fuisset in ipsis ipsum b/nũquã factus fuisset ex ipsis ignis habens b. Quod igitur inest his, quæ sunt a/i/ eius contrarietatis, quæ est secundum b/&/m/altera partium. scilicet b/hinc demõstratur, non ex eò/quòd omnia ad seinuicem mutetur. Quòd autem ipsum b/ipsis inest, & ipsum m/ ostenditur ex eò q nullum aliorum secundum hanc mutatum est oppositionem, pręter ipsum i/p/. quare nihil neq; secundum hunc differebat ignis ab his, quę ante ipsum: commune igitur inest eis ipsum b/sed & illud inquit manifestum, q si addiderimus aliud elementũ post ipsum p/ut/b/& mutatur p/in b/alia opus est rursus contrarietate, secundum quam fiat mutatio, præter illam, quæ erat in i/ & p/similiter quoq; se habebunt & quæcũq; alia elementa addiderimus. Deinde inductum absurdum concludens, q si secundum singulum inquit elementum contrarietas apponitur, infinita autem elementa, infinitę erunt contrarietates, & in unoquoq; elemẽto infinitarum contrarietatũ/alteræ partes inerunt, & ipsę secundum naturam infinitę existentes. si autẽ infinitæ in unoquoq; inerunt/uide quid sequetur. nihil enim inquit erit definire, neq; generari. & quod quidem non circũscribentur infinita manifestissimum est, neq; subsistent. Sed quomodo neq; generari ipsa ex seinuicem dicit, considerandum. oportebit enim si erit alterum ex altero, tot pertransire contrarietates, & adhuc plures, si infinitæ, inquit sunt contrarietates in unoquoq;, oportebit quod generatur, tot quot singulum habet, (habet autem infinitas) pertransire contrarietates. hoc autem fieri nequit, nam infinitum pertransiri non põt, quoniam autem dixit tot/uidetur autem hoc determinati numeri significatiuum, infinitũ autem quocũq; assumpto semper maius & amplius est, propter hoc ueluti certius loquens addidit, & adhuc plures. Quomodo autem quod fit necesse

est infinitas pertransire cōtrarietates, considerādum. quędam enim mediorum si sumpserimus, consequentur mutari, ut ad ultima perueniant, & mutentur in hæc, oportebit ipsa per infinitas pertransire, ut in ultimum mutentur; hoc autem est impossibile: quare nūquàm in illud mutabuntur, neq; unquā ad ipsum peruenièt: si quidem media est infinita inter, id quod mutatur, & ipsum ultimum distantia. sicut autem medium in ultimum non mutatur, quia neq; peruenit aliquando ad ipsum, sic neq; aliud quid unquā ad mediū mutabitur, ut id quod à principio, quod neq; accipere est: non est enim infiniti principium. similiter neq; hoc, neq; medium quodcunq; peruenict, quoniam infinita est, quæ ex medio est, ad principium distantia. quòd igitur nullum eorum, quæ sumuntur in medio mutatur ad ultima, manifestissimum est. Dicit autem ipse quòd neq; consequentia seinuicem in se mutuò mutantur: non enim inquit ex aere in ignem erit mutatio: si infinitæ erunt contrarietates: hoc autem quomodo, inquit, inquisitione dignum est: nō enim omnes pertransit infinitas cōntrarietates, ut fiat ex aere ignis, sed secundum unam solā mutatum contrarietatem generatur, reliquis eisdem manentibus. Ni fortè igitur communi ratione, quoniam infinitum impossibile est subsistere: propter hoc nihil utiq; fiat eorum, quæ infinitas habent contrarietates. Sed fortè dixerit quis, ipsa subsistentia supponens, cōsidera, si possunt ex seinuicem fieri: possunt autem, siquidem secundum unius contrarietatis mutationem consideratur, eorum quæ se consequuntur ex seinuicem generatio. melius igitur est, ut inqt Alexan. ad id quod consequens, ipsum sumere dictum. Ostendit autem consequenter quòd omnia elementa eadem erunt inter se: si autem eadem omnia, igitur neq; ex se mutuò generabuntur, nec erit mutatio alicuius eorum in aliud: nihil enim fit quod iam est. Mihi autem uidetur propositum sic accipere, si est in rectum mutatio elementorum infinitorum existentium: demōstrauimus autem, q; quædam non mutantur in aliqua mediorum, quia oportet infinita pertransire, infinitum autem pertransiri nequit, sit itaq; aer, medium, non igitur in ignem mutabitur, ut enim ex hoc, mutatio obuiet, infinitis indigebit mutationibus: hoc autē est impossibile. si ergo in ipsum ultimum terminum peruenire mutationem, quę est in aerem, est impossibile, neq; igitur in id quod sibi consequens est, ignem scilicet aer mutabitur. Deinde proponit ostendere aliquod sequēs ad suppositionem dicentem, quòd in rectum in infinitum fit mutatio, omnia scilicet eadē fieri. omnibus enim inquit quæ sunt supra i, & infra i, eædem insunt cōtrarietates, quòd igitur si omnia quæ sunt ante i, elementa, easdem his, quæ sunt post i, contrarietates habent, accidit omnia eē eadem, manifestissimum est; si enim easdem habent contrarietates omnia, quę sunt ex utraq; parte ipsius i, eadem inter se erunt, & quæ ab ipso ps, & sursum procedenti, & quæ ab ipso a, aere, usq; ad inferiora. quare idem erit aer, quod est a, ipsi ps. & ut simpliciter dicamus omnia supiora omnibus inferioribus: sic autem rursus si sumpserimus quę sunt ex utraq; parte ipsius a, eadem ratione eadem existentia inter se, erit i, ipsi ps, idem, & omnibus superioribus. si autem rursus quæ sunt ex utroq; latere ipsius ps, eadem inter se sumpserimus, idē erit ignis aeri, quare & omnibus quæ sunt post ipsum: ostensum est autem per præaccepta, q; etiam omnibus quę sunt ante ipm: quæ autem ante ipsum aerem, omnia his quæ post ipsum omnibus eadem sunt: quare manifestum est ex his, quòd & ignis, & omnia quæ sunt ex utroq; latere ignis, omnia inter se eadē erūt. Quòd igitur si demus omnia quæ insunt superioribus, eadem esse his quæ insunt inferioribus, concludetur eadem esse omnia inter se: manifestissimum est ex prædictis; sed q; eædem sunt cōtrarietates, non est adhuc manifestum, ut sequens ad suppositionem dicentem, cōsequenter & in rectum fieri mutationem. & hoc est manifestum ex prius dictis ab eo exponēte suppositionem. si quidem i, in ps, inquit mutetur, secundum contrarietatem mutatur, secundum quam nullum est mutatum alterum, ut eam, quæ est secundum m, & b, & inerit quidem ipsum m, ipsi ps, igni uerò, & inferioribus omnibus ipsum b, rursus autem ipsum ps secundum aliud manente in ea, quæ post ipsum, commune manet ipsum m, in omnibus quæ sunt post ipsum ps: quare omnia quę sunt post i, omnibus quæ sunt ante ipsum i, contrariantur secundum ipsum b, & ipsum m, rursus ipso ps, in aliud mutato secundum aliam contrarietatem, erit rursus his, quæ post ipsum ps, contrarietas ad ea, quę sunt ipsius ps. manifestum est igitur ex his, q; non eadem erunt omnia, sed totum contrarium, contrarietatem omnia habere ad omnia. Quęrendum est igitur quomodo hoc uerum ponit Aristo. Ni forte ex eò quòd infinitæ sunt: quæ sunt in unoquoq; contrarietates hoc construit: si enim infinitas dicis unumquodq; habere contrarietates, infiniti uerò non est amplius accipere, non erit aliqua contrarietas, quæ non sit in unoquoq. quare eadem omnia,

vno erũt. sit enim terra in quo t/limpha, & aqua in quo l/aer in quo a, ignis autẽ in quo i. si itaq; a/ mutatur in i/& l/& contrarietas erit eorum, quæ a/i/ sint hæc albedo & nigredo: rursus si in l/ipsum a/erit alia: non enim idem l/& i: erit aũt siccitas/& humiditas, ipsum quidem s/ siccitas, ipsum vero hu/humiditas: non igitur siquidem manet album erit aqua humida. & alba. si vero nõ nigra erit aqua: in contraria enim est mutatio, necesse igitur aut albã, aut nigrã esse aquam. Sit aũt primum: similiter igitur & ipsi t/ipsum s/inerit siccitas: erit igitur & t/igni mutatio. in aquã, contraria enim sunt: ignis enim quod primum nigrum erat, deinde vero siccum, aqua autem humida, deinde vero alba. apparet itaq; quod in omnibus adinuicẽ mutatio erit, & in ijs quod & t/terræ inerunt reliqua, & duo cognata, nigrum & humidum: hæc enim nõdum coniuncta fuerunt.

Nunc proponit ostẽdere, ꝙ neq; mediorum aliqđ principiũ erit, ut quidã opinati sunt, rõnabile putãtes unũ aliqđ horũ principiũ supponere magis, quia utrũq; ipsorũ ad utraq;, & in contraria mutantur, quod est propriũ principii in contraria scilicet mutari, cum extrema nõ nata sint secũdum illos ad utraq; mutari, sed hoc quidem consequenter examinabitur, nunc uero dicendũ est, ꝙ si quæ ad utraq; mutãtur, rationabile est principium supponere, neq; magis hoc medium, aut hoc oportet supponere, sed æqualiter ambo. quomodo igitur unum quid reliquorũ dicunt esse principium. Deinde qui aerem principium supponunt, & hunc dicunt in ignem, & aquam mutari, & hæc in aerem, & per hunc adinuicem, ignem uero, & terram & ipsa immediate quidẽ non mutari adinuicem, sed per aerem mediũ, & iccirco principium esse, eò ꝙ omnia ex ipso mutẽtur, primo per ipsum permeantia, & in ipsum omnia resolui. Qui itaq; hæc dicunt quid nã dixerint de aquæ in terram mutatione: hæc enim immediate fit, per aerẽ minime pertrãsiens, quod oportebat factum iri, siquidem principii rationem habet aer ad omnem mutationem. Similiter autẽ & ad eos, qui aquam principium esse dicunt, dubitãdum est de mutatione ex aere in ignem, & ignis in aerem, nam & hæ immediatæ erunt, per aquam minimè procedentes. hæc igitur intantũ, exterius ad suppositionem dicenda sunt. Videamus autem consequenter quomodo dicunt extrema non mutari adinuicem: & quomodo quod ab ipsis dicitur sit destruendum. Vltima dicunt illi non amplius mutari adinuicem, nam ut ultima existentia, non amplius habent in quod mutentur, sed rursus reflectũtur in aquam, & aerem. si enim dicunt illi ultima non reflectũtur, sed mutãtur rursus, in infinitum erit mutatio: timentes igitur in infinitum supponere mutationem, & nequeuntes cognoscere ꝙ circulo generatio perficitur, ex quo incepit in idẽ desinẽs, ex igne aer & sic aqua, deinde terra & rursus ignis, mutatione consequẽter facta, & non in infinitum eunte, quia nõ in rectum fit, sed in circulum uertitur, quod cum illi, ut dicebamus, non cognouissent, timuerunt extrema supponere adinuicem mutari: nam ad ea usq; putauerunt oportere mutationem stare, ne in infinitum fieret. iccirco aduersus eos inuectus Arist. dicit, oportet enim stare, & non in infinitum: non in infinitum inquit fieri mutationẽ: sic ut in rectum procedentẽ oportet recipere. nam & si in infinitum fiat mutatio, non tamẽ in rectum, sed per reuolutionem eorũdem in eadem: nam in rectum usq; ad ultima firmatur. ꝓpter hoc ergo nõ est impossibilis extremorum in seinuicem mutatio, immo necessaria, ut circulus generationis seruetur. Et ꝙ quidem non sit possibile in infinitum in rectum ire mutationem, cõsequẽter pertractaturus, distulit nũc absurdum quod sequitur, innuens illud, quòd infinitas in uno contrarietates dicere coguntur. Ostendit quoq; consequenter, ꝙ etiam ultima mutantur adinuicem, ostendit autem ipsum, utẽdo eò quod prius dictum est, ꝙ habentia contrarietatem adinuicẽ, omnia adinuicem mutantur, ostendit autem ꝙ unũquodq; ad reliqua habet contrarietatem, ita ut uniuersaliter, quod dicebamus, ostendatur ꝙ omnia adinuicem mutantur, non solum media, sed etiam extrema. Et fortè quia non posuit certas confutationes præceptæ opinionis eius, quæ unum aliquod extremorũ principium supposuit, propter hoc nunc communem quandam exponit confutationem huius, ꝙ nullum quatuor principium reliquorum sit. nam si ostenderit ꝙ omnia habent adinuicẽ contrarietatem, proculdubio omnia adinuicem mutantur: si autem hoc, non erit aliquod ipsorum, separatum primum, neq; principium, neq; extremorũ, neq; mediorum, sed omnia æqualiter adinuicem mutantur, & extrema, & contraria, & consequenter adinuicẽ posita. Ostensionis uerò modus huiusmodi quidam est. supponãtur inquit terra, & aqua, & aer, & ignis, quorum singulum significat per elementum, quod est in principio nominis. si ergo dicis aerem medium existentem Cõ. 24.

lata aqua: sic igitur non est possibile/ęqualia inter se esse elementa. Sed si comparabilia ipsa dicat secundum magnitudinem, sic utiq; ipsa dicat, ut ipsa inter se mutētur, æquali materia unicuiq; ipsorum subiecta: ueluti si dicamus totam aquam æqualem esse toti aeri, eò quòd æqualis/& eadem sit in utroq; materia/quæ & extensa aerem facere potest, & rursus contracta aquam; hoc autem est impossibile ei considerare/nisi ex partium adinuicem mutatione: quoniā enim uidemus pedalem aquam/in decupedalem aerem, exempli gratia mutari, si sic accidat, dicimus sic æqualē esse pedalem aquam decupedali aeri, eò quòd ex eadem materia ambo sint rarefacta / atq; densata. & hanc in totalitatibus seruari ꝓportionē excessus/quæ & in partibus consideratur: sic enim & Aristo. in meteoris proportionem aquæ ad aerem sumpsit/ex partium mutationē; quā enim inquit habet aqua/tanta proportionem ad aerem ex ipsa generatum, hāc decens est & totū aerē ad aquæ totalitatem habere. quòd igitur non est possibile secundum magnitudinem comparabilia esse aliter, quàm habendo æqualem materiam/quæ possit magnitudinem utriusq; comparabilium recipere, & quòd huiusmodi iuxta positio ex partium adinuicem mutatione consideretur necessario. satis dictum est: quapropter inconsonum est comparabilia dicere/secūdum magnitudinem esse elementa/ei qui ipsa seruat immutabilia. Consideremus igitur/an secundum potentias possibile sit ipsa dicere comparabilia, ut uerbi gratia/ut est ignis pedalis calidus/sic est decupedalis aer, secundum eandem uirtutem considerata comparatione. Sed neq; hāc possibile est considerare, si immutabilia sint elementa: eiusdem enim qualitatis una/& eadem est subiecta materia. quare si dicis decuplum aerem æqualem habere potentiam decimæ parti ignis, remissam consideras aeris potentiam, ignis uerò intentam: una autem & eadem existente materia subiecta, remissam potentiam intendi possibile est, & intentam remitti: necesse est enim una/& communi existente amborum materia/potentia in ipsa cōsiderari / quod utrūq; est. Idem quoq; erit sermo ꝯparatiōe s̄m ꝯtrarias q̄litates sumpta, dicētibus nobis/ut ignis siccus est, sic aer est humidus, aut ut ignis est calidus, sic aq̄ est frigida: q enī ꝯtrarias dicit uirtutes, & unā amborū materiā, corpus trifariā dimensum, etiam mutationem necesse est considerare; contraria enim necesse est inter se agere & pati abinuicem, quoniam neq; contraria aliter esse dicerentur. Si ergo neq; secundū magnitudinem/neq; secundum potentiam/aut eandem/aut contrariam possibile est comparationē elementorum considerare, si ipsa īmutabilia seruētur, quærendum est nūquid secūdum tertium modum possit Empedocles considerare elementorum comparationem/secundum proportionē potentiarum diuersorum generum, ut dicat, ut hoc calidum ita hoc album; inquit autē Aristo: ꝙ secundum hunc solum modum possibile est ei comparabilia elementa dicere, immutabilia supponenti ipsa. neq; enim possibile est dicere diuersorum generū potentias agere omnino, aut mutari adinuicem, ut albedinem in dulcedinem. Quantum igitur ad id quod est, non euerti de immutabilibus elementis suppositionem, rectê se habet hoc modo considerata comparatio, eò ꝙ nō inducit/ut aliæ mutationem elementorum. Verum ipsa secundum se opinio/non inconfutabilis existit. nisi alteram solam potentiam coordinationis considerauerit quis/in elementis existētem, alteram uerò minimè, ut si albedinem dicat esse in elementis, nigredinem uerò minimè, & dulcedinem quidem dicat ipsa participare, amaritudine uerò non. sic & in calido/& frigido primū quidem extraneum est hoc, has quidem inesse, contrapositas uerò non. deinde etiam frustra erunt, non habentes in quod agant, aut à quō patiantur. si autem sint quidem contrariæ, sed oppositionem dixerit secundum eas, quę diuersorum generum considerari, & solū procedent prius dictæ rationes: ubi enim est contrarietas, ibi & passio ex necessitate est & mutatio: quoniā non fuerint contraria/quæ non pugnant adinuicem, & quæ se mutuo non corrumpunt. His igitur prędeclaratis, uerba ipsa cōsideremus, ꝙ igitur secundum magnitudinem, & moles non est possibile comparabilia esse/demonstrat: concessum est enim ex sensu ꝙ non omnia sunt molibus æqualia: aer enim terra est maior, & aqua quæ in eius concauitates confluxit, incerta uerò est aeris & ignis adinuicem s̄m quantitatē collatio: ne dicam ip̄m accensum fomitē/quę continet aerem: rationabile eē maius aere/& inferioribus omnibus: quare īpossibile est molibus æqualitatē sumere. Poterūt ergo æqualia dici molibus ut ex æquali subiecto factę in utrūq; mutationis, ꝙ tantum quidem subiectum rarefactum aerem facit /uerbi gratia decuplum, dēsatum uerò decimum huius secundum molem aquæ. hoc enim significat apud ipsum illud, & hoc quo mensurātur, hoc est secundum ꝙ ęqualia sunt subiecto. hoc aūt sic se h̄n̄te non fuerint immutabilia elementa, existente eis communi subiecto, quod contractum quidem facit aquam, extensum uerò raritate aerem: hoc

autem

autem mutatio est. Hæc cum dixisset, ad eam quæ est in potẽtiis, transiuit ęqualitatem, & inquit,
si enim non secundum quantum æqualia dixerint, eò ꝙ ex æquali aliquo subiecto, & maius ip-
sorum, & minus generatum sit, ut prius dicebamus, relinquitur secundum potentias dicere esse
ipsa comparabilia, quoniam æquantur potentiæ ipsorum secundum quantitatis proportionem,
& interim eadem potentia supponatur, ut quæ est in decuplo. uerbi gratia aere caliditas ęqualis
fiat, undecimæ secũdum molem ignis parti. Illud uerò NON VT QVANTVM EX QVANTO,
significatiuũ huius est, ꝙ non ex aliquo ęquali quãto. mutẽtur & in maius, & in minus densatio-
ne, & rarefactione, sed ſm potentiã æqualitas sumat. Sed priusquã dicat quæ ad hãc suppositionẽ
sequunt absurda, trãsit ad ęqualitatẽ ſm ꝓportionẽ potẽtiarũ, in qua sumit q̃ genere differũt, ut
albũ & calidũ, silitudinẽ quãdã, & ꝓportionẽ ſm potentias qualitatũ hñtia adinuicẽ, ut dicamus
ꝙ quantũ est hic ignis calidus, tãtũ est hæc aqua alba. sic enim tantũmodo põt cõparabilia ipsa
Empedocles dicere, immutabilia dicens: non enim mutatur album in calidum, aut econtra: nam
ea, quę diuersorum generum, in se mutu ò mutabilia sunt. Quod uerò additur, Illud uerò, ut
hoc in quali qdẽ significat silẽ, in quãto uerò ęquale: uult significare ꝙ si non secundum quantũ
comparabilia sunt elementa, sed secundum dictam proportionem, male dicebat Empedocles, hęc
enim æquaꝗ omnia: nam æquale quidem in quantitate, in qualitate uerò simile. oportebat ergo
similia dicere, sed non æqua. absurdum tamen inquit uidetur, si non proportione hæc compara-
bilia dixerit, imutabilia dicẽs, sed mẽsura potentiarũ: ĩposlẽ est enĩ ipsa mensura potentiarũ cõpara
bilia dicere esse: exempli causa, ut hæc aqua frigida est, sic & decuplus ad ipsam aer. nam differen-
tia secundum quantitatem, ęquale posse dicere eisdem potentiis, nõ est immutabilia ipsa seruãtis;
ut iam demonstrauimus. amplius enim & minus secundũ eandem potentiam non aliter est: quã
ob id ꝙ ex eadem materia, hoc autem intensione, & remissione potentiarum contingit: hoc autẽ
est mutatio. solum igitur ea, quę est diuersorum generum potentiarum, & ob hoc adinuicẽ non
mutatarum proportio, comparabilia potest elementa Empedocles dicere. Cum autem dixisset
ÆQVALE CALIDVM quoniã æquale est quãti, mutauit statim in simile dicens, aut similiter
ignis tantum. Quomodo autem est possibile in pauca mole aeris, & in minori ignis similem esse
caliditatẽ, ostẽdit inducens IDEM ENIM PLVS, EO QVOD EIVSDEM SIT GENERIS,
EANDEM HABEBIT RATIONEM idẽ quidẽ in potentia sumens: nam supponitur & ignis,
& aer calidus. ipsum autem plus, in molibus: supponitur enim multiplex aer ad molem ignis: in
caliditate autem æqualis ei: impossibile est autem eandem potentiam in diuersis esse magnitu-
dinibus, non una & eadem supposita amborum materia. si autem inęquales moles ignis, & aeris,
similiter sunt calidi. si ergo æqualẽ sumpsero igni aeris, molem, minor erit quę in aere caliditas ea
quæ in igne: quapropter intensione, & remissione idem subiectũ fit magis, minusꝗ calidum.

Atqui neq; augmentatio vtiq; fuerit secundum Empedoclem, *nisi secundum additionem: ignẽ* Tex.c. 38.
enim auget ignem: auget autem terra quidem suum † genus: æthera quoq; æther: hæc autem appo-
nũtur. videntur autem non sic augeri ea, quæ augẽtur. ¶ *Multo aũt difficilius est reddere de gene* Tex.c. 39.
ratione secundum naturam. ea enim quę fiunt natura, omnia fiunt, aut semper sic, aut vt plurimũ,
quæ verò extra ipsum semper, & vt plurimum à casu, & à fortuna, quæ igitur causa huius ex
homine hominem, aut semper, aut vt plurimum, & ex tritico triticum, sed non oliuam. ¶ *An &* Tex.c. 40
si ita compositum fuerit os, non enim vtcunq; conuenientibus aliquid generatur, quemadmodũ illę
dicit, sed ratione quadam. quæ igitur horum causa? non enim iam ignis, aut terra.

Cum demonstrauisset ꝙ inconsona ipse sibi Empedocles supponit, imutabilia dicens elemen- Com. 17.
ta, & comparabilia esse adinuicẽ, demonstrat nunc ꝙ neq augmentatio est secundum ipsum, neꝗ
generatio, quæ est secundum naturã, si imutabilia sunt elementa: & interim ꝙ augmentatio non
est nisi æquiuocè quæ secundum appositionem dicitur. etenim si quis aquam aquę addiderit, &
fecerit ampliorẽ, cõsueuimus dicere aquã auctã esse. silr in ędificio, aut in ope fictili appositiõe ex
terius facta, sed hoc nõ est augmẽtatio, sed silis appositio, q̃ enĩ sit naturalis augmẽtatio prius de
mõstrauit in primo ſmone, ꝙ. s. alterata carne augẽte, dico nutrimẽto, & apposito partibus, & ab
alteratiua in eis potẽtia eis assiilato, & eò qđ augeť ſm oẽs dimẽsiões crescẽte. Sed & causam, inqt,
generationis secũdum naturam difficilius est assignare. secundum naturã autem dixit, quoniam
generantur quædam etiam secundũ artem, & electionem, & fortunam. Empedocles quidẽ enim

coeuntibus inquit elementis, quouis modo cõtingat, alias alia generari, hoc enim & Ariſto. ſignificauit cum dixit, ſed non ut contingit conuenientibus nihil fit, ut ille inquit. ſed quę quidẽ à fortuna fiunt, & caſu rara: quæ uerò à ratione, & natura ſemper ſimiliter, aut utplurimum: ſemper enim ex homine homo, & ex uite uitis. ſi enim fortuna in raris eſt, ergo quæ nõ raro, ſed ſemper aut plurimum fiunt, non à fortuna, ſed à ratione, & natura fiunt. Præterea ſi impaſſibilia ſunt elementa, nullius erit generatio, ſed ſolum miſtio, fœduſq; miſtorum. hoc autem non uidetur ſic ſe habẽs. unde enim uarię compoſitorum ſpecies, & animatorum diſtinctio per membra officialia. miſtio enim medietatem cõuenientium facit ſolum, non ſubſtantiæ mutationem, nec mẽbrorũ inſtrumentalium fictionem. nihil igitur utcũq; conueniẽtibus fit, ut ille dicit, ſed ratione aliqua: Quid igitur huius eſt cauſa, nõ certe ignis, aut terra, ſi eni non quęcũq; miſtio os facit, aut neruũ, aut carnem, aut quod uis aliud, ſed in ratione eius, quæ fit ſecundum quácunq; partem miſtionis, eſt aliqua eius, quæ eſt ſecũdũ rationem, & in ordine quodam generationis cauſa, non enim certe inquit terra, hoc eſt elemẽtorum congreſſus: nam ut dixi temperiem quãdam, & medietatẽ potentiarum, congredientia elementa faciunt, non tamen ſubſtantiã oſſis, aut nerui, aut uenę, aut aliorum ſimilarium, aut inſtrumentaliũ alicuius. neceſſe eſt igitur rationem, & naturam cauſam dicere horum effectiuam, quam ille non tradit.

Tex.c.41. *At verò neq; amicitia & lis, congregationis enim ſolum, hæc verò diſgregationis eſt cauſa, hoc autem eſt ſubſtantia, quæ eſt uniuſcuiuſq;, ſed non ſolum miſtio, & fœdus miſtorum, quemadmodum ille dicit. fortuna verò in his nominatur, ſed non ratio. eſt antem miſta eſſe, vt contingit: eorum enim quę natura ſunt, cauſa eſt ſic ſe habere: & vniuſcuiuſq; natura eſt hæc, de qua nihil dicit. nihil igitur de natura dicit, at qui & bene hoc, & bonum, qui uerò miſtionem ſolam laudat, quãuis elementa diſtinguit non lis, ſed amicitia natura priora Deo, Dei autem & hęc.*

Com. 28. Sed nec amicitia, & lis, cauſa eſt inquit generationis ſecundum rationem: ſolius enim congregationis amicitia ſecundum ipſum, diſgregationis uerò lis eſt cauſa. quid igitur eſt faciens in ratione miſtionem: nam in miſtione quę eſt in arte, uirtutes conuenientiũ ſimplicis miſtionis ſunt cauſæ: rationalis uerò congreſſus, & ad quantum congregationis ars eſt cauſa: quapropter aliud quid præter amicitiam cauſam eſſe dicendum eſt miſtionis, quæ eſt ſecũdum rationem: hoc autem eſt quod uocamus naturã, quod eſt uniuſcuiuſq; ſubſtantia. Empedocles uerò hoc ipſum ſolum, miſtionem quæ ab amicitia fit, & ſegregationem quæ a litæ, naturã nominari dicit. ſic autem ſecundum ipſum, etiam quouis modo à fortuna miſta ſine ratione uniuſcuiuſq; naturam oporteret uocare: & ſimiliter ea quæ diſgregantur. ſi ergo eſt & in his quæ præter naturã: non ergo fortuita miſtio, nec rurſus ſegregatio natura iure uocetur, ſed quæ eſt ſm rationẽ, de qua Empedocles nihil dixit, ſed & ſecũdum rationem, inquit, miſtio ſecundum quam uniuſcuiuſq; ſubſtantia deſignatur: ipſum bene, & bonum cuiuſq; eſt: unicuiq; enim bonum eſt, quod eſt ſecundum naturam: hoc autem eſt, quod ſecundum rationem, ſed Empedocles hoc derelinquẽs miſtionem & ſolum laudat: cum tamen ſi non ſecundũ rationem fiat, dedecore potius digna eſt, corruptionis enim cauſa fit. Quoniam autem Empedocles Deum uocans ipſum ſphærum, & mundi machinam, amicitiam quidem laudat ut cauſam huius, per omnium congregationem, litem uerò uituperat, ut Dei diſgregatiuam: priora enim exiſtentia elementa ipſo ſphęro, ab amicitia congregata, ipſum fecerunt. Ariſto. igitur in contrarium circũuertit Empedoclem, quòd potius diſgregationis eſt cauſa, ſecundum ipſum amicitia: ſi enim ex elementis ſphærus eſt factus, non certè manentibus ut ſe habent ſecundum naturam. ergo diſgregauit ab eis, quæ ſingulũ ipſorum ante ſphærum deſignabant qualitates à ſubiectis ipſarum: non enim aliter unam formã ſumpſiſſent uniuerſa, quæ ipſius ſphæri ſunt. ſi ergo diſgregatio eſt ueluti formæ à materia ſeparatio: hoc autem amicitia fecit: igitur diſgregationis magis eſt cauſa. Illud autẽ DEI AVTEM ET HÆC, ſcilicet elementa, & non ſolum ſphærus eſt Deus. Ni fortè igitur hoc dicens ſignificauit ꝙ non magis amicitia laudabilis eſt, ut faciens ſphęrum Deum exiſtentem, quã uituperabilis. ut diſgregans elementa, & corrumpens, DEI ENIM ET HÆC aut ſcilicet ut Empedocle hęc ipſa dicente Deos, aut ut ad ſuppoſitionẽ ſequente potius. ſi enim priora ſunt ſphęro, & immutabilia, cur non ſequetur, & hæc Deos dicere.

Tex.c.42. *Amplius autem de motu ſimpliciter dicit. non enim ſufficit dicere, propter quid amicitia, & lis*

uincit, nisi hoc erat amicitię esse tali motu, liti uerò tali. oportebat igitur, aut definiuisse, aut suppo suisse, aut demonstrasse, aut acriter, aut leniter, aut alio quodãmodo. ¶ *Amplius autem quoniam uidentur & uiolentia, & præter naturam mota corpora, & secundum naturam, ut ignis sursum quidem non uiolentia, deorsum uerò uiolentia, ei autem quod uiolentia, quod est secundum naturã contrarium, est autem quod uiolentia, erit igitur & secũdum naturam moueri. Hoc igitur amicitia mouet. Aut non, econtrario enim terram sursum, & disgregationi assimilatur: & magis lis causa motus est secundum naturam quã amicitia: quare etiam omnino præter naturam amicitia utique magis fuerit.* Tex.c.43.

Cum nihil inquit de motu determinauisset, & quis est, & quorum, simpliciter sic amicitiã di cit mouere, & litem, hanc quidem distinguentẽ, separantemq; abinuicem elementa, illam uerò ex distinctis, distantibusq; coniungentẽ: oportebat igitur inquit prius, aut distinguere quæ sunt de motu, aut supponere. aut demõstrare, nã hæc sunt sciẽ opa. principia enĩ supponũt, & definiũt: ut q̃ pũctũ ipse ĩdiuisibile est, q̃ triãgulorũ tres sunt spẽs, æquilaterũ, æquicrus, scalenus: q̃ circulus est figura plana una linea cõtẽta, ad quã a medio ocidẽtes æquales iter se sunt, q̃ uerò sũt post principia demõstrãt. nisi fortasse ingt sint p se motus amicitia, & lis sit. sed nõ hoc dicit Empedo. sed motus causas amicitiã, & litẽ: quare nihil de motu dixit. Empedocle uerò amicitiam quidẽ laudante, ueluti causam motus secundum naturam, litem uerò uituperante, ueluti contrarii: dicit enim. Ego quoq; huc ueni fugiens diuinitus, & errabũdus, liti irascenti obediens, in contrariũ rursus ipsum Aristo. circunducit, ostendens q̃ secundum suas suppositiones, amicitia quidẽ motus præter naturam, lis uerò eius. qui secundum naturam est causa. Hoc autem prius ostendit, q̃ est motus secundum naturam, & pręter naturam. cum enim ostendisset q̃ est uiolentus motus, ut ignis deorsum, & glebæ sursum, & rursus non uiolentus, ignis quidem sursum, glebæ uerò deorsum, concludit q̃ quoniam hæc contraria, uiolentus autem præter naturam est, igitur non uiolentus est secundum naturam. si ergo lis est disgregationis causa, disgregata autem ex sphæro elementa, deferuntur & mouentur, terra quidem deorsum, & ad medium, ignis uerò sursum & ad circunferentiam, hi autem sunt horum secundum naturã motus: lis igitur naturalis elementorũ est causa. amicita uerò congregans hæc, & in unum ducens, terram quidem à medio excutiet, ignem à circunferentia, ut ambo in unum cogat, hoc aũt est præter naturam mouere ignem, & terram, facientem ipsa extra moueri à naturalibus locis. igitur sicut se habent motus, & mouẽtia se habebunt. sic itaq; & amicitia præter naturam erit, lis uerò erit secundum naturam. Com. 29.

Simpliciter autem nisi amicitia & lis mouerent, horum corporũ nullus esset motus, neq; quies, sed absurdum. ¶ *Amplius autem & apparent mota, disgregauit enim lis. latus autem fuit sursum æther non à lite, sed aliquando quidem inquit uelut à fortuna. sic enim cucurrit aliquando, multoties quoq; aliter. aliquando autem inquit, natum esse ignem sursum ferri, æther uerò inquit longis terram ingrediebatur radicibus.* Tex.c.44

Secundum Empedoclem inquit, auferentur omnino motus naturalis, & quies: si enim etiam non existente amicitia, & lite, à seipsis mouentur elementa, non fuerint causæ motus ipsorum amicitia, & lis: si autem hæc sola motus ipsorum sunt causæ, auferemus ipsorum secundum naturam motum: qui enim est ex alio, & non ex seipso est, præter naturam motus, sed si est præter naturalis omnino est & naturalis: nam ad se mutuò referuntur naturale, & præter naturam, sed & si inquit, ipse non dat eis motum ex seipsis: neq; hoc ipse annotauit, lis tamen inquit distinxit solum elementa à sphæro: distinctis autem lata est terra quidem deorsum, ignis uerò sursum, secundum naturam: habent igitur & ex seipsis & naturalem motũ: quapropter neq; in propriis suppositionibus insistit Empedocles. Dicẽs autem inquit à lite, & amicitia moueri elementa, ueluti non aduertens ad ea quæ dicit, quandoq; quidem à fortuna, quandoq; uerò à natura ipsa ferri dicit. quare ex nunc appositis eius uerbis, dat eis etiam motum ex se, nihil igitur distinguens manifestum, aut de motu simpliciter, aut de motu elementorum dixit Empedocles. Com. 30.

Simul autem & mundum similiter se habere dicit in lite nunc, & prius in amicitia, quid igitur

est mouens primum, & causa motus. non enim utiq; amicitiæ & lis, sed cuius motus hæ sunt causæ, si uero est illud principium.

Com. 31. Aliud rursus absurdum ad Empedoclis suppositiones infert: similiter enim se habentē mundum moueri dicebat, & in lite nunc, & prius in amicitia. si igitur amicitia & lis aliis & contrariis mouent motibus, hæc quidem sphærū disgregans, illa uero elementa congregans, mundus uerò similiter se habet nunc & prius, altero ergo mouetur motu ex seipso & æterno, neq; lite ipsum mouente, neq; amicitia: erit igitur aliqua præter has motus æterna causa & neq; lis, neq; amicitia: quandoq; enim manet horum utrūq;. Quærit autem Alexander quomodo similiter se habere mundum dicit nunc & prius, utrum eūdem an alium & alium. Videtur autem inquit idē mundus ab ipso dici: si enim quis inquit dicit mundum esse & eam quæ à lite fit disgregationē, & eam quæ ab amicitia congregationem, quo pacto ulterius alterum fuerit præter litē & amicitiam mundi motiuum: si autem mundum dicat naturale corpus, congregabitur hoc & segregabitur subiectum existens ex elemētis & sphæro: mouebitur autem & alicubi proprio motu ut naturale corpus. Aut similiter inquit mundus & idem est, & mouetur, & in lite nunc, & in amicitia prius: in medijs autem interceptionibus motuum, qui ab eis fiunt, & prius quando litem amicitia uincebat, & nunc quando amicitiam lis, mundus est, altero motus motu, & non his, quibus amicitia & lis mouent.

Tex. c. 45. *Absurdum quoq; & si anima ex elemētis, aut unum aliquid ipsorū: alterationes enim animæ quomodo erūt: ut musicum esse, & rursus immusicum, aut memoria, aut obliuio, manifestum enim, quod siquidem ignis ipsa anima, passiones inerunt ipsi, quæcūq; igni, quatenus ignis, si uerò mistū, corporeæ, horū autem nullū corporeum, sed de his alterius opus est considerationis.*

Com. 32. Omnia ex quatuor generās Empedocles, animam quoq; ex his generabat: terra enim terram cognoscimus, aqua uerò aquam, æthere autem æthera diuū, igne uerò ignis est manifestus: amore amor, lite quoq; tristi lis. si ergo ex elementis est anima, easdem habebit passiones quas habent & elementa: nullam autem passionem corpoream habet anima, qualem sustinēt terra & aqua, ignis & aer: musicum enim & immusicū, memoria & obliuio, artes & scientiæ animæ sunt passiones, & nulli elementorum accidunt: non enim sunt corporeæ passiones hæ, neq; sensibiles, sed neq; eę quæ sunt elementorum ipsi animæ, raritas, densitas, caliditas, frigiditas, leuitas, grauitas: aut aliqua earum, quæ circa corpora considerantur. Præterea si immutabilia sunt secūdum Empedoclem elementa: mutatur autem anima secundum cognitionem & ignorātiam, uirtutē & uitium, non utiq; ex elementis fuerit: supersedit autem ab his sermonibus, reponitq; ad librū de anima non immeritò.

Tex. c. 46. *De elementis autem, ex quibus corpora constant, quibuscūq; quidem uidetur esse aliquod cōmune, aut mutari adinuicem, necesse si alterum horum, & alterum accidere.*

Com. 33. Cum compleuisset sermones aduersus Empedoclem, & omnia pertransiuisset membra propositæ diuisionis, & alia quidem confutauisset, solumq; illud mēbrum dereliquisset, dicens quatuor elementa principia esse ut mutabilia, rediens ad doctrinam de ipsis, inquit, quòd quicunq; ipsa mutabilia supponunt, consecutiue etiam communem ipsis materiam subijci debent: & ecōuerso, quicūq; communem materiam supponebant, etiam mutari ipsa adinuicem dicebant. consequuntur enim se mutuò dicere cōmune subiectum, & mutabilia ipsa dicere, & mutabilia ipsa dicenti communem materiam supponere: quicunq; uerò immutabilia supponentes, dicunt ex ipsis fieri alia, ueluti ex lignis & lapidibus taliter compositis domum, in absurda incidunt, cum non possint dicere, unde fit carnis forma, aut ossis perfecta, aut aliqua aliorū cuiusq;. Sed habet & hoc, inquit, dubitationem etiam aduersus eos, qui ea dicunt mutabilia. Cum aūt dixisset hoc, primum exponit quo pacto illi, qui immutabilia ea supponebant, non possunt seruare compositorum generationem: si enim elementa, inquit, immutabilia manētia & solum sibiinuicem iuxta posita, secundum hanc compositionem fecerunt carnem, ut lapides & lateres & ligna domū, non erit ex quauis parte carnis, ignē & aquam, & alia generari: quemadmodum nec ex quauis parte domus possibile est secerni omnia; neq; enim ex lapidibus unquā secernentur lateres & ligna: si

militer autem/neq; ſecundum illos erit ſegregatio omnium ex carne:nunc autem hoc manifeſtè inquit,uidemus/quòd ex quacúq; carnis/& oſſis parte ſegregantur terra,& aqua/& aliorũ unũquodq;:poſſibile eſt enim eandem carũculam comburentem in ignem cõuertere/aut in aerem, & putrefacientem terram feciſſe:diſſoluere quoq; in aquá poſſibile eſt ab humida ſubſtãtia deuictá;quapp falſa eſt & manifeſtis repugnás eorũ ſuppoſitio.Fortè aũt ad hęc dicerẽt illi,ꝙ ex oĩ quidẽ carne dicimus cõpoſitionẽ omniũ:nõ tamen concedimus ex quacúq; parte carnis omnia ſecerni.nam & ſi ſecundum apparentiá uideatur ex quacúq; parte eius ſecerni omnia/non eſt uerum:eſt enim aliquid in ea/quod ſolum/eſt ignis/& quod ſolum eſt aqua.uidetur autem ſenſui ex quacúq; omnia generari,quoniam ad tenues partes unumquodq; compoſitionem faciẽtium per totam carnem ſeminatum eſt, ut non ſit accipere per ſenſum ſeparata ipſa à ſeinuicem,ut in collyriis ſe habet,quæ ex multis commiſtis conſtant,ut quod ex quatuor/aut quod ex ſex ſpeciebus conficitur.ſic igitur illi fortaſſe reſpondẽtes dicerent.Si autem quis dicat ad eos,ꝙ ſimilariũ naturam tollunt,non dicentes omnem quáuis particulam carnis eſſe carnem:hoc enim eſt ſimilare,cuius partes ſimiles toti ſunt,& inter ſe:dicent ad eum/ꝙ uniuerſaliter quidem ſimilarium naturam non tollimus,ſiquidem quatuor elementa ſimilaria dicimus eſſe,carnem uerò & os,nõ ponimus eſſe ſimilaria.ſic igitur demonſtrat ex immutabilibus elementis/impoſſibile eſſe carnẽ facere,& os/& aliorum quodcúq;/Dicit quoq; dubium eſſe ſermonẽ.& his,qui ipſa dicunt mutari adinuicẽ,quomodo nam ſimul eſt/ & forma carnis/ & oſſis/aut aliorum cuiuſdam ſimilariũ. ſi enim dicunt ipſa non ſeruari in miſtione/aut uno contrariorum corrupto,utputa igne,& erit uniuerſum aqua/aut ambobus corruptis/materia derelinquetur:quoniam & dicunt hoc ipſum compoſitum/medium eſſe ſimplicium,& potentia quidem omnia,actu uerò nihil : hæc autem omnia materia congruunt nominari:nam & medium hæc uocatur,& potentia quidem omnia, actu uerò nihil.Ponit autem ſolutionem/latæ contra propriam opinionem dubitationis.Eſt autem propria opinio adinuicem elementa mutari.Soluit autẽ dicens/quod & in ſermone de miſtione dictum eſt prius:in compoſito enim,& ſi dicamus ſinceram ignis formam corruptá eſſe, ſed calidum non penitus eſſe corruptum dicimus:calidum enim adhuc eſſe compoſitum, quáuis non ſincerus ignis ſit:nam nõ oẽ calidum ignis eſt,ſed eſt ſincerus quidem ignis ſumme calidus,& ſincera aqua ſumme frigida,compoſita uerò non ſũme,ſed ut ad ſũme calidum/ frigidũ; ut autem ad ſumme frigidum/calidum:ſic & in frigido dices/ꝙ ſumme quidem frigidum corruptum eſt,& non eſt amplius aqua pura in compoſito niſi potentia:non tamen omnino corruptum eſt:eſſe ſiquidem frigidum collatum ad ſumme calidum.quare dicentes calidi quidem/& frigidi corruptas eſſe ſummitates:generari autem compoſitum/quod ad ſũme quidem calidũ frigidum eſt:ad ſumme uerò frigidum/calidum,non ulterius dicimus ſeruari extrema actu,nec materiam inducemus.Eadem quoq; ratio & in humido/ſiccoq;,actu enim dicimus ipſum eſſe ſiccum/& humidum,non ſumme/ſed ut ſiccum quidem,ad aliquid/collatum humido ſumme, humidum quoq; ſecundum quid collatum ſumme ſicco,rurſus potentia dicimus ipſum eẽ ſiccum/& humidum,& non actu:ſumme enim ſiccum/& humidum in elementis conſiderantur: hæc autem corrupta ſunt,& non ſunt in compoſito niſi potentia:potentia enim ſunt in compoſito elementa/& non actu,ſed non eo modo potentia/quo & materiam dicimus potentia/utrũq; eſſe contrariorum:nam materia eſt omnino priuata,& nihil habet formæ igneæ/aut aqueę,quæ dicitur potentia eſſe,ſed compoſitum/quáuis non ſincerè;habet tamen ignis formam caſtigatã, & totum hoc ignem non purum,ſed ut dixi caſtigatum.ſed nunquid nec ſm ſecundum ſignificatum eius/quod in potentia/quo ſignificato dicitur potentia ædificator qui habet ſcientiá & habitum ædificatorium,ſed hunc non exercet ex aliquo impedimento/aut quia dormit/aut qa materia non affluit.Sed nec in hoc uidetur dici:non enim habemus dicere quòd compoſitum habet quidem habitum/& potentiam ſinceri ignis,ſed hanc non promit:non enim habet potẽtiam ignis:nam ſi haberet ageret & ſecundum hanc materia pręſente:nunc autẽ non uidetur operãs. Eſt igitur & alterum quoddam ſignificatum eius/quod eſt in potentia præter hæc conſueta,cuius uidetur & Ariſto.in tertio phyſicæ auſcultationis meminiſſe/quòd enim eſt/& alterum eius quod eſt in potentia ſignificatum,declarat hinc,nam quod eſt ſecundum aptitudinem,& quod eſt ſecundum actum extrema ſunt,quod uerò eſt medium horum,omne ut quæ eſt in generatione domus mutatio,alterum eſt:nec enim ſic eſt potentia domus/quæ ædificatur,ut lapides & ligna ſunt potentia domus/neq; ut ſemen potẽtia homo,ſic & quod generatur embrion/neq; ut

nuper natus puer/est potentia grammaticus/neq; ut qui opportunitatem habet disciplinæ, uerũ nec sic ut qui iam edoctus est,& in hoc ipso est latitudo multa:nam hoc quidem formæ propinquius est,illud uerò remotius/hoc itaq; manifestum est. ¶ Illud uerò rurlus sciendum est,quod & animaduersione dignum est.fortè enim dicet quis quòd si dicimus sincerum calidum,ut calidum quidem non esse corruptum,sed ut sincerum quidem calidum esse corruptum, non ulterius possumus dicere,& ignem/ut ignem quidem sincerum esse corruptum:ut ignem autẽ simpliciter non esse corruptum:si enim ignis/quatenus ignis est/secundum summum & sincerũ calidum consideratur:non enim est ignis quatenus ignis,ad aliud quidem calidum/ad aliud uerò frigidum,sed summè calidum.si ergo dicis summè calidum/ut summè calidum esse corruptũ; est autem ignis quatenus ignis sũmè calidus, proculdubio ignis quatenus ignis corruptus fuit in composito. ¶ Et est uerum dicere/ignem quidem/quatenus ignis est,semel esse corruptũ,calidum uerò quatenus calidum/simpliciter non esse corruptum,sed quatenus summè calidũ esse corruptum,& hoc rationabiliter:non enim idem est calidum dicere & ignem:non enim si quid calidum est ? hoc iam ignis est:sed si quid est sũmè calidum hoc & ignis,& si quid est ignis,hoc & summè calidum est:si autem semel ignis quatenus ignis corruptus est,manifestum est quòd compositum est potentia ignis / in primo significato eius quod in potẽtia,quo materiã dicimus esse ignem potentia:nihil enim ignis/quatenus ignis est,habet compositum:in calido tamen uera seruantur/quæ dicta sunt prius.quoniam enim ut summè calidum corruptum est: ut autem simpliciter calidum non est corruptum,rationabile est nõ in primo significaro eius,quod est in potentia,dici compositum potentia/esse summè calidum,sed dicetur secundum ea quę superius determinata sunt:hæc quidem intantum dicta sint/de proposita speculatione prolongata.Redeundum autem est/ad id quod à principio dicebamus.Cum enim demonstrauisset quòd non cogitur materiam inducere ex hoc dicto/quòd neutrum extremorũ seruatur in composito , quoniam dicit extrema excessus suos perdẽtia,in mistione medium quid amborum extremorũ perficiunt,ne quis dicat quòd si semper in mistione medium quid amborum perficitur,unde nam tanta differentia compositorum? carnis/ossis/medullę/& aliorum,huic ipsi instat,& huius quod est esse differentias in compositis causam tradit/ex diuersa mistione:nam & si quodcũq; compositorum omnibus participat:non tamen secundum eandem rationem,sed hæc quidem magis calido participant,illa uerò magis frigido,& illinc etiam composita,& si omnia extrema potentia sint,sed tamen hoc quidem est magis potentia calidum,quod facilè mutatur, minus uerò quod tardius,facilius autem in ignem mutatur/quod magis igne participat,tardius uerò quod minori igne participat.Scire autem oportet/quòd etsi dicamus,non æquatis quidem elementis adinuicem ipsorum mutationem fieri,deuictis imbecillioribus secundũ potentias,& mutatis in fortiorum naturam,ut omnia fiant ignis/aut aqua,æquatis uerò composita perfici,non certã æqualitatem summimus.Eodem quoq; modo/nec cum in composito dicimus extrema medium aliquod perficere,insectile accipimus,& indiuisibile,quale est certum medium,sed quod in multa diuiditur,& multas habet differẽtias/penes,magis/& minus/siue igitur ingr materia aliqua supponatur omnino/& circa hanc elementa mutabũtur,quoniam frustra esset commune subiectũ/siue etiam elementa adinuicem mutantur,habebunt aliquod omnino commune subiectum,circa quod adinuicem faciunt mutationem:pugna enim contrariorum fit/de aliquo cõmuni utrisque subiecto,hoc ipsum occupare utroq; contrariorum uolente.

Quicunq; veró non faciunt ex seinuicem generationem,neq; ut ex unoquoq;, nisi ut ex pariete
lateres,absurdum,quomodo aũt ex illis erunt carnes & ossa,& aliorum quodlibet? ¶ *Habet autẽ*
quod dicitur dubitationem.& apud eos,qui ex seinuicem generant,quonam modo fit ex ipsis alte
rum quid præter hęc.dico autem ut si ex igne est aqua,& ex hoc fit ignis, est enim aliquod cõmu-
ne subiectum.atqui & caro ex ipsis fit & medulla,hęc aũt fiunt quomodo? illis enim dicẽtibus, ut
Empedocles,quis erit modus,necesse enim compositionem esse quemadmodum ex lateribus, & lapi
dibus paries,& mistura quoq; hęc,ex seruatis enim erit elementis,secundum parua vero adinui-
Tex.c.47 *cem compositis, sic itaq; caro,& aliorum singulum.* ¶ *Contingit autem non ex quauis parte car-*
nis fieri ignem,& aquam,quẽadmodum ex cera fieret utiq;,ex hac quidem parte sphæra , pyramis
verò ex alia quadam , sed contingit ex utraq; utrãq; genitam esse,hoc itaq; hoc modo fit ex carne,

ex quacūq; ambo, dicentibus aūt illo modo non contingit, ſed ut ex pariete lapis, & later, uterq; ex alio loco, & parte. ¶ *Similiter autem & facientibus vnam ipſorum materiam, habet quandam dubitationem, quomodo erit aliquid ex utriſq;, ut frigido & calido aut igne & terra.* Tex.c. 48

Quicūq;, inquit, nō dicunt ex ſeinuicem generationem habere elementa, ſic autem ex inuicē, ut ex unoquoq; unūquodq; fiat, ſed ſegeregari ipſa actu inexiſtētia, ut ex pariete lāteres, hi iquit non poſſunt carnem, & os ex ipſis facere, propter abſurda, quæ conſequenter infert. illi quoq; inquit, qui mutabilia dicunt elementa eſſe, & dicunt ignem, & aquā ex ſeinuicem generari propter commune ſubiectum, ex ambobus autem conuenientibus os fieri, & neruos, & reliqua, ipſi etiā dubitabunt, quomodo nam oportet dicere ex ſimplicibus mutatis fieri carnem, & os, & neruū, & aliorum ſingulum. eſto enim q; ex ſe mutuò fiant ſimplicia, ſed quomodo ex coeuntibus ſimplicibus compoſita non facilè eſt tradere. Deinde cum hoc dixiſſet, primū exponit ſequentia abſurda, his qui ipſa imutabilia ſupponunt, & ſic ponit inſtantias, quæ feruntur aduerſus eos, qui ipſa mutabilia dicunt. Cum autem dixiſſet ſequens abſurdum, his qui dicunt elementa imutabilia manentia, ſecundum quādam compoſitionem facere carnem, & os, non poſſe, ſcilicet eos ex quacunq; parte carnis ignem facere, & terram, & alia, ex exemplo ceræ declarat, quomodo inquit ex quocūq; omnia generari. nam quemadmodum in cera, quāuis ſumpſerimus hāc partē ſphæram facere, illam uerò pyramidem, contingit tamen ex ea, quę pyramidem fecit, ſphęram factam iri. & ſi facta non ſit, & ex ea, ex qua pyramis ſphęrā. hoc quippè modo inquit, hoc quod eſt ex quauis particula ambo facta iri, etiam in carne contingit. nam & ſi ex hac quidem parte carnis, aqua fiat, ex alia uerò ignis, poſſibile eſt tamen ex utraq; particula carnis, ſimiliter & aquam, & ignē generari: quod enim mutatur in ignem, poterat & in aerē mutari, quod illi quidem ſupponere non poſſunt: apparet autem ſic ſe habens. Cō. 34.

Si enim eſt caro ex utriſq;, & neutrum illorum, neq; rurſus compoſitione ſeruatorum aliquid relinquitur, pręterq̄; materiā eē ex illis, alterius enim corruptio, aut alterum facit, aut materiam. Nunquid igitur quoniam eſt & magis & minus calidum & frigidum, quando quidem ſimpliciter fuerit alterum actu, potentia alterū erit, cum verò non omnino, ſed vt quidem calidum frigidū, vt verò frigidū calidum, eò quod q̄ miſceantur corrūpant exceſſus mutuos, tunc neq; materia erit, neq; illorum contrariorum vtrūq; actu ſimpliciter, ſed intermedium.

Nunc dubitationem, quæ fertur aduerſus eos, qui mutabilia eſſe elementa dicunt, exponit. ſi enī, inqt, dicunt carnē ex ambobus eſſe nulli eorum, ex quibus eſt, eandē exiſtentem, non tamē ſecundum compoſitionem ipſis ſeruatis, & imutabilibus manētibus, relinquitur nihil eſſe quod ex illis ſit præter materiam: corrupto enim cōtrario, aut contrarium generabitur, aut materia. ſi ergo neq; ambo dicunt ſeruari, neq; alterum, materia erit. Hæc cum dixiſſet, ſoluit eam, quę contra propriam opinionem fertur dubitationem. eſt autem quod uult dicere hoc. quoniam eſt calidum, & frigidum, hoc quidem ut ſummū, & ſimpliciter dicitur, & ſine additione calidum, non alteri comparatum, cum quidem ſimpliciter fuerit calidum, aut frigidum actu, potentia eſt contrarium, cum uerò non ſimpliciter fuerit calidum, ſed ad alterum, quod ut ad ſummè calidum frigidum eſt, ut ad frigidum uerò calidum, eò q; exceſſus extremorū in miſtione caſtigantur, tunc inquit, neq; alterum contrariorū actu erit, ſed potentia utraq;, neq; materia inducitur, corrupti enim extremorum exuberantiis media quædam forma ſuperuenit alia. ¶ Si autem quis quærit, quomodo hoc miſcibile potentia utrūq; contrariorū dicimus, & medium, cum ſcilicet materiæ potius hę appellationes conueniant. ¶ Sciat q; & ſi potentia eſt utrūq; extremorū, & contrariorū non iam eſt materia, quæ propriè prima, & informis eſt. nam & ignem dicimus potentia aquam, non ob id q; materia ignis ſit, quę ſimpliciter & propriè dicitur materia. quod uolunt illi qui dubitant. formatus enim eſt ignis. Præterea determinatum eſt prius, in quo nam ſignificato dicitur materia potentia utrūq; contrariorum, & in quo compoſitum potentia eſt ipſa ſimplicia, & ſimpliciter quoq; Ariſto. hoc conſequenter diſtinguit. Com. 35.

Secundum autem id quòd potentia magis eſſe calidum, q̄ frigidum, aut econtrario, ſecundum hanc rationem duplo calidum potentia, aut frigidum, aut triplo, aut ſecundum alium modum huiuſmodi, erunt autem miſtorum alia ex contrariis, aut elementis, & elementa ex illis potentia

quodammodo existentibus.

Com. 36. Quoniam dixit ex mistione fieri aliquod medium extremorum, hoc autem medium non est indiuisibile, sed habet differentias, hoc ipsum adnotat, causam dicens. quatenus enim inquit aliquid dicitur potentia esse magis calidum, quàm frigidum, & habere excellens calidum, & magis esse frigidum, quàm calidum, secūdum hanc eandem rationem exuperantiæ, aut erit in duplo calidum, aut in triplo. nam excessus hic in aliqua ratione omnino erit, aut dupla, aut sesqualtera, aut tripla, aut alia huiusmodi quadā. Hoc autem cum in medio dixisset, consequenter dicit q ex his simplicibus, & contrariis mistis erunt cōposita: alia enim dixit pro eo quod est composita: & elementa rursus simplicia ex illis cōpositis. Cū aūt dixisset ex contrariis, addidit AVT ELEMENTIS, quoniam contraria sunt non ipsa elementa, ut ignis aqua, sed secundum quæ formantur, formantur autem secundum calidum & frigidum, humidum & siccum, quæ & propriè contraria sunt. hæc uerò neq sine subiecto aliquo sunt, neq miscentur: meritò ergo subiunxit illud, aut elementorum, ex his enim est mistio. Fortè autem possibile est & uerbum illud, aut secundum alium modum, talem coniungere uerbo illi erunt, tāquàm alia quidem ex mistis, alia uerò sint ex contrariis.

Non autem sic vt materia, sed dicto modo, & est ita quidem mistio, illo vero modo materia id quod fit.

Com. 37. Cum dixisset q simplicia ex compositis fiunt potentia existentibus, id quod simplicia, infert dicens, q non sic composita sunt potentia ipsa simplicia, quemadmodum materia. Quæ igit est differentia? Quoniam materia potentia dicitur esse elementa ipsa, secundū se non subsistens, cōpositum uerò formatum, & actu existens, aliud quid præter simplicia, potentia dicitur esse ipsa simplicia, quapropter secundum nos, & secundum nostram rationem, ex simplicibus elementis corrupto in utroq eorum excessu: mistio est quod fit, sed secundum dubitantes, & dicentes omnino corrumpi formas elementorum in composito, informis est materia id quod perficitur, & conflatur. quare si & secundum nos, & secundum quòd dubitatio uolebat, quod perficitur potentia est ipsa simplicia, sed non idem est hoc, sed ut quidem nos dicimus, mistio, ut uerò illi, materia quod fit. Sed conuenientius fortè uerba illa. NON SIC COMPOSITVM POTENTIA EST SIMPLICIA, VT MATERIA, exponet aliquis dicens, hanc differētiam significatorum, quam & prius diximus in speculatione, differentia uerò hæc est, quòd materia quidem dicitur potentia esse simplicia, nullum habens ipsorum formæ uestigium, quod est primum significatū eius, quòd est in potentia: compositum autem non sic: habet enim hoc aliquid formæ simpliciū, quāuis ipsarum sinceritas sit corrupta, quod non potest esse secūdū primum significatū eius, quod est in potentia. ¶ Et oportet illud annotare, quòd si hoc dicat Aristo. quòd non secundum idem significatum eius, quod est in potentia, & materia potētia esse dicitur ipsa simplicia, & ipsa composita, de necessitate ignem, & alia non putat quatenus ignem perfectè corruptum esse in cōposito, sed quatenus sincerum ignem: ei uerò, quod est ad alterum calidū castigatus ignis, idē est. Conuenientiorem autem diximus hanc, nūc dictam expositionem, quoniam dicere compositū quidem actu existere, & per se subsistēs esse, materiam uerò minimè, non est differentiam in tradidisse eius significationis, quæ est de eo, quod in potentia, quam Arist. innuit dicens, non secundum eundem modum compositum, & materiam dici esse potētia simplicia. Illud autem. ITA QVIDEM MISTIO, ILLO VERO MODO MATERIA QVOD FIT. eodem modo intelligendum est, secundum utrāq expositionem, ut prius diximus.

Quoniam autem & patiuntur contraria, secundum eam quæ in primis determinationem, est enim quod actu calidum, potentia frigidum, & quod actu frigidum, potentia calidum, quare si nō æquantur, mutantur ad inuicem: similiter quoq; & in alijs contrarijs. & primū quidem sic elementa mutantur, ex his autem carnes, & ossa, & huiusmodi, calido quidem facto frigido, frigido verò calido, cum ad medium venerint, hic enim neutrum, medium verò multiplex, & non indiuisibile, similiter autem & humidum, & siccum, & huiusmodi secundum medietatem faciunt carnem, & ossa, & alia huiusmodi.

¶ Propositum

Propositum quidem ei est/docere quando ex seinuicem elementa generantur/secundum mutationem,quando autem composita perficiuntur,quòd quando quidem excesserit alterum/alterum in plus,mutatur minus à pluri deuictũ,& fit uniuersum quale illud,quãdo uerò æquãtur contraria,tunc compositum perficitur,utroq; in alterum agente/& patiente,ut corrumpantur quidem excellentiæ,fieri uerò medium qddã,intellectus quidem est hic. Expositio uerò uerborum huiusmodi,quoniam inquit nata sunt pati à seinuicem contraria,ut in sermone de agere/& pati prius determinatum est,quoniam contrarium potentia est id quod contrarium,ut calidum potentia est frigidum,necesse est omnino,cum potentius fuerit alterum altero mutari in ipsum,quod debilius est:similiter autem & in sicco/& humido/& reliquis:quod autem inducit hoc est,quod quia sunt nata mutari adinuicem/cum contigerit æquata in seinuicem agere, primo impetu mutationis,utrũq; in contrarium agit,sed quia æquantur potentiis/& neutrum alterum superat,fit quoddam medium summitate utriusq; castigata,sed quoniam medium hoc non est indiuiduum,sed in latitudine consideratur,hinc non est una quædam forma medii, sed plura composita/carnes/& ossa/& talia.ex his igitur inquit simplicibus castigatis à seinuicem secundum summitates fiunt intermedia.Id autẽ: HIC ENIM NEVTRVM pro eò quod est in tali mutatione quod fit/neutrum est extremorum,sed mistura ex ambobus.Cum autem dixisset/quòd caliditas/& frigiditas/humiditas/& siccitas/secundum medietatem faciunt composita, addidit & alia talia:quoniam & aliæ potentiæ,ut dulcedo/& acerbitas,quãuis non informantes sint:tamen & ipse medietatem quandam perficiunt in compositis.

Omnia verò mista corpora,quæcunq; circa medij locum sunt,ex omnibus componuntur simplicibus:terra enĩinest oĩbus,eò qđ vnũqđq; maximè,& plurimũ sit inpprio loco,aq̃ uerò,q̃a indigẽt quidẽ terminari cõposita,solam aũt esse simplicium facilè terminabilem aquam. Amplius autem & terram sine humido non posse consistere, sed hoc esse id quod continet. si enim auferatur omnino ex ipsa humidum,decidet vtiq;,terra igitur, & aqua propter has existunt causas. Tex.c.49.

Propositum est ei ostendere in his/quòd omnia naturalia composita corpora ex quatuor elementis constant:quoniam enim confutans eos/qui ex immutabilibus elementis constare dñt corpora,sumpsit quòd ex omni parte compositorum/ut carnis,omne segregatur elementum,merito hoc ipsum nunc proponit ostendere/quòd omne compositum/ex quatuor elementis cõstat. Illud uerò QVÆCVNQVE CIRCA MEDII LOCVM dixit,non ad distinctionem, ueluti quibusdam existentibus mistis/non circa medium locum,qualem aliqui dicunt congressum humidæ/& siccæ exhalationis/quas in meteorologicis dicit complexas ascendere,hæ autem natura mistè non sunt/neq; aliquod compositum perficiũt,sed per iuxta positionem sibi mutuo hęrẽt: sed est quod dicitur æquale huic:omnia autem mista/quæcũq; & circa medii locum sunt : inest enim mistis circa medii locum esse.hæc igitur inquit/ex omnibus constant elementis/& demonstrationes consequenter infert.Primum autem ostendit/quòd omnia cõposita terra participant. est autem astructio talis,si unumquodq; inquit maximè circa proprium abundat locum/ manifestum quòd compositis in loco terræ existentibus (locus enim terræ est ipsum medium) plurimum inerit terræ.quòd autem & aqua necesse est ipsa participare/consequenter manifestè ostendit/ex eo quòd non possit terra per seipsam consistere/& terminari nõ ligatam,ueluti colla quadam/aquæ complexione.Quomodo autem solam dicit aliorum facilè terminabilem esse ipsam aquam,cum tamen aer facilius esse uideatur terminabilis,quia humidior est.An facilè terminabile intelligendum est/pro eo quod est terminatiuum,ut ad terrę compositionem,ueluti hac ex solius aquæ mistione facilè terminabili facta,& declarat hoc lutum/quod non propter aerẽ / sed aquam facilè terminabile fit:aqua enim cũ sit magis repletiua aere,assidet & unitur huic: aer enĩ propter leuitatem/& tenuitatem partium præterfugit facilè/& mistionem ꝑterlabitur,aqua uerò ut grauis/& densior aere,ei magis complicatur/& adhæret. Com. 39.

Aer autem,& ignis,quia contraria sunt terræ/& aquæ:terra enim aeri,igni autem aqua cõtraria est,ut contingit substantiam substantiæ esse contrariam, quoniam igitur generationes ex cõtrarijs sunt,existit aũt alterũ extremũ contrariorũ,necesse & alterum existere,quare in omni cõposito omnia simplicia inerũt. ℭ *Testari autem uidetur/& nutrimentũ vniuscuiusq;:omnia enim* Tex.c.50

nutriuntur ex eisdem, ex quibus sunt: omnia verò pluribus nutriuntur: etenim quæcunq; vtiq; uiderentur maximè vno solo nutriri aqua plantæ, pluribus nutriuntur, mista est enim aquæ terra: quapropter & agricolæ tẽtant: cum miscuerint irrigare. Quoniã autem est nutrimẽtum quidem materię/ quod verò nutritur compręhensum cum materia, forma & species, rationabile iam solũ simplicium corporum nutriri ignem omnium eorum, quæ ex seinuicẽ fiunt, quẽadmodum & priores dicunt: solus enim est, & maximè ipsius formæ ignis, eò quod natum sit ferri ad terminum: vnũquodq; autem natum est in suipsius ferri regionẽ: forma autem & species omnĩũ in terminis: quod igitur omnia corpora ex omnibus constant/ simplicibus dictum est.

Cõ. 40. Cum demonstrauisset aquam/ & terram/ inesse compositis, nunc ostendit q & ignem/ & aerẽ necesse est inesse his. si enim mista inquit dicimus esse composita, miscentur autem non quęcũq; quibusq;, sed quæcũq; nata sunt pati à seinuicem, patiuntur autem contraria, manifestum q terra/ & aqua existentibus, horum quoq; contraria necesse est inesse: est autem terrę quidem contrarium aer/ aquę uerò ignis: quare si est siccum/ & frigidum in composito propter terram, oportet & aerem esse, humidum calidumq; existẽtem, ut contrariorum mistio fiat. similiter quoq; si est frigiditas per aquam, & humiditas, erit & caliditas simul/ & siccitas propter ignem. Cum autem dixisset q ignis/ & aer/ aquę/ & terræ sunt contraria, necessario addidit uerbum illud VT CONTINGIT SVBSTANTIAM SVBSTANTIÆ ESSE CONTRARIAM, neq; enim secũdum subiectum/ sed solum secundum specificas potentias, dico scilicet calidum/ frigidum/ humidum/ & siccum. nam secundum hæc elementa ipsa contraria sunt inter se, in subiecto cõmunicantia, cõmune est enim omnium. ¶ Sed fortè quis dicet q caliditas/ & siccitas est ignis forma, forma uerò substantia est, quapropter substantia secũdum formam habet contrarium. quomodo igitur ipse dixit in prædicamentis nullam substantiam substantiæ esse contrariam. ¶ An manifestum est q de substantiis compositis in prædicamentis erat ei sermo. habes autem & hic manifestè quomodo dicit ignem aquæ contrarium esse, ut & quotiens utiq; dixerit quòd non secundum totum oportet intelligere, sed secundum potentias quæ sunt in eis. Deinde etiam ex nutrimento ratiocinatur q mista ex quatuor elementis sunt. quoniam enim inquit unũquodq; ex quibus constat, ex his & nutritur, nihil autem ex aliquo simplici nutritur, sed ex cõpositis/ manifestum est quòd nullum dictorum mistorum simplex est, sed ex quatuor omnia constant. Quod autem uidetur obstare de plantis, eò quòd aqua sola hæ nutriantur, hoc ponit & confutat dicẽs, quòd mista est aquæ qua nutriuntur/ etiam terra. quare si ex quibus nutriuntur/ ex his & constant, ex terra igitur/ & aqua constant: si autem ex terra & aqua/ necessario & ex contrariis propter prius dictã rationem: participant igitur/ & igne/ & aere: necesse est igitur/ & in nutrimento ipsorum hæc esse, & propter hoc non quácunq; terram permiscent agricolæ, sed stercorosam, quę & ignea/ & aerea participat substantia, quam inquit miscentes agricolas/ sic uti irrigatione Deinde ut ex usu quodam/ & dicto poetico causam quærens, cur nam cum omnia elementa inuicem mutentur, ignẽ solum dñt aliqui nutriri: sic enim & poeta dixit, omnes simul ignis edit. dicit quòd quia nutrimentum materia est eius/ quod nutritur: quod autem nutritur forma est compræhensa/ & complexa materiæ, hæc enim est quæ & permanet: rationabile est ignem solum ex simplicibus dicere nutriri: quoniam hoc solum simplicium est forma. quòd autem sit ignis forma/ astruit hoc modo: si enim uidemus ignem secundum naturam ad terminum ferri: terminus autẽ est quod est extremum alicuius/ & continens: unumquodq; autem secundum naturam fertur in proprium locum: manifestum quòd proprius locus est ignis terminus/ hoc est extremum/ & continẽs alia, quoniam ergo forma uniuscuiusq; in termino est: (formam autem dicit non secundum substantialem rationem) sed quæ est secundum morpham/ & extrinsecam formam, hęc enim est quæ in superficie consideratur, accidit cum in termino ignis fuerit, illius ipsius formam esse, est autem in termino aliorum elementorũ, & extremo continente ipsa, manifestum est ergo/ quòd est forma aliorum: meritò igitur solum aliorum dicitur nutriri.

Tex.c. 51. *Quoniam verò sunt quædam generabilia/ & corruptibilia/ & generatio est in loco circa medium, dicendum de omni generatione similiter, quotq; & quæ nam ipsius sunt principia: facilius enĩ sic singula cõsiderabimus, quãdo de vniuersalibus assumpserimus primũ. sunt igit & numero*

æqualia/ & genere eadem, quæ in æternis/ & primis: hoc enim est ut materia, illud verò vt forma, oportet autem & tertium etiam adesse: non enim sufficiunt ad generandum duo, quẽadmodum neq; in primis. vt igitur materia genitis est causa, possibilis esse, & nõ esse: hæc enim ex necessitate sunt ut æterna, hæc verò non ex necessitate: horum autem hæc quidem impossibile non esse, illa verò impossibile esse, eó quod non contingat iuxta necessarium aliter se habere, quædam aũt & esse & non esse possunt, quod est generabile & corruptibile, quandoq; enim est hoc, quandoq; verò non est: quare necesse est generationem esse/ & corruptionem circa possibile esse, & non esse: quapropter & vt materia quidem hęc causa est genitis, ut verò cuius gratia, forma, & species, hoc autem est ratio/ vniuscuiusq; substantiæ.

Cum dixisset in pręceptis quidnam est generatio, & quo ab aliis mutationibus differt/ deinde in medio longum extendisset sermonem/ de mutatione elementorum mutua, dicturus in sequentibus de singulari generatione, & de specialiori elementorum mutatione/ in meteororũ negocio edocturus, resumit de uniuersali generatione sermonem, q̃rens quot sunt principia uniuersorum/ quæ generantur/ & corrumpũtur/ & qualia: ex his enim & singularium generationum principia sciemus: quot enim sunt uniuersalium generationum, tot etiam particularium principia erunt/ dicit ergo ꝙ tot numero sunt generabilium/ & corruptibilium/ principia, quot & ęternorum, & genere eadem: materia enim est in utrisq; subiecta, & forma similiter & in his, & in illis consideratur: sed quæ est in generabilibus materia/ secundum id quod est esse in potentia consideratur, potentia enim est utrũq; contrariorum/ in ęternis uerò non secundum id quod est esse in potentia/ consideratur, sed semper est actu formata, & non interdum possidet formã, & interdum priuatur hac: quoniã ibi est ęterna: & eodem modo se habens forma, & contrario carẽs, hic uerò generabilis/ & corruptibilis/ quoniam contrarietas consideratur circa hanc. est autem inquit & tertia causa/ non ipsius generationis, sed ipsius esse/ & permanẽtię. Tot igitur existentibus generationis principiis, materiale quidem, & formale, inquit, omnes cognouerũt, effectiuũ uerò somniarunt quidem, sed nullus dearticulauit. nam hi quidem ęffectiuã causam tradiderunt esse formam, ut Plato in phædone, sic enim cum alios increpauisset, ut qui nullum de effectiua causa conceptum acceperint, ubi & Anaxagoram commendauit dicentem intellectum effectiuam causam, nisi quòd nec ille usus est eò in generatione generabilium, ipse descendens dicit formã agere præsentia sui formatum: sed accusat ipsum dicens, quòd non sufficiens est forma existẽs ad faciendum: neq; enim imago dicitur facere id quod ad ipsam fit, sed artifex/ neq; sanitas ægrotantem sanat, nisi medico existente. Deinde dicit si sunt ideæ (has enim formas inquit Plato) quare existente participatiuo non statim generatur, ut forma sanitatis: existente autem/ & laborante, cur non statim mutatus laborans ex ægritudine sanatur, sed est indigentia proculdubio medici: sic quidem confutat dicentes formas esse agentes: alii uerò, inquit, materiam causam tradiderũt, dicentes ipsam conuersam facere. huius uerò opinionis fuerint/ & qui atoma principia supponũt, & inquit, quòd quatenus quidem ad passiones/ & motum animaduertentes ipsam effectiuã causam dixerunt, naturalius enuntiarũt: effectiuam enim causam dicimus id à quo est principium motus, & secundum hoc commendatione magis digni sunt aliis, qui formas dixerunt/ quæ immobiles sunt: quatenus uerò non aliquam aliam ab eo motu/ qui est in materia causam dixerũt, secundum hoc accusatione digni sunt: materia enim non agendi/ & mouendi uidetur principiũ habens, sed ut moueatur/ & patiatur ab altero. Alii uerò quidam effectiuas causas assignarũt potentiis corporum/ caliditati/ & frigiditati, quæ instrumenta sunt effectiuæ causæ, non ipsę effectiuæ causæ: per has enim ut instrumenta natura operatur. Ostẽdit autem ꝙ & deterius/ quàm ut instrumenta hæc operantur, siquidem instrumenta non regente arte, nihil circa materiã agũt, calidum uerò & frigidum/ nisi à natura/ aut arte mensurata fuerint/ corrumpunt subiectum. Hæc cum dixisset, propriam opinionem de causa effectiua exponit: nos autem post hanc considerationem uerba aggrediamur. ILLI IGITVR OMNIA SIMPLICIA addendum/ cõposita: simplicia enim non constant ex simplicibus/ quoniam non essent simplicia. Illud uerò QVÆDAM GENERABILIA/ ET CORRVPTIBILIA non ad superius referre oportet: non eñ hoc dicit/ quòd quædam corporum constantium/ ex elementis omnibus generabilia sunt/ & corrupti-

bilia: composita enim omnia ex quatuor elementis generabilia sunt, & corruptibilia, sed quoniã omnium corporum, hæc quidem æterna sunt, illa uerò generabilia, & corruptibilia: propter hoc inquit existentibus quibusdam generabilibus, & corruptibilibus, quæ circa mediũ mundi consistunt: quærendum est quot, & quæ ipsorum principia generationis: & si genere eadem, quæ & in æternis, & primis: siquidem enim ut materia, eiusdem generis inquit esse principia generabilium & æternorum: etenim materiam dicit in utrisq; considerari generabilibus, & æternis: (materiam autem intellige hic eam, quæ secundum subiectum cõsideratur) propter quod eiusdem generis meritò inquit ipsas esse: subiectum enim ut in utrisq; consideratur, & æternis, & generabilibus: nam & si sint hæc quidem potior, illa uero deterior, nihil minus unius generis erũt: quoniam rationale, & irrationale animal hanc adinuicem differentiam secundum melius, & deterius habentia, tamen eiusdem generis sunt: potior autem est illa, quatenus semper actu nunquã potentia est, generatorum uerò materia potentia existens, contraria semper habet hoc, quòd potentia est contrarium eius, quæ est in ipsa, formæ. ¶ Et fortè quis suspicatus fuerit non propter naturam materiæ, sed propter formas hanc aduenire differentiam: quoniam enim cœlestium forma non habet contrarium, sed est æterna, & semper eodẽ modo se habet: propter hoc huius materia semper actu est: generabilium uerò materia actu & ipsa existens, & nũquàm informis manens, propter id quod contrarietas est in forma: accidit hanc semp habere esse in potentia. ¶ Scire tamen oportet quòd non solum propter formam, sed etiam propter ipsam materię naturam prouenit differentia, nam & generatorum materia nũquàm contrarium reciperet, prius abiiciens, nisi haberet esse in potentia: sic & materia æternorum siquidem haberet potentiam abiiciẽdi formam, abiiceret utiq;, procedente in actum potentia. Sed meminisse oportet ut præoccupãtes diximus, quòd Aristo. hic materiam uocat, quæ secundum subiectũ consideratur, & non secundum id quod potentia: si enim acceperimus eam, quæ hic ab ipso dicitur materiam, secundũ quod est in potentia, non erit unius generis ea quæ generabilium, cum illa quæ æternorũ: quoniam in illa non est esse potentia. ¶ Dicente autem quòd nõ sufficientia sunt ad generandũ duo, quæritur quo pacto, alibi ipse dixit, quòd quando idonea facta fuerit materia ad recipiendã formam, non indigemus aliquo tertio ligante ei formam, sed sponte sua, & ex sui natura ipsam recipit. quomodo igitur hic uidetur dicere non sufficientia esse duo principia, sed indigere quod sit etiam effectiua causa? ¶ Ad quod dicimus, quòd materiam idoneam fieri, non habet materia ex se, sed ab effectiua causa, & ad hoc est indigentia causæ effectiuæ, ut faciat materiam idoneã operari: hac enim statuarius dicitur formam facere, eò quòd ex materia auferat quod impedit formam, & nõ formam extrinsecè imponere: materia uerò simul aptitudinem sumpsit, & formam possedit. Sed neq; in primis, inquit, sufficiunt materia & forma, sed opus est his etiã effectiua causa, sed non ut generentur, sed ut sint & permaneant: generatorum igitur, inquit, materia & subiectum est, quod potentia est, quòd potest quandoq; quidem esse, quãdoq; uerò non esse: quoniã enim inquit entium quædam quidem ex necessitate sunt, ut æterna, quæ & non posse non eẽ dicit: quædam uerò dicit ex necessitate non esse, quæ & impossibile esse dicit, ut quæ nullo modo in existentia sunt, præterquàm secundum tenuem, & nudam intelligentiam, ut hircoceruus: q̃dam uerò dicit & esse & non esse posse, ut generabilia, & corruptibilia: meritò inquit & subiectũ ipsorum potest & esse hæc forma, & non esse. Cum autem dixisset, quòd horum proximè dictorum, quæ ex necessitate sunt, & ex necessitate non sunt: hæc quidem impossibile est non eẽ: quæ scilicet sunt æterna: illa uerò impossibile est esse, quæ nũquàm ad generationem ueniũt, ut hipocentaurus causam subiungit, eò quòd non possibile sit inquit, penes necessarium aliter se habere: nam hæc quidem ex necessitate sunt, illa uerò ex necessitate non sunt: propter hoc ergo hæc quidem ipsorum impossibile est esse, illa uerò impossibile non esse, ergo generatio, & corruptio erit circa id quod possibile est esse, & non esse. Cum uerò dixisset de causa materiali, consequenter de forma pertractat, dicens formam esse rationem rei cuiusq; substantiæ, cuius autẽ causa, ipsam non caust, significans quòd in idem concurrit formalis causa finali, sicut & in physica dixit. nam & intentionem, & finem sibi natura ponit, formã uniuscuiusq; in materia fecisse, & ipsum, quod perficitur, & materiæ superuenit, ipsa existit forma.

Tex.c. 52. *Oportet autem adesse & tertium, quod omnes quidem somniãt, dicit autem nullus, sed alii quidem sufficientẽ putauerũt causam esse, ad hoc ut fieret specierũ naturã, quemadmodũ in Phędone*

Socrates:etenim ille alios increpans/tanq̃ nihil dicentes, supponit quod entium sunt hæc quidem formę, illa verò formarũ participatiua, & quod esse quidem vnũquodq; horũ dicitur scd̃m formã, fieri verò secundum transumptionẽ, & corrumpi secundum abiectionẽ: quare si hæc vera sunt, species ex necessitate existimat/causas esse generationis, & corruptionis.

Effectiuam dicit causam, taxat autem & Anaxagoram, & Plato: Anaxagoras enim intellectũ Cõ. 42.
effectiuam causam dicens, non utitur eo in generatione rerũ. sed cum & Plato in Timęo de effe-
ctiua causa meminerit, in Phædone speciebus effectiuã cãm attribuit dicẽs. Sed si qs mihi dicat,
cur bonum est quodcũq;? An quia colorem floridum/aut figuram habet, aut aliud quodcunq;
talium, cætera permitto ualere, perturbor enim in aliis omnibus: hoc autem simpliciter/& inar-
tificiosè/& fortasse stultè habeo apud meipsum, quòd non aliud quid agit ipsum bonum, quàm
illius boni/siue præsentia/siue communicatio/siue ubiq; & quouis modo adueniens: hoc enim
nondum affirmo: quapropter non potuit Plato proximam causam effectiuam eorum/quæ ge-
nerantur assignare: sed ad ideas confugit. Aduersus igitur Plato: inuehitur dicentem species effe-
ctiuam causam esse, & sufficere ipsa ad agendum quæ generantur: dicit enim esse quidem habe-
re unumquodq; secundum formas/quæ sunt, fieri uerò secundum harum participationẽ, quem-
admodum & corrumpi per abiectionem harum: quare ex speciebus fieri/& corrũpi dicebat in-
esse entibus. Respondentes autem quidã/pro Platone dicunt, quòd opificias formas dicebat Pla-
to causas esse effectiuas, per quarum participationem generari quæ generantur, & per harũ abie-
ctionem corrumpi: si autem opificias formas supponit: manifestum quòd effectiuam causam et
ipse nouit has formarum, quæ in generabilibus sunt, nam qui opificias causas dicit, statim puto
ad intellectum ducit effectiuorum. Fortè igitur aliquis dixerit, quòd Arist. propter hoc ipsum
Plato: accusat, quia formas ipsas dicit agere, non adducens in causam inspiciẽtem ad formas opi-
ficem, & ad ipsas per similitudinem/quæ hic sunt producentem: & propter hoc ad ipsum contra
dicens dicit, quòd existente sanitate, & scientia, hoc est rationibus sanitatis/& sciẽtiæ existentibus,
existentibus quoq; participatiuis sanitatis/& scientiæ, nihil minus opus est & alia causa effecti-
ua, ut medico & sciente: nam nisi hi egerint, neq; unquàm ægrotans sanatus fuerit/neq; ignorãs
ad scientiam mutatus: quoniam si sufficiens esset forma/participatiuo existente ad faciendũ, cur
nam non semper ægrotans sanatur, & ignorans fit sciens?

*Alij verò ipsam materiam, ab hac enim esse motum. Sed neutri rectè dicunt. si enim sunt
causæ formę, cur non semper generant continuè, sed quandoq; quidem, quandoq; verò non, exi-
stentibus semper & formis/& participatiuis. Amplius autem in quibusdam consideramus aliam
quandã causam existentẽ: sanitatẽ enim medicus facit, et scientiã sciens, existente & sanitate ipsa,
& scientia/& participatiuis. similiter quoq; & in aliis, quæ secundum potentiã agunt. ℭ Si verò* Tex.c. 53.
*materiam quis dicat generare propter motum, naturalius quidem sic dicentibus diceret: alterans
enim/& transformans magis causa est generandi, & in oĩbus consueuimus hoc dicere agens, simi-
liter & in ijs quæ à natura, & in ijs quæ ab arte, quod utiq; fuerit motiuum. Sed & ij non rectè
dicunt, materiæ enim pati est/& moueri, mouere autem/& agere alterius potentiæ. Manifestum
autem & in ijs, quę ab arte/& natura fiunt, neq; enim ipsa facit aqua animal ex seipsa, neq; lignũ
lectulum, sed ars: quare & ij propter hoc dicunt non rectè, & quia derelinquũt principaliorem
causam: auferunt enim quod quid erat esse, & formam. ℭ Amplius autem & potentias tradunt* Tex.c. 54.
*corporibus, per quas generant valde instrumẽtaliter, auferentes causam secundum formã, quoniã
enim natum est, ut aiunt/calidum quidem disgregare/frigidum verò compingere/& aliorum sin-
gulum hoc quidem agere, illud verò pati/ex his dicunt/& per hæc oĩa alia fieri/& corrumpi: vide-
tur autem & ignis per se motus/& patiẽs. ℭ Amplius autem simile faciunt, quẽadmodum si quis* Tex.c. 55.
*serræ, & unicuiq; instrumentorum attribuerit causam eorum quæ fiunt: necesse enim serra existẽ-
te diuidi/& poliente leuigari, & in alijs eodem modo: quare si q̃ maximè agit/& mouet ignis, sed
quo pacto mouet non animaduertunt, quod deterius q̃ instrumenta.*

Com. 43. Cum dixisset quo pacto posuit Plato formas effectiuas causas, in medio inquit, quod alii materiã putauerunt agere ex conuersione in ipsa, & motu decepti. deinde sic uertitur ad confutationes opinionis Platonicę. consequenter etiam eos, qui materiam ut effectiuam causam esse dicunt, cõfutat. eadem autem ratio, inquit, in omnibus, quæ secundum habitum fiunt, quam diximus in medicina & scientia. quicũque uerò inquit materiã effectiuũ principium supposuerunt ad motũ, & conuersionem ipsius inspicientes, uidentur naturaliorem causam assignare: quoniam principalior generandi causa est id, unde principium motus. sic enim consueuimus definire effectiuam causam. pręterquã quod hi, inquit, ignorauerunt quod materia non habet motũ à se: nõ enim a se aqua facit animalia, neque lignum lecticam, sed ab arte, & natura, causis agentibus fiũt: materiæ enim est proprium non mouere, sed moueri. aut scilicet ut derelinquentes etiam formam, una cum effectiua causa accusat, aut certè effectiuam causam speciem, & formam uocauit, ut Alex. dicit. quia agens actu existens agit, quod autem actu est, tale est secundũ speciem, & formam: unũquodque enim habet esse secundum speciem: probabilius aũt est dicere finalem causam ipsum dicere, quã auferunt qui materialem causam generationis causam esse dicunt, & neque intellectum, neque naturam supponentes, pręintelligentem ipsum finem, sed ex casuali concursu fieri, quæ fiunt. Adhuc aũt, cum sit ei sermo aduersus eos, qui materiã causam ponunt generandi, accusat illos, quia potẽtias causas supponunt generandi omnes instrumentales, prætermittentes causam secundum formã. formam autem manifestè effectiuam causam dicit hic, quas aũt potentias supponebant, calidum & frigidum: calido enim disgregante, & frigido cõpingente, dicunt alia generari. Nos autem fatemur, inquit, cum eis has unũquodque eorum, quæ natura generantur habere subiectas mouentis: aliud enim est quod his utens ut instrumentis causa est generationis, & corruptionis. Dicit autẽ Alex. Parmenideos huius fuisse opinionis. Et ignis quoque, inquit, quem maximè actiuum dicũt, uidetur & ipse alterari, & pati, effectiua uerò causa, quę propriè est, nõ patitur. unde & ipsam naturam non dixerimus pati effectiuam causam existentem, sed fortè subiectum eius: hęc aũt semper mouet, ignis autem nõ solum mouet, sed ẽt patitur. deinde & motum nõ mouetur, ut agat, sed in ordine instrumenti, ut serra. nam & si ipsa secante, fit quod fit, sed non est ipsa quæ agit. sic autem se habet & ignis, magis autem & peius quã secũdum organa non gubernatur ab arte, propter eam, quam diximus causam. si quis autem quærat quomodo instrumentalem causam non supponit naturalũ, siquidem omnino nouit huiusmodi potentias causę instrumẽtalis rationem continentes, sciat quod materiæ has coordinat. nam talia sunt materia proxima.

A nobis autem vniuersaliter, & prius dictum est de causis, & nunc determinatũ est & de materia, & de forma. Amplius autem quoniam secundum lationẽ motus ostensum est quod æternus, necesse his existentibus & generationẽ esse continuo: latio enim generationem faciet incessanter, eò quod adducat, & abducat generatiuũ. Simul quoque manifestũ, quod & priora rectè dicta sunt, primã scilicet mutationum lationem, sed non generationẽ dicere: multo enim rationabilius ens nõ enti generationis causam esse, quàm non ens enti ipsius esse: quod igitur fertur, est, quod verò fit, nõ est: quapropter & latio prior generatione.

Cõ. 44. Cum dixisset quomodo alii errauerunt circa effectiuę causæ traditionẽ, hi quidem materiã, alii uerò formam causam esse dicentes, & demonstrasset neutrum horũ posse neque materiã neque formam effectiuæ causæ rationem obtinere, dicit nũc quod iam à nobis prius in naturali auditu de causis uniuersaliter facta est diuisio, in quibus etiam de effectiua causa sermonem fecimus, & in pręsenti quoque de materia dictũ est, & forma iam. de effectiua uerò causa hic docet, & dicit quod & in physica ab ipso dictum est, quod circularis latio cœli effectiua causa est eorum quæ generãtur, & corrumpuntur, ex illa enim est temporum anni conuersio: cum anni autem temporibus & elementa concurunt, & fructuum generatio: uidemus enim quod accedente ad nos sole, & plantæ germinant, & fructus generantur, & multa animaliũ, recedente autem ipso contraria contingunt, & rectè, sed sic habet dicere ex coelestibus influentẽ uitam ad ea, quę hic sunt, ipsam esse naturam, secundum quã generantur, quę generantur. hinc manifestũ est inquit, quod rectè in physico auditu à nobis dictum est, quod prima mutationum est localis, etiam ipsa generatione: nam & generationis hæc est causa, non autem generatio ipsius motus, si enim quod generatur, nondum est in quo tẽpore generatur, quod autem secundum locum mutatur, iam existens mouetur, rationabile est

quod est,non entis causam esse dicere,non quod non est, hoc est quod generatur causam dicere eius,quod iam est,& eius quod secundum locum mouetur.Hæc cum dixisset,consequenter dubitat quomodo dicimus circularem lationem causam esse generationis/& corruptionis/quoniam enim hæ duæ sunt mutationes adinuicem contrariæ,quæ nam est harum causa?non enim possibile est unam,& eãdem contrariarũ mutationum esse causam:contrariorũ enim etiam effectiua, naturalia dico agentia , contraria oportet esse/ quapropter si mutatio secundum locum causa est generationis/& corruptionis,necesse est & efficientiũ causarũ motus ipsos quoq; esse contrarios, aut ipsa latione,aut inæqualitate saltem/latione quidem ut duæ sint lationes contrariæ,quarum una generationem faciat,altera uerò,corruptionem:inæqualitate uerò ut una quidẽ sit latio,sed quia non eodem modo ad nos semper se habeat quod mouetur,sed quandoq; quidem nobis propinquet,quandoq; uerò absistat,dũ quidẽ accedit,generationẽ faciat, dum aũt abit corruptionẽ. ¶ Sciendum itaq; est/q utraq; accidunt,nam & lationes duę sunt, hæc quidem ab oriente in occidens,ut motus firmamenti,altera uerò contraria/ut quæ ab occidente in oriens,ut errantium latio:inæqualitas uerò/eò q cum in obliquo circulo fiat,inęqualem in habitudiñe ad nos facit motum solis,quandoq; quidem ad nos propè accedentis,quandoq; uerò procul:se habente igit̃ sic generatione & corruptione,& quòd non deficiant ex æterno cœlestium motu ipsis congruit generabilibus/& corruptibilibus,contrarium uerò ex inæqualitate/quæ est secundum obliquũ circulum.iccirco duas lationes/& errantem/& firmamentum causas nunc dicendum eius,quæ secundum generationem/& corruptionem continuæ mutationis:est enim & quæ in obliquo circulo solum utriusq; causa:nam & quia semper mouetur,non deficit horum/quæ hic sunt mutatio:quoniam uerò inæqualiter ut ad nos mouetur:ppter hoc contrariæ sunt mutatiões/quæ secundum generationem/& corruptionem,sed nou utiq; eiusmodi esset ordo,& mũdus/nisi esset firmamenti latio:illinc enim ex unaquaq; circulatione/& dies/& nox/ordinate sibiinuicẽ succedunt:si autem hac non existente per intellectum/in solo circulo obliquo sol moueretur/esset utiq; uniuersa hyems nox una,si ita contingat/& æstas tota dies una,& ut simplr̃ dicamus,uniuersus annus unum diei noctisq; interuallum/hoc est una die/noctéq; una constitutum. His ita dictis,si quis quærit/cur nam absentiam solis corruptionem agere dicimus,aduentum uerò generationem,cum tamen in æstate non solum sit generatio/sed etiam corruptio/& hyeme similiter,non solum corrumpantur quædam/sed etiam generentur,& ut uniuersaliter dicamus, cum unius generatio/sit alterius corruptio:si quis dicat quo pacto in alio quidem ipse dicit generationem,in alio uerò corruptionem accidere,cognoscat quòd melioris quidem substantię generationem/hanc generationem uocauit Aristo.ubiq;,eam uerò quæ deterioris corruptionem, & usus similiter:quoniam ergo ut in pluribus accedente sole,meliorum generationes sequuntur , fructuum/& animalium/& meliorum elementorum/ignis/& aeris,& aliorum omnium/quæ p sermonem enarrare non est facilè,abeunte uerò hæc omnia corrumpuntur:propter hoc accessu quidem solis generationem determinámus,absentia uerò corruptionem:sol enim est qui principalem habet ordinem ad generationem:siquidem propter hunc est æstas/& hyems,& aliæ conuersiones. In litera uerò iam quidem/& in prioribus dico,scilicet in physica dictũ est de causis uniuersaliter. Vbi & de effestiua causa:adhuc autem & nunc dicendum,quòd causa effectiua sempiternę generationis est circularis latio/æterna existens,generatiuum adducens/& abducens:generatiuum autem dicit ipsum solem:demonstrat autem/& quòd merito in physico auditu/motũ secundum locum,& huius circularem primum dixit esse omnis mutationis. Si enim hęc ipsa generationis/& corruptionis causa esse ostensa est:meritò ergo prima est omnium. Quòd autẽ generationis causa/& eorum quæ generantur/ostendit sic/quod fertur secũdum locum iam est,qd generatur nondum est:rationabile ergo est/quod est causam esse non entis: non autem econtra,non ens entis.

Quoniam autem suppositum,& ostensum est continuam esse rebus generationẽ/& corruptionem,dicimus autem causam esse lationem ipsius fieri,dicimus quod vna quidẽ existente latione non contingit fieri ambo,quia contraria sunt:idem enim & eodem modo se habens semper idem natum est facere:quare vel generatio erit semper,uel corruptio:oportet autem plures esse motus,& contrarios aut lationi/aut inæqualitati:contrariorũ enim causę contrariæ:quare & non prima latio causa est generationis/& corruptionis, sed quæ secundum obliquum circulum,in hac enim & con Tex.c. 56.

tinuum vnum est, & moueri duobus motibus: necesse enim siquidẽ semper erit cõtinua generatio/ & corruptio, semper quidem moueri, ne deficiant ipsæ mutationes, duobus autem ne alterum eueniat solũ: continuationis igitur quę est/ totius latio causa est, accedendi vero et recedẽdi inclinatio: accidit enim aliquando quidem longe fieri, aliquando vero prope.

Com.45. Quoniam inquit ostensa est continua existens generatio/& corruptio in rebus: ostensum est autem eò quòd circularis motus est æternus: manifestum/& quæ sequuntur, constructio quidem uerborum talis est: quærit autem quomodo lationem causam dicimus mutationum cõtrariarum. duabus enim inquit existentibus mutationibus/generatione/& corruptione, non possibile est unum motum utrarumq; causam esse supponere: necesse igitur est/aut duos dicere esse motus/secundum duas lationes contrarias/aut unam quidem lationem: diuersam autem ꝑpter motus inæqualitatem, inæqualitas uerò ut ad nos est, quia fit in obliquo circulo errantium motus: & propter hoc alias aliam ad nos habitudinem facit/id quod mouetur, quandoq; appropinquans, quandoq; uerò absistens, quod & dicit uerum esse: nam firmamẽti latio/non utiq; causa fuerit generationis/& corruptionis una existens/& eadem, & nullam ut ad nos differentiam faciens, sed quæ est secundum obliquum circulum, habens & æternitatem/& inæqualitatẽ, inæqualitate contrariarum mutationum causa fit, generationis scilicet & corruptionis, æternitate uerò continuationis, quæ est secundum generationem/& corruptionem. Sciendum tamen est/quòd firmamentum, & si non faciat generationem/& corruptionem, saltem ordinem, & hunc ipsi imponit ornatum noctis/& diei, quod si non esset, sed eẽt quæ solius est circuli obliqui: ita ut unũ noctis, dieiq; interuallum uniuersus fieret annus, non utiq; talis ordo generationum seruaret: ut declarant tales terræ partes inhabitabiles existentes: eiusmodi autem sunt quæ sunt sub polis uniuersi, in quibus molari similis fit cœli motus: continuationis igitur inquit totius latio causa est: non dicit autem totius lationem firmamenti motum: ut Alexã. exposuit, ipse enim superius obliquo circulo causam imposuit/continuitatis eius/quæ est secundum generationem/& corruptionem: sed quod inquit hoc est: cum enim demonstrauisset quòd latio in circulo obliquo causa est/quòd sit continua generatio/& corruptio, quia habet & continuum quod est sempiternæ generationis causa: habet autem & inæquale, ex quo contrariæ sunt mutationes, nunc dicit quomodo utrũq; horum habet errantium latio, & inquit quòd continuatio quidem est hac, ꝑpter totam solis sphæram/quæ æterne mouetur, accedere uero & abscedere dicit/quod est ipsa inęqualitas propter inclinationem obliqui circuli: propter hanc enim accidit/ipsum quandoq; quidẽ ꝓximum fieri, quandoq; uerò remotum.

Inęquali autem interuallo existẽte/ inęqualis erit motus. quare si eò quod accedat, & prope sit generat, & eò quod recedat, & longe fiat, idem hoc corrumpit, & si eò quod multoties accedat/
Tex.c.57. *generat, & eò quod multoties recedat/ corrumpit: contrariorum enim contrariæ causæ.* ¶ *Et in æquali tempore corruptio/ & generatio, quæ secundum naturam, quapropter & tempora, & uitę singulorum numerum habent, & hoc determinantur, omnium enim est ordo, & omne tempus, & vita mensuratur circuitu, prætereꝗ̃ quod non eodem omnes, sed hi quidem minori, illi uero pluri, his enim annus, illis autem maior, illis vero minor circuitus/ est mensura.*

Com.46. Qũo inęqualis est obliqui circuli motus, docet. ꝙ scilicet nobis magis propinquũ facere solẽ, aut hunc à nobis facere distare, quare non ipsa est, quę inæqualis est, sed habitudo solis ad nos est inęqualis, nam eò ꝙ ad nos generatiuum adducat, apparens inęqualitas accidit motus. generationem autem hic dicit/non ex non ente/ad ens accessum, sed augmentationem, & usq; ad uigorem accessum: similiter aũt & corruptionẽ ex perfecto uigore ad perfectam corruptionem accessum, diminutionem scilicet & declinationem. dicit ergo/ꝙ his quidẽ unus circuitus solis ad perfectionem formæ sufficit, quales sunt annui fructus, & elementorum mutatio. alia uerò pluribus indigent circuitibus, ut se habet in multis animalibus. circuitũ aũt dicit accessum, & recessum solis. Si ergo per multas accessiones/perfectam formã consequitur, per multos quoq; recessus inquit hoc decrescit: assignauit autem generationem quidem accessui/corruptionem uerò recessui, cum per multos circuitus/& generationẽ/& corruptionẽ dicat perfici, ut sit. scilicet in generatione non solũ accessus solis/sed etiã recessus: & in corruptione quoq; non solũ recedat sol/sed etiã accedat:

Ad hoc dicendum est, q & si in utraq; affectione similiter, accessus solis, recessusq; consideretur, ipse generationem quidem accessui, corruptionẽ uerò solis recessui reposuit: rationabiliter fortè, quoniam fortior est natura magis, dum fruitur accessu solis, & generat, & auget, debilitata uerò magis ex absentia patitur: quã ab accessu, sicut se habet in defluxu, & in appositione, nã in augmẽtatione, & diminutione est defluxus, & appositio nutrimenti: sed corpore adhuc ualido existẽte, ut augmẽtabili, appositio fit amplior defluxu, decrescente aũt corpore, minor appositio defluxu. Ad hoc fortè aliquis rationabiliter dixerit, q dum augetur corpus, & ad perfectionem procedit, non est magis accessum agere, & propter hoc eius, quæ est ex recessu, passionis consensum non fieri, quoniam & hic ipse recessus nihil minus confert ad augmẽtationẽ, & permanentiã corporũ. hyeme quippè coctiones meliores, & operationes ualide, & non omnino sufficerent sibi corpora animalium, & plantarum: sed facillimè utiq; corrumperentur, siquidem in uniuersum appropinquaret sol, ita ut in uniuersum esset æstas; ut declarat exusta zona, propinquum semper habens solem, & inhabitabilis existens. Tantum igitur dicendum est, quòd solis quidem aduentui addixit, & determinauit augmentationem, recessui uerò diminutionem, non exactè alteri alterũ distribuens, sed quoniam quemadmodum prius diximus, & si utrũq; utraq; facit: & generationem, & corruptionem: magis tamen generationem accessus solis, corruptionẽ uerò recessus magis. Cum autem dixisset, quòd si per multos circuitus aliquid habeat generationem, per multos quoq; circuitus corruptionem sustinebit: & quòd æquale est tempus generationis, & corruptionis, hoc est augmentationis & diminutionis: sic enim uoluimus in principio intelligendum eẽ; necessario addidit uerbum illud secundum naturam, ne quãuis corruptionem sumpseris, ęqualem in tempore existentẽ corruptioni: sed eam, quæ fit secundum leges naturales per decrementum ad finẽ animali procedente. si enim aliqua fiat uiolenta corruptio, non amplius per æquale tempus ad finem perueniet, per quantum generationem habuit: uiolentas autem oportet dicere corruptiones, non solum eas, quæ per aliquod extrinsecus concidentium, ut incisiones, casus exustiones, & alia huiusmodi, sed eas etiã, quæ ex peccato, & in ordinatione alimẽti fiunt. Quod aũt & his determinatis derelinquit dubiũ, illud est, q uita (si ita accidat) humana, usq; ad centesimũ uigesimum annum procedente, augmentum sæpe (quod maximum est) ad quadragesimũ solũ annum peruenit, ita ut sit secundum hanc rationem corruptio longe diuturnior generatione, & non in tempore fiat æquali: multi enim in uita ad centesimum uigesimum annum in uita peruenerũt, nullus autem nec usq; ad sexagesimũ habuit augmentationem, & ad perfectius promotionem. at si generationem non processum, qui ad formam perfectam producit, sumpserimus, sed generationem, & corruptionem propriè, inæquali quidem tempore accidere, utraq; uerum erit, nam alterius generatio, est alterius corruptio, proculdubio per quod aliquid generatur, per tantum & corrũpitur: sed non accipimus amplius eiusdem generationẽ, & corruptionẽ, quod uidet Aristo. dicẽs, sed neq; illud si per plures circuitus generetur, aliquid per plures etiam corrumpi, consonum erit tali expositioni: generationem enim propriè dictam per plures circuitus fieri, nõ facilè est etiam intelligere. si enim quis dicat conceptionem ipsum dicere generationem, & eam, quæ propriè per ipsam significare generationem, quę ex non ente ad ens producit, & supposuerimus aliquod animal, ueluti elephantem per plures circuitus concipi, etiam hoc modo dictũ hoc intelligi minimè potest, q per quantum tempus cõcipitur, per tantum & corrũpitur. quã enim etiam intelligere oporteat corruptionem æqualem in tempore conceptioni, non facilè est dicere. hęc enim amplius quęrãtur, ipse autem & singulorum uitas, & tempora numero determinatas esse dicit. quoniã enim ordo est in his quæ fiunt, cum forma uniuscuiusq; natura sit mensurata, accidit unũquodq; per terminatum tempus ad perfectam sui formam peruenire. cum aũt ęquale sit tempus ad perfectum, usq; ad perfectam formam, & uigorem, ei qđ à uigore ad corruptionem secũdum naturam ducit: manifestũ q una uniuscuiusq; uita, terminata est secũdum numerum ordinatum, ut hoc formæ abinuicem distinguãtur: alia est enim hominis uita, & alia eq, & in aliorum unoquoq; similiter: uerũ tamẽ uniuscuiusq; formæ terminatum est tempus, formæ enim humanæ terminata est quædam uita, quam impossibile est excedere, singularũ uerò non est terminatũ tẽpus. cum multi etiã intra ordinatũ tẽpus moriãtur: quare formæ qdẽ terminatũ est tẽpus, qđ impossibile est excedere aliquẽ singulariũ, sed nõ eadẽ est cuiusq; singularium uita, sed alia & alia; & antea cũ multi qdem intra tẽpus perdant, nullo aũt hoc excedente.

Videntur autem & secundũ sensum conuenientia nostris sermonibus, uidemus enim quod acce Tex.c. 58.

dente quidẽ sole generatio est, recedente verò corruptio, & inæquali tempore vtrũq; æquale enim tempus generationis, & corruptionis secundum naturam; sed accidit sæpius in minori corrumpi propter adinuicem confusionem: inæquali enim existente materia, & non vbiq; eadem, necesse & generationes inæquales esse, & has quidem celeriores, illas uerò tardiores: quare accidit per horum generationem, aliis fieri corruptionem.

Com. 47 Cum dixisset à principio, q͏̃ æquale est tẽpus generationis, & corruptionis, quæ est ſm naturam, nunc fidem huius apponit ex generationibus, & corruptionibus, quę fiũt per unũquẽq; solis circuitũ: nam (ut diximus prius) uidemus accedẽte qdem sole generationẽ, abeunte uerò corruptionem insequẽtem: est autẽ accessus solis ęqualis tẽpore recessui. Rectè autẽ etiã hic cũ dixisset generationẽ, addidit, q̃ ſm naturã: est enim & in aialibus, & in fructibus annuis ĩtelligere corruptionẽ, q̃ fiat uiolẽta. Id uerò SED ACCIDIT SÆPE IN MINORI CORRVMPI, nõ ad proximum intelligẽdum est, sed ad superius dictũ. Cum enim dixisset, q͏̃ & tẽpora ordinata sunt formæ cuiusq;, hic inquit q͏̃ accidit sæpe in minori tẽpore, quàm sit ordinatũ corrũpi, & huius ipsius ꝓpositum est ei causam ĩgrere, cur nam q̃dam singularium ꝑmoriuntur, nõ complentia naturalẽ circuitum: dicit autẽ hoc accidere ꝓpter eam quæ adinuicem cõfusionẽ, aut collisionẽ: duobus enim modis scribitur; si qdem primo modo, accusabit incõmensurationem, & intemperiem elemẽtorum; sæpę enim materia ꝓpter ineptitudinẽ, & incõcinnitatem sui nõ recipit perfectè superiorem ornatũ, ut citius dissoluatur aial, ꝓpter imbecillitatem cõpaginis, nõ sufficiẽte in multis materiali tẽperamento ad multum tẽpus exhibitam uitã recipere; si autẽ habeat lr̃a collysionem, significat causarũ adinuicem casualẽ concursum, dico, s. materialis, & effectiuæ, & ꝓximę & primę: causa enim effectiua ꝓxima qdẽ est pater: remota uerò & prima corpora cœlestia: materia quoq;, & talis electio, & uictus, causæ sunt talis cõpaginis ipsi corpori: si igit̃ cõcurrerint, tale qdem esse à patre semẽ, & à matre semen, & sanguinẽ talem (sanguinẽ enĩ materiæ rõnem hñt, semen uerò effectiuæ causæ,) fuerit quoq; & matris tẽpore conceptionis uictus talis, aut talis, aut & ꝯtinẽs inordinatè ualde se habẽs, ut ex aliquo horũ impeditus fuerit cœlestiũ motus, perfectissimã opationem ostẽdere circa ipm generatũ, & ornatũ imposuisse cõdecẽtem. Tũc corruptio seqtur ante statutũ tẽpus: eò q͏̃ collysæ sunt talis materia, & tales causæ, cũ motu cœlestiũ tali, materia ipsa inęqualitatis cãm (ut prius dictũ est) habẽte: ueluti si inordinatũ quid, & impositum factũ fuerit lignum circa sellã, aut mensulã, ꝓpter materiæ ineptitudinẽ, nihil peccãte artifice. Posset quoq; illud de tẽpere sumi in cœlestibus solũ, quoniã enim nõ solus sol, sed & alii planetæ, & stellæ fixæ, quãuis nõ tãtũ, tamẽ & ipsæ operãtur circa generationẽ, ſm talẽ ipsarum concursum figurarũ, quã uocat collysionem, causam eẽ dicit alii, alterius ꝓdiuinationis uitæ: sæpissimè enim ꝓpter huiuscemodi earum adinuicem complexionem, facilè solubile fieri contingit, qđ ab ipsis corpus formatur, & tempus uitæ paruum.

Tex.c. 59. *Semper autem quẽadmodum dictum est, cõtinua erit generatio, & corruptio & nũq̃ deficiet, propter eam, quã diximus causam, hoc autem rationabiliter accidit. ¶ Quoniam enim in omnibus semper melius appetere, dicimus naturam, melius autem est esse q̃ nõ esse: esse autem quot modis dicitur, in alijs dictum est, hoc autem in omnibus impossibile est esse, quia longe à principio distãt, relicto modo compleuit totum deus, perfectam faciens generationem: sic enim maximè continuabitur ipsum esse, eò quod proximũ semper sit substantiæ fieri semper, & generationem: huius aũt quemadmodũ dictum est, multoties causa circulo latio: sola enim cõtinua: quapropter & alia, quę cunq; mutantur adinuicem secundum passiones, & potentias, vt simplicia corpora imitantur circularem lationem: cũ enim ex aqua aer fiat, & ex aere ignis, & rursus ex igne aqua circulo dicimus reuertisse generationem, eò quod rursus reflectatur: quare & recta horum latio, imitans circularem, continua est.*

Com. 48. Cum tradidisset causam, propter quam semper est generatio, materialem, & effectiuam, & materialem quidem dixit sempiternæ generationis causam, id quod est, unius generationẽ alterius esse corruptionem, effectiuam uerò æternũ cœlestiũ motum: nam ex eò q͏̃ semper illa mouẽtur,

nunquã deficit generatio,nunc finalem causam tradit,ꝑpter quã semper est generatio.& inquit causam esse,quia omnia natura sua,& sponte bonũ appetunt:principium enim omniũ est ipsum bonum,omnia uerò principium suum appetunt:bonum aũt unicuiq; est ipsum esse,non ipsum non esse:omnia igitur sui natura esse appetũt.quoniã igitur omnia esse appetũt, & ipsum melius quę quidem primo principio propinquiora sunt,hæc æternitate ipsa participare potuere,& semper esse ſm numerũ eadem,qualia sunt cœlestia,uerũ cum diminutione.s.cũ dimẽsione,& mutatione ſm locum,quæ uerò remotiora sunt,cũ non potuerunt,quia distãt à primo principio à quo est esse oĩbus,ſm numerum eadẽ esse,æternitatem ſm speciem sortita sunt,unoquoq; q͞a appetunt esse semper:nõ possunt autẽ cum distent à primo principio,generãte tale quale ip̃m,et sic corruptionem subtersurãte,& ipsam quã sortitum est ęternitatem ſm spẽm,imitando cœlestẽ motum possedit:nam p circulũ ea quæ generãtur,in idem restituũtur,unde inceperũt: ut enim homo ex homine fiat,circulus perficitur:semen enim primũ,& ex hoc embrion, deinde puer,& adolescens,& uir:& rursus semen & embrion:manifestũ igitur est q̃ spẽi successio,in rectum existens,q͞a circularem lationẽ imitatur,ęternitatẽ habet. Sciendum autẽ q̃ esse dupliciter dicit̃,aut specie:aut numero,unũqdq; enim eẽ dicit̃,aut q͞a spẽs eius seruatur,aut eò q̃ numerus, cœlestia quippè dicunt̃ esse,eò q̃ eadẽ maneãt ſm numerũ,generabilia uerò & corruptibilia ſm speciem habẽt semp esse.hæc igit̃ sunt,quę alibi dicit esse diuisa significata eius,qđ est semp eẽ.In medio uerò interiectũ est dictũ hoc,quare ip̃m tacẽtem oportet sic cõiũgere totã lrãm: qm̃ natura uniuscuiusq; melius appetit:melius autẽ est esse quã nõ esse:esse aũt ſm numerũ impossibile est in omnibus,ꝑpter lõgam à primo principio distantiã:ꝑpter hoc altero q̃ superat,mõ totũ ꝯpleuit deus,cõtinuam faciẽs generationẽ.Et hinc manifestũ est,q̃ etiã æternorum oĩum causam putat Aristo.eẽ ip̃m primũ principiũ:nam ut deo agente,& ęterna,& oĩa immutabilia,agẽte quoq; & æterna qdem ſm substãtiam,sed corporea,& dimẽsa,& mũtationẽ hñtia ſm locũ subiunxit,uerbũ illud RELIQVO MODO COMPLEVIT TOTVM DEVS nam ut ꝑfectus eẽt mundus, deerat alius modus opificii eorũ,quę æternã quidẽ habẽt spẽm successione,sed ſm numerũ generabilia sunt,& corruptibilia:horũ igitur ꝓcessu,cõpleuit deus totum ab ipso fabricatũ mũdum, cõtinuam,& nõ intercisam generationẽ faciẽs:sic enim inq̃t ip̃m eẽ cõtinuabit̃.idest existentia & eẽ entium seriẽ habuerit,& ordinatũ ꝓcessum subsistentiæ,si post ea,quę ſm numerũ æterna permanẽt,sint quę ſm spẽm æterna sunt,numero uerò generabilia,& corruptibilia:ꝓpinquum est enĩ,ſm substãtiam ip̃m qdẽ fieri ipsi eẽ,esse uerò ubiq; qđ ꝓpriè,& semp eodẽ mõ se habet,oportet intelligere,æternitati uerò iterata generatio:utrũq; enĩ alteri opposuit,eẽ qdẽ ip̃m fieri,æternitati uerò sempiternã generationẽ,qđ per semp fieri significauit:q̃re ꝓxima sunt substãtiis sibi inuicẽ entia,& æterna generabilibus,& q̃ sempiternã generationẽ sortita sunt,& meritò ꝯñter ad inuicẽ habẽt ꝓcessum.Id uerò SECVNDVM PASSIONES ET POTENTIAS aut reciproeẽ idem,aut potentias quidem inclinationes ipsorũ dicit,ſm quas sunt motus,passiões uerò caliditatem,& frigiditatem,& reliquas qualitates,aut potentias,calidum,& frigidum:passiones uerò siccum,& humidum.

Simul autem manifestum ex his,quod aliqui dubitant,propter quid vnoquoq; corporũ in propriam delato regionem, in infinito tempore non distrahuntur corpora:causa aũt huius est mutuus in seinuicem transitus:si enim vnumquodq; maneret in suiipsius regione, & non mutaretur à propinquo,iam vtiq; distracta fuissent:mutãtur igitur,propter lationem duplicẽ existentem,propter mutare uerò non contingit manere vllum ipsorum in vlla regione ordinata. propter quid igitur est generatio,& corruptio,& propter quam causam,& quid est generabile,& corruptibile manifestum est ex dictis. Tex.c.60.

Ex prius dictis de elemẽtis q̃ mutata adinuicẽ in idẽ reuertũtur,ſm quẽdã circulũ generatione ꝓcedente,corollariũ inuenit ad solutionẽ cuiusdã dubitationis,quæ inferri posset.Est aũt dubitatio,qũo simpliciũ corporũ unoquoq; ꝓpriũ locũ occupare festinãte,non iãdiu elemẽta abiuicem disgregata sunt,unoquoq; ꝓpriũ locũ occupante,ut nõ ulterius,aut aqua,aut terra sursum esse,aut ignis deorsum possit.Soluit aũt dubitationẽ ex prius dictis:si enim inq̃t immutabilia eẽnt elemẽta,meritò hoc dubiũ putarẽt,q̃ sic dñt,sed qm̃ mutant̃ semp adinuicẽ,& si hic ignis ex loco deorsum segregatus est,alter fit ex necessitate,& semp erit & deorsum ignis, & sursum terra & Com.49.

aq̃,nõ segregato ipsis loco,nã hoc ect ipsis imutabilibus exñtibus.Duplicẽ autẽ dicit lationẽ,aut eã quæ est fm obliquũ circulũ,accessu & recessu,aut duplicẽ,qa mouenẽ,sic qdẽ firmamẽtum sequẽtes ab ortu ad occasum;sic uerò p ꝓpriã ecõtra ab occasu ad ortũ.ꝙ igiẽ est generatio,& corruptio demõstrauit,& qũo demonstrauit dictũ est à nobis prius,& pp quã cãm est generatio & corruptio,ostensum est ex eò ꝙ materia potentia est contraria:existens enim actu ignis,potẽtia est aqua,actu uerò aqua facta,ignis corrumpitur.

Tex.c. 61. *Quoniam aũt necesse est esse aliquod mouens,si motus erit,quẽadmodũ dictũ est prius in alijs, & si semper,qđ oportet aliqd esse semp,& si cõtinuus,vnũ ipsum,& imobile,& ingenerabile,& inalterabile,& si plures fuerint circulares motus,plures quidem,omnes aũt hos quodãmõ necesse est esse sub vno principio:continuo verò existente tẽpore,necesse est motũ continuũ esse,siquidem impossibile tempus sine motu continuũ esse,igitur alicuius numerus tempus,circularis igitur,quẽadmodum in sermonibus qui đ principio,determinatum est.*

Com. 50. Sicut in aliis tractatibus fecit,non permanens usq; ad naturales causas,sed seipsum reducẽs ad causas abstractas.in naturali quippè auditu,cum disputasset de motu naturali,posterius in octauo sermone reduxit seipsum ad quandam abstractam ab omni motu naturali causam immobilemq; existentem, & ęternam,dicens ex tali igitur principio dependet cœlum,& mundus.& in libro de anima similiter ex sermonibus de anima ad itellectũ recurrit.sic & hic cum dixisset generationis æterne causam effectiuam esse,circularem cœli motum,nũc dicit ꝙ & circularis lationis est quædam abstracta causa,æterno tempore mouens,quæ & imobilis est ęterna,& inalterabilis, & una numero.si enim inquit est aliquid motum ęterno motu,& cõtinuo,necesse est etiam esse aliquid æterno tempore mouens,immobile existens, & unum,& idem numero continuo motu mouens,& si multa sint,inquit,quæ moueantur tali motu,æterno dico,& cõtinuo,necesse est & mouentia multa esse;uno existente secundum quẽcunq; motũ ęterne mouẽte.& hæc ipsa multa siquidem sint coordinata,& non à seinuicem dependentia,necesse est ab uno pendere principio, ex quo & ordinem habẽt.manifestũ est ergo,ꝙ unum est principium motus omnium ęternum & immobile.Vniuersus autem sermo perfectè hoc modo proferetur, quoniã necesse est existẽte æterno motu,& continuo esse aliquid æterne mouens, unũ,& idem numero:est autem ęternus motus,& continuus:est igitur æternũ mouens,unum numero,& immobile,& inalterabile,uniuersus quidem sermo talis est. Videtur autem defectuosè, ab Aristo. prolatus , quia dereliquit assumptum,& cõclusionem,cum modus sit hypotheticus,ꝙ enim si est æternus motus,necesse est esse & æternum mouẽs,dixit:ostensum est enim ꝙ omne qđ mouetur à mouente mouetur: ꝙ autem omnino sit æternus motus,non posuit per assumptionem:ꝙ autem & immobile erit, sumpsit ut præostensum.ostensum est enim ꝙ & primum mouens immobile est: & similiter ꝙ continuo existente motu,unũ sit,& idem numero:hoc quoq; ostensum est in octauo de physico auditu:si enim diuersa secundum successionẽ sint mouentia, impossibile est continũ fieri motũ. Et uerbũ illud IN ALIIS AVTEM DICTVM EST PRIVS de his quę in physico auditu demõstrata sunt,dixerit.Dictis autem annectit, ꝙ si plures sint circulares motus, etiam plures mouentes causæ,fuerit,& si plures,necesse est omnes sub una esse.Illud aũt QVODAMMODO addidit quia uerbũ sub,in his,quæ secundũ locum cõtinent,propriè dicit.Cum autem posuisset in principio,potentia,quãuis nõ manifestè ꝙ est continuus motus,& demõstrauisset consequẽs ad hoc ꝙ est æternum,mouens hoc motu, & immobilè,& unum numero, nunc assumptionem potentia positam astruendam putat,ꝙ est cõtinuus motus:& ostendit hoc ex tẽpore.nam quoniam continuum est tempus, necesse est & motum esse continuum: est enim tempus mensura motus,& motus scilicet continui:huiusmodi uerò est circularis solus: tẽpus igitur est mensura circularis motus,sermones autem qui in principio,dicit eos qui in physico auditu,hic enim principium est,& præcedit naturalem considerationem.

Tex.c.62. *Continuus autẽ motus,vtrũ eò qđ, quod mouetur continum sit, aut eò quod in quo mouetur, vt locũ dico aut passionem:manifestũ itaq; quod eò quod id quod mouetur:quõ enim passio cõtinua, nisi res cui accidit cõtinua sit, si verò & eò quod in quo, soli hoc loco inest:magnitudinẽ enim quãdam habet:huius autẽ quod circulo solũ continuũ:quare ipsum sibiipsi semper continuũ:hoc igitur*

est quod facit continuum motum circulo latum corpus, motus verò ipsum tempus.

Cum sumpsisset ꝙ motus est cõtinuus,cuius mẽsura est tẽpus,& hic est,qui circulo uersatilis Com. 51.
corporis,nunc quærit unde est continuitas in motu, utrũ eò ꝙ motum continuũ sit in quo.s.est
motus.illud uerò in quo,& secundũ quod est motus,passio est/& locus passio quidẽ nõ dicetur
continua,nisi ſm accidens, eò ꝙ corpus in quo cõsideratur continuũ sit; albũ enim dicimus esse
continuũ,eò ꝙ corpus in quo cõsideraẽ cõtinuũ sit:cõtinuũ enĩ quanti est, & circa hoc ↄsideraẽ.
¶ Si uerò quis dicat,id quod augeẽ,magnitudinis appositiõe augeri,& hac augmentatione rõna/
biliter dicit ↄtinuã.¶ Dicimus ꝙ ↄtinuũ nũc dicit Arist.cuius est q̃dã semp ↄñter accipe/augmẽ/
tationis uerò non est semper ↄñter accipere,nõ enim in infinitũ augeẽ qđ augetur:quapp passio
non fuerit ↄtinua.si ergo inerit alicui eorũ,in quibus est motus,ipsum ↄtinuũ, soli loco inerit,est
enim locus magnitudo q̃dã,& huic quippè non oĩ loco inest continuũ, sed soli circulari:nam in
hac semp est aliquid ↄñter accipere,qa nõ sit in illa principiũ/neq; finis.Nũquid igitur, qm̃ inest
circulari loco continuũ,dicimus pp locum,motũ habere continuũ:quod ipse,cum non q̃siuerit,
sed prętermiserit,de eo qđ mouetur sermonẽ facit, ꝙ huius circulare solũ cõtinuũ:& ↄñter dicit
ipsum esse causam cõtinuitatis motus:& hoc merito,si enim habet continuũ locus/non ex seipso
habet, sed ex corpore,qđ in ipso est:non enim habet locus existentiã per se ſm Arist.sed subsistit
un ãcũ corpore,cuius est locus:habitudo enim quędã est ↄtinẽtis ad cõtentũ:quapp eò ꝙ conti/
nuum sit corpus,locus quoq; cõtinuus est.meritò igitur causam continuitatis in motu ſm locũ
ei,quod mouetur,attribuit: ppter quod huius,inquit, circulare solũ continuũ.s. magnitudinis.
¶ Sed aduertendũ est/ꝙ cũ à principio dixisset,manifestũ autem eò ꝙ id quod moueẽ,hoc est eò
ꝙ id qđ moueẽ cõtinuũ sit,& motus est cõtinuus: deinde cũ in medio dixisset de loco, induxit
illud,huius aũt quod circulo solũ ↄtinuũ, hoc nõ de loco dicit amplius,sed de corpore,qđ mo/
ueẽ: nã circulare corpus ipm̃ sibi ↄtinuũ est, hoc est sibiipsi ↄiunctũ, & nõ ad aliud ↄtinuitatem
hñs,ex motu aũt tẽpus:quapp magnitudo qdẽ motui, motus uerò tẽpori cã est ↄtinuitatis.

Quoniã aũt in ijs,q̃ continue mouenẽ secundũ generationẽ/aut alterationẽ/aut oĩno mutationẽ Tex.c. 63.
videmus cõsequẽter existẽs,& factũ hoc post hoc/ut nõ deficiat,cõsiderandũ,vtrũ est aliqd quod
ex necessitate erit,aut nihil/sed oĩa cõtingũt nõ eẽ facta:qđ enĩ q̃dã manifestũ est. ¶ *Et mox ipm̃* Tex.c. 64
erit,& ipm̃ futurũ alterũ pp hoc:quod enim verũ est dicere qđ erit, oportet hoc eẽ aliqñ uerũ qđ
est:quod aũt nũc uerũ dicere qđ futurũ est,nihil phibet non factũ eẽ:ambulaturus enim qs nõ am/
bulabit. ¶ *Oĩno verò qm̃ cõtingit quędã entiũ & eẽ,& nõ eẽ:manifestũ qđ & q̃ fiunt sic se habe/* Tex.c. 65.
bunt,& nõ ex necessitate hoc erit. ¶ *Vtrũ igitur oĩa huiusmodi.* ¶ *An nõ, sed quędã necessariũ*
est simpliciter fieri. ¶ *Et est quẽadmodũ & in ipso eẽ hæc quidẽ ĩpossibilia nõ eẽ,hęc uero possi/* Tex.c. 66.
bilia. sic & circa generationẽ:uerbi grã solstitia necesse est facta eẽ,& impossibile nõ euenire.

Cũ demõstrauisset in pacceptis ꝙ est in generatiõe cõtinuitas,qm̃ his quę continue mouẽtur Com. 52.
ſm generationẽ inest ipm̃ cõsequẽter,& generari scđm post primũ,quærit si est qđ ex necessitate
in his quæ generantur,ut necessario consequatur ad primum secundum/aut nihil est quod ne
cessario generetur:sed sunt omnia contingentia,ut cõtingat & generari/& nõ generari:sed quòd
quædam inquit habeãt exitum contingentem manifestum est,sed si non omnia sunt eiusmodi
quærendum est.ꝙ igiẽ nõ omnia cõtingẽtẽ habẽt ad priora cõsecutionẽ,sed q̃dam habẽt etiam
qđ est ex necessitate,in qbus impossibile est nõ cõsequi ad priora scđa,ostẽdit dupl̃r,& ex usu no
minũ,& ex ipsis rebus,ex usu qdẽ qm̃ in his q̃ nõdũ sunt,sed in futurum tp̃s esse possunt,ↄsueui
mus uti uerbo erit,& futurũ est,uerbũ erit in his q̃ ex necessitate sequũtur ordinãtes, ipm̃ uerò
futurũ est in cõtingẽtibus:uero enĩ existẽte uerbo futurũ est,põt etiã nõ euenire qđ diximus fu
turũ:& cũ nõ euenerit,nõ mẽtitus est futurũ dicẽs:nã futurũ esse,æq̃le habeẽ ei/qđ est cõtingit:
posse aũt & cõtingere nõ ad exitũ indicaẽ,sed ad ĩprohibibilẽ aptitudinẽ,põt qppè lignũ combu
stũ iri,quãuis nũquã cõbustum sit,& uirgo põt cum uiro coire,quãuis nũquã coeat.sic igiẽ siq/
dem dixerimus ꝙ post uer erit æstas,necesse quoq; est quãdoq; æstatem esse.& si dicamus deie
cto in terrã semine,ꝙ futura est nasci spica,possibile quoq; est ipsam nasci,& uera existente nega/
tiõe ↄtingit nõ nasci,qm̃ exitus erat cõtingẽs.hoc ergo mõ ex usu pbat ppositum.Ex rerũ uerò
differẽtia hoc pacto,qm̃ enim entiũ hęc qdẽ habẽt de necessitate esse,& ĩpossibile est ipsa non eẽ,

alia uerò possibile est eé,& nõ esse,eodẽ mõ se habebit,& in his q̃ generant:ut hæc qdẽ ex necessitate generent,illa uerò cõtingẽter: si qd enĩ habet ex necessitate eẽ,& generationẽ ex necessitate habebit:ut sol in ariete existẽs ex necessitate habet eẽ,nõ enĩ possibile erat ipm nõ eẽ ibi:manifestũ,q & cũ nõdum illic fuerit,ex necessitate illuc pueniet,& ipossibile est ipm nõ illuc puenturũ esse.silr & qd cõtingẽter habet eẽ,cõtingentẽ habebit & generationẽ,tãquã.s.potẽs esse & nõ eẽ: ut si domũ esse,aut grãmaticũ,aut fabrũ cõtingẽter est,horũ quoq generatio cõtingẽs est:possibile enĩ erat & nõ eẽ,neq generatũ iri horũ singulũ:& si nõ necessariũ habet esse hæc ipsa spica, sed poterat & nõ eẽ,manifestũ q & huius generatio nõ necessario secuta est semini,in terrã deiecto,sed poterat & nõ sequi.¶ Nullo ne igit mõ est in his inqt necessariũ? dico.s.in ɔtingentibus eẽ,& nõ eẽ.¶ An est quodãmõ etiã in his necessariũ,fm q dicimus scdo existẽte,ex necessitate pcessit primũ,fructibus enĩ genitis ex necessitate deiectũ est semẽ:qd ex suppõne necessarium uocat.¶ Oportet enĩ scire,q duplici existẽte necessario,hoc qdẽ qd simplr dicit necessariũ,fm q dicimus ad prius ex necessitate scdm seq,altero uerò ex suppõne,quo dicimus,cũ scdm euenit, necesse est,& primũ substitisse,in necessario ex suppõne,omnia entia,& q̃ generant adinuicẽ cõmunicãt:oia enĩ cõiter hoc participant,& in oĩbus cõsiderat,& sunt necessaria,sed in necessario simpliciter nõ cõicant oia inter se:nõ enĩ unũqdq ex necessitate est,sed multa & eẽ,& nõ esse,contingit. Manifestũ est ergo,q in qbus qdem est necessariũ ex suppõne,non oĩno est simplr necessariũ; in qbus uerò est necessariũ simplr,in his quoq ex suppõne inerit necessariũ,ita ut cõuertant,& scdo existẽte ex necessitate & primũ sit,& primo existẽte ex necessitate,sequat & scdm:sed nõ propter primũ,inqt,sed pp seipm:cum enĩ ad primũ scdm ex necessitate sequat,non pp primũ sequitur,sed pp sui naturã:qm huiuscemodi est natura,ut nõ possit nõ factũ iri:ideo & simplr necessariũ merito ipm noiauit:qm ex seipso necessitatẽ habet,& sui natura est necessariũ,altero p suppositionẽ,& nõ ex sui natura necessariũ habẽte,sed q post exitum dicit hre necessariũ: supponẽtes enĩ scdm in actum exiuisse,ex necessitate dicimus prius pextitisse. Hæc cum ita dixisset,ostẽdit ɔñter,q simplr necessariũ,iis quæ circulo mouent solũ inest,& nõ iis quę in rectũ. Quòd autem ipossibile sit,iis quæ in rectũ inesse simplr necessariũ,astruit ex diuisione:nã qd in rectũ inqt mouetur,aut in infinita,aut in finita recta mouet,sed nec in iis,quæ in ĩfinita recta mouent,inerit necessariũ simplr,neq his quæ in finita:iis qdem quæ in infinita recta mouent:nõ inerit simpliciter necessariũ,qa simplr necessariũ esse dicebamus,ubi ad primũ scdm ex necessitate seqtur, sed in infinito nõ est primũ,& posterius,caret enĩ principio & infinitũ est:neq enĩ in iis,quæ facta sunt possibile est simplr necessarium accepisse,ut sit dicere,ppter primũ secutum eẽ factũ secũdum:oĩno enim nõ est accepisse principium,neq primum infiniti:si aũt nõ est primum accepisse,neq scdm erit. igit neq ex suppõne necessarium erit:oĩno enim nec factum iri aliqd possibile est in infinito:unumqdq enim eorũ quæ sumunt ut factum,infinitã habet distãtiã,quæ est usq ad principiũ,qd ipossibile erat ptransiens occurrere,in quo factum est,sic igit in his quæ facta sunt. similr autẽ & in fiẽdis,& generãdis,impossibile est in infinito simplr necessariũ:neq enĩ est posterius in infinito:nõ habebit ergo locũ dicere,q si hoc factũ est,& alterũ sequet. q igitur his quæ in rectũ in infinitũ mouent,non inest simplr necessarium,ex his liquet.¶ Qd autẽ neq in his quæ in recta finita,ostẽdit hoc mõ,simplr necessario fieri hoc est,qd ipossibile est nõ fieri: qd autẽ impossibile est nõ fieri semp fit,semper autẽ fieri in recta finita est impossibile. nã cũ hoc quod dicimus semp fieri dupliciter intelligat,aut fm id quod est cõtinuã & unam semp generationem eẽ,aut fm eam quæ est fm rursus,& rursus fieri:ut cum dicimus solem ex necessitate in ariete fieri,& semp in ariete fieri,nõ eò q in uniuersum in ariete fm continuũ fiat,sed eò q rursus,& rursus,& hoc semper,siquidem ex necessitate fieri infinita recta,tale acceperis,ut cõtinua & una sit generatio impossibile est:accidit enim inquit semper eẽ quod cõtingit non semper eẽ: quod enim in finita recta mouetur,terminata ipsa recta,à motu quiescet,& non ulterius mouebitur:quod igitur impossibile est semper moueri,ex necessitate semper motum supponunt,dicentes ex necessitate in recta finita semper moueri. Si uerò quis semper moueri supponat, fm id quod est rursus,& rursus moueri,sempiternam quandam reflexionem inducet,quæ reuersioni circulari solum inest:in recta enim non est reflexio,quæ æterno tempore fiat,& manifestum est primum quidem ex re ipsa,cum nihil tale sit,quod in rectum semper faciat reflexionẽ. Deinde si quod æternę mouetur,æternum est,quod uerò æternum est,æternam habẽs potentiam,non quandoq quidẽ mouebitur,quandoq uerò non,sed semper scdm continuũ:motus uerò in re/

cta reflectens/non manet continuus,sed in medio quiete intercipitur:impossibile est igitur gternè in recta finita secũdum continuitatem motum iri.Præterea nullum eorum/quæ in recta mouentur/æternum est,sed omnia generabilia sunt/& corruptibilia:si ergo ostensum est/neq; his/q̃ in infinita,neq; his/quæ in recta finita mouentur,simpliciter necessarium inesse.manifestũ q; his quæ in recta mouentur,omnino non inerit:inerit igitur circulo:sola enim circularis latio habet simpliciter necessarium,quoniam & solus circularis motus æternus,unus existẽs,& continuus motus,partes uerò motus ipsius numero quidem diuersæ sunt,sed specie sunt eædẽ:motus enĩ ab ariete in taurum/ei quæ est à tauro in geminos,numero qdem nõ est idem,sed specie est idẽ,& circuitus retrogradationum specie quidem iidem sunt,sed numero diuersi,soli igitur circulationi inest necessarium,& gterne rursus/& rursus fieri,quoniam nũquam deficit fm annuum circuitum in arietem peruenire solem.quapropter ostensum est ex dictis/q; necessarium/siue secũdum continum & non intercisum motum consideratum/siue scd̃m rursus/& rursus per reditũ circulatem intellectum sumpserimus,solum circulo motis inerit.In uerbis uerò,quoniam generatio motus quidem est non simpliciter:est autem scd̃m generationem aliquis motus:neque enim est sine motu generatio,meritò dixit in his quæ mouẽtur scd̃m generationẽ.Deinde quærit/si in his/quæ continuę fiunt,est necessarium/aut non est,sed oium contingentem habentibus generationẽ.Quòd igitur q̃dam contingentem habẽt generationem/confessum sumit:q; autem non omnia,sed sunt quædam quæ ex necessitate fiunt,cõsequenter astruit ex usu uerbi/est,& futurum est.Scd̃am autem astructionem ponit/q; quædam contingẽtem quidem habẽt generationem:quędam uerò necessariam,ex natura rerum sumptã:quoniam enim inq̃t entium quædam contingit & esse/& nõ eẽ,nonnulla uerò ex necessitate habent esse,& impossibile est ipsa non eẽ,eodem modo inq̃t,& in generatione se habebit:nam quæ contingit/& esse/& non esse,hæc & generationem cõtingentem habent;quoniam uerò non omnia sunt talia,sed sunt & quæ ex necessitate habent esse,generatio quoq; horum necessaria erit,ut in solstitiis;ęstas enim/ & hyems necessariam habent generationem:non enim contingit non esse hæc.

Tex.c.67. *Si verò quod prius necesse est factũ esse/si posterius erit,vt si domũ fundamentũ,si verò hoc lutum/ nũquid & si fundamentũ factũ est,necesse est & domũ factã esse.* ❡ *An non amplius,nisi & illud necesse est factũ eẽ simpliciter:si verò hoc necesse,& fundamento facto factã esse domũ:sic enim erat quod prius se habebat ad posterius:quare si illud erit,necesse illud prius factũ esse:si igitur necesse est factũ esse quod posterius,& quod prius necesse:& si quod prius,& qd̃ posterius igitur necesse,sed nõ ꝓ̃ꝑ illud,sed quia suppositũ fuerat ex necessitate futurũ,in quibus igit' posterius necesse est eẽ,in his cõuertitur,& semꝑ priori facto /necesse est factũ esse posterius.*

Com. 35. Qd̃ dicit hmõi est,nũq̃d in q̃bus est necessariũ ex suppõne/in his etiã simplr necessariũ cõsiderabit'?ut dũ fit domus/necesse est fundamẽtũ eẽ factũ,& ante hoc nẽpe lutũ;& econuerso fundamẽto facto necesse sit domũ factã iri.Aut nõ est hoc necessariũ,nisi fortè natũ est ad primũ scd̃m seq ex necessitate simplr,cũ aũt tale fuerit scd̃m/ut ex necessitate sit,tũc cõuertit',& sicut secundo exñte ex necessitate primũ erit,sic & primo existẽte,ex necessitate erit scd̃m,qd̃ est simplr necessariũ:cõsecutio igit' inq̃t priori ad posterius hmõi q̃dã est,ut si scd̃m erit/necessario sit & prius:siq dem igit' & scd̃i cõsecutio ad primũ eadẽ sit:ut primo exñte,sit oino/& scd̃m,in his indifferenter est cõuersio.si igit' inq̃t oino ad fundamẽtũ seq̃tur domus,ex necessitate eẽ habebit, si ergo non ex necessitate,igit' nec facto fundamẽto/necesse est domũ eẽ.Deinde infert in q̃bus posterius p se/ipm necessariũ habet,in his q̃ cõuersiõi attinẽt,ęquant',& nõ solum ad posterius prius,sed ẽt ad prius posterius seq̃tur.Id uerò & si prius,& posterius igit' necessario.trãsitiuè legẽdũ est.& si prius igitur,& posterius necessario.in simplr uerò necessario inq̃t sequit' ad primũ scd̃m necessario,sed nõ ꝑꝑ illud,inquit,hoc est ꝑꝑ primũ,sed ꝑꝑ propriã naturã,qm̃ ipm est eorũ,q̃ ex necessitate fiũt,hoc est gternorũ:hoc enĩ est/quod ex se simplr necessariã habet generationẽ,qd̃ gternã habet generationẽ.ꝑ Et sciendũ q; hoc ipso utẽs, ut confesso.s.q; id qd̃ ex necessitate/sequit' ad primũ p se,& nõ p aliud,necessariã habet generationẽ, ↄñter ostẽdit/q; nõ posse est i recta finita necessariũ simplr fm generationẽ ↄsiderari, tãquã nõ possit intelligi gterna generatio in recta finita:nã ipm necessariũ de gterno fert;qd̃ enĩ p se,& nõ p aliud,habet necessariũ generationis huiusmodi est.

¶ Sed uidebunť multa obstare his q̄ ab Arist. dñr. uidemus enĩ multa in naturalibus generabilibus & corruptibilibus, ex his, q̄ necessario sequunť ad q̄dá p̄cedétia, necessitaté generationis nõ p se hñtia, sed p ea, quę p̄cesserũt, ut ad ægritudiné, q̄ atrophia, & defectus nutritionis diciť, extenuatio, necessario sequiť, nõ q̄ ipsa p se necessariá generationé habeat, sed pp p̄cedenté defectum nutritionis, nõ q̄ ipsa ex necessitate p se generať, sed cũ defectus nutriméti p̄cesserit. sic ét & multis & sup uires comesis sequeť digestionis tarditas, nõ p seipsam, sed pp multá nutritioné, & ad uulnus carnosę partis sequeť cicatrix, non p se, sed pp uulnus, & ad aquá in terrá effusam sequeť necessario lutũ, nõ pp se tñ. Multa p̄terea alia sunt, in q̄bus ad primũ scd̃m necessario seq̄ť, nõ tñ ꝑpter se, sed pp primũ, & ét non oĩno ꝯuertunť. ná neq; si tarditas adest digestionis, oĩno multa comesa sunt, sed accidit hoc, & pp curas fieri, & ꝑpter uigiliá, & alias causas & ad iugulationem ex necessitate sequitur mors, non tamé si mors, iugulatio omnino præcessit.

Tex. c. 68. *Si igitur in infinitum sunt in deorsum. non erit necessarium posterius hoc factum esse simpliciter, sed neq; ex suppositione: semper enim alterum antea ex necessitate erit: quapropter & illud necesse est factum esse: quare si non est principium infiniti, neq; primum erit nullum, propter quod necessarium erit genitum esse.*

Com. 54. Cum sumpsisset duplex significatũ eius, q̄d ex necessitate, hoc q̄dé simpl̃r, illud uerò ex suppositiõe, & ꝯtingéter necessariũ hñs, ostédissetq; in his, q̄ ex necessitate sunt, ꝯuerti ꝯsequétiá: nam & posteriori facto necesse est & prius factũ eé, & primo facto necesse est & posterius ꝯsequi: in cõtingentibus uerò minimê cõuerti ꝯsequétiá: ná posteriori existéte in his necesse est, & prius factũ esse, sed primo existéte nõ necesse est posterius eé factũ, núc uult ostédere q̄ simpl̃r necessariũ in solis his est, quæ circulo moueńť, nulli aũt eorũ, q̄ in recta inerit: siue enĩ infinita recta, siue finita supponatur, non sequęť simpl̃r necessariũ. & interim ostédit q̄ si infinita recta supponať, deinde in ipsa quædá, q̄ moueátur, & muteńť, impośe est his inesse simpliciter necessariũ, si enim primo existéti, posterius necessario seq̄tur, ꝑpter sui naturá hñs necessariũ: in ĩfinito auté nõ est primũ, & posterius accipere: manifestissimũ est q̄ nõ erit in his simpl̃r necessariũ, sed neq; id q̄d ex suppositione, ut dicit q̄d erat si posterius, & primũ ex necessitate. si ergo non est in finita recta primum, & posterius, nõ solũ simpl̃r necessariũ nõ erit in ea, sed neq; q̄d ex suppositione ꝑpter eádé cám. ¶ Sed intelligedũ uideť, nõ rectè ꝓcedere hác argumétationé, si enim uelit q̄s auferre infinitam rectá, & dicat nihil fieri posse in infinita recta, si quidé oẽ q̄d fit gr̃a alicuius finis fit, oẽ auté infinitũ infinibile est, uera dicet & incõfutabilia: neq; enim oĩno eé infinitá rectá cõtingit, si uerò supponat quidé infinitam rectá, quoniá auté caret principio & fine, seu termino ipsum infinitũ, dicat non posse in ipsa ex necessitate sequi ad primũ secundũ, nõ dicet q̄ rationi consonét. nam & si non sit principiũ, & finis, est tamé quod ꝯsequenter, & hoc post hoc fieri. sic quippè ipsum tempus dicés Arist. nõ hñs principiũ, & finé, dicit tamé in ipso considerari quod cõsequéter, & primũ & secundum: quapropter quantum ad ea quæ ab Aristo. dicuntur non auferetur necessarium. ¶ Illud quoq; rursus dubitauerit aliquis ad dicta, q̄ in generatione infinita existente, & secundũ rectum successioni est simpliciter necessariũ: necesse est enim ex homine omnino fieri hominem, & non est cõtingens ex homine factum iri hominem. ¶ Ad hunc aũt dicendũ, q̄ successio quidé secundũ specié, qua homo ex homine generatur, per circulum fit, eò q̄ ab eodem in idem fiat reditus: hoc autem est circuli proprium: primũ enim homo, deinde semen, postea embrion, deinde puer: & rursus homo, & rursus semé. Si uerò q̄s dicat, q̄ etiam in recta fiat reflexio ab eodem in idem, sciat q̄ in reflexione secundũ rectá in quod ultimũ uenit id quod moueť, in hoc rursus currens primum ex fine reflectés uenit, ut ad ultimũ gradũ scalę regrediens à pauimento primũ reflectis, sed ĩ reuersiõe orbiculari, ex quo primũ discessit. uerbi gratia ex piscibus, in hoc ultimũ per orbem rediens uer[illegible]à piscibus enim sol abscedens, & aliá incipiens circulationé, non in pisces recurrit per cotinuitaté, sed in taurum primò fertur, & ultimũ omniũ in pisces. si ergo ostensum est per circulum fieri specierũ successioné, nõ est dubium quomodo huic necessarium inest, quia secũdum circulũ: prius enim dictum est q̄ in solo circulari motu est necessarium: successio ergo quę non secũdum circulũ fit, sed in rectum (huiusmodi auté est ipsorum singulariũ) secũdum quá ex Tantalo Pelops & ex hoc Atreus hæc necessitatem non habet; neq; enim si Tantalus om

nino Pelops,neq; si Sophroniscus,iam & Socrates necessario.

*At uerò neq; in ijs,quæ terminum habent,hoc erit dicere uere,quod simpliciter necesse est ge-
nitum esse,vt domum,cum fundamentum factum fuerit:quando enim factum fuerit,nisi semper
hoc necesse est fieri,accidet semper esse quod contingit non semper esse,sed oportet ad generatio
nem semper eē,si ex necessitate est ipsius generatio,quod enim ex necessitate & semp simul,quod
enim esse necesse, non possibile non esse: quare si est ex necessitate, æternum erit,& si æternum
ex necessitate:& si igitur generatio ex necessitate,ęterna & generatio huius,& si ęterna,ex neces-
sitate,si ergo alicuius simpliciter est generatio,necesse est circulo reuertere,& reflecti:necesse enī
uel terminum habere generationem,uel non , & si non,aut in rectum, aut in circulum: horum
autem,si quidem erit ęterna,non in rectum possibile est,eò quod nullo modo sit principium,neq; si
deorsum,ut in futuris assumamus,neq; sursum,ut in ijs,q̄ facta sunt,necesse eē principiū, nō finita
existēte,& ęternā eē quare necesse circulo eē:cōuerti igitur necesse erit,vt si hoc ex necessitate sit,
& prius igitur:atq; si hoc,& posterius necesse est factū iri,& hoc itaq; semper continuè.*

Cum demonstrauisset q in infinita recta impossibile est simpliciter necessariū supponi,nunc Com. 55.
ostendit q neq; in finita possibile:si enim quod ex necessitate fit,hoc est,quod semper fieri neces-
se est:quod autem in recta finita fit,non semper fit:accidet enim,inquit,semper fieri quod contin
git non semper esse,quod est absurdum:quod enim ex necessitate est,simul & semper erit, idest
quod ex necessitate fit ei,quod semper fit,idem est:nam uerbum simul idem significat , qm̄ igit̄
quod in recta finita fit,non semper est:habet enim finē,in quo non ulterius est,si quis dixerit in
hac ipsum necessarium,quod idem est ei quod semper,in prius dictum absurdum incidet:dicet
enim semper esse quod contingit non eē.si ergo ex necessitate est generatio,& semper erit:si autē
semper impossibile est ipsam in recta esse.Deinde recapitulans breuiter prius dicta,inducit con-
clusionem.si igitur dicens alicuius ex necessitate simpliciter est generatio,in circulum reuertere
& reflectere necesse est,quoniam inquit necesse est,aut finem habere generationem,aut non ha-
bere,sed non habet:nam quomodo æterna esset finem habens,aut in recta erit,aut in circulū,sed
in recta quidem ostensum est esse impossibile:neq; enim in infinita,neq; finita ostensum est pos-
se consistere necessarium,quia non est primum,& posterius:neq; enim in his quæ facta sunt,ne-
que in futuris,in utroq; enim per infinitum fieri motum necesse est:relinquitur igitur soli mo-
tui in circulum inesse necessarium motum,& æternum,sed & necesse inquit principium eē,ne-
que finito existente,& æternum esse,manifestum q necessaria generatio,& semper est,& princi-
pium habet,æternam enim,non quia una numerò,& continua dicimus,sed q̄a in infinitum ea-
dem facta.si ergo principium non est in infinita accipere,neq; in finita quod semper,omnino igi
tur in recta non est ex necessitate generatio:circularis ergo sola necessarium habebit,in qua con-
uertitur & necessarium:si enim primum,& secundum omnino,& si secundum etiam primum,
ut iam demonstratum est.

*Nihil enim hoc differt dicere,p duo aut plura, in circulari igit̄ motu, & generatione est id q̄d
ex necessitate simpliciter:& si circulo,necesse est unūquodq; fieri,& factum esse,& si necesse,horū
generatio circulo.* ¶ *Hęc itaq; rationabiliter,quoniam ęternus,& alibi apparuit circularis motus,* Tex.c.64.
*& qui cœli,quoniam hæc ex necessitate fiunt & erunt,quot huius motus,& quot per hanc,si enim
quod circulo mouetur semper aliquid mouet,necesse & horum circularem esse motum, vt supiori
lationi existente , sol circulo sic.quoniam autem sic anni tempora, propter hoc circulo fiunt, &
reflectuntur:his autem sic factis omnia ab his.*

Cum demonstrauisset,q necessarium inest soli motui circulari,quoniam in æternis,& princi Com. 56.
pium habentibus consistit,quorum æternum quidem non inest his,quæ in recta finita mouē-
tur:principium uerò habere in infinita recta non consideratur,ita ut relinquatur circularis mo
tus solus habere necessarium,& in hoc solo necessariam esse conuersionem , quam circa duo q̄-
dam speculatus est,adnotat dicens,q secūdum continuum semper necessario etiam ad secūdum